

EBANJELIO
ALKARTUAK

13719

125-

EBANJELIO ALKARTUAK

Euskal Biblioteka Labayru

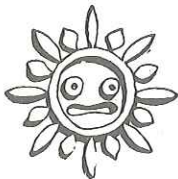

1016244
RELIGIÓN / N. 42

KEREXETA'TAR JAIME

EBANJELIO
ALKARTUAK

1973

Euskeratzaile:

Kerexeta'tar Jaime, abadea, Euskaltzaindikoa.

Marrazlari:

Etxart'ar Eguzki eta Gallastegi'tar L.

Nihil obstat:

Arriola'tar Yon, S. I., Censor Ecco.

Imprimatur:

Dr. León María Martínez, Vic. General.

Bilbao, 1972, Baqillak 5.

Argitaratzaile:

Kerexeta'tar Jaime

Depósito Legal: VI 487. - 1973.

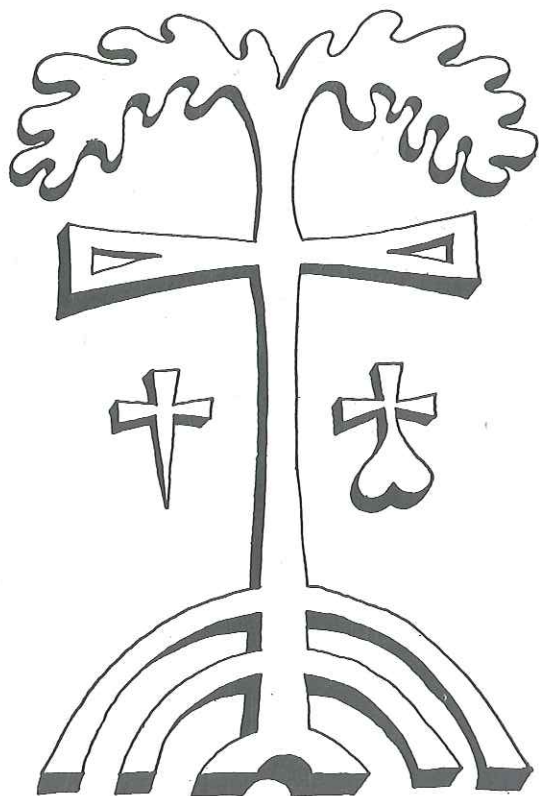
ISBN 84-400-6038-6.

Irar-lantegia:

Gráficas ESET. Apartado 86. Gazteiz-Vitoria (Araba).

EBANJELIO ALKARTUAK

SARRERA

EVANGELIUM itzak BARRI ONA adierazoten dau.
Iragarritako Barri au, Jaungoikoak egindako agintzari guztien betetzea da, gizaldi guztiarentzako Salbatzaille bat bialtzea: KRISTO.

Auxe d Jaungoikoak gizonai egin daikkeen iragarterik pozgarriena: "Il eta biztu zan Kristo'gan urten gara onik pekatutik, eriotzatik, geisotik, miñetik; eta Kristo'gan irabazi dautsagu Deabruari".

Iragarte au egin eutsen Kristo'k Apostoluci bere bizitzaren eta berben bidez; eta, batez be, bere Eriotza ta Biztueraren bidez.

Geroago, Barri On au basarririk basarri ta uririk uri iragarten eben Apostoluak, eta astiro-astiro azia erria-
ren bizitzan sartu zan.

Orduan, Jesus'engandik zuzenecan edo Jesus'egaz batera bizi izan ziranen agotik eta bizitzatik ikusi ta entzun izan ebena editzi nai izan eben Jainko-erriaren gizon batzuek.

Eta orreik idatzi ebenetik (Lk. 1, 1), Elizak beretzakotzat lau artu ebazan; lauron egilleak, barriz, Mateo ta Yon, Markos eta Lukas dira: leenengo biak, Apostoluak, eta beste biak Apostoluen ikasleak.

Ebanjelari bakotxak "Barri On" bakarra emon dauku: JESUS. Baiña, bakotxak bere eratara, berak

ikusi dauenez, eta alde batzui beste batzui baiño garrantzi andiagoa emonaz. Orrela, Mateo'k Mesias lez eta antxiñako agintzarien betetzaille lez ikusten dau Kristo; Markos'ek, mirarigille lez eta deabruen azpiratzaille lez; Lukas'ek, Salbatzaille errukior lez, eta beartsuen eta pekatarien adiskide lez; eta Yon'ek, Jaungoikoaren Seme Bakar lez, gugatik aragia artu ta Grazia, Argia ta Bizitza emoten dauskula.

Jaungoikoaren Espirituak berak emon dautso bere Elizari BARRI ON au, aitaturiko lau Ebanjelarion bidez, guri Jesus Salbatzaillea ezaguerazorik.

Lau Ebanjeliook dira Alkartasun Zaarreko azken-muga. Mezako Opari santua ospatzean be, beti irakusten dogu Barri Onaren zatiren bat, eta begirunerik andienaz irakurri be, Jaungoikoaren itza da-ta. Barri Ona irakurtean, Kristo bera somatzen dogu gure artean. Gerkar-Elizan, Barri On liburua altara-gaiñean egoten da beti, Eukaristiaren ondoan.

Gure etxeetan be, aparteko tokiren baten egon bear leuke: gure bizitzak aldatzeko ta guri zeruko bidea erakusteko liburririk santuena ta egokiena dan ezkerro. Jesukristo'ren Barri Ona da, izan be, idatzi dan liburutik ederrena, bikaiñena ta jaungoikozkoena, eta gure Eliza Amak eskuetan jarten dauskun idaztirik begikoena, maitekorrena ta irakurgarriena.

Aurrekoa lez, izan daitela au be Kristo Jaunaren aintzarik andienerako, Elizaren gorapenerako, eta gure Erriaren onerako.

Elorrio'n, 1972, Gabonillak 24,
Gabon-eguna

KEREXETA TAR JAIME.

EBANJELIO ALKARTATUAK

Sarrera

Lk. 1, 1-4

I ¹Gure artean jazotakoak, ²asierarik ikusle ta berba-irakasle izandakoak jakiñerazo dauskuezan ¹azaltzen, askoak alegindu diran ezkerro, ³neuk be zuri, Teofilo bikain orri, asierarik guztia zeatz-zeatz aztertuta gero, era onez idaztea erabagi dot, ⁴artu dozuzan irakaspenen sendotasuna ezagutu dagizun.

Eta Jaungoikoaren Itza aragi egin zan

Yon 1, 1-18

I ¹Asieran Itza ba-zan*, eta Itza Jaungoikoagaz egoan, eta Itza Jaungoikoa zan. ²Asieran Itza Jaungoikoagaz egoan. ³Dana Berak (*Itzak*) egiña da, eta Bera bagarik ez da egin egindakorik ezer. ⁴Aregan bizitza egoan*, eta bizitza gizonen argia* zan, ⁵eta argiak illunetan argi egi-

1, 1 Itza ta Jakituria Alkartasun Zaarrean lez (Gen. 1, 1; Pro. 8, 22; Sap. 7, 22), San Joan'enean be Jaungoikoaren Itza Jaungoikoagan ba-zan (8, 24; 10, 30); gizartera Aitak bialdua izan zan (3, 17), eta gero, bere eginkizuna amaitu ondoren, Aitagana biurtu zan (7, 33; 13, 3; 17, 13; 20, 17). Alkartasun Zaarrak, eta batez be San Joan'ek, Jesus'en Gizakundeari esker, bizi dan Itz onen izatea ataraten dau.

1, 4 (a) Itza, Jaungoiko biziaren Semea (6, 57), gizartearentzat betiko bizitzarako iturburu ba'da (3, 15; 17, 2), bizitza Beragan daualako da (5, 26), bizitza berbera dalako da (11, 25; 14, 6; cf. Yn. 1.^a, 1, 1).

1, 4 (b) Alkartasun Zaarrean argiak lez (Pro. 4, 18-19; Is. 9, 1; 45, 7, cf. Mt. 4, 16; Lk. 1, 79), Itzak Jaungoikoagana eroaten dauz gi-

ten dau, eta illunak ez eben azpiratu. ⁶Izan zan gizon bat Jaungoikoak bialdutakoa, Yon izenekoa*. ⁷Au, autorletzat etorri zan, argiaren autorra emotera, bere bidez guztiak sinistu egien. ⁸Bera ez zan argia, argiaren autorra emotekoa baiño. ⁹Itza, egiazko argia zan, mundu onetara* datorren edozein gizakume argitzen dauan argia. ¹⁰Munduan egoan, eta mundua Berak egiña izan zan, eta munduak ez eban ezagutu. ¹¹Bere etxera etorri zan, eta bereak^o ez eben ondo artu. ¹²Bera artu eben guztiak, barriz, Aren izena sinistu eben guztiak, Jaungoikoaren seme* egiteko eskubidea emon eutsen. ¹³Au* ez zan odoletik jaio, ez aragi-guraritik, ez giza-guraritik, Jaungoikoagandik baiño. ¹⁴Eta Itza aragi (*gizon*) egin zan, eta bere bizilekua geure artean jarri eban; eta bere aintza ikusi dogu, Seme bakarrari dagokionez Aitagandik artzen dauan aintza, graziz eta egiaz betea.

¹⁵Aretzaz Yon'ek egiten dau autor eta auxe diño deardarka: "Auxe zan Aretzaz esan neban au: Nire ondoren datorrena, neure aurretik jarri da, ni baiño lenago zan-eta".

¹⁶Bere betetasunetik artu dogu guztiok-eta, eskerrik esker artu be. ¹⁷Legea Moises'en bidez izan zan emona-ta;

zonak, eta zoriona, bizia eta Mesias'en salbamena emoten dautse (3. 19; 9; 12, 35, 46; cf. Ap. Eg. 5, 20). Argi onek garaituko dauz illunpeak (8, 12; 12, 46).

1. 6 Eten-aldia (6-8) Yon Bateatzaillearen eginkizunari buruz (cf. 1, 15, 19-40; 3, 22; Lk. 1, 5, 57; Mt. 3, 1).

1. 9 Munduak batzuetan lurra ta izadia esan nai dauz, beste batzuetan gizadia, beste batzuetan Jaungoikoa ta Kristo'ren egintza ukatzen dabezan gizonak (7, 7; 12, 31; 15, 8; 17, 9, 14).

1. 12 Jaungoikoaren Semea s.nisten dabenak (3, 12), Jaungoikoaren seme egiten dira (Mt. 5, 9; 23, 9 eta abar; Errom. 8, 14; Gal. 3, 26; 4, 5; Yn. 1.^a, 3, 1; Apok. 21, 7)

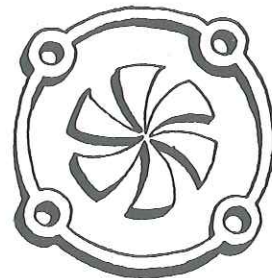
1. 13 Geienetan irakurten danez, beste onetara: "oneik..."

^o Bereak: bere erriak, judarrak

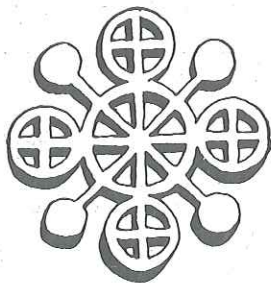
grazia ta egia* Jesukristo'ren bidez eldu yakuz. ¹⁸Jaungoikoa ez dau iñok bein be ikusi: Seme bakarrak adierazo dau*, Aitaren altzoan dagoanak berak.

1. 17 Itzaren gizakundearen bidez, Jaungoikoa bera dago agiriz gizonen artean; bere aintza, beste aldi baten ikusten ez zana (Ex. 33, 20), Semearen gizatasunaren bidez ikusi daiteke (2, 11; 3, 12); Beronek agertzen dauz Aitaren erukia ta zintotasuna (Ex. 34, 6; Os. 2, 22).

1. 18 Kristo, Aitaren agertzaille: 3, 11; 4, 46; 7, 16; 14, 6-11; Mt. 11, 27.

JESUKRISTO'REN UMETZAROA

Yon'en jaiotzaren barri-emotea

Lk. 1, 5-25

⁵Erodes, Judea'ko erregearen egunetan, Abia'ren taldeko abade bat zan, Zakarias izenekoa; onen emaztea, barriz, Aaron'en ondorengo bat zan, Elizabet izenekoa; ⁶zintzoak ziran biok Jaungoikoaren aurrean, eta Jaunaren agindu ta zuzenbide guztiak utsik egin bagarik beteten ebezan. ⁷Ez eben umerik, Isabel sabel-agorra zana-eta; biak barriz, urteetan aurreratua. ⁸Bere taldeko txandan Zakarias'ek Jaungoikoaren aurrean abade-egikizunetan ziarduan baten, ⁹lurriña (*intzentzua*) eskin-tzeko, Jaunaren Etxean sartzea jazo yakon, abadeen artean oitura zanez. ¹⁰Erriko talde guztia otoitz egiten ziar-duan kanpoan, intzentzu-orduan.

¹¹Jaunaren aingeru bat agertu yakon intzentzu-altarako eskumaldean zutik. ¹²Zakarias, aingerua ikustean, larritu egin zan, eta bildurrak artu eban. ¹³Aingeruak auxe esan utsan: "Ez bildurtu, Zakarias, zure eskaria entzuna izan da-ta; zure emazte Elizabet'ek seme bat

egingo dautsu, eta izena Yon ezarriko dautsazu*"; ¹⁴atsegin eta pozgarri izango yatzu, eta aren jaiotzaz lagun asko poztuko dira, ¹⁵Jaunaren aurrean aundia izango da-ta; ardaorik, ez edari bizirik^o ez dau edango; bere amaren sabeletik Espiritu Santuz beteko da, ¹⁶eta Israel'go semetariko asko euren Jaungoiko Jaunagana biurtuko dauz, ¹⁷eta Aren aurrean joango da Elias'en adorea eta indarraz*: *gurasoen biotzak semeakana* ta biurriak zintzoen jakiturira *erakarteko*, Jaunari erri bikain bat atontzeko".

¹⁸Zakarias'ek aingeruari auxe esan utsan: "*Zelan ezagutuko dot nik ori?*"* Ni zaarra naz-ta; nire emaztea, 1. 18 Gen. 15. 8.

barriz, urteetan aurreratua". ¹⁹"Ni Gabirel naz —erantzun utsan aingeruak—, Jaungoikoaren aurrean nagoa-na; eta zuri berba egitera ta barri on au emotera izan naz bialdua. ²⁰Nire berbok sinistu ez dozuzan ezkerro, mutu geldituko zara, nik esandakook jazo daitezcan arte berbarik egin eziñik; nire berbok, barriz, euren sa-soian beteko dira".

²¹Erria Zakarias'en zain egoan eta Jaunaren Etxean ain luzaro egoala-ta, arrituta egozan. ²²Urten zanean, ezin berbarik egin utsen, eta Jaunaren Etxean ikuskizunen bat izan ebala igarri eutsoen; arek kiñuka egiten utsen berba, eta mutu iraun eban.

²³Aren abade-egikizunak bete ziranean, bere etxera joan zan. ²⁴Egun batzuk geroago, aren emazte Elizabet seindun egin zan, eta ezkutuan egon zan bost illebeteen, ²⁵esanez: "Auxe egin dau Jaunak nigaitik, nire lotsakizuna gizonen artean kentzea ontzat izan dauan egunetan".

1. 13 Yon. Izen onek, "Yabe, lagun da" adierazoten dau.

1. 17 Malakias'ek diñoanez (Mal. 3, 23), Elias Mesias-aldia gertatzeko etorrriko zan barrero (Mt. 17, 10).

^o Edari bizi: licor.

Aingeruak Maria'ri Jesus'en sortzea iragarren dautso

Lk. 1, 26-38

²⁶Seigarren illebetera, Jaungoikoak Gabirel aingerua Nazaret deritxon Galilea'ko urira bialdu eban, ²⁷neskatilla (*birjiña*) bategana; neskatilla au, Jose eritxon Dabid'en etxeko gizon bati ezkontzeko berba emon eutsana zan, eta neskatillaren izena, Maria. ²⁸Eta berau egoan tokian aingerua sartu ta auxe esan eutsan: "Poztu zaitetz, graziaz bete ori*, Jauna da zugaz". ²⁹Berbok entzunda, Maria ikaratu egin zan, eta arelako agurra zer izan zeitekean erabillen buruan. ³⁰Aingeruak auxe esan eutsan: "Ez izan bildurrik, Maria, Jaungoikoaren aurrean ederra aurkitu dozu-ta; ³¹sabelean semea sortu ta egingo dozu, eta izena Jesus ezarriko dautsazu. ³²Aundia izango da Bera, eta Gorengoaren seme esango dautsoe, eta Jaungoiko Jaunak Aren aita Dabid'en errege-jarlekua emongo dautso; ³³Jakob'en etxeko errege izango da betiko, eta Aren erregetzak ez dau azkenik izango". ³⁴Maria'k aingeruari auxe erantzun eutsan: "Zelan izan daiteke ori, gizonezkorik ez dot ezagutzen-eta?*" ³⁵Aingeruak auxe erantzun eutsan: "Espiritu Santua etorriko da zure gainera, eta Gorengoaren indarrak bere gerizpean artuko zaitu; orregaitik, *zugandik* jaioko dana, santu izango da, eta Jaungoikoaren seme esango dautsoe. ³⁶Begira: Elizabet zure senideak be, bere zaartzaroan seme bat sortu dau, eta sabel-agor esaten outsoenaren seigarren illebetea be ha-da oraingo au, ³⁷Jaungoikoarentzat eziñik ez dago-ta"*." ³⁸Maria'k auxe esan eban: "Ona emen

1. 28 Itzez-itzez: "graziaz (edo Jainko-laguntzaz) beteak egon zarean eta egoten irauten dozun ori". Aingeruaren berbak Mesias'i buruzko idatz-txatatak gogoratzen dabez (Sam. 2.ª, 7. 8; Is. 9. 6; Dcn. 7. 14; cf. Mt. 9. 27).

1. 34 Egiñez, eta artutako erabagi bat lez be bai.

1. 37 Gen. 18, 14.

Jaunaren mirabea°; egin bedi nigan zeuk diñozunez". Eta aingeruak, Maria itzita, alde egin eban.

Maria'k Elizabet'i egin eutsan ikustaldia

Lk. 1, 39-45

³⁹Egun areitan, Maria jagi ta mendi-aldera joan zan arin, Juda'ko uri batera; ⁴⁰Zakarias'en etxean sartu ta Elizabet agurtu eban. ⁴¹Eta Maria'ren agurra Elizabet' ek entzunez batera, sabelean seiña (*umetxoa*) pozez saltoka asi yakon eta Elizabet Espiritu Santuz beterik gelditu zan; ⁴²eta, deadar aundi bat egiñik, auxe esan eban: "Bedeinkatua zu emakumeen artean eta bedeinkatua zure sabeleko frutua. ⁴³Nor naz ni, baiña, nire Jaunaren ama etorri dakidan? ⁴⁴Izan be, zure agurraren abotsa neure belarrietara etorriez batera, seiña (*umea*) sabelean pozez saltoka asi yat. ⁴⁵Zoriontsua, Jaunaren izenean esan yakozanak beteko zirala sinistu dauana!"

Andra Maria'ren abestia: "Magnificat"*

Lk. 1, 46-55

⁴⁶Eta Maria'k auxe esan eban: "Nire arim(e)ak Jauna goratzen dau, ⁴⁷eta nire espiritua Jaungoiko nire Salbatzailleagan pozten da, ⁴⁸bere mirabe onen apaltasuna begiratu dau-ta. Orregaitik, aurrerantzean gizaldi guztiak zorion-agurrak emongo daustez, ⁴⁹Altsuak nire alde arri-garriak egin dauz-ta: Santua da Aren izena, ⁵⁰eta Aren errukiak gizaldiz-gizaldi artzen dauz bildur dautsoenak. ⁵¹Bere besoaren indarra erabilli dau; sakabanatu egin dauz biotz-arro diranak. ⁵²Altsuak aulkietatik° jaurti, ta

1. 46 Maria'ren abestiak Ana'rena dakar gogora (Sam. 1.^a, 2. 1), baita Alkartasun Zaarreko beste zati batzuk be: Jaungoikoak laguntza emon eutsen beartsuak, eta Israel'i egin eutsan mesedea (Sal. 98. 3; 103. 17; 111. 9):

° Mirabe: sierva, esclava.

° Aulki: trono.

apalak jaso egin ebazan. ⁵³Gose ziranak ondasunez bete, eta aberatsak esku-utsik bialdu ebazan. ⁵⁴Beretzat artu eban Israel bere morroia, ⁵⁵Abraham eta onen ondorengo-akanako errukia betiko gogoraturik, gure gurasoi agindu izan eutsenez”.

⁵⁶Iru illebete-edo egin ebazan Maria’k Elizabet’egaz, eta bere etxera biurtu zan.

Yon Bateatzaillearen jaiotza

Lk. 1, 57-66

⁵⁷Umea egiteko aldia eldu yakon Elizabet’i, eta seme bat izan eban. ⁵⁸Jaunak erruki aundia egin eutsala entzun eben aren auzoko ta senideak, eta zorionak emoten eutsuezan.

⁵⁹Zortzigarren egunean, umea erdaintzera joan ziran, eta aitaren izena ezarri nai eutsen: Zakarias. ⁶⁰Amak, ostera, berba egin eta auxe esan eutsen: “Ez, orixe! ; izena Yon izango dau”. ⁶¹Auxe zirautsoen: “Ez dago iñor be zure senitartean izen ori daukanik”. ⁶²Eta kiñuka itauntzen eutsen aitari, umeari ze izen jarri nai eutsan. ⁶³Aitak idazteko oltxo bat eskatu ta auxe idatzi eban: “Yon da orren izena”. Eta guztiak arrituta gelditu ziran. ⁶⁴Eta bat-batean agoa ta miñña zabaldu egin yakozan, eta Jaungoikoa goratuez egiten eban berba. ⁶⁵Auzoko guztiak bildurrak artu ebazan, eta Judea’ko mendi-alde guztian egiten ziran jazopen guztion azalpenak; ⁶⁶jazopenok entzuten ebezan guztiak, euren biotzean gordeten ebezan, esanez: “Zer izango da, gero, ume au?” Jaunaren eskua aregaz egoan egon be-ta.

Zakarias’en abestia: “Benedictus”

Lk. 1, 67-79

⁶⁷Zakarias, aren aita, Espiritu Santuz beterik gel-

ditu zan, eta iragarri egin eban aurretiaz*, esanez: ⁶⁸“Be-deinkatua Israel’en Jaungoiko Jauna, bere erria ikusi ta erosi daualako, ⁶⁹eta bere morroi Dabid’en etxean osasun-indar bat sortu dausku, ⁷⁰aspaldietarik bere profeta santuen agoz agindu izan ebanez: ⁷¹gure arerio ta gorrotatzaille guztiakandik onik atarako genduzala ⁷²gure gurasoi erruki izanik eta bere alkartasun santua gogoraturik, ⁷³baita gure aita Abraham’i zin-berbaz egin eutsan aginduriko au be ⁷⁴beteko euskula: gure arerioen eskuetatik askatuta, Bera otseinduko genduala bildur bagarik, ⁷⁵santutasun eta zuzentasunez, bere aurrean, gure egun guztietan. ⁷⁶Eta zuri, umetxo orri, izena Gorengoaren profeta emongo dautsue, Jaunaren aurretik joango zara-ta, Aren bideak atontzeko ⁷⁷eta Aren erriari osasun-bidea erakusteko, euren pekatuen parkamen-bidez, ⁷⁸Jaungoikoaren errukizko erraiñai eskerrak, goitik egingo dausku ikustaldi bat Argi batek: ⁷⁹illunetan eta eriotz-gerizpean jesarrita dagozanai argi egiteko, eta gure oinkadak (pausuk) bakearen bidetik zuzentzeko”.

Yon Bateatzaillearen bizitza ezkutua

Lk. 1, 80

⁸⁰Yon azi egiten zan, eta aren espiritua indartu; bakartadeetan bizi izan zan, Israel’i agertu yakon egunerarte.

Jesus’en sortze garbia

Mt. 1, 18-25

¹⁸Jesukristo’reñ jaiotza olantxe izan zan: Jesus’en ama Maria, Jose’ri ezkontzeko berba emonda egoan*,

1, 67 Esker-emote-ereserkia (68-75), eta gero gerokoaren ikuspen bat (76-79): Alkartasuna aldi barri baten sartuko da (Sal. 105, 8-9; 111, 9; Leb. 26, 42; Is. 9, 1; 42, 7 eta abar).

1, 18 Senargaiari senarra eritxoen, eta izte-agiria emonda bakarrik gelditzen zan barriro bere eskuko. (Cf. Lk. 1, 27; 2, 5).

eta, alkarregaz bizi izan baiño len, Espiritu Santuaren egiñez seindun (*umedun*) aurkitu zan. ¹⁹Jose'k, aren senarrak, zintzoa zanez eta a salatu nai ez-ta, isilik iztea erabagi eban. ²⁰Baiña, asmo onetan ziarduala, amesetan Jaunaren aingerua agertu yakon, eta auxe esan utsan: "Jose, Dabid'en seme ori: ez bildurtu Maria emaztetzat artzen: heragan sortu dana, Espiritu Santuagandik da-ta. ²¹Seme bat egingo dau, eta izena Jesus* ezarriko dautsazu; bere erria pekatuetatik Berak atarako dau-ta". ²²Guzti ori, Jaunak igarlearen agoz aurretiaz esan eban au bete zedin jazo zan: ²³Begira: neska (*birjiña*) batek *sabelean semea sortu ta argitara ekarriko dau, eta izena "Emmanuel" ezarriko dautsoe**. Izen onek, "Jaungoikoa gugaz" adierazoten dau.

²⁴Jose'k, amesetatik iratzartu zanean, Jaunaren aingeruak agindu izan utsanez egin eta bere emaztea beragaz artu eban. ²⁵Eta onegaz ezkontzako artu-emonik izan bagarik*, *Maria'k* seme bat izan eban, eta arek izena Jesus ezarri utsan.

Jesus'en jatorria

Mt. 1, 1-17 (Luc. 3, 23-38)

1 Abrahan'en belauneko Dabid'en seme dan Jesukristo'ren jatorria*: ²Abrahan'ek Isaak sortu eban;

1. ²¹ Jesus. Yehosúa'k ebertain-izenak, "Yabe'k (Jaunak) salbatzen dau" esan nai dau.

1. ²³ Is. 7, 14.

1. ²⁵ Ebanjeliotik atara daitekenez eta agoz-ago etorri denez, Maria gero be neska-garbia (edo birjiña) izan zan. (Cf. 12, 46).

1. ¹ Mateo'k, zeatz-zeatz, Kristo israel'dar-jatorritik datorrela diñio. Onetan, Lukas'egaz (3 23-38) ez dator guztiz batera: Mateo'k Kristo'ren errege-jatorria azaltzea naiago dualako, edo-ta berezko jatorria eta lege-jatorria (lebitar-legea, Deut. 25, 5) bardintsuak diralako. Jose, legearen aurrean bakarrik da Jesus'en aita: baiña lege-aitatasunak oifordekotasun-eskubideak emoten ebazan; emen, Mesias-jatorriarenak be bai. Ebanjelioak ez diñioe Maria be jatorri unetakoa zanik; baiña orrek ez dau esan nai ez zanik be.

Isaak'ek Jakob; Jakob'ek Juda ta onen anaiak sortu ebazan; ³Judas'k, Tamar'egandik, Fares ta Zara; Fares'ek Esrom sortu eban; Esrom'ek Aram; ⁴Aram'ek Aminadab; Aminadab'ek Naason; Naason'ek Salmon; ⁵Salmon'ek, Errahab'egandik, Booz; Booz'ek, Errut'egandik, Obed; Obed'ek Jese; ⁶Jese'k Dabid erregea.

Dabid erregeak, Urias'en emazte izan zana-gandik, Salomon sortu eban; ⁷Salomon'ek Erroboam; Erroboam'ek Abia; Abia'k Asaf; ⁸Asaf'ek Josapat; Josapat'ek Joram; Joram'ek Ozias; ⁹Ozias'ek Joatam; Joatam'ek Akaz; Akaz'ek Ezekias; ¹⁰Ezekias'ek Manases; Manases'ek Amon; Amon'ek Josias; ¹¹Josias'ek Jekonias eta onen anaiak sortu ebazan, Babilonia'ko erbetsaldian.

¹²Eta Babilonia'ko erbetsaldi-ondoren, Jekonias'ek Salatiel sortu eban; Salatiel'ek Zorobabel. ¹³Zorobabel'ek Abiud; Abiud'ek Eliazim; Eliazim'ek Azor; ¹⁴Azor'ek Sadok; Sadok'ek Akim; Akim'ek Eliud; ¹⁵Eliud'ek Eleazar; Eleazar'ek Matan; Matan'ek Jakob; ¹⁶Jakob'ek Jose, Maria'ren senarra: eta Maria'gandik, Kristo deritxon Jesus jaio zan.

¹⁷Beraz, Abrahan'gandik Dabid'eganaiño, amalau belaunaldi dira; Dabid'egandik Babilonia'ko erbetsaldiraiño, amalau belunaldi dira; Dabid'egandik Babilonia'ko erbetsaldiraiño, amalau belaunaldi; eta Babilonia'ko erbetsalditik Kristo'ganaiño, amalau belaunaldi.

176

Lk. 2

Jesus'en jaiotza

Lk. 2, 1-7

2 Egun areitan, Zesar Augusto'ren erabagi bat urten zan, lur osoak izena emon egiala aginduez. ²Lenengo izen-emote au, Siria'ko erriburu Zirino zala egin zan. ³Guztiak yoiazan izena emotera, bakotxa bere urira. ⁴Jose be, Dabid'en etxeko ta sendikoa zan ezkerero, Galilea'ko Nazaret uritik Judea'ra igo zan, Belen deritxon Dabid'en urira, ⁵bere emazte Maria'gaz batera izena emo-

tera; Maria, barriz, seindun egoan. ⁶Eta an egozala, umea egiteko egunak bete yakozan Maria'ri; ⁷eta bere len-semea° izan*, oialakaz batu, eta aska baten etzun eban, oneintzat ostatuan tokirik ez egoan-eta.

Aingeruak artzainai Jesus'en jaiotza iragarten dautse

Lk. 2, 8-20

⁸Lurralde aretan artzain batzuk egozan, kanpoan lo egiten ebenak, eta euren artaldea gabez txandaka zaintzen ebenak. ⁹Jaunaren aingeru bat agertu yaken, eta Jaunaren edertasunak inguratu ebazan bere argitan; eta bildurrez beterik gelditu ziran. ¹⁰Aingeruak auxe esan eutsen: "Ez bildurtu, erri guztiarentzat poz aundia izango dan barri bat dakartsuet-eta: ¹¹Salbatzaillea jaiotze yatzue gaur Dabid'en urian, Kristo Jauna dana*; ¹²eta auxe izango dozue ezaugarritzat: ume bat oialakaz batu-eta eta askan etzunda arkituko dozue". ¹³Eta bat-batean, aingeruagaz zeruko talde aundi bat alkartu zan, Jaungoikoa goratzen eta auxe iñoela:

¹⁴"Aintza Jaungoikoari goietan, eta bakea lurrean Aren gogoko diran gizonai"*

¹⁵Aingeruak, areik itxita, zerura joan ziranean, artzainiak alkarrari auxe zirautsoen: "Goazan, ba, Belen' eraiño, eta ikusi dagigun jazo dana ta Jaunak agertu dauskuna". ¹⁶Eta lenbailen joan ziran, eta Maria, Jose, eta askan etzunda egoan umea aurkitu ebezan. ¹⁷Umea

2, 7 Len-semea. Berba onek umearen nagusitza eta eskubideak sendotzen dautz, nai-ta nai-ez beragaz anai txikiagoak datozala adierazo bagarik.

2, 11 Kristo Jauna. Kristo'ak, Jaunaren Gantzatuak (Ex. 30, 22; Sam. 1.^a, 24, 7; cf. Lk. 2, 26), aparteko eginkizunerako zuzenduak (Is. 45, 1), Jauna, Jaungoikozko izenordea, artzen dau.

2, 14 Aren gogoko diran gizonai. Itzez-itzez: "Jaunko-biozperatasunaren gai (diran) gizonai".

° Len-semea, edo-ta bardin dana: lenen jaiotza esaten dan semea.

ikustean, ume aretzaz esan eutseena adierazo eben: ¹⁸eta ori entzun eben guztiak, artzainiek zirautseenaz arrituta egozan. ¹⁹Maria'k, barriz, gorde egiten ebazan berba guztiok eta bere biotzean ausnartzen ebazan. ²⁰Artzainiak, entzun eta ikusi izan eben guztiagaitik, Jaungoikoa goratzen eta ospatzen biurtu ziran: esan eutseenez jazo zan guztia-ta.

Jesus'en erdaintzeta

Lk. 2, 21

²¹Umea erdaintzeko zortzi egunak bete ziranean, izena Jesus ezarri eutsoen, amaren sabelean sortu izan baiño len aingeruak esandako izena.

Jesus, Eliza Nagusira daroe*

Lk. 2, 22-28

²²Moises'en lege, garbikuntzako egunak bete yakuzanean, Jesus Jerusalem'era eroan eben Jaunari eskintzeko, ²³Jaunaren Legean idatzita dagoanez: *Lenengo gizonetako Jaunari eskiñia* izango da; ²⁴eta oparitzat eskintzeko, *uso-turtura bi edo usakume bi*, Jaunaren Legean esaten danez.

²⁵Simeon izeneko bat zan Jerusalem'en; gizon au, zintzoa ta Jaungoiko-zalea zan, eta Israel'en pozkillearen zain egoan; eta aregan Espiritu Santua egoan. ²⁶Jaunaren Kristo'a ikusi baiño len ez ebala eriotzarik ikusiko, adierazo eutsan Espiritu Santuak. ²⁷Espiritu Santuak eragin-da, Jaunaren Etxera etorri zan; eta umeari buruz Legeak agintzen dauana betetera, gurasoak Jesus umea sartu ebanean, ²⁸berak artu besoetan eta Jaungoikoa goratu eban, esanaz:

2, 22 Jesus'en gurasoak zintzo-zintzo jarten dira Legeko arauetan (Leb. 12, 2; Ex. 13, 2).

Simeon'en abestia: "Nunc dimittis"

Lk. 2, 29-32

²⁹Orain, Jauna, itxi daikeozu morroi oni bakean joaten, berba emon zeutsanez; ³⁰ikusi dabe nire begiak zure osasuna-ta, ³¹erri guztien aurrean gertu dozun osasuna: ³²jentillak argitzeko argia, eta zure erri Israel'en aintza^{7*}.

Simeon'en igarpena

Lk. 2, 33-35

³³Jesus'en aita ta ama arrituta egozan, Aretzaz inoñenaz. ³⁴Simeon'ek bedeinkatu egin ebazan, eta Jesus'en ama Maria'ri auxe esan eutsan: "Ume au askoren jausterako ta gorapenerako dago jarria Israel'en, baita ukatuko dabenen ezaugarrirako be; ³⁵eta zeuri be, ezpata batek zulatuko dautsu arim(e)a alderik alde, biotz askoren asmoak agirian gelditu daitezan".

Ana'ren igarpena

Lk. 2, 36-38

³⁶Emakume igarle bat be ba-zan: Ana, Fanuel'en alaba, Aser'en jatorrikoa, urteetan eldua; ezkondata gero, bere senarragaz bizi izan zan, ³⁷eta larogeta lau urterarte alargun irauñ eban; ez eban Jaunaren Etxetik alde egiten, barau ta otoitz, gau ta egun Jaungoikoa otseintzen. ³⁸Une aretan bertan etorririk, Jaungoikoa goratzen ziarduan, eta Jerusalem'en askatusunaren zain egozan guztiai, umeari buruz egiten eutsen berba.

Jesus'en bizitza ezkutua Nazaret'en

Lk. 2, 39-40

³⁹Jaunaren Legeak agintzen eban guztia bete ebenean,

2, 32 Azken onek Isasias'enetik artzen dau argia (Is. 42, 6; 49, 6 eta abar; cf. Ap. Eg. 13, 47).

Galilea'ra biurtu ziran, euren erri Nazaret'era. ⁴⁰Umea azi ta gogortu egiten zan, jakituriz beteten zala; eta Jaungoikoaren grazia Aren gainean egoan.

Aztien° gurtza

Mt. 2, 1-12

2 ¹Erodes erregearen egunetan, Juda'ko Belen'en Jesus jaio zanean, azti batzuk etorri ziran eguzki-sortzaldetik Jerusalem'era, ²esanez: "Nun dago judarren errege jaiobarría? Eguzki-sortzaldean Aren izarra ikusi dogu-ta, gur egitera gatorkioz". ³Ori entzunik, Erodes erregea larritu egin zan, baita aregaz batera Jerusalem guztia be. ⁴Abadeburu ta erriko idazlari guztiak batera erazo ebazan, eta Kristo'a nun jaioko zan itandu eutsen. ⁵Areik auxe esan eutsoen: "Juda'ko Belen'en, olantxe dago igarleak idatzita-ta: ⁶*Eta zu, Belen, Juda'ko lurralde ori, ez zara, ez, Juda'ko erri nagusien artean erri-rik txikiena: zeugandik urtengo da buruzagia-ta, nire erri Israel'en artzain izango dana*".

⁷Orduan, Erodes'ek aztiai ixillean dei egin eutsen, eta izarra noiz agertu izan yaken jakin eban arekandik. ⁸Gero, Belen'erako bidean jarri ebazan, auxe zirautsela: "Zoaze, eta jakin egizue ondo umea nun dagoan; eta aurkitu dagizuenean, iragarri egidazue, neu be bera gurtzera joan naiten". ⁹Areik, ba, erregearen berbok entzunda gero, joan egin ziran. Eta ara!, sortzaldean ikusi izan eben izarra aurretik yoakien, umea egoan toki-gaiñera eldu ta bertan gelditu arte. ¹⁰Izarra ikustean, poz aundiz bete ziran. ¹¹Etxean sartu ziran; umea ikusi eben bere ama Maria'gaz; eta auzpaturik, gurtu egin eben. Gero, euren kutzak zabaldu ta opariak eskiñi eutsoezan: urrea, intzantzua ta mirra. ¹²Gero, Erodes'egana ez biur-

2, 6 Mik. 5. 1.

° Azti: mago.

tzeko burubidea amesetan artuta, euren errialdera beste bide batetik biurtu ziran.

Ejipto'ra igesi, eta umetxo errubageen eriotza

Mt. 2, 13-18

¹³Areik alde egin ebenean, Jaunaren aingerua Jose'ri amesetan agertu yakon, eta auxe esan utsan: "Jagi zaitetz, umea ta bere ama artu ta Ejipto'ra iges egizu, eta zagoz an neuk esan dagitzudan arte: umea ilteko, Erodes aren billa ibilliko da-ta". ¹⁴Jose jagi, umea ta onen ama artu, eta Ejipto'ra baztartu zan, ¹⁵eta antxe egon zan Erodes'en eriotzararte, Jaunak igarlearen agoz aurretiaz esandako au bete zedin: *Nire semeari Ejipto'tik egin neutsan dei**.

¹⁶Orduan Erodes, aztiak iruzur egin^o izan outsoela ikustean, asarre-bitsetan jarri zan, eta Belen'en eta inguruetan izan zeitekezan urte birik beerako ume guztiak ilteko agindu eban, aztiakandik jakindako sasoi gogoan arturik. ¹⁷Orduantxe bete zan Jeremias igarleak aurretiaz esandako au: ¹⁸*Deadar bat entzun da Errama'n, negar eta garrasi aundia: Errakel da, bere semeakaitik negarrez, eta ez dau pozbiderik nai, ez dira bizi-ta**.

Ejipto'tik Nazaret'era

Mt. 2, 19-24

¹⁹Erodes il zanean, Jaunaren aingerua agertu yakon Jose'ri Ejipto'n, ²⁰eta auxe esan utsan: "Jagi zaitetz, artu egizuz umea ta bere ama, eta zoaz Israel'go lurraldera: umea il nai ebenak, il egin dira-ta". ²¹Jose jagi, umea ta onen ama artu, eta Israel'go lurraldera etorri zan. ²²Baiña

2. 15 Os. 11. 1.

2. 18 Jer. 31. 15.

^o Iruzur egin: engañar.

Judea'n errege, Erodes'en orde zonen seme Arkelao egoala jakitean, ara joateko bildur izan zan; ²³eta amesetan burubidea artuta, Galilea'ko lurraldera baztartu zan; ²⁴eta Nazaret izeneko errian bizilagun gelditu zan, igarleak aurretiaz esandako au bete zedin: *Izena Nazareta-rra emongo yako*.

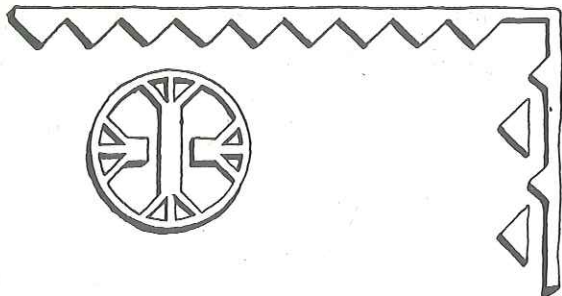
Jesus, irakasleen artean. Jesus'en bizitza ezkutua Nazaret'en

Lk. 2, 41-52

⁴¹Aren gurasoak Jerusalem'era yoiazan urte oro, Pazko-jaietara. ⁴²Jesus'ek amabi urte bete ebazanean, areik jaietara igo ziran, oitura ebenez; ⁴³eta, egunak amaituta, etxerakoan, Jesus umea Jerusalem'en gelditu zan, gurasoak jakin bagarik. ⁴⁴Baiña, bide-lagunen artean egongo zelakoan, egun bateko bidea egin eben; eta Aren billa ebizan senideen eta ezagunen artean; ⁴⁵baiña, aurkitu ez ebenean, Jerusalem'era biurtu ziran Jesus'en billa. ⁴⁶Iru egun geroago, Jaunaren Etxean aurkitu eben, irakasleen erdian jesarrita, arei entzuten eta itaunak egiten. ⁴⁷Ari entzuten outsoen guztiak, ikaratuta egozan, Aren adimena ta erantzunak zirala-ta. ⁴⁸Aren gurasoak ikusi ebenean, arrituta gelditu ziran, eta Aren amak auxe esan utsan: "Seme, zegaitik egin dauskuzu ori? Begira: estu ta larri ibili gara zure billa zure aita ta ni". ⁴⁹Jesus'ek auxe esan utsen: "Zegaitik ibili zaree, nire billa? Ez zekien, ba, neure Aitaren gauzetan jardun bear nebana nik?"*. ⁵⁰Baiña areik ez eben ulertu *Jesus'ek* emon utsen erantzuna.

⁵¹Arekaz batera jatsi ta Nazaret'era etorri zan, eta arein menpean bizi zan. Jesus'en amak berba guztiok bere biotzean arduraz gordeten ebazan. ⁵²Jesus azi egiten zan jakituriz eta gorputzez eta graziz (*edertasunez*) Jaungoikoaren eta gizonen aurrean.

2. 49 Jesus'ek, bere Aitari buruzko eginbearren jakitun izanik, eginbearrok beteteko buru-jabetasun osoa eskatzen dau.

JESUS'EN EGINKIZUNA GERTATZEN

Yon Bateatzaillearen irakatsia*

Lk. 3, 1-6 (Mt. 3, 1-12; Mk. 1, 1-8)

3 Tiberio Zesar'en agintaritzako amabosgarren urtean, Judea'ko erriburu Pontzio Pilato zala, eta Galilea'ko tetrarka, Erodes; Iturea ta Trakonitida'ko tetrarka, Erodes'en anai Filipino; Abilene'ko tetrarka, Lisaniás; ²Anas eta Kaifas'en abade-nagusitzaldian: Jaungoikoak Zakarias'en seme Yon'i berba egin eutsan basamortuan. ³Eta (Yon) Jordan-lurralde guztian zear joan zan, pekatuen parkamenerako damu-bateoa iragarten, ⁴Isaiás igarlearen itzaldi-liburuan idatzita dagoanez:

Basamortuan deadarka diarduan abotsa: Atondu egizue Jaunaren bidea, zuzendu Aren bide-zidorrak; ⁵sakon guztiak beteak izango dira barrero, mendi ta muru^o guztiak beeratuak; okertua zuzendu egingo da, eta bide

³ Bateratasun barria, beteagoa (cf. 1, 5; 2, 1-3), giza-istoriaren eta salbamen-istoriaren artekoa: profeten eratará (Os. 1, 1; Jer. 1, 2 eta abar), eta Isaiás'en ikuspegi orokarrá amaitzen da (Is. 40, 3-5).

* Muru: colina.

latzak bide-lau izango dira. ⁶Eta gizaki guztiak ikusiko dabe Jaungoikoaren osasuna.

Pekatuén damua.

Mk. 1, 5-6

⁵Judea-aldeko guztiak eta Jerusalem'go guztiak beragana jotén eben, eta, euren pekatuak autortuaz, Jordan-ibaian aregandik bateoa artzen eben.

⁶Yon ganbelu-narruz jantzita ebillen, eta aren jantzia matxingorriagoak eta baso-eztia ziran. ⁷Eta auxe ira-

Damu-frutu egokiak

Lk. 3, 7-9

⁷Auxe zirautsen, ba, bateoa artzera etorkiozan laguntaldeai: "Nok irakatsi dautsue zuei, sugekumeoi, gainean dozuen asarreari iges egiten? ⁸Egizuez, ba, damu-frutu egokiak, eta ez jardun zuen barruan esaten: 'Abraham dogu Aita'; ba-dirautsuet-eta: Jaungoikoak arri oneitatik be emon daikeoz Abraham'i semeak; ⁹eta aizkor(e)a, onezkero, arboletako-zusterrari ezarríta dago. Eta frutu onik ekarri ez dagian edozein arbola, ebagia ta sutara jaurtia izango da".

Maitasuna ta zuzentasuna

Lk. 3, 10-14

¹⁰Laguntaldeak itaun au egiten eutsan: "Zer egin bear dogu, ba?" ¹¹Eta Yon'ek erantzuten eutsen: "Soin-gaiñeko bi daukazanak, emon dagiola bat ez daukanari; jatekorik daukanak, bardin egin dagiala". ¹²Zerga-batzai-leak be bateatuak izatera etorri ziran, eta auxe esan eutsoen: "Iraskasle, zer egin bear dogu guk?" ¹³Yon'ek auxe esan eutsen: "Ez iñori eskatu agindu yatzuen negurritik gora". ¹⁴Gudari batzuek be itaun au egin eutso-

en: "Eta guk, zer egin bear dogu?" Eta auxe esan eutsen: "Ez egin iñori indarkeririk, ez egin guzurrezko salakuntzarik, eta zuen gudari-sariaz naikoa izan".

Yon'ek Kristo iragarten dau

Lk. 3, 15-18 (Mt. 3, 1-12; Mk. 1, 6-8)

¹⁵Erria zain egoan ezkerro, Yon'i buruz guztiak euren biotzetan pentzatzen ziarduen, ia Yon Kristo'a izan zeitekean. ¹⁶Yon'ek guztiai auxe erantzun eutsen: "Nik uraz bateatzen zaituet; baiña ba-dator ni baiño indartsuago dana, eta Aren oiñetako lokarriak askatzeko be ez naz ni gai; berak bateatuko zaitue Espiritu Santuz eta Suaz; ¹⁷bere eskuan dauko sard(e)a, bere larraiña garbitzeko ta garia bere garautegian batzeko; lastoa, barriz, itxungiten (*atzamaten*) ez dan sutan erreko dau". ¹⁸Eta beste burubide askoaz, erriari Barri Ona iragarten eutsan.

Jesus'en bateoa

Mt. 3, 13-17 (Mk. 1, 9-11; Lk. 3, 21-23)

¹³Orduan, Jesus Galilea'tik Jordan'era etorri zan, Yon'egana, onek bateatu egian. ¹⁴Yon'ek, barriz, galera-
zo egiten eutsan, esanez: "Neu naz ni zuk bateatu bear nozuna; eta zeu zatoz nigana?". ¹⁵Baiña Jesus'ek erantzun eutsan: "Egiten itxi egidazu orain, zuzenbide osoa betetea dagokigu-ta". Orduan, Yon'ek itxi egin eutsan. ¹⁶Jesus bateatuta gero, bereala uretatik urten egin zan. Eta zeruak zabaldu egin ziran, eta Espiritu Santua usoirudiz jatsiten eta Aren gaiñera etorten ikusi eban, ¹⁷zerutik abots batek iñoan artean: "Au, atsegin dodan neure Seme kutuna da"*.

²³Jesus agertzen asi zanean, ogetamarren bat urtekoa zan.

3, 17 Berba oneik (12, 18; 17, 5, cf. Is. 42, 1), Jaungoikoaren Morroia Aren Seme dan Mesias be ba-dala adierazoten dabe (4, 3). Jesus, Mesias-aldia gertatzen dauan zerbaít egiteko jarten danean (6), bereala Espiritu (Santua) agertzen da Aren egitekoa aurerra erocateko (4, 1; 12, 18, 28 eta abar; Ap. Eg. 10, 38).

Tentaldiak basamortuan*

Mt. 4, 1-11 (Mk. 1, 12-13; Lk. 4, 1-13)

4 ¹Orduan, Jesus Espiritu *Santuak* basamortura eroan eban, deabruak zirikatatu egian. ²Eta berrogei egunez eta berrogei gabez barau eginda gero, gose izan zan. ³Orduan, tentatzaillea urreratu yakon, eta auxe esan eutsan: "Jaungoikoaren Semea ba'zara*, esan egizu arriok ogi biurtu daitezala". ⁴Baiña Jesus'ek esan eutsan: "Idatzita yagok: *Gizona ez dok ogi utsez bizi, Jaungoikoaren agotik urtendako edozein berbaz baiño*". ⁵Orduan, deabruak Uri Santura daroa, Jaunaren Etxeko gaillurrean jarten dau, ⁶eta auxe dirautso: "Jaungoikoaren Semea ba'zara, jaurti egizu zure burua goitik beera, idatzita dago-ta: *Zaindu zagiezala aginduko dautse bere aingeruai, eta euren eskuetan eroango zaitue, zure oiñak arriren baten labanik egin ez dagian*". ⁷Jesus'ek esan eutsan: "Baita idatzita be ba-yagok: *Ez dok ire Jaungoiko Jauna zirikatuko*". ⁸Barriro be, deabruak beragaz mendi aundi-aundi batera daroa, lurreko erreñu guztiak eta arein edertasuna erakusten dautsaz, ⁹eta auxe dirautso: "Guzti au emongo dautsut, auzpaz gurtzen ba'nozu". ¹⁰Orduan,

4. Tentaldiak basamortuan. Deabruaren tentaldiak Jesus'i aberastasan, aintza eta giza-nagusitasunezko Mesias-aldia erakusten dautsoez. Baiña Jesus'ek apaltasunean eta Jaungoikoaganazko menpetasunean irauten dau (cf. 16, 21; 26, 39, 42; Ap. Eg. 5, 7-9).— 4, 6, 7 eta 10'garren ataltxoek, Deut. 8, 3; Sal. 91, 11-12; Deut. 6, 16 eta Deut. 6, 13'garrenak aitatzen dabez.

4, 3 Jaungoikoaren Semea. Izenorde onek, Biblian, semetzakoa adierazo daíke, aukeratze-antzerá (Ex. 4, 22; Deut. 1, 31; 14, 1; Os. 2, 1; Sal. 82, 6). Mesias-Erregeari dagokiozan idatz-txataletarik askok ez dabe geiago esaten (Sam. 2.ª, 7, 14; Sal. 2, 7 eta abar). Baiña Jesus'ek, batez be, Jainko-semetasuna emoten dau aditzen (7, 21; 11, 27; 21, 37; 24, 36; Yn. 5, 17-18; 20, 17). Beraz, esera orrek, Pazko-ostean ikasleak Jesus'en berbak ulertu dagiezanean, benetako Jaungoikozko zentzuna artuko dabe (Errom. 9, 5).

Jesus'ek dirautso: "Alde emendik, Satanas!, idatzita yagok-eta: *Eure Jaungoiko Jauna gurtuko dok, eta gurtu be Bera bakarrik gurtuko dok*". ¹¹Orduan, deabruak bakan izten dau. Eta ara!, aingeru batzuk etorri yakozan, eta otseindu egiten eben.

Yon'en autorra

Yon 1, 19-28

¹⁹Auxe izan zan judarrak*, Jerusalem'dik bialdutako abade ta lebitarrak "Nor zara zu?" itaunka joan yakozanean, Yon'ek emon eutsen autorra. ²⁰Arek autortu egin eban, bai, eta ez eban ukatu: "Ni ez naz Kristo'a", autortu eban. ²¹Eta auxe itandu eutsen: "Zer, ba? Elias al-zara?" Yon'ek auxe esan eban: "Ez naz". "Igarlea ete-zara, ba?" "Ez", erantzun eban. ²²Orduan, auxe esan eutsen: "Nor zara, ba, bialdu gaituenai erantzuna emon dagitsegun? Zer diñozu zutzaz?" ²³Yon'ek auxe esan eban: "*Basamortuan deadarka diarduan abotsa naz ni: Zuzendu egizue Jaunaren bidea**, Isaias igarleak esan eban. ²⁴Areik, pariseuak bialdutakoak ziran. ²⁵Itaun au be egin eutsen gaiñera: "Zegaitik bateatzen dozu, ba, ez Kristo, ez Elias, Igarle be ez ba'zara?" ²⁶Nik uraz bateatzen dot —erantzun eutsen Yon'ek—; baiña zeuen artean dago zuek ezagutzen ez dozuen norbait; ²⁷Orixe da nire atzetik datorrena, eta orren oiñetakoen lokarria askatzeko be ez naz ni nor". ²⁸Betania'n jazo zan au, Jordan'ez bestekaldean, Yon bateatzen ziarduan tokian.

Jaungoikoaren Bildotsa

Yon 1, 29-34

²⁹Biamonean, Yon'ek Jesus beragana etorten ikus-

1. 19 judarrak. Izen au emoten dautse sarritan Yon'ek Jesus'en arerio diran erlejiño-agintarriai.

1. 23 Is. 40, 3.

ten dau, eta ba-diño: "Orra or Jaungoikoaren Bildotsa*, munduaren pekatua kentzen dauana. ³⁰Orrexegaitik esan neban nik au:

'Gizon bat dator nire atzean, neure aurrean jarri dana, ni baiño len zan-eta'.

³¹Nik neuk ez neban ezagutzen; alan be, uraz bateatzera etorri naz ni, Bera Israel'i agertu dakion". ³²Eta Yon'ek autor au egin eban esanez: "Espiritu (*Santua*) ikusi dot uso-antzean zerutik jatsiten, eta orretxen gaiñean gelditzen. ³³Nik neuk ez neban ezagutzen; baiña, uraz bateatzera bialdu nenduanak, auxe esan eustan: 'Norbaitegana Espiritu (*Santua*) jatsiten eta aren gaiñean gelditzen ikusten ba'dozu, axe da Espiritu Santuaz bateatzen dauana*'. ³⁴Eta neuk ikusi dot, eta autortu be bai, orixe dala Jaungoikoaren Aukeratua*".

Lenengo ikasleak

Yon 1, 35-51

³⁵Biamonean, antxe egoan barrero Yon bere ikasle-tariko bigaz. ³⁶Jesus'i begira-begira jarririk —ibilten yoian-eta—, ba-diño: "Orra or Jaungoikoaren Bildotsa". ³⁷Ikasle biak entzun eben Yon olan herba egiten, eta Jesus'i jarraitu eutsen. ³⁸Jesus'ek atzerantz egiten dau; eta, jarraitu egiten dautsoela ikustean, auxe dirautse: "Zer nai dozue?". "Rabbí —edo bardin dana, "Irakasle"—, nun bizi zara?", erantzun eutsen areik. ³⁹Jesus'ek auxe esan eutsen: "Etorri zaitetze ta ikusiko dozue". Joan ziran, ba, nun bizi zan ikusi eben eta Beragaz

1. 29 Jaungoikoaren Bildotsa. Irudi onek (Apok. 5, 6) Yabe'ren morroia (Is. 53; cf. Leb. 14) eta Pazko-bildotsa gogoratzen dauz batera. (Ex. 12, 1).

1. 33 Mesias'ek bialduko dau Espiritu Santua bere biztuera-ondoren (3, 5; 7, 37; 14, 16; 16, 7-8; 19, 30; 20, 22; Mt. 3, 6; Ap. Eg. 1, 5; 2, 38).

1. 34 Jaungoikoaren Aukeratua. Mesias'en izenordea (Lk. 9, 35).

gelditu ziran egun aretan. Amargarren ordua-edo° zan.

⁴⁰Yon'en herbak entzun eta Jesus'i jarraitu eutsoen bietariko bat, Ander zan, Simon Pedro'ren anaia ⁴¹Onek, goizaldean, Simon bere anaia aurkitu ta ba-dirautso: "Mesias aurkitu dogu" —edo bardin dana, "Kristo'a". ⁴²Eta Jesus'egana eroan eban. Jesus'ek, ari begira-begira jarririk, auxe esan eutsan: "Simon zara zu, Yon'en semea; Kepa izango da zure izena", —edo bardin dana, "Arria".

⁴³Biamaronean, Galilea'ra joan nai izan eban. Felipe aurkitu ta ba-dirautso: "Jarraitu egidazu". ⁴⁴Felipe au, Betsaida'koa zan, Ander eta Pedro'ren urikoa. ⁴⁵Felipe'k Natanael aurkitzen dau, eta ba-dirautso: "Moises'ek Legean idatzi ebana, baita profetak be, axe bera aurkitu dogu: Jesus, Jose'ren semea, Nazaret'ekoa". ⁴⁶Natanael'ek auxe erantzun eutsan: "Nazaret'etik ezer onik urten daiteke, gero?". "Etorri ta ikusiko dozu", dirautso Felipe'k. ⁴⁷Natanael Jesus'ek beragana etorten ikusi ta auxe esan eban aretzaz: "Orra or Israeldar jator bat; ez dago orregan maltzurkeririk". ⁴⁸Natanael'ek ba-dirautso: "Nondik ezagutzen nozu, ba?" Jesus'ek auxe erantzun eutsan: "Felipe'k zuri dei egin orduko, zu pikondo-pean zengozala, ikusi zaitut". ⁴⁹"Rabbi" (*Irakale*) —erantzun eutsan Natanael'ek—, Jaungoikoaren Semea* zara zu, Israel'go Erregea zara zu". ⁵⁰Jesus'ek auxe erantzun eutsan: "Pikondo-pean ikusi zendudazala esan dautsudalako sinisten dozu? Aundiagoak ikusi bear dozuz". ⁵¹Eta auxe esan eutsan gaiñera: "Benetan dirautsut: zerua ikusiko dozue zabalik, baita aingeruak be Gizasemearen gaiñera igoten eta jatsiten"*.

1. 49 Jaungoikoaren Semea, Emen, Mesias'en izenordea, eta bardin "Israel'en Erregea" be (Mt. 4, 3).

1. 51 Gizasemea. Cf. 3, 13 eta abar; 13. 31; Mt. 8, 20.

° Arratsaldeko laurak.

Kana'ko eztegua

Yon 2, 1-12

2 ¹Iru egun geroago, Galilea'ko Kana'n eztegu bat ospatzen zan, eta antxe egoan Jesus'en ama. ²Baita Jesus be ezteguna deitua izan zan, bere ikasleakaz batera. ³Eta ardaoak uts egin ebala-ta, Jesus'i bere amak auxe esan eutsan: "Ardaorik ez dauke". ⁴"Andra —erantzuten dautso Jesus'ek—, zer dot nik zugaz?*" Ez da oraindiño nire ordua eldu"*. ⁵Jesus'en amak mai-morroioai auxe dirautse: "Egizue Berak esan dagitzuena"*.

⁶Ba-egozan an arrizko sei kantxin (*marmita*) judarren garbiketarako ipiñita, baktzak bi edo iru suil° artzen ebazala. ⁷Jesus'ek ba-dirautse: "Ontziok urez bete egizuez". Eta goragiño bete ebezan. ⁸"Orain atara —dirautse— ta eroan egiozue mai-zaiñari". Areik eroan egin eutsoen. ⁹Mai-zaiñak ardao biurtu zan ura dastatu (*artu*) ebanean, ez ekian nungoa zan-eta —bai, orraitifio, mai-morroioak, ura atara ebenok—, senargeiari dei egin ¹⁰eta auxe dirautso: "Ardao ona, guztiak asierarako ataraten dabe; eta gero, mailagunak ondo edanda dagozanean, txarragoa. Zuk, barriz, ardao ona orintxe arte gorde dozu".

¹¹Olantxe asi zan Jesus ezaugarriak egiten Galilea'ko Kana'n*. Eta bere aintza agertu eban; eta Beragan si-

2. 4 (a) Itzez-itzez: "zuri ta niri zer?" (Judc. 11, 12; Mt. 8, 29 eta abar). Semitar-escera, tartean ez sartzeko adierazoteko. Maria'ri "andra" esatean (cf. 19, 26), Eba barna, "bizidunen ama" deritxo, antza (Gen. 3, 15, 20).

2. 4 (b) Gora jasoa izateko, Aitak erabagitako ordua da; gorajasote ori urr dago, eta Yon'ek ainbat bidar aitatzen dau (13, 1; 17, 1).

2. 5 Gen. 41, 55

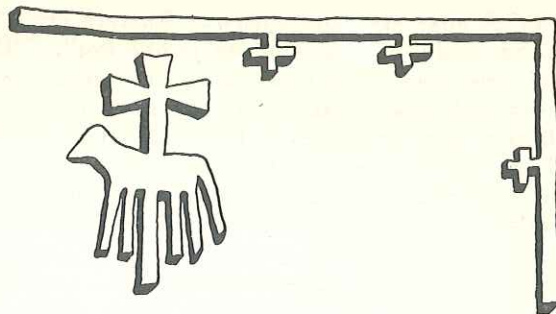
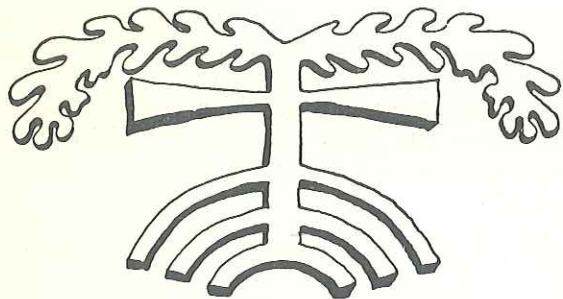
2. 11 Bestealdi baten profetak lez (Is. 7, 11), Mesias'ek be "ezcu-

° Suil: metreta (ura artzeko arrizko ontzia).-

nistu eben bere ikasleak. ¹²Gero, Jesus Kafarnaun'era jatsi zan bere ama ta anaiakaz (*senideakaz*); baiña ez ziran gelditu an egun askorako.

garriak" egiten dauz, gizonai bere Jaungoikozko eginkizunean sinistu eragiteko (3. 12; 2. 23; 4. 54; 11. 42), bere egintzak Beragan dagoan Aitarean indarraren ondorenak dira-ta (5. 36; 10. 38; 20. 30-31 eta abar). Alan be, askok ez dabe sinistu nai (10. 25; 12. 37 eta abar. Cf. Mt. 8. 1).

PAZKO-JAIA

Jaunaren Etxearen garbikundea

Yon 2, 13-22 (Mt. 21, 12-13; Mk. 11, 15-17; Lk. 19, 45-46)

¹³Judarren Pazko-eguna laster zan, eta Jesus Jerusalem'era igo zan. ¹⁴Eta Jaunaren Etxean idi, ardi ta uso-saltzailleak eta diru-aldatzailleak aurkitu ebazan euren jarlekuetan. ¹⁵Lokarriaz zardai^o bat egiñik, guztiak Jaunaren Etxetik kanpora jaurti ebazan, ardi ta idiakaz; diru-aldatzailleen txanponak lurtean zear isuri ta maiak itxuli egin ebazan; ¹⁶eta usoak saltzen ziardeenai auxe esan eutsen: "Kendu au emendik. Ez egin nire Aitarean Etxea merkatu-etxe". ¹⁷Aren ikasleak, idatzita egoan au ekarri eben gogora: *Zure etxeaganako zaletasunak irun-tsi egingo nau**.

¹⁸Orduan, judarrak erantzun eta auxe esan eutsoen: "Ze ezaugarri erakusten daukuzu, ba, olan egiteko?"

2. 17 Sal. 69. 10.

^o Zardai: látigo.

¹⁹Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Lurrera eratsi^o egizue Toki Santu au, eta iru egunean jasoko dot". ²⁰"Berrogeta sei urte igaro dira Etxe Santu au egiten —erantzun eutsoen judarrak—, eta zuk iru egunean jaso?" ²¹Jesus'ek barriz, bere gorputzaren Etxe santuatza egiten eban berba*. ²²Illen artetik biztu zanean ekarri eben gogora Aren ikasleak, orixe zala Jesus'ek esan nai ebana, baita sinistu be Liburu Santuetakoa ta Jesus'ek esandakoa.

Jerusalen'en

Yon 2, 23-25

²³Pazko-egunean Jerusalem'en egoan artean, Jesus'en izena askok sinistu eben, egiten ebazan mirariak ikustean. ²⁴Baiña, Jesus bera ez yaken bete-betean zabaltzen, guzti-guztiak ezagutzen ebazan-eta; ²⁵ez eban, gaiñera, iñoren bearrik gizonen barri jakiteko, berak ezagutzen eban gizonagan dagoana-ta.

Nikodemo'gaz alkar-ikustea

Yon 3, 1-21

3 ¹Pariseuen artean, Nikodemo izeneko gizon bat zan, judarren nagusietariko. ²Gabez Jesus'egana joan zan eta auxe esan eutsan: "Rabbi (*Irakasle*), ba-dakigu Jaungoikoagandik zatozana irakasle lez: zuk egiten dozuzan mirariok, iñok ezin egin daikez-ta, Jaungoikoa beragaz egon ezik". ³Jesus'ek auxe erantzun eutsan: "Bene-benetan dirautsut: goitik jaioten ez danak, ezin ikusi daike Jaungoikoaren Erreiñua". ⁴"Zelan jai daiteke, ba —dirautso Nikodemo'k—, aguratu ezker? Sartu ete-

2, 21 Kristo biztuaren gorputza, Jaungoikoa agirian dagoon tokia (1, 14, cf. 7, 37-39), espirituz eta benetan egingo dan gurtzaren (jaurespenaren) erditokia izango da (4, 21, cf. Ap. Eg. 21, 22; Mt. 12, 6; 26, 61; Kor 1.ª, 12, 12).

^o Eratsi: derribar, destruir.

daiteke, ba, iñor barrero amaren sabelean eta atzera jai?" ⁵"Bene-benetan dirautsut —erantzun eban Jesus'ek—: uraz eta Espirituaz jaioten ez dana, ezin sartu daiteke Jaungoikoaren Erreiñuan*. ⁶Aragitik jaiotakoa, aragi da; Espirituagandik^o jaiotakoa, espiritu da. ⁷Ez zaitez ikaratu goitik jai jo bear dozuela esan dautsudala-ta. ⁸Nai dauan tokian jöten dau aizeak*, entzun be bai egiten dozu aren otsa; baiña, ez dakizu nundik dato- rren, ezta nora doan be. Alantxe da Espirituagandik jaioten dan guztia".

⁹Nikodemo'k auxe erantzun eban: "Ori, zelan izan daiteke?" ¹⁰"Irakasle zara Israel'en —erantzun eutsan Jesus'ek—, eta ez dakizu ori? ¹¹Bene-benetan dirautsut: ba-dakiguna diñogu guk eta ikusi doguna autortzen dogu; zuek, ostera, ez dozue gure autorra ontzat artzen*." ¹²Lurreko gaiak esatean, zuek sinisten ez ba'daustazue, zelan sinistuko daustazue, ba, zeruko gaiak* esaten ba' dautsuedaz?" ¹³Zerura ez da iñor igo, zerutik jatsi dana izan ezik, zeruan dagoan Gizasemea izan ezik. ¹⁴Eta

3, 5 Jaungoikoaren Erreiñua. Esatera onen orde (Mt. 4, 17), Yon'ek bizitzaz egiten dau berba (1, 4), betiko bizitzaz (3, 15). Bateoari buruz eta berau artu-bearrari diño (1, 35, cf. Tit. 3, 5).

3, 8 Itz berberak adierazoten dauz aizea ta Espiritu (Santua). emon (1, 1, 18; 3, 34; 8, 28 eta abar). Baiña berba ezkutu onen aurrean, gizonak banandu egiten dira (7, 43; 10, 19 eta abar, cf. 8, 12).

3, 11 Jesus'ek auxe baiño ez dau egiten: Aitaren itza bestea
3, 12 Yon'en eritiz, sinismena (cf. Mt. 8, 10; Errom. 1, 16). Jesus Aitaren bialdutzat eta Semetzat onartzea da (3, 16-18; 14, 1, 10; 17, 21-25; 20, 31 eta abar), Jesus'egana etortea (6, 35), "Bera ikustea" (6, 36), "Bera ezagutzea", baita Aita be Beragaz (10, 38; 11, 40; 14, 7, 20). Sinismentak betiko bizitza emoten dau (3, 15); 20, 31; Yn. 1.^a, 5, 1, 13). Sinismentari, itza ta aginduak maitasunez gorderik ekiten yako (8, 51; 14, 21, 23; 17, 6-8; Yn. 2, 3). Sinismena, ezaugarriak bultz eginda (2, 11). Jaungoikozko autorpenean eusten dala (10, 25), Aitaren doai bat eta erakarte bat da (6, 37, 44, 65). Jesus'i buruzko gizakera oifarrizko onegaitik, gizonak oraindik dira epaituak (3, 17, 36; 5, 19; 8, 12; 9, 39; 10, 35; 12, 48).

^o Espirituagandik: Espiritu Santuagandik.

Moises'ek basamortuan* sugea gora jaso ebanez, bearrezkoa da Gizasemea be (*gurutzean*) jasoa izatea*, ¹⁵sinistu dagian edonok betiko bizitza izan dagian*. ¹⁶Izan be, Jaungoikoak mundua, bere Seme bakarra emoteraiño maite izan dau: Beragan sinistu dagian iñortxo be galdu ez daiten, betiko bizitza izan dagian baiño. ¹⁷Izan be, Jaungoikoak bere Semea mundura ez dau mundua epaitzeko bialdu*, beronen bidez mundua zeruratu (*salbatu*) daiten baiño. ¹⁸Beronegan sinisten dauana, ez da galitzen ez dauana, ostera, galduta dago, Jaungoikoaren Seme bakarraren izena ez dau sinistu-ta. ¹⁹Auzigaia, barriz, auxe da; mundura argia etorri zala, eta gizonak argia baiño illuna maiteago izan ebela, arein egiñak okerrak ziran-eta. ²⁰Izan be, gaiztakeria egiten dauan edonok, argiari gorroto dautso ta ez doa argitara, bere egiñak txartzat artuak izan ez daitezcan. ²¹Egia egiten dauanak, ostera, argitara doa, bere egitadak Jaungoikoak agintzen dauanez egiñak dirala agertu daiten”.

Yon'en azken-autorra

Yon 3, 22-36

²²Onen ondoren, Jesus bere ikasleakaz Judea'ko lurraldera joan zan; eta antxe egoan arekaz batera, eta bateatu egiten eban. ²³Yon'ek be Aion'en, Salim-on-

3, 14 (a) basamortuan. Cf. Num. 21, 4-9.

3, 14 (b) jasoa izatea. Gizasemea (1, 51), (*gurutzean*) jasoa begirtzea (12, 32), Seme bakarra dala (18; cf. 19, 37) sinistea da (3, 12).

3, 15 betiko bizitza. Fededuna bizitza barrian sartzen da (3, 12), Mesias'en doia, Jaungoikoaren bizia artzea, eriotza ta edozein muga garaitzen dauana (1, 4; 6, 40, 57; 17, 3; Yn. 1.^a, 5, 12).

3, 17 Aita da Semea “bialtzen dauana” (4, 34; 5, 30; 7, 28; 8, 42; 17, 3 eta abar), santu egiten dauana (10, 36; 17, 19), gizartea salbatzeko (3, 16, 35) eta munduari bizia emoteko emoten dautsana (5, 24-27; 6, 39 eta abar). Eginkizun onek, Aitareta Semearen arteko alkartasun bete-betean sartzen dautz gizonak (3, 34; 5, 36; 7, 17), eta eginkizun ori apostoluen eginkizunaz luzatuko da (4, 38).

doan, bateatzen ziarduan, an ura ugari zan-eta; lagun-taldea, barriz, etorri ta bateatu egiten zan. ²⁴Oraindiño Yon ez zan giltzapean sartua izan-eta.

²⁵Garbiketa zala-ta, eztabaida bat sortu zan Yon'en ikasleen eta judar baten artean. ²⁶Yon'egana joan eta auxe esan eutsoen: “Rabbi (*Irakasle*), Jordan'ez bestekaldean zeugaz egoana, aren alde autorra egin zenduana bera, bateatzen diardu, eta guztiak beragana doaz”. ²⁷Yon'ek auxe erantzun eban: “Iñok ezin artu daike ezer beretzat, zerutik emon ez ba'yako. ²⁸Zeuek zaree nik esan neban onen autorle: 'Ni ez naz Kristo'a, beronen aurretik bialdutakoa baiño'. ²⁹Emaztegeia daukana, senargeia da*; senargeiaren adiskideak, barriz, onen languntzaille ta esanaren zain dagoanak, poz aundia artzen dau senargeiaren abotsaz. Auxe da, ba, nire poza, eta bete-betea da, izan be. ³⁰Ari, azitea dagokio; niri, barriz, txikiagotzea*. ³¹Goitik datorrena, guztien gaiñetik dago; lurretikoa dana, lurrekoa da, eta lurrekoatzaz egiten dau berba. ³²Zerutik datorrena, guztien gaiñetik dago: ikusi ta entzun dauana autortzen dau, baiña aren autorra iñok ez dau onartzen. ³³Aren autorra onartzen dauanak, Jaungoikoa egizale dala autortzen dau. ³⁴Jaungoikoak bialdu dauanak, Jaungoikoaren berbak esaten dautz, Jaungoikoak Espiritua negurri bagarik emoten dautso-ta. ³⁵Aitak Semea maite dau, eta beronen eskuan itxi dau dana. ³⁶Semeagan sinisten dauanak, betiko bizitza dauko; Semea ukatzen dauanak, ez dau bizitza ikusiko°, bestetara baiño: Jaungoikoaren asarrea izango dau bere gaiñean”.

3, 29 Jesus'ek beretzat artzen dau (Mt. 9, 15) Jaungoikoak Israel' egazko artu-emonak azaltzen ebazan irudia (Os. 1, 2, cf. Kor 2.ª, 11, 2; Apok. 19, 7; 21, 2).

° Txikiagotu: disminuir.

Yon Bateatzaillea, giltzapean
Lk. 3, 19-20 (Mt. 14, 3-12; Mk. 6, 17-29)

¹⁹Baiña Erodes tetrarkak, bere anaiaren emazte Ero-
dias'egaitik eta Erodes'ek berak egindako gaitzakeriakai-
tik Yon'ek agiraka egin eutsala-ta, ²⁰lengo gaitzakeri guz-
tiai beste au ezarri eutsen : Yon giltzapean sartzea.

Gizadiaren Salbatzaille lez agertzen yake samariarra
Yon 4, 1-26

4 ¹Jesus'ek Yon'ek baiña ikasle geiago egiten eta ba-
teatzen ebazala entzun eben pariseuak; eta Jesus
barri onen jakitun egin zanean —²bateatzailleak, orraitit-
ña, ikasleak ziran, ez Jesus bera—, ³Judea itxi ta Galilea'
ra joan zan barriro : ⁴Samaria'n zear igaro bear eban. ⁵Si-
kar deritxon Samaria'ko errira etorri zan, ba, Jakob'ek
bere seme Jose'ri emondako solo-ondora. ⁶Jakob'en pa-
tiña egoan an. Jesus, bidean nekatuta etorrela, patin-on-
doan jesarri zan. Seigarren ordua-edo zan°. ⁷Samaria'ko
emakume bat ura ataratera dator. Jesus'ek dirautso :
“Ura emon egidazu”*. ⁸Jesus'en ikasleak, jatekoa eros-
tera, urira joan ziran-eta. ⁹Emakume samaritarrak ba-
dirautso : “Zelan zuk, judarra izanik, zelan eskatzen
daustazu edatekorik niri, samaritarra nazan oni?” (Izan
be, judarrak ez dabe artu-emonik samaritarrakaz). ¹⁰Je-
sus'ek auxe erantzun eutsan : “Jaungoikoaren doia eza-
gutu ba'zengi, eta 'ura emon egidazu' dirautsuna nor
dan ba'zeki, zeuk eskatuko zeuskio ari, eta arek ur bizia

4, 7 Iturburuko ura, Eguzki-sortzaldean oso goçokoa, Jaungoikoa
emondako biziaren irudi zan (Is. 12, 3; Sal. 36, 9-10; Eclo. 24, 23 eta
abar). Emen, Espiritu Santuaren irudia (1, 33; 3, 5; 7, 37-39).

* Bizitza edo betiko bizitza ikusiko = izango, lortuko, jadesitiko.
“Bizitza” emen zer zeatza (concreta) danez, “bizitzarik” jarteabaiño
zuzenago dago, antza.

° Seigarren ordua: eguerdiko amabiak.

emongo leuskizu”. ¹¹“Jauna —dirautso emakumeak—,
ezer be ez dozu ura atarateko, eta patiña sakona da;
nundik dozu, ba, ur bizi ori? ¹²Jakob gure aita baiño aun-
diagoa ete-zara, ba? Berak emon euskun patin au, eta
bertotik edan eben berak eta bere semeak eta bere abe-
reak”. ¹³Jesus'ek auxe erantzun eutsan : “Ur onetatik
edaten dauan edonor, barriro be egarri izango da; ¹⁴bai-
ña, nik emon dagiodan uretatik edan dagiana, ez da
iñoiz be egarrituko : nik emon dagiodan ura, ostera, beti-
ko bizitzaraiño txirristaka darion ur-iturri izango yako”.
¹⁵“Jauna —dirautso emakumeak—, emon egidazu ur orre-
tatik, barriro egarritu ez nadin, eta ur-eske ona etorri
bearrik izan ez dagidan”. ¹⁶“Zoaz —dirautso Jesus'ek—,
dei egiozu zure senarrari ta etorri zaitetz barriro ona”.
¹⁷“Ez dot senarrik”, erantzun eban emakumeak. “Ondo
esan dozu ez dozula senarrik —dirautso Jesus'ek—,
¹⁸ bost senar izan dozuz-ta; orain dozuna, barriz, ez da
zure senarra; orretan egia esan dozu”.

¹⁹“Jauna —dirautso emakumeak—, ikusten dot profe-
ta zar(e)ana. ²⁰Gure gurasoak Jaungoikoa mendi onetan
gurtu eben; zuek, ostera, Jerusalem'en gurtu bear dala
diñozue”. ²¹“Sinistu egidazu, andra —dirautso Jesus'-
ek—: eldu da sasoi, eta orduan ez dozue Aita gurtuko
mendi onetan ez Jerusalem'en. ²²Ezagutzen ez dozuena
gurtzen dozue zuek; ezagutzen doguna gurtzen dogu guk,
osasuna judarrakandik dator-eta. ²³Baiña eldu da sasoi
—eta auxe da, izan be—, eta benetako gurtzailleak Aita
gogoz (espirituz) eta egiaz gurtuko dabe*, olakoxe gur-
tzailleak nai dauz Aitak-eta. ²⁴Jaungoikoa espiritu da, eta
gurtzen dabenak, espirituz eta egiaz gurtu bear dabe
Jaungoikoa”.

²⁵Emakumeak dirautso : “Ba-dakit Kristo deritxon

4, 23 Espiritu (Santua) jaiotza barriaren (3, 5) eta jaurespen (gur-
tza) barriaren iturburua da; “benetakoa”, Jainko-agerpen barriaren
izateari erantzuten dautsalako (2, 21, cf. Errom. 12, 1).

Mesias etorteko dana. Etorri daitenean, berak irakatsiko dausku dana". ²⁶"Neu naz —dirautso Jesus'ek—, zugaz berbetan diardudan au".

Samaritar askok Kristo sinisten dabe

Yon 4, 27-42

²⁷Orduantxe etorri ziran bere ikasleak, eta arrituta gelditu ziran emakume bategaz berbetan ziardualako. Alan be, ez eutsan iñok esan: "Zer nai dozu?", edo-ta, "Zertaz egiten dozu berba orregaz?" ²⁸Emakumeak, bere edarr(e)a itxirik, urira arin joan eta auxe esan eutsan laguntaldeari: ²⁹"Etorri zaitzeze, nik egin dodan guztia esan daustan gizon bat ikustera. Kristo'a ez ete-da, gero, berau?" ³⁰Uritik urten eta Jesus'egana yoiazan.

³¹Bitartean, ikasleak Jesus'i esan eta esan egiten eutsen: "Rabbi (*Irakasle*), jan egizu, ba". ³²Baiña, Jesus'ek auxe esan eutsen: "Zuek ez dakizuen janari bat daukat nik jateko". ³³Ikasleak alkarrri auxe zirautsoen: "Jatekoa ekarri ete-dautso, ba, norbaitek?" ³⁴"Nire jatekoa —dirautse Jesus'ek—, bialdu nauanaren gogoia egitea ta bere lana burutzea da. ³⁵Ez dozue zuek esaten, ba: lau illebete barru, gari-ebagitea? Ona emen, ba, nik dirautsuedan au: jaso begiok eta ikusi soloak, onezkero igiterako (*ebagiteko*) zurituta dagoz-ta. ³⁶Igitariak egun-saria jasoten dau, eta betiko bizitzarako frutua batzen; orrela, ereillea ta igitaria bardin poztuten dira. ³⁷Izan be, onetan egia da esakera au: bat dala ereillea ta beste bat igitaria. ³⁸Zuek landu ez dozuena ebagitera bialdu zaituet. Besteak landu, eta arein lana zuei ondo etorri yatzue".*

4, 38 Ereillea apostoluen aurretikoen irudi da, eta batez be Jesus'ena. Jesus'en eginkizuna (3, 7) apostoluen eginkizunaren bidez egingo da, eta apostoluek Israel'dik (4, 22) lurbira osora zabalduko dabe (6, 70; 13, 16-20; 15, 16; 17, 18-20; 20, 21; Yn. 1.^a, 1, 3; cf. Lk. 10, 16; Ap. Eg. 1, 8).

³⁹Uri aretako samaritar askok, emakumeari "egin dodan guztia esan daust" autor au entzunda, Jesus'en sinisterra jo eben. ⁴⁰Samaritarrak Jesus'egana etorri ziran, eurakaz gelditu zeitela eskatu eutsoen. Eta antxe gelditu zan egun bian. ⁴¹Eta askok geiagok artu eben sinismena Jesus'i entzundakoaz; ⁴²eta emakumeari auxe zirautsoen: "Onezkero ez dogu zuk esandakoagaitik si-

Jesus, Galilea'n

Yon 4, 43-45

⁴³Egun biak igarota, andik urten eta Galilea'ra joan zan: ⁴⁴igarlea bere errian ez dala onartua izaten esan eban Jesus'ek berak-eta. ⁴⁵Galilea'ra eldu zanean, galilearrak abegi onez artu eben, jai-egunean Jerusalem'en Jesus'ek egin izan eban guztia ikusi izan eben-eta: eurak be jaiegunera joan izan ziran-eta.

Errege-etxeko baten semea osatzen dau

Yon 4, 46-54 (Mt. 8, 5-13; Lk. 7, 1-10)

⁴⁶Orduan, ura ardao biurtu izan eban Galilea'ko Kana'ra etorri zan barriro. Errege-etxeko bat zan Kafarnaun'en, semea geisorik eukana. ⁴⁷Jesus Judea'tik Galilea'ra etorri izan zala jakin ebanean, Beragana joan zan, eta bere semea osatzera jatsi zedilla eskatzen eutsan, il-zorian egoala-ta. ⁴⁸Orduan, Jesus'ek auxe esan eutsan: "Ezaugarriak eta arrigarriak ikusten ez ba'dozuez, ez dozue sinisten". ⁴⁹Errege-etxekoak dirautso: "Jatsi zaitetz, Jauna, nire semea il baiño len". ⁵⁰"Zoaz —dirautso Jesus'ek—, zure semea bizi da-ta".

Gizonak sinistu egin eban Jesus'ek esandakoa, eta etxerako bidea artu eban. ⁵¹Bidean beera yoiala, bere morroiak bidera urten eta bere semea bizi zala esan eutsoen. ⁵²Orduan, obero egin eban ordua itandu eutsen

arek. "Atzo zazpigarren orduan joan yakon sukarra"^o, esan eutsoen areik. ⁵³Orduantxe igarri eutsan aitak, ordu aretan bertan esan eutsala Jesus'ek: "Bizi da zure semea"; eta berak eta bere etxeko guztiak sinistu egin eben.

⁵⁴Auxe izan zan, Judea'tik Galilea'ra barrero etorri zanean, Jesus'ek egin eban bigarren miraria.

Jesus, Nazaret'en*

Lk. 4, 16-30 (Mt. 13, 53-58; Mk. 6, 1-6)

¹⁶Eta Nazaret'era etorri zan, bera azi izan zan lekura; eta, oi ebanez, zapatu-egunez sinagogan sartu zan, eta irakurtera jagi zan. ¹⁷Isaias igarlearen liburua emon eutsoen; eta liburu biribildua zabaldurik, idatzita egoan txatal au aurkitu eban:

¹⁸*Jaunaren Arnasa nire gainean; orregaitik; igurtzi (bedeinkatu) egin nau. Beartsuai Barri Ona ekartera bialdu nau; giltzapekoai erospena ta itsuai ikusmena iragartera; zapalduai askatasuna emotera,* ¹⁹*eta Jaunaren errukizko urtea iragartera.*

²⁰Liburua biribilduta, arduradunari biurtu eutsan, eta jesarri egin zan. Sinagogan, begi guztiak Ari begira-begira egozan. ²¹Eta auxe esaten asi yaken: "Gaur bete da oraintxe entzun dozuen idatzitako au". ²²Eta guztiak autor egiten eutsoen; eta, Jesus'en agotik urtetan ziran edertasunez heteriko berbak zirala-ta, guztiak arrituta egozan.

Eta auxe iñoen: "Au ez da, ba, Jose'ren semea?"

4, 16 Jesus Nazaret'en. Iru ikustaldi alkartzen dira emen: lenengoa, Mateo'rena (4, 13) Isaias'enagaz (61, 1-2); bigarena, cf. Mt. 13, 53; Mk. 6, 1, eta azkenez, Jesus'i egiten yakon zemakuntza. Olan-txe agertzen dira erabat Jesus'en eginkizuna eta Beronen erriak emon eutsan ezezkoa.

^o Sukarra = berotasuna: fiebre.

²³Jesus'ek auxe esan eutsen: "Esakera au esango daustazue, urrean: 'Osagille, osatu egizu zeure burua'; Kafarnaun'en egin ei'dozun guztia, egizu ementxe be, zeure lurraldean". ²⁴Eta auxe esan eban gainera: "Benetan dirautsuet: Ez da igarlerik onartua izaten bere lurraldean".

²⁵"Benetan dirautsuet: emakume alargun asko ziran Israel'en Elias'en egunetan, iru urte ta sei illebetean zerua itxi ta lurralde osoan gosete gorria izan zanean; ²⁶eta areitariko iñogana be ez zan bialdua izan Elias, *Sidon'go Sarepta'ko emakume alargun bategana izan ezik.* ²⁷Eta legenardun asko ziran Israel'en Eliseo igarlearen aldian, eta areitariko iñor be ez zan osatua izan, Naaman Siriarra izan ezik".

²⁸Berbok entzunik, sinagogako guztiak asarre bizi-tan jarri ziran; ²⁹eta, jagirik, uritik kanpora jaurti ta euren uria jasota egoan mendiaren gaillur batera eroan eben, andik beera jaurtiteko. ³⁰Bera, barriz, arein artetik zear igarorik, joan egin zan.

Galilea'ra biurtzen da

Mt. 4, 12-17 (Mk. 1, 14-15; Lk. 4, 14)

¹²Yon atxillotu egin ebela entzun ebanean, Jesus Galilea'ra baztertu zan. ¹³Eta Nazaret itxirik, Zabulon eta Neftali'ko mugetan, itxasondoan dagoan Kafarnaum'go bizilagun egin zan; ¹⁴Isaias igarleak aurretiaz esandako au bete zedin: ¹⁵*Zabulon lurraldea ta Neftali lurraldea, itxasbidea, Jordan-aruzkoa, atzerritarren Galilea!* ¹⁶*Illunetan etzunda egoan erriak argi bizi bat ikusi dau; eriotz-gerizpeko lurraldean etzunda egozanai, argi bat sortu yake**. ¹⁷Arrezkero, auxe iragarten eta esa-

4, 16. Is. 8, 23-9, 1.

ten asi zan Jesus: "Garbatu zaitzeze, zeruetako Erreiñua urr dago-ta*.

Deabrudun bat osatzen dau

Mk. 1, 21-28 (Lk. 4, 31-37)

²¹Kafarnaun'era eltzen dira. Zapatua eltzean, sinagogan sartu ta irakasten asi zan. ²²Aren irakaspenez arri-tuta gelditu ziran, agintedun lez irakasten eutsen-eta, ez idazlariak lez. ²³Batzar aretan, deabru zikiñak artuta eukan gizon bat egoan, eta deadarka asi zan: ²⁴"Zer ar-dura dautsu zuri, Nazaret'eko Jesus orri, guri buruz? Geu galtzera etorri zara? Ba-dakit zu nor zar(e)an: Jaungoikoaren Santua"*.²⁵Orduan, "Isilik ago, eta urten adi orregandik!", agindu eutsan Jesus'ek. ²⁶Gogo zikiñak gizona astin-astin egin eban, eta garrasi aundi bat egiñik, aregandik urten egin zan. ²⁷Guztiak arrituta gelditu ziran, alkarri esateraiño: "Zer da au? Auxe bai irakaspén barria, aginpidez azalduta! Gogo zikiñai agindu egiten dautse, eta areik esana egin". ²⁸Berealaxe zabaldu zan Aren entzute aundia alde guztietan, Galilea'ko lurralde guztian.

Simon'en amagiñarreba osatzen dau

Lk. 4, 38-39 (Mt. 8, 14-15; Mk. 1, 29-31)

³⁸Jesus, sinagogatik urtenda, Simon'en etxean sartu
4, 17 Erri aukeratuaganako Jaungoikoaren (edo Zeruetako) Erregetza, eta, erri orren bidez, pekatutan jausitako munduaganako Erregetza, Jaungoikoak eta beronen Mesias'ek barriro ezarri bear eben (Dan. 2, 28): euren parte-artze ori espiritu-maillakoa da (Mt. 8, 17, 20; Mk. 1, 34; Yn. 18, 36). Osorik eta bein betiko burutu arte, Erregetza astiro-astiro asten da (12, 28; 13, 24; Mk. 4, 26-29; Lk. 17, 21; Ap. Eg. 1, 3). Erregetza ori altsua ta aintzatsua izango da (13, 37; 16, 27; Kor. 1.ª, 15, 24); baiña aurrerantzean mesede bat lez izango da (20, 1), txikiak eta buru-ukatzailleak agindua (5, 3; 13, 44-45; 18, 3-4; mesede orretatik, besteak alde batera bazartuta gelditzen dira (21, 31; 23, 13; Kor. 1.ª, 6, 9-10; Gal. 5, 21. Iku-si Ap. Eg. 1, 3 be).

zan. Simon'en amagiñarreba berebiziko sukarras^o egoan, eta aren alde erregutu eutsoen. ³⁹Jesus'ek, aregana makurturik, sukarrari agindu, eta sukarrak andregandik alde egin eban; eta berealaxe jagirik, neskame-lanetan asi yaken.

Beste osatze batzuk

Lk. 4, 40-41 (Mt. 8, 16-17; Mk. 1, 32-34)

⁴⁰Illunabarrean, edozetariko gatxez jotako geisoak eukezanak, Jesus'i ekarten eutsoezan; eta Onek, areitariko bakotxari gainean eskuak ezarririk, osatu egiten ebazan. ⁴¹Deabruak be urten egiten ziran askogandik, deadarka ta esanaz: "Jaungoikoaren Semea zara zu". Baiña, Jesus'ek agiraka egin eta ez eutsen berbarik egiten izten: ba-ekien Bera Kristo'a zana-ta*.

Lenengo lau ikasleak

Lk. 5, 1-11 (Mt. 4, 18-22; Mk. 1, 16-20)

5 ¹Jesus Jenesaret'eko zingira-ertzean^o egoala, eta laguntaldea Jaungoikoaren itza entzuteko pilloka baturakonean, ²ur-ertzean egozan txalupa bi ikusi ebazan; arrantzaleak txalupa areitatik jatsi ta sareak garbitzen ziarduen. ³Txalupa bat Simon'ena zan; eta bertara igorrik, legorretik zerbait alde egiala eskatu eutsan; eta, je-sarririk, laguntaldeari txalupatik irakasten ziarduan.

⁴Itzaldia amaitu ebanean, Simon'i auxe esan eutsan: "Jo itxaso zabalera, eta jaurti zuen sareak arrantzarako". ⁵Simon'ek auxe erantzun eutsan: "Irakasle, gau osoan ekin dautsagu, eta ez dogu arrain bat be atara; baiña, zeuk diñozun ezkerro, botako dodaz, ba, sareak". ⁶Eta alan egiñik, sareak urratzeraiño arrain-pillo aundia atara eben. ⁷Laguntzera etorteko eskatu eutseen kiñuka

4, 41 Mesias-misteriori buruz, cf. Mk. 1, 34.

^o Sukar: fiebre. ^o Zingira: pantano.

beste txalupako lagunai. Etorri ziran, ba, eta ondatzeko zorian bete ebezan txalupa biak.

⁸Ori ikusita, Simon Pedro Jesus'en oiñetan auzpazu zan, esanaz: "Alde egizu, Jauna, nigandik, gizon pekataria naz-ta". ⁹Izan be, atara ebezan arraiñak zirala-ta, arrituta egoan, baita beragaz egozan guztiak be. ¹⁰Eta bardin Simon'en lagunak ziran Santiago ta Yon, Zebedeo'ren semeak be. Jesus'ek Simon'i auxe esan eutsan: "Ez bildurtu: aurrerantzean, gizon-arrantzale izango zara". ¹¹Txalupak legorrera eroan ebezan; eta, guztia itxirik, jarraitu egin eutsoen.

¹⁹Gerotxoago, Santiago Zebedeo'rena ta Yon, aren anaia, ikusi ebazan; txalupan sareak konpontzen ziar-duen. ²⁰Eta dei egin eutsen; eta areik, Zebedeo euren aita langilleakaz txalupan itxirik, jarraitu egin eutsoen.

Jesus Kafarnaun'dik isillecn urten eta Galilea'ra doa

Mk. 1, 35-39 (Mt. 4, 23-25; Lk. 4, 42-44)

³⁵Goizaldean, oraindiño illun-illun egoala, jagi, urten eta leku bakar batera joan zan, eta an otoitz egiten asi zan. ³⁶Simon eta onen lagunak billa joan yakozan; ³⁷aurkitu ebenean, ba-dirautsoe: "Guztiak zeure billa dabiz". ³⁸Jesus'ek erantzuten dautse: "Goazan beste leku batera, auzoko baserrietara, an be iragarri dagidan: orretarakoxe etorri naz-ta". ³⁹Eta Galilea guztian zear ibilli zan, sinagogetan iragarten eta deabruak jaurtiten.

²³Jesus Galilea guztian zear ebillen, arein sinagogetan irakasten, Erreiñuko Barri Ona iragarten*, eta errian edozein geiso ta gaitz osatzen. ²⁴Aren izen ona Siria osoan zabaldu zan; eta edozein geisok eta gatxek jota egozan

4, 23 "Barri Ona" da "Ebanjelio" gerkar-itzaren esanai jatorra (Mk. 1, 1; Errom. 1, 16; Gal. 1, 6; Tes. 1.ª, 1, 5). Barri Ona ez da idazki bat bakarrik, ezta iragarte bat be, Jesukristo'k ekarritako salbamenen baiño, salbamen orren biotza edo erdi lekua Bera dala.

guztiak ekarri eutsoezan: deabrudunak, alditsuak eta elbarridunak: eta osatu egin ebazan. ²⁵Eta Galilea'tik, Dekapolis'tik, Jerusalem'dik, Judea'tik, eta Jordan-aruzkotik laguntalde aundiak jarraitu eutsan.

Legenardun bat osatzen dau

Mk. 1, 40-45 (Mt. 8, 2-4; Lk. 5, 12-16)

⁴⁰Legenardun bat urreratzen yako, erreguka; eta, be-launikoturik, auxe dirautso: "Zeuk nai ba'dozu, osatu naikezu". ⁴¹Aretzaz errukiturik, Jesus'ek bere eskua luzatu, ikutu ta auxe esan eutsan: "Nai dot, bai; garbi gelditu zaitetz". ⁴²Bat-batean legenarrak alde egin eutsan eta garbi gelditu zan. ⁴³Orduan, Jesus'ek bialdu egin eban, agindu au emoten eutsala: ⁴⁴"Begira, gero: ez esan ezer inori; baiña zoaz, aurkeztu zaitetz abadeagana ta, zure garbitzeagaitik, egizu Moises'ek aginduriko oparia, agiritzat izan dakien". ⁴⁵Gizona, ostera, joanda batera, barria adoretu iragarten eta zabaltzen asi zan; eta arrezke-ro, Jesus ezin zeitekean uri baten be agirian agertu, bes-tetara baiño: inguruetan gelditzen zan, leku ezkutueta. Eta edonundik Beragana jotzen eben.

Elbarridun^o. bat osatzen dau

Mk. 2, 1-12 (Mt. 9, 1-8; Lk. 5, 17-26)

2 ¹Egun batzuk geroago, bariro Kafarnaun'en sartu zan, eta etxean egoala zabaldu zan. ²Askoak batu ziran, ate-aurrean be lekuri gelditzen ez zala; Jesus'ek Itza (*Barri Ona*) iragarten eutsen. ³Eta lau gizon datoz Jesus'egana, elbarridun bat daroela. ⁴Laguntaldea zala-ta, legenarduna Jesus'en aurrean jarri ezinik, Jesus egoan tokiko sabaia edegi ta egin eben zulotik beera eratsi eben elbarriduna egoan ogetxo. ⁵Jesus'ek, arein sinismena ikusirik, elbarridunari dirautso: "Seme, parkatzen yatzuz zure pekatuak".

^o Elbarridun: paralítico.

⁶Ba-egozan an jesarrita idazlari batzuk, euren biotzetan asmatzen ebela: “Zer diño onek, baiña? Onek bi-raoka diardu. ⁷Nok parkatu daikez pekatuak, Jaungoikoak izan ezik?” ⁸Baiña bereala, areik euren barruan asmatzen ziarduena, Jesus’ek bere argiz ezagaturik, ba-dirautse: “Zegaitik darabizuez asmakeriaz zuen biotzetan? ⁹Zer da errazago?, elbarridunari ‘parkatzen yatzuz zure pekatuak’ esatea, ala, ‘jagi zaitez, artu egizu zure ogetxoa ta zoaz’, esatea? ¹⁰Gizasemeak lurtean pekatuak parkatzeko al-izatea ba-daukala jakin dagizuen, ba, —elbarriari dirautso—: ¹¹Zeuri dirautsut: jagi zaitez, artu zure ogetxoa, eta zoaz zure etxera”. ¹²Zutundu ta, bat-batean, ogetxoa arturik, guztien aurrean joan egin zan. Guztiak arritu egin ziran eta Jaungoikoa goratu eben, esanez: ““Olakorik ez dogu egundo ikusi””.

Mateo’ri deia

Mt. 9, 9 (Mk. 2, 13-14; Lk. 5, 27-28)

⁹Andik igarotean, Jesus’ek Mateo izeneko gizon bat zergategian^o jesarrita ikusi eban, eta auxe esan eutsan: “Jarraitu egidazu”. Eta zutundurik, arek jarraitu egin eutsan.

Pekatariakez jaten

Mt. 9, 10-13 (Mk. 2, 15-17; Lk. 5, 29-32)

¹⁰Eta Jesus Mateo’rean etxean maian egoala, zerga-batzaille ta pekatari asko etorri ziran, eta Jesus’egaz eta onen ikasleakaz batera maian egozan. ¹¹Ori ikusirik, pariseuak Jesus’en ikasleai auxe zirautsen: “Zuen irakasleak, zegaitik jaten dau zerga-batzaille ta pekatariakaz?” ¹²Baiña Jesus’ek, ori entzunda, esan eutsen: “Osasundunak ez dabe osagillerik^o bear, geisoak bai-

^o Zergategi: zergak edo kontribuziñuak ordaintzen ziran tokia.

^o Osagille: médico.

ño. ¹³Zoaze, ba, eta ikasi egizue arelako a zer dan: *Errukia nai dot, eta ez oparirik**. Ni ez naz zintzoai dei egitera etorri-ta, pekatariari baiño”.

Baraua zala-ta eztabaidan

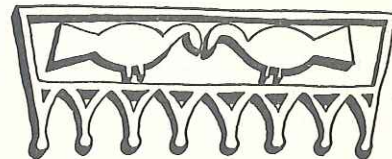
Mt. 9, 14-17 (Mk. 2, 18-22; Lk. 5, 33-39)

¹⁴Orduan, Yon’en ikasleak urreratu yakozan eta auxe esan eutsoen: “Guk eta pariseuak sarritan egiten dogu barau; eta zure ikasleak, zegaitik ez dabe egiten?” ¹⁵Jesus’ek erantzun eutsen: “Arpegi illunez egon ete-daitez eztegurako deituak, senargeia eurakaz dagoan artean? Etorriko dira etorri, senargeia kenduko yaken egunak: orduantxe egingo dabe barau*. ¹⁶Iñok ez dautso soiñeko zaarrari oial gogorrezko ipingirik ezarten; bestela, ezarrirako txatalak soiñekoa urratu, eta tarratada txarraigoa egiten da-ta. ¹⁷Ezta zaragi zaarretan be ez da ardao barririk sartzen; bestela, zaragiak lertu, ardao isuri, eta zaragiak ondatu egiten dira; ardao barria, ostera, zaragi barrietan sartzen da, eta biak irauten dabe”*.

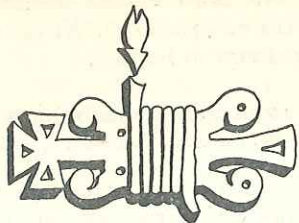
9, 13 Os. 6, 6, cf. Mt. 12, 7. Legea azalez betetea baiño barruko gurtza eta errukia naiago dauz Jaungoikoak (cf. Am. 5, 21).

9, 15 Asi dau Jesus’ek Mesias-aldia, eta Aren lagunak ezin daiteke baraurik egin Aren eriotzararte.

9, 17 Jaungoikoaren Erreiñuko espiritu barriari ezin daitekio antziñako ekonomiaren gai zaarkoterik ezarri; Jesus’ek zerbait guztiz barria jarten dau (5, 17).

BIGARREN JAIA JERUSALEN'EN

Bezata^oko urtegian elbarridun^o bat osatzen dau

Yon 5, 1-18

5 ¹Orren ondoren, judarren jai bat izan zan, eta Jesus Jerusalem'era igo zan. ²Ardi-ate-ondoan, eberkeraz Bezata deritxon urtegi bat dago bost aterpeaz. ³Aterpe oneitan, geiso, itsu, erren eta elbarridun askoak egozan, uraren eragin-aldiaren zain. ⁴Izan be, Jaunaren aingeruak, urtegiara noizean-bein jatsirik, urari eragin egiten eutsan, eta eragindako uretan lenen sartzen zana, edozein gatxez egon zeitena be, osatuta gelditzen zan. ⁵Ogeta amazortzi urtean geisorik egoan gizon bat zan an. ⁶Jesus'ek, gizon a etzunda ikusirik eta aspaldian antxe egoala jakiñik, ba-dirautso: "Osatu nai dozu?" ⁷Geisoak auxe erantzun eutsan: "Jauna, ez dot gizonik, ura eragiten asten danean urtegian sartu nagianik; eta ni noan bitartean, besteren bat jatsiten da ni baiño len". ⁸"Jagi zaitetz —dirautso Jesus'ek—, artu zure ogetxo ori ta ibili zaitetz". ⁹Eta bat-batean, geisoa osatuta gelditu zan, eta bere ogetxoa artu ta ibiltzen asi zan.

^o Elbarridun: paralítico.

Baiña, egun a zapatua zan. ¹⁰Orregaitik, judarrak osatuari auxe zirautsoen: "Zapatua da, eta ez yatzu bidezko ogetxo ori eroatea". ¹¹Arek auxe erantzun eutsen: "Osatu nauanak esan daust: Artu zure ogetxo ori ta ibili zaitetz". ¹²Areik auxe itandu eutsoen: "Nor da 'artu zure ogetxo ori ta ibili zaitetz' esan dautsun ori?" ¹³Baiña, osatuak ez ekian nor zeitekean, toki aretan egoan laguntalde-artetik Jesus ezkutatu egin zan-eta.

¹⁴Geroago, Jesus'ek gizon a Jaunaren Etxean aurkitu ta ba-dirautso: "Entzun: osatuta zagoz; ez egin pekaturik geiago, okerragoren bat jazo ez dakizun". ¹⁵Gizona judarrakana joan zan, bera osatu izan ebana Jesus zala esatera. ¹⁶Zapatuz orrelakoak egiten ebazalako erabilten eben aurrean judarrak Jesus*. ¹⁷Baiña, Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Nire Aitak lan egiten diardu beti, eta neuk be lan egiten diardut". ¹⁸Judarrak Jesus'i bizia kentzeko amorratuta ebizan: zapatua austen ebakako bakarrik ez, baita Jaungoikoari bere Aita eritxolako be, bere burua Jaungoikoagaz bardinduz.

Semearen lanari buruzko itzaldia

Yon, 5, 19-47

¹⁹Beraz, Jesus'ek, itza arturik, auxe zirautsen*: "Bene-benetan dirautsuet: Semeak, bere buruz, ezin ezer egin daike, bere Aita egiten ikusi ezik: Beronek egiten dauana, orixe berori egiten dau Semeak be. ²⁰Izan be, maite dau Aitak Semea, eta berak egiten dauan guztia erakusten dautso; oneik baiño egiteko aundiagoak be erakutsiko dautsaz, eta zuek ikaratu egingo zaree. ²¹Ain zuzen be, Aitak ildakoak biztu ta arei bizitza emoten

5, 16 Jazopen au, 7, 19-23'garren ataltxoan amaituko da.

5, 19 Jesus zapatuaren gaiñetik jarten ba'da, Aita lakoa dala-ko da, eta Aitak bizia emoteko eskubide osoa emon dautso Semeari (3, 35), eta, beraz, bizia onartu edo ezetsi dagienak epaitzekoa be bai (19-30; cf. 3, 12; 8, 12).

dautsenez, Semeak be berak nai dautsenai emoten dautse bizitza. ²²Izan be, Aitak ez dau iñor epaitzen: epaibide guztia, ostera, Semeari emon dautso, ²³Aita goratzen dabenez goratu dagien Semea be. Semea goratzen ez dauanak, bera biadu dauan Aita be ez dau goratzen. ²⁴Bene-benetan dirautsuet: nire itza aditu ta ni bialdu nauanagan sinisten dauanak, betiko bizitza dauko, eta alakoa ez da epaiepean jarten: eriotzatik bizitzara aldatu da, ostera. ²⁵Bene-benetan dirautsuet: eldu da ildakoak Jaungoikoaren Semearen abotsa entzungo dabeneko ordua —eta oraingoxea da, izan be—, eta abots ori entzun dagienak, bizi izango dira. ²⁶Izan be, Aitak bizitza beragan daukaneez, Semeari be bizitza beragan izatea emon dautso; ²⁷baita Gizasemea dan ezkeru, epaitzeko esku-bidea be emon dautso. ²⁸Ez ikaratu onetzaz: eldu da illobietan lagonan guztiak Aren abotsa entzungo dabeneko ordua; ²⁹eta ona egin izan dagien guztiak, bizitzarako biztuko dira; eta gaiztakeria egin izan dagienak, ondapenerako biztuko dira.

³⁰Ezin ezer egin daiket nire buruz: entzuten dandanez ebazten dot; eta nire epaia zuzena da, ez dot nire naia billatzen-eta, ni bialdu nauanaren naia baiño. ³¹Nire buruaren autorpena neuk emon ba'nengi, nire autorrak ez leuke indarririk izango*. ³²Beste bat da nitzaz autor egiten dauana, eta nik ba-dakit nitzaz emoten dauan autorra egiazkoa dana. ³³Zuek Yon'i mandatoriak bialdu zeutsezan, eta arek egiaren autorra emon eban. ³⁴Nik ez dot, gero, iñungo gizonen autorrik billatzen; au ba'dirautsuet, zeruratu (*salbatu*) zaitezen dirautsuet. ³⁵Yon, erreten dagoan eta argi egiten dauan argi-ontzia zan, eta zuek aren argiaz apur baten poza artu

5, 31 Aitak Semea nor zan erakutsi dau, Beronen alde autor egifik (31-32): Yon Bateatzaillearen bidez (33-35), Aregan egin dauan egintzen bidez (36-38), Liburu Santuen eta Moises'en bidez (39-47; cf. 3, 11; 10, 25).

nai izan zenduen. ³⁶Baiña, Yon'en autorra baiño ohea daukat nik; izan be, Aitak burutzeko emon daustazan egitekoak, nik egiten dodazan lanok, eurok egiten dabere autor nitzaz, ni Aitak bialdu nauala. ³⁷Eta ni bialdu nauan Aita da nitzaz autor egiten dauana. Aren abotsik zuek ez dozue iñoiz be entzun, ezta aren arpegirik ikusi be, ³⁸eta bizi be ez da bizi Aren itza zuekan, Arek bialdu dauanari ez dautsazue sinisten-eta.

³⁹Aztertu egizuez Liburu Santuak, betiko bizitza orrexetan dozuela uste dozuen ezkeru: eurok dira nitzaz autor egiten dabenek*; ⁴⁰eta zuek ez dozue nigana etorri nai bizitza izateko. ⁴¹Nik ez dot aintzarik artzen gizonakandik. ⁴²Ba-dakit nik Jaungoikoaren maitasunik ez daukazuena zuekan.

⁴³Neure Aitaren izenean etorri naz ni, eta ez nozue onartzen; beste norbait bere buruaren izenean ba'dator, ori bai, ori onartu egingo dozue. ⁴⁴Zelan sinistu daikezue zuek, alkarregandik gorapena artzen dozuenok, eta Jaungoikoagandik bakarrik datorren aintza billatzen ez dozuenok? ⁴⁵Ez uste izan, Aitaren aurrean neuk salatuko zaituedanik. Moises'egan jarri dozue zuen itxaropena eta Moises bera izango da zuen salatzaile. ⁴⁶Izan be, zuek Moises'i sinistu ba'zengioe, neuri be sinistuko zeuskide, neutzaz idatzi eban arek-eta. ⁴⁷Baiña, aren idatziai sinisterik emoten ez ba'dautsazue, zelan emongo dautsazue, ba, nire berbai?"

Zapatuz artutako galburuak

Mt. 12, 1-8 (Mk. 2, 23-28; Lk. 6, 1-5)

12 ¹Aldi aretan, Jesus ereindako soloetan zear yoian, zapatuz. Aren ikasleak gose izan ziran, eta galburuak artu ta jaten asi ziran. ²Eta pariseuak, a ikusita, au-

5, 39 Idatzi Santuak, bizitza-iturri (cf. Deut. 4, 1; 8, 1 eta abar; Sal 119 eta abar), Jesukristo dabe erditoki ta elburutzat (1, 45; 2, 22 eta abar; 20, 9; cf. Lk. 24, 27; Pedr. 1.ª, 1, 10).

xe esan eutsoen: "Begira: zure ikasleak zapatuz bidezko ez dana egiten diardue"*.³ Baiña, Jesus'ek esan eutsen: "Ez dozue irakurri Dabid'ek egin ebana*, bera ta beragaz egozanak gosetu ziranean?,⁴ eta Jaunaren Etxean sartu zala, eta abadeak baiño beste inok ezin jan eikezan oparigiak jan ebezala? ⁵Ala, ez dozue Legean irakurri, abadeak zapatuz, Jaunaren Etxean, zapatua ausi egiten dabela, errurik egin bagarik? ⁶Begira, ba; neuk dirautsuet: ha-dago emen Jaunaren Etxea baiño aundiagoa dana. ⁷Eta, *Errukia nai dot, eta ez oparirik** zer dan ulertu izan ba'zenduen, ez zeukeezan errurik ez daukenak galduko. ⁸Gizasemea zapatuaren jabe be ha-da-ta"*.

Gizon esku-igarra osatzen dau

Mt. 12, 9-14 (Mk. 3, 1-6; Lk. 6, 6-11)

⁹Andik igaro ta arein sinagoga joan zan. Eskua igartuta eukan gizon bat egoan an. ¹⁰Eta zapatuz osatzea bidezko ete-zan itandu eutsoen, gero Jesus salatu aal izateko. ¹¹Jesus'ek auxe esan eutsen: "Zuetariko batek ardi bakarra euki ezkerro, eta zapatuz zulo batera jausten ba'yako, ez ete-dau artzen eta ataraten? ¹²Eta, ez dau balio gizonak ardiak baiño geiago? Beraz, bidezko da zapatuz on egitea". ¹³Orduan, "Zabaldu egizu esku ori", esan eutsan gizonari. Arek zabaldu egin eban, eta osatuta gelditu yakon, bestea baizen ondo. ¹⁴Pariseuak, barriz, urten eta Jesus'en aurka batu ziran, Jesus zelan galdu asmaetzeko.

⁸Baiña Jesus'ek, arein bururakizunak ezaguturik, eskua igartuta eukan gizonari auxe esan eutsan: "Jagi ta jarri zaitetz zutik or erdian". Gizona, jagirik,

12, 2 zapatuz. Lege-adierazleak, Ex. 34, 21'garren ataltxoan debekatuta egoan lan bat ikusten eban emen.

12, 3 Cf. Sam. 1.ª, 21, 2-7; Leb. 24, 5-6.

12, 7 Os. 6, 6; cf. Mt. 9, 13.

12, 8 Jesus'ek, Jaungoikoak Israel'i emondako aalmena dauala difio.

zutik gelditu zan. ⁹Orduan, Jesus'ek auxe esan eutsen: "Nik itaun au egiten dautsuet: Bidezko da zapatuz txarra egin bearrean on egitea?, bizia ondatu bearrean gordetea?"

Laguntaldeak Jesus'i jarraitzen dautso

Mk. 3, 7-12 (Mt. 12, 15-16; Lk. 6, 17-19)

⁷Jesus bere ikasleakaz itxasbartzarrera joan zan, eta laguntalde aundiak jarraitu eutsan Galilea'tik. Baita Judea'tik, ⁸Jerusalen'dik, Idumea'tik, Jordan'ez bestekaldetik eta Tiro ta Sidon'go lurraldetik be, laguntalde aundiak, Jesus'ek egiten ebana entzutean, Beronegana etorri ziran. ⁹Orduan, laguntaldea zala-ta, txalupa bat beretzat gerturik eukiteko esan eutsen bere ikasleai, zapaldu ez egien. ¹⁰Askoak osatu ebazan ezkerro, makalik egozan guztiak bultza-bultzaka etorten ziran Jesus ikutzera. ¹¹Eta gogo (*espíritu*) zikiñak, Jesus ikustean, belaunikotu ta deadarka inoen: "Jaungoikoaren Semea zara zu!". ¹²Jesus'ek, ostera, ez egiela bera nor zan agertu agintzen eutsen gogor.

47

Mt. 12

Jesus, "Yabe'ren Morroia" da

Mt. 12, 15-21 (Mk. 3, 7, 12)

¹⁵Jesus'ek ori jakinda, andik alde egin eban. Askoak jarraitu eutsoen, eta guztiak osatu ebazan. ¹⁶Eta ez egie-la Bera agirian jarri agindu eutsen gogor, ¹⁷Isaias igar-leak aurretiaz esandako au bete zedin*:

¹⁸*Ona emen aukeratu neban nire morroia, nire maittea, nira arimaren atsegiña. Nire Gogoa (Espiritua) Aren gainean jarriko dot, eta erriai zuzenbidea iragarriko dautse. ¹⁹Ez dau eztabaidarik izango, ezta deadarrik atarako be, eta inok be ez dau Aren abotsik plazetan en-*

12, 17 On-egiten erabillen zuurtasunagaitik (cf. Is. 42, 1-4).

tzungo. ²⁰Ez dau ausiko kaiñabera brintzatua, eta kea dariola dagoan argi-aria^o be ez dau itxungiko (atzamauko), zuzentasuna garaipenera eroan arte: ²¹Aren izenean jarriko dabe erriak euren itxaropena.

Amabi aukeratzen dauz

Mk. 3, 13-19 (Mt. 10, 1-4; Lk. 6, 12-16)

¹³Mendira igo ta berak nai ebazanai egin eutsen dei; eta beragana etorri ziran. ¹⁴Amabi aukeratu ebazan, beragaz egon zeitezan, eta Barri Ona iragartera bialtzeko, ¹⁵deabruak jaurtiteko eskubidea emonik. ¹⁶Amabiak aukeratu ebazan, eta Simon'i izena Pedro ezarri eutsan: ¹⁷Santiago Zebedeo'rena, eta Yon, Santiago'ren anaia: onei izena Boanerjes, edo bardin dana, trumoi-seme ezarri eutsen; ¹⁸Ander, Felipe, Bartolome, Mateo, Tomas, Santiago Alfeo'rena, Tadeo, Simon Kanaandarra ¹⁹eta Judas Iskariote, Jesus saldu ebana bera.

Zoriontasunak*

Mt. 5, 1-12 (Lk. 6, 20-23)

5 ¹Laguntaldea ikusirik, mendira igo zan; eta jesarri zanean, bere ikasleak urreratu yakozan. ²Eta itza arturik, irakatsi egiten eutsen, esanez: ³⁴Zoriontsuak gogozko txiroak (beartsuak)*, zeruetako Erreiñua eurena da-ta. ⁴Zoriontsuak otzanak, lurraren jabe egin-goo dira-ta*. ⁵Zoriontsuak negar egiten dabenak, poztuak izango dira-ta. ⁶Zoriontsuak zuzentasunaren gose-egarri diranak, asetuak (beteak) izango dira-ta. ⁷Zoriontsuak

5 Zoriontasunak. Kafarnaun-ondoko menditxo baten, Jesus'ek Jaungoikoaren Erreiñuko mamiña edo espiritua azaltzen dau (4. 17). Mateo'k itzaldi oni (cf. Lk. 6, 20-49) beste une baten esandako berba batzuk ezarten dautsaz gaiñera.

* Argi-ari: mecha de la vela.

errukiorrak, errukia jadetsiko dabe-ta. ⁸Zoriontsuak biotz-garbiak, Jaungoikoa ikusiko dabe-ta. ⁹Zoriontsuak bake-zaleak, izena Jaungoiko-seme emongo yake-ta. ¹⁰Zoriontsuak zuzentasunagaitik aurrean erabilliak, zeruetako Erreiñua eurena da-ta. ¹¹Zoriontsuak izango zaree zuek, nigaitik iraindu ta aurrean erabilli zagiezanean, eta guzurrez zuen aurka nai dagiena esan dagienean. ¹²Poztu ta alaitu zaiteze: zuen saria zeruetan andia da-ta; orrelaxe erabilli ebezan aurrean zuen aurreko igarleak be".

Aiñenak^o

Lk. 6, 24-26

²⁴"Zuen zoritxarra, ostera, aberatsok!, artu dozue zuen pozbidea-ta. ²⁵Zuen zoritxarra, orain beteta zagozenok!, gose izango zaree-ta. Zuen zoritxarra, orain barrre egiten dozuenok!, antzi ta negar egingo dozue-ta. ²⁶Zuen zoritxarra, gizon guztiak zuei buruz ondo berba egin dagienean!, sasi-igarleai arein gurasoak olantxe egin eutseen-eta".

Gatz eta argi

Mt. 5, 13-16 (Mk. 9, 50; Lk. 24, 34-35)

¹³Lurraren gatzza zaree zuek. Gatzza gazatzen ba'da, barriz, zerez gazitu? Ezetarako be ez da, kanpora jaurtiteko ta gizonen ankaperako baiño.

¹⁴Munduaren argia zaree zuek. Mendi-tontorrean dagoan uria, ezin gorde daiteke. ¹⁵Argi iziotua be ez dabe imillaun-pean^o ipinten, argi-ontziaren gaiñean baiño, etxean dagoan guztiai argi egin dagi(ts)en. ¹⁶Bego orrela ditziz zuen argia gizonen aurrean, zuen egintza onak ikusi dagiezan, eta zeruetan dagoan Aita goratu dagien.

^o Aiñenak: maldiciones. ^o Imillaun: clemín.

Legea bete

Mt. 5, 17-19

¹⁷“Ez uste izan Legea ta Profetak kentzera etorri nazanik; ez naz kentzera etorri, betetera baiño*.” ¹⁸Benen-benetan dirautsuet: Legeko “i” bat edo izpitxo bat kendu baiño lenago igaroko dira zerua ta lurra, guztiguztia bete arte. ¹⁹Beraz, onetariko agindurik txikiena ausi, eta gizonai orretara austen irakatsi dagi(ts)ena, zeruetako Erreiñuan txikiena izango da; aginduok bete ta beteten irakatsi dagiana, barriz, aundia izango da orrelakoa zeruetako Erreiñuan.

Zuzentasun barría antxiñakoa baiño gorago

Mt. 5, 20-26

²⁰“Ba-dirautsuet-eta: Zuen zuzentasuna idazlari ta Fares-aldekoena baiño aundiagoa ez ba’da, ez zaree zeruetako Erreiñuan sartuko.

²¹Entzun dozue antxiñakoai esandako au: *Ez dozu iñor ilgo**; eta iltzaillea auzitegian errudun izango da. ²²Nik, barriz, auxe dirautsuet: Bere anaiaren aurka asarratu daitena, errudun izango da auzitegian; eta bere anaiari *kirten ori!* esan dagiona, errudun izango da batzarrean; eta *donga ori!* esan dagiona, lezako (*inpernu*ko) sutarako errudun izango da. ²³Beraz, zure oparia altaran eskintzean, eta zure anaiak zure aurka zerbait ba-daukala gogoratzen ba’dozu an, ²⁴itzi egizu zure oparia an, altara-aurrean, eta zoaz lenengo zure anaiagaz adiskidetzera; gero, barriro etorri ta eskiñi egizu zure oparia.

5. 17 Lege zaarra zeatz-zeatz bete ez, barriztuaz obetu baiño (9, 17). Ebanjelioaren espirituaz (ikus, adibidez, 21 eta urrengo atal-txoak); era onetan, zeatztasun guztiak euren indarra dabe erabide barrian.

5. 21 Cf. Ex. 20. 13.

(Lk. 12, 58-59)

²⁵Zure arerioagaz adiskidetu zaitez arin, bidean aregaz zoazan artean: arek epailleari ta epailleak ertzaiñari^o emonda, giltzapean sartua izan ez zaitez. ²⁶Benetan dirautsut: ez zara andik urtengo azkenengo txanpona ordaindu arte.

²⁷Entzun dozue esandako au: *Ez egin ezkontza-naasterik**. ²⁸Nik, barriz, auxe dirautsuet: Emakumea lizunkeriz begiratzen dauan edonok, bere biotzean aretzaz ezkontza loitu egin dau.

(18, 8-9)

²⁹Beraz, zure begia pekaturako bide ba’yatzu, atara ta jaurti egizu zugandik: obe dozu zure gorputz-ataletariko bat galtzea, zure gorputz osoa su-lezara (*inpernura*) jaurtia izatea baiño. ³⁰Eta zure eskumako eskua pekaturako bide ba’yatzu, ebagi ta jaurti egizu zugandik: obe dozu gorputz-ataletariko bat galtzea, zure gorputz osoa su-lezara jaurtia izatea baiño.

(19, 9; Mk. 10, 11-12; Lk. 16, 18. Cf. Cor. 1.ª 7, 10-11)

³¹Beste au be esanda dago: *Bere emaztea itzi dagianak, ezkontzauste-agiria emon dagiolo**. ³²Nik, barriz, auxe dirautsuet: Bere emaztea izten dauanak —aragikeriagaitik izan ezik*—, emaztea ezkontza naasteko arriskuan jarten dau; eta itxitako emazte orregaz ezkontzen danak, ezkontza naastu giten dau.

³³Aurretikoak esandako au be entzun dozue: *Ez dozu guzurrez ziñik egingo^o; zure ziñak Jaunari beteko*

5. 27 Cf. Ex. 20. 14.

5. 31 Cf. Deut. 24. 1.

5. 32 Ikusi 19. 9.

^o Ertzain: erri-zain = alguacil, guardia.

^o Zin egin: jurar.

dautsazuz, ostera*. ³⁴Nik, barriz, auxe dirautsuet: Iño-la be ez egin ziñik, ez zeruagaitik, Jaungoikoaren Errege-jarleku da-ta; ³⁵ez lurragaitik, Aren oiñazpikoa da-ta; ez Jerusalem'gaitik, Errege aundiaren uria da-ta*. ³⁶Ezta zeure buruagaitik be ez egin ziñik, zure ule bat bera be ezin zuritu edo baltzitu daikezu-ta. ³⁷Zuen izkera "bai,bai; ez, ez", izan bedi; orren gaiñerakoa, barriz, Gaiztoagandik dator.

(Lk. 6, 29)

³⁸Entzun dozue esandako au: *Begi-ordain, begi; agin-ordain, agin.* ³⁹Nik, barriz auxe dirautsuet: Ez egin gogorrik gaiztakeriari*; eta eskumako matraillan jo zagizanari, eskiñi egiozu bestea be; ⁴⁰jantzia zuri kentzearen, auzitegira eroan nai zagizanari, emon egiozu soingaiñekoa be; ⁴¹eta milla oinkadako bidea ibiltan beartu zagizanagaz, egizu aregaz bi milla oinkada. ⁴²Eskatu dagizun edonori, emon egiozu; eta zerbait ordaiñez emon dagizuzula gura dagianari, ez egiozu ukatu.

(Lk. 6, 27-36)

⁴³Entzun dozue esanda dagoan au: *Zure lagun-urkoa maite izango dozu,* eta zure arerioari gorroto izango dautsazu*. ⁴⁴Nik, barriz, auxe dirautsuet: Maite egizuez zuen arerioak, egizue otoitz aurrean zarabillezen alde: ⁴⁵bere eguzkia on eta gaiztoen gaiñera atarazoten eta euria on eta gaiztoen gaiñera egiñarazoten

5, 33 Cf. Ex. 20, 7; Num. 30, 3; Deut. 23, 22.

5, 35 Cf. Is. 66, 1; Sal. 48, 3.

5, 39 Gatxa gatxez ordaintzea, judarren talion-araueraz (Ex. 21, 25), Jesus'ek debekatu egiten dau (cf. Errom. 12, 19); ez, orraitio, munduan gaiztakeriari burrukan egitea.

5, 43 zure arerioari gorroto izango dautsazu. Azken-berok ez dira Legean aurkitzen (Leb. 19, 18). Semitarren beste ago-berokerik au ulertu bear da: "Ez dozu zure arerioa maite-bearrik" (Cf. 10, 37 eta Lk. 14, 26).

dauan zeruko zuen Aitaren seme izan zaitezten. ⁴⁶Izan be, maite zaituenak maite ba'dozuez, ze sari izango dozue? Zergabatzailleak eurak be ez dabe, ba, ori egiten? ⁴⁷Eta anaiaik soillik agurtzen ba'dozuez, zer egiten dozue geiegikorik? Jentillak eurak be ez dabe, ba, ori egiten? ⁴⁸Beraz, izan zaiteze bikaiñak, zeruko zuen Aita bikaiña danez.

Limosna egikera

Mt. 6, 1-4

6 ¹"Zuen egite onak ez egin, gero, gizonen aurrean, oneik ikusi zagiezan!; bestela, zeruko zuen Aitaren saririk ez dozue izango. ²Beraz, limosna egin dagizunean, ez atara zure aurretik turuta-otsik, azalutsak sinagogetan eta kaleetan egiten dabenez, gizonak goratu dagiezan; benetan dirautsuet: artu eben euren saria. ³Zuk, barriz, limosna egin dagizunean, ez dagiala zure ezkerak jakin zure eskum(e)ak egiten dauana: ⁴orre-la, zure limosna ixillean geldituko da; eta ixillean ikusten dauan zure Aitak ordaiña emongo dautsu.

Otoikera*

Mt. 6, 5-6

⁵Eta otoitz egin dagizunean, ez zaiteze azalutsak

6, 5 Jesus'ek, bere ikasbideaz (Mt. 14, 23) eta irakatsiaz, otoitz egin-bearra ta otoitz-egikera irakasten dau. Otoitzak apala bear dau izan (Mt. 6, 5-6; Lk. 18, 10-14), biotzez egiña (Mt. 6, 7), uste osoz egiña (Mt. 6, 8; 7, 7-11), ekin eta ekin (Lk. 11, 5-8; 18, 1-8). Otoitza sinismenez egiten danean (Mt. 21, 22), Jesus'en izenean (Yn. 14, 13-14) eta gauza onak eskatzen diranean (Mt. 7, 11; Lk. 11, 13), eraginkorra da. Ereduzko otoitzak (Mt. 6, 9-15) auxe artzen dau beragan: parkatzea (Mk. 11, 25), jazarleai on dana egitea (Mt. 5, 44; cf. Lk. 23, 24), batez be Erreiñuaren etorrera eta azken-aldiraño zintzo irautea (Mt. 24, 20); orretarako, iratzaririk egon bear dau (Mt. 26, 41). Jauna inguruan eta aurrean dagoala egindako lagunarteko otoitzak (Mt. 18, 19-20), lurreko (Ap. Eg. 2, 42, 46; 20, 7-11 eta abar) eta zeruko (Apok. 4, 8-11; 5, 8-14) liturji-otoitzean lortzen dau bere bikaintasuna.

lakoak izan; orrelakoen atsegiña, sinagogetan eta kale-buruetan zutik otoitz egitea da, gizonak ikusi dagiezan; benetan dirautsuet: artu eben euren saria. ⁶Zu, barriz, otoitz egin dagizunean, sartu zaitetz zure gelan eta, atea itxita gero, otoitz egiozu an ixillean dagoan zure Aitari*; eta ixillean ikusten dauan zure Aitak ordaiña emongo dautsu.

Benetako otoitza.
Gure Aita
Mt. 6, 9-15

⁷Eta otoitz egitean, ez egin berba ta berba, atzerri-tarrak lez: oneik, berba ta berba eginda, entzunak izango dirala uste dabe-ta. ⁸Zuek, barriz, ez zaitetze izan arelakoak: ba-daki zuen Aitak zuek bear dozuena-ta, zuek Ari eskatu baiño len.

(Lk. 11, 2-4)

⁹Zuek, beraz, onetaraxe egin otoitz: Gure Aita, zeruetan zarana; santifikatua izan bedi zure Izena; ¹⁰betor zure Erreiñua; egin bedi zure naia zeruan lez lur-rean bere.

¹¹Emoiguzu gaur egun onetako ogia*; ¹²parkatu gure zorrak, geuk bere gure zordunai parkatu egiten dautsegunez; ¹³eta ez gu tentaldira eroan, gatxetik atara baiño.

¹⁴Izan be, gizonai euren iraiñak parkatu egiten ba' dautsezuez, zeruko zuen Aitak be zuen iraiñak parkatu egingo dautsuez; ¹⁵gizonai parkatzen ez ba'dautsezuez, ostera, zuen Aitak be ez dautsuez zuen iraiñak parka-tuko.

6, 11 egun onetako ogia. Edo, "bizi izateko bear dana" edo-ta, "biarkoa". Bear-bearrezkoa eskatu bear da, besterik ez.

Baraua
Mt. 6, 16-18

¹⁶Barau egin dagizunean, ez jarri arpegi illunik, azalutsak lez: oneik, gizonai barauzale agertzeko, euren arpegia aldatu egiten dabe-ta; benetan dirautsuet: artu eben euren saria. ¹⁷Zuk, barriz, barau egin dagizunean, usaingozotu egizu zure burua ta garbitu arpegia: ¹⁸barau egiten dozunik gizonak ikusi ez dagien, an ixillean dagoan zure Aitak baiño; eta ixillean ikusten dauan zure Aitak saria emongo dautsu.

Benetako ondasuna
Mt. 6, 19-21 (Lk. 12, 33-34)

¹⁹Ez pillatu ondasunik lur-rean, sitsak eta ugarrak ondatu, eta lapurrak zulatu ta ostu egiten dabez-ta. ²⁰Zeruan, bai, pillatu zeruan ondasuna: ez dago an ondatzeko sitsik ez ugarrrik, ezta zulatzeko ta ostuteko lapurrik be. ²¹Zure ondasuna dagoan tokian, zure biotza be antxe egongo da-ta.

Begia, gorputzaren argia
Mt. 6, 22-23 (Lk. 11, 34-35)

²²Gorputzaren argia begia da. Zure begia onik ba'dago, zure gorputz osoa argitsu egongo da; ²³zure begia geisorik ba'dago, barriz, zure gorputz osoa illunetan egongo da. Eta zugan dagoan argia illuntasuna ba'da, zurea bai illuntasuna!

Jaungoikoa ta dirua
Mt. 6, 24 (Lk. 16, 13)

²⁴Ugazaba biren morroi ezin iñor izan daiteke; izan be, edo batari gorroto izango dautso ta bestea maitte izango dau; edo-ta, batari lotu egingo yako ta bestea

ez dau ontzat artuko. Jaungoikoaren eta Mammon'en (edo diruaren) morroi, ezin izan zaitekeze.

Jaungoikoaren ardurapean

Mt. 7, 25-34 (Lk. 12, 22-31)

²⁵“Orregaitik, ba-dirautsuet: Ez arduraz ibilli bizi izateko zer jango dozuen, ezta gorputza zerez jantziko dozuen be. Ez da bizitza janaria baiño baliotsuago, ala?, eta gorputza jantzia baiño? ²⁶Orra, zeruko egaztiak: ez dabe ereiten, ez batzen, ezta garautegetian gordeten be; eta zeruko Aitak azi egiten dauz. Ez ete-dozue zuek areik baiño geiago balio? ²⁷Zuetarik nok, barriz, alegin guztiak egiñarren be, luzatu ete-daike bere bizia ukondo bat? ²⁸Eta jantziatz, zer dala-ta zabize arduratsu? Orra, zelaletako lirioak: begira zelan azten diran; ez dabe lanik egiten, ezta goruetan be; ²⁹alan be, ba-dirautsuet: Salomon bera be, bere aunditasunik ospe-tsuenan be, ez zan orreitariko bat lez jantzi. ³⁰Beraz, gaur zelaian bizi ta biar labara jaurtiten dan bedarra Jaungoikoak orrela jazten ba'dau, ez ete-dau askozaz geiago egingo zuekaitik, siniste otzeko gizonakaitik? ³¹Ez estutu, ba, “zer jango dogu?, zer edango dogu?, zer jantziko dogu?” esanez. ³²Guzti orrein billa jentillak ibiltan dira-ta. Zeruko zuen Aitak, barriz, ba-daki guzti orrein bearrean zagozena. ³³Billatu egizue lenen Jaungoikoaren Erreiñua ta Aren zuzentasuna, eta gauza guztiok gaiñezka emongo yatzuez. ³⁴Ez estutu, ba, biarkoari buruz: biarkoak, berak izango dau bere burua-ren ardura. Egunari naikoa yako bere arazoa.

Errukia ta on egitea

Lk. 6, 36-38 (Mt. 7, 1, 2; Mk. 4, 24)

³⁶“Izan zaiteze errukiorrak, zuen Aita errukiorra danez. ³⁷Ez epaitu, eta ez zaree epaituak izango; ez emon

galtzeko epairik, eta ez zaree galduak izango. Parkatu egizue, eta parkatuak izango zaree. ³⁸Emon egizue, eta emon egingo yatzue: negurri ona, sakatua, gaiñez egite-raiño astindua jarriko dabe zuen jantzien altzoan. Negurta dagizuen negurri berberaz izango zaree negurta-eta”.

Ardura eratsua

Lk. 6, 39-42 (Mt. 15, 14; 10, 24-25; Yn. 13, 16; 15, 20)

³⁹Ipuin au esan eutsen gaiñera: “Itsuaak itsuari bi-dea erakutsi ete-daikeo? Ez ete-dira biok zuloan jausiko? ⁴⁰Ikaslea ez da irakaslea baiño geiago. Ondo irakatsita dagoan edonor, bere irakaslea lakoxea da. ⁴¹Zegaitik begiratzen dozu zure anaiaren begian dagoan samarra, eta ez dozu somatzen zeure begian dagoan abea? ⁴²Zelan esan daikeozu zure anaiari: ‘Anaia, itxi egidazu zure begian dagoan samarra ataraten’, zeure begian dagoan abea zeuk ikusten ez dozula? Azaluts ori!; atara egizu lenen abea zure begitik, eta orduantxe ikusiko dozu garbi, zure anaiaren begian dagoan samarra atarateko.

Ez zikindu gauza santuak

Mt. 7, 6

⁶“Ez emon santua danik txakurrai*, ezta zuen pitxiak txarrien aurrera jaurti be, ostikopean erabilli ez dagiezan, eta gero, zuen aurka etorririk, zatitu ez zagiezan.

Otoitzaren indarra

Mt. 7, 7-11 (Lk. 11, 9-13)

⁷“Eskatu egizue, eta emon egingo yatzue; ibilli billa, eta aurkitu egingo dozue; atea jo, eta zabaldu

7, 6 Jauretxean (edo Eliza Nagusian) eskiñitako jatekoak (Ex 22, 30; Leb. 22, 14). Ulertu ez daikeenai be ez yake agertu bear ira kaspen santurik.

egingo yatzue: ⁸eskaten dauan edonok artu egiten dau-ta; billa dabilenak aurkitu egiten dau; eta atea jotzen dauanari zabaldu egingo yako. ⁹Nor da, bestela, zuen artean, bere semeak ogia eskatzen ba'dautso, arria emongo dautsanik?, ¹⁰edo-ta arraiña eskatzen ba'dautso, sugea emongo dautsanik? ¹¹Beraz, zuek, gaiztoak izanik, zuen semeai gauza onak emoten ba-dakizuen ez-kero, zenbat geiago ez ete-dautsez zeruetan dagoan zuen Aitak, Berari eskatzen dautsoezanai, gauza onak emongo?

Alkar-maitasun-araua

Mt. 7, 12 (Lk. 6, 31)

¹²“Beraz, gizonak zuei egin dagitzuen nai dagitzuen guztia, zenek be egiezue gizonai: Legea ta Profetak orretantxe dagoz-ta.

Bide biak*

Mt. 7, 13-14 (Lk. 13, 24. Cf. Dt. 13, 15. Sal. 1, 1)

¹³“Sartu zaitze ate estutik, ondamentira daroan atea aundia da-ta, eta zabala arako bidea, eta bertatik sartzen diranak asko dira. ¹⁴Bizitzara daroan atea, barriz, axe bai dala estua, baita arako bidea be!; eta ate ori aurkitzen dabenak gutxi dira.

Sasi-profetak*

Mt. 7, 15-20 (Lk. 6, 43-44. Cf. Ap. Eg. 13, 11; 19, 20. Pedro. 2.ª, 2, 1-3)

¹⁵“Zaindu zuen buruak sasi-profetakandik*: ardi-narruz datorkizue, baiña barrutik otso-lapurrak dira.

7, 13 Bide biak. Erreñuan erabide ziurretik sartu bear da (7, 13-27; cf. 8, 18; 10, 37; 16, 24). Gizonari eskintzen yakoan bide biak buruz, cf. Deut. 30, 15; Sal. 1, 1; Jer. 21, 8.

7, 15 Sasi-profetak. Erria euren itzurakeriakaz lillurutzen dabena (24, 4, 24; Pedr. 2.ª, 2, 1-3).

¹⁶Euren frutuetatik (*egiñetatik*) ezagutuko dozuez. Elorritik matsa, edo sasitik pikoak batzen ete-dira? ¹⁷Edozein arbola onek frutu onak emoten dauz; arbola txarrak, barriz, frutu txarrak. ¹⁸Arbola onak ezin ekarri daike frutu txarrak, ezta arbola txarrak frutu onik be. ¹⁹Frutu onik emoten ez dauan edozein arbola, ebagi ta sutara jaurtiten da. ²⁰Beraz, euren frutuetatik ezagutuko dozuez.

⁴⁵Gizon zintzoak, bere biotzeko ondasuntegitik, zintzotasuna ataraten dau; eta gizon gaiztoak, txarretik, gaiztakeria ataraten dau. Biotzari gaiñez dariona egiten dau berba bere agoak-eta.

Benetako ikasleak

Mt. 7, 21-27 (Lk. 6, 46; 13, 26-27; Mt. 25, 11-12)

²¹“Ez da zeruetako Erreñuan sartuko, niri 'Jauna, Jauna' diraustan edonor; zeruko nire Aitaren naia egiten dauana baiño: orixe sartuko da zeruetako Erreñuan. ²²Egun aretan, askok auxe esango dauste: 'Jauna, Jauna!, ez genduan, ba, zure izenean igarri, eta zure izenean deabruak jaurti, eta zure izenean mirari asko egin?' ²³Eta orduan nik auxe esango dautset: 'Ez zaituet iñoiz be ezagutu; alde nigandik, gaizkilleok*!'

(Lk. 6, 47-49)

²⁴Beraz, nire berbok entzuten eta egiñez beteten dauzana, bere etxea aitz-gaiñean jaso eban gizon zuurra-
ren antzekoa izango da: ²⁵jausi zan euria, etorri ziran uriolak, izan ziran aizeak, eta jo eben etxe a; baiña ez zan lurrera jausi, aitz-gaiñean jaso egoan-eta. ²⁶Nire berbok entzunda gero, egiñez beteten ez dauzana, barriz, bere etxea are-gaiñean jaso eban gizon tentelaren antzekoa da: ²⁷jausi zan euria, etorri ziran uriolak, izan

7, 23 Sal. 6, 9.

ziran aizeak, jo eben etxe a, eta beera jausi zan, eta bere ondapena aundia izan zan”.

Laguntaldea, arrituta

Mt. 7, 28-29 (Lk. 7, 1; Mk. 1, 22; Lk. 4, 32)

²⁸Eta Jesus'ek itzaldiek amaitu ebazanean, laguntaldea Aren irakatsiaz ikaratuta gelditu zan: ²⁹eskubide-dunari dagokionez irakasten eutsen-eta; ez, ostera, arein idazlariak lez*.

Euntariaren morroia osatzen dau

Mt. 8, 1-13 (Lk. 7, 1-10; Yn. 4, 46-53; Lk. 13, 28-29)

⁵Kafarnaum'en sartzean, euntari^o bat urreratu yakon, erreguka ⁶esanez: “Jauna, nire morroia etxean elbarrituta dago, oiñaze gorritan”. ⁷Jesus'ek dirautso: “Neu joango naz eta osatu egingo dot”. ⁸Euntariak erantzun eutsan: “Jauna, ez naz ni nor zu neure aterpean sartu zaitezaz; herbaz agintzea naikoa dozu, eta nire morroia osatu egingo da. ⁹Izan be, neuk be, iñoren menpeko izanarren, ba-daukadaz gudariak nire agindupean; eta bati 'oa!' dirautsat, eta ba-doa; eta beste bati 'ator!', eta ba-dator, eta nire morroiari 'au egik!', eta egin egiten dau”. ¹⁰Au entzutean, Jesus ikaratuta gelditu zan, eta jarraitzen eutsoenai auxe esan eutsen: “Benetan dirautsuet: ez dot onenbesteko sinismenik Israel'en iñogan aurkitu”. ¹¹Ba-dirautsuet, barriz: asko etorriko

7, 29 Irakatsi guztiak euren antxiñakoen oituretan oiñarritzen ebezan.

8, 10 Sinismen onen bidez, gizonak ez dau ustea bere buruagan jarten; sinismena jarri dauagana jaten dau, aren itzari ta indarrari oratzen dautsala (21, 25, 32). Jesus'ek beti sinismena eskatzen dau (9, 2, 22; 15, 28; Mk. 1, 15). Sinismena da mirarien zentzuna artzen dauana (8, 1). Askok ez dabe sinistu nai izaten (8, 10; Lk. 18, 8), eta ikasleak be sinisteko geldiak dira (8, 26; 17, 20; 28, 17; Mk. 16, 11-14; Lk. 24, 11). Alan be, salbatzeko, nai ta nai-ezkoa da (9, 2; Mk. 16, 16; Lk. 8, 12; Ap. Eg. 3, 16. Cf. Yn. 3, 12; Errom. 1, 16).

dira eguzki-sortzaldetik eta sartzaldetik, eta Abraham, Isaak eta Jakob'egaz jarriko dira maian zeruetako Erreiñuan; ¹²Erreiñuko semeak, ostera, kanpoko illunpetara izango dira jaurtiak; an izango da negarra ta agin-karraskada!”. ¹³Eta Jesus'ek euntariari esan eutsan: “Zoaz; sinistu dozunez jazo dakizula”. Eta ordu artantxe osatu zan morroia.

Naim'go emakume alargunaren semea biztuten dau

Lk. 7, 11-17

¹¹Jarraian, Naim izeneko urira yoian, eta beragaz batera bere ikasleak eta laguntalde aundia yoiazan. ¹²Uriko atera urreratzen zala, ildako bat ataraten eben illobiratzera, ama alargun baten semea bera; eta uriako laguntalde aundia yoian alargunagaz. ¹³Jaunak alarguna ikustean*, erruki izan yakon, eta auxe esan eutsan: “Ez negarrik egin”. ¹⁴Eta urreraturik, ilkutxa^o ikutu egin eban. Ilkutxa eroienak gelditu egin ziran; eta Jesus'ek auxe esan eban: “Gazte, zeuri dirautsut: jagi zaitez”. ¹⁵Ildakoa jagi ta berba egiten asi zan; eta Jesus'ek amari emon eutsan*. ¹⁶Guztiak bildurrak artu ebazan, eta Jaungoikoa goratzen eben, esanez: “Profeta aundi bat agertu da gure artean”, eta “Jaungoikoak bere erriari ikustaldia egin dautso”. ¹⁷Eta Judea osoan eta inguruko lurralde guztian zear zabaldu zan Jesus'i buruz esaten zana.

Yon Bateatzaillearen itauna eta Jesus'en autorra.

Mt. 11, 2-10 (Lk. 7, 18-28)

²Eta Yon'ek, Kristo'ren egintzak giltzapean entzun ebazanean, bere ikasleak bialdu eutsazan, itaunka: ³“Zeu zara etortekoa, ala beste baten zain egon bear dogu?” ⁴Jesus'ek auxe erantzun eutsen: “Zoaze, eta

entzuten eta ikusten dozuezanon barri emon egiozue Yon'i: ⁵itsuak ikusi egiten dabe, errenak ba-dabiz, le- genardunak garbi gelditzen dira, gorrak entzun egiten dabe, illak biztu egiten dira, eta beartsuai Barri Ona iragarten yake*; ⁶eta zoriotsua, nigan galbiderik artu ez dagiana!

⁷Areik alde egin ebenean, Jesus laguntaldeari Yon'i buruz berba egiten asi yakon: "Zer ikustera urten zarek basamortura? Aizeak darabillen kaiñaberen bat? ⁸Zer ikustera urten zaree, bestela? Apain jantzitako gizonen bat? Ez; apain jazten diranak errege-jauregietan dagoz. ⁹Zer ikustera urten zaree, ba? Profetaren bat ikustera? Bai, benetan dirautsuet: baita igarlea baiño aundiagoa be. ¹⁰Auxe berau da beronetaz idatzita dagoan au:

Neure aingerua bialtzen dot zure aurretik*, aurretiaz bidea atonduko dautsuna.

¹¹Benetan dirautsuet: emakumegandik jaiotakoen artean, ez da Yon Bateatzaillea baiño aundiagorik agertu; alan be, zeruetako Erreñuan txikiena a baiño aundiagoa da*. ¹²Yon Bateatzaillearen egunetatik orain arte, zeruetako Erreñuak eraso arzen dau, eta indartsuak egiten dira aren jabe. ¹³Igarle guztiak, baita Legeak be, igarketak Yon etorri arte egin ebezan. ¹⁴Eta onartu nai ba'dozue, bera da Elias, etorteko zana. ¹⁵Entzuteko belarririk euki dagianak, entzun dagiala!

Bere gizaldia epaitzen

Mt. 11, 16-19 (Lk. 7, 31-35)

¹⁶"Baiña, noren parean jarriko dot gizaldi au? En-

11, 5 Jesus'en egintzak salbamen-ondasunakaz zabaltzen dabe Erreñua, eta ez eraso ta zigorrez (8, 1; Lk. 4, 16; cf. Is. 61, 1).

11, 10 Mcl. 3, 1.

11, 11 Aurrez-curre jarten dira Jainko-ekonomia bi, Aurrelariak beragan dauan aunditasuna epaitzen asi bagarik, Erreñutik at gel-

parantzetan (*plazetan*) jesarrita dagozan mutikoen antzekoa da, alkarrri deadarka dirautsoenean: ¹⁷Guk txistua jo, eta zuek ez dozue dantzarik egin; guk negarsoiñuak asi, eta zuek negarrik egin ez! ¹⁸Izan be, etorri zan Yon, jan-edan egiten ez ebal, eta 'Deabrua dauko', diño. ¹⁹Etorri zan Gizasemea, jan-edan egiten daua-la, eta 'Orra gizon jatun eta moskorra, zerga-batzaille ta pekatarien adiskidea', diño. Eta Jakituriari bere egiñak emon dautsoe izen ona**.

Emakume pekataria, parkatua*

Lk. 7, 36-50

³⁶Pariseo batek beragaz bazkaldu egiala eskatu eutsan Jesus'i; eta, pariseuaren etxean sarturik, maian jarrri zan. ³⁷Urian emagaldtu bat zan; eta Jesus'ek pariseuaren etxean bazkaltzen ziarduala jakitean, usaingarriz beteriko artzuri-ontzi^o bat artu eban; ³⁸eta atzean Jesus'en oiñetan jarrita, negarrez asi zan; eta oiñak bere negar-malkoakaz bustiten eutsazan eta bere buruko uleakaz sikatzen; Aren oiñai mun egiten eutsen eta usaingarriaz igurtziten ebazan.

³⁹Jesus'i dei egin eutsan pariseuak ori ikustean, auxe iñoan berekautan: "Au igarle ba'litz, jakingo leuke onek nor eta zelako emakumea dan ikutzen dautsan emakume ori, emakume pekataria da-ta". ⁴⁰Jesus'ek auxe erantzun eutsan: "Simon, ba-dot, ba, zerbait zuri esateko". "Esan, ba, Irakasle", esan eban Simon'ek. ⁴¹"Diru-aurrelariak batek zordun bi ebazan. Batek bosteun ditu da-ta (Mcl. 3, 1, 23; cf. 17, 10).

11, 19 Judarrak, Jaungoikoak adierazoten dautsena baztatu egiten dabe; baiña Jaunak bere asmoak bere naitara beteten dauz, eta orrela, bere burua zuritzen dau.

7, 36 Emakume pekataria, parkatua. Lukas'ek azaltzen dauan jazopen au eta Betania'koa (Mt. 26, 6; Mk. 14, 3; Yn. 12, 1) ez dira bardiñak. Emakumea ez da Magdala'ko Mari (8, 2), ezta Marta'ren aiza be (10, 39; Yn. 11-12).

* Artzuri-ontzi: frasco de alabastro.

denario zor eutsazan, eta besteak berrogetamar. ⁴²Zorra garbitzekorik ez eben-eta, biai parkatu egin eutsen. Bi-
etarik nok izango ete-dau a maiteago?" ⁴³"Nire ustez,
geiago parkatu yakonak", erantzun eutsan Simon'ek.
"Ondo ebatzi dozu", esan eutsan Jesus'ek.

⁴⁴Eta emakumeagana biurturik, Simon'i auxe esan
eutsan: "Ikusten dozu emakume au? Ni zure etxean
sartzean, ez daustazu oiñetarako urik emon; onek, os-
tera, nire oiñak bere negar-malkoakaz busti ta bere
uleakaz sikatu dauz. ⁴⁵Ez daustazu laztanik emon; au, os-
tera, sartu danetik, ez da aspertu nire oiñai mun egitez.
⁴⁶Zuk ez daustazu burua orioaz igurtzi; onek, oster-
a, oiñak usaingarriaz igurtzi daustaz. ⁴⁷Orregaitik, auxe
dirautsut nik: maitasun aundia agertu daualako, bere
pekatu ugariak perkatuta gelditzen yakoz*. Gutxi parka-
tzen yakonak, maitasun gutxi agertzen dau". ⁴⁸Eta ema-
kumeari auxe esan eutsan: "Parkatuta gelditzen dira
zure pekatuak". ⁴⁹Mai-lagunak eurokautan esaten asi
ziran: "Nor da pekatuak be parkatzen dauzan au?"
⁵⁰Baiña Jesus'ek emakumeari auxe esan eutsan: "Zeure
sinismenak salbatu zaitu. Zoaz bakean".

Jesus'i lagun egiten eutsoen emakumeak

Lk. 8, 1-3 (Mt. 4, 23; 9, 35; Mk. 1, 39. Cf. Lk. 43-44)

8 ¹Gero, uri ta errietan zear Jaungoakoaren Erreiñua
iragarten eta zabaltzen ziarduan; Amabiak yoia-
zan Jesus'egaz, ²baita gogo gaizto ta geisoetatik osatutako
emakume batzuk be; Madalen eritxon Mari, zazpi debru
urten izan yakozana, ³eta Yone, Erodes'en etxezain Ku-
sa'ren emaztea; Susana, eta beste asko, euren ondasuna-
kaz Jesus'i lagun egiten eutsoenak.

^{7, 47} Edo-ta bardin dana: maitasun andia agertzen ba'dau, bere
pekatuak parkatu yakozalako da.

Jesus eta Beeltzebul

Lk. 11, 14-22

(Mt. 12, 22-29; Mk. 3, 22-27; Mt. 16, 1; Mk. 8, 11; Lk. 11, 29; Mt. 12, 30)

¹⁴Deabru mutu bat jaurtiten ziarduan; deabrua ur-
ten zanean, mutua berba egiten asi zan, eta laguntaldeak
arritu egin ziran. ¹⁵Euretariko batzuek, oster-
a, auxe esan ehen: "Beeltzebul deabru-nagusiaren indarrez jaurtiten
dauz orrek deabruak". ¹⁶Beste batzuek, barriz, zirikatze-
ko, zerutiko ezaugarri bat eskatzen eutsoen. ¹⁷Baiña Je-
sus'ek, arein bururakizunak igarririk, auxe esan eu-
tsen: "Bere buruaren aurka bananduta dagoan edozein
erreñu, ondatuta gelditzen da, eta etxea etxearen gaine-
ra jausten da. ¹⁸Beraz, Satanas be bere buruaren aurka
bananduta ba'dago, zelan iraungo dau bere erreñuak?,
deabruak Beeltzebul'en indarraz jaurtiten dodazala di-
ñozue-ta. ¹⁹Eta deabruak nik Beeltzebul'en indarraz
jaurtiten ba'dodaz, zuen semeak noren indarraz jaurtiten
dabez? Orregaitik, eurak izango dira zuen epaille. ²⁰Bai-
ña, deabruak nik Jaungoikoaren atzamarraz jaurtiten ba'-
dodaz*, Jaungoikoaren Erreiñua eldu yatzue benetan.
²¹Bere jauregia gizon errime ta armadun batek zaintzen
dauanean, bere ondasunak ondo gordeta dagoz: ²²baiña,
bera baiño indartsuagoa etorri ta burrukan irabazten ba'
dautso, besteari uste osoa emoten eutsoen armak kendu
egiten dautsaz eta aren ondakiñak banandu egiten dauz.

Jesus'en zorrotasuna

Lk. 11, 23 (Mt. 12, 30)

²³"Nigaz ez dagoan, neure aurka dago; eta nigaz ba-
tzen ez dauanak, sakabanatu egiten dau".

^{11, 20} Jaungoikoaren atzamarra. Escera onek, Ex. 8, 15 eta Sal.
8, 4'garren ataltxoetan artzen dau argia, eta Espiritu Santua adiera-
zoten dau (Mt. 12, 28).

Satamas'en Jokabidea

Lk. 11, 24-26 (Mt. 12, 43-45)

²⁴“Gogo zikiña gizonagandik urteten danean, toki legorretan zear ara-onaka dabil atsedebilla; eta atsedetik ez aurkitzean, auxe diño: 'Urten nintzan neure etxera joango naz barriro'. ²⁵Eta ara eltzean, garbi ta apain aurkitzen dau. ²⁶Orduan, ba-doa, eta beste zazpi gogo (*espíritu*), bera baiño gaiztoagoak, beragaz artzen dauz; etxean sartu ta bertan gelditzen dira; eta alako gizonaren azken-aldia, asiera baiño txarragoa da”.

Benetako zoriona

Lk 11, 27-28 (Cf. 8, 21)

²⁷Jesus'ek berbok esaten ziarduala, erriko emakume batek deadarka asi ta auxe esan utsan: “Zorionsua zu eroan zenduzan sabela ta artu zenduan bularra!” ²⁸Baiña, Jesus'ek auxe esan eban: “Zorionsuagoak, orraitaiño, Jaungoikoaren itza (*berbea*) entzuten eta beteten dabenak”.

Espiritu Santuaren aurkako biraoa

Mt. 12, 31-32 (Mk. 3, 28-30; Lk. 12, 10)

³¹Orregaitik, ba-dirautsuet: Edozein pekatu ta birao parkatu egingo yake gizonai; Gogoaren (*Espiritu Santuaren*) aurkako biraoa, barriz, ez da parkatua izango. ³²Eta Gizasemearen aurka berba bat esan dagianari, parkatu egingo yako: baiña, Espiritu Santuaren aurka berba bat esan dagianari, ez bizitza onetan ez gerokoan ez yako parkatuko*.

12, 32 Espiritu (Santuaren) egintzak ontzat ez artzean, gizonak Jaungoikoaren deia ukatu egiten dau eta salbamenetik at gelditzen da (cf. Yn. 8, 21; Yn'en 1.ª, 3, 16).

Jonas'en ezaugarria

Mt. 12, 38-42 (Lk. 11, 29-32; Mk. 8, 11-12; Mt. 16, 1-4)

³⁸Orduan, idazlari ta pariseo batzuek auxe esan eutsoen: “Irakasle, zeuk egindako ezaugarri bat ikusi nai dogu*.” ³⁹Baiña Jesus'ek erantzun eutsen: “Au bai gizaldi gaizto ta ustela! Ezaugarri bat eskatzen dau, eta Jonas igarlearen ezaugarria baiño beste ezaugarririk ez yako emongo. ⁴⁰Izan be, Jonas iru egun eta iru gau arraiñaren sabelean egon zanez*, Gizasemea be iru egun eta iru gau egongo da lurraren biotzean. ⁴¹Ninibe'tarrak Auzi-egunean gizaldi onen aurka jagiko dira, eta galdutzat artuko dabe: Jonas'en damu-iragarteaz areik garbatu egin ziran-eta. Ona emen, barriz, Jonas baiño zerbait geiago dana. ⁴²Egoi-aldeko erregiña Auzi-egunean gizaldi onen aurka jagiko da, eta galdutzat artuko dau: Salomon'en jakituria entzutera lurreko mugetatik etorri zan-eta. Ona emen, barriz, Salomon baiño zerbait geiago dana.

Argi-ontziaren ipuiña barriro be

Lk. 11, 33-36 (Mt. 5, 15; Mk. 4, 21; Lk. 8, 16; Mt. 6, 22-26)

³³“Iñok ez dau argia iziotzen dauanean, leku ezkuan ipinten, ezta imillaun-pean° be, argi-ontziaren gainean baiño: barrura sartu daitezanan, argia ikusi dagien. ³⁴Zure gorputzaren argi-ontzia, zeure begia da. Zure begia onik ba'dago, zure gorputz osoa argitan egongo da; zure begia geisorik ba'dago, barriz, zure gorputza be illunetan egongo da. ³⁵Begira, ba, zukan dozun argia illuntasuna izan ez daiten. ³⁶Beraz, zure gorputza oso-

12, 38 Bere eginkizuna egiztatzeko (8, 1; Yn. 2, 11; Kor. 1.ª, 1, 22), berba estalduen bidez bere biztuera iragarten dau.

12, 40 Cf. Yn. 2, 1.

* Imillaun: calemín.

osorik argitsua ba'da, gorputz-atal illunik ez dozula, oso-
osorik argitsua izango da, argi-ontziak bere argiaz argi-
tzen zaituanean lez"*.

Jesus'en benetako senitate

Mt. 12, 46-50 (Mk. 3, 31-35; Lk. 8, 19-21)

⁴⁶Artetan laguntaldeari berba egiten ziarduala, Aren
ama ta Aren anaiak (*senideak*)* kanpoan egozan, Jesus'
egaz berba egin gurarik. ⁴⁷Norbaitek ba-dirautso: "Zure
ama ta anaiak (*senideak*) or kanpoan zugaz berba egin
guraz dagoz". ⁴⁸Jesus'ek, barriz, ori zirautsanari, auxe
erantzun utsan: "Nor da nire ama, eta nortzuk dira
nire anaiak?" ⁴⁹Eta bere eskua bere ikasleakana luzatu-
rik, auxe esan eban: "Oneixek dira nire ama ta anaiak.
⁵⁰Izan be, zeruetan dagoan nire Aitaren naia bete dagian
edonor, orixe da nire anai, nire arreba ta nire ama"*.

Erreillearen ipuiña

Lk. 8, 4-8 (Mt. 13, 1-9; Mk. 4, 1-9)

⁴Laguntalde aundia batu zala, eta uri guztietatik
Beragana etorririk, ipuiñetan auxe esan eban: ⁵"Ereille
bat bere azia ereitera urten zan; eta azia ereitean, azi
batzuk bide-ondoan jausi ziran, zapalduak izan ziran,
eta zeruko egaztiak jan egin ebezan: ⁶beste azi batzuk ar-
kantz-gaiñean jausi ziran; eta erneta gero, igartu egin
ziran, bustirik ez eben-eta; ⁷beste batzuk sasi-artean
jausi ziran; eta arekaz batera sasiak azirik, ito egin
ebezan. ⁸Eta beste azi batzuk lur onean jausi ziran, eta

11, 36 Jesus'en mandatua biotz-zuzen guztiak ulertu daikee. (Cf.
Mt. 6, 22-23).

12, 46 Aren anaiak. Maria'ren semeak ez, urreko senideak bai-
ño (13, 55), "anaiak" itza semitarren artean erabilten danez (Gen.
13, 8 eta abar).

azirik, bateko eun emon eben". Au esanda, deadarka
esan eban: "Entzuteko belarririk euki dagianak, entzun
dagiala".

Zegaitik egiten dautse berba ipuiñetan?

Lk. 8, 9 (Mt. 13, 10-11; Mk. 4, 10-12)

⁹Ipuin onek zer adierazo eikean itauntzen eutsoen
bere ikasleak; ¹⁰Jesus'ek auxe esan eutsen: "Jaungoi-
koaren Erreiñuko ezkutua ezagutzea emon yatzue zuei;
besteai, ipuiñetan emoten yake: *ikusirik, ikusi ez da-
gien, eta entzunik, ulertu ez dagien*".

Ereillearen ipuiña azaltzen dautse

Lk. 8, 11-15 (Mt. 13, 18-23; Mk. 4, 14-20)

¹¹"Ipuin onek auxe adierazoten dau: Azia, Jaungoi-
koaren berb(e)a da. ¹²Bide-ondoan jausitakoak, berba
ori entzun dabenak dira; gero, deabrua ba-dator eta
ba-daroa berba ori arein biotzetik: bada-epada be si-
nistu ta zeruratu (*salbatu*) ez daitezkan. ¹³Arkantz-gaiñe-
koak, itza entzutean, pozik artzen dabenak dira; baiña
oneik ez dauke zusterrik; sinistu, bai, egiten dabe apur
baten, baiña zirikaldean (*tentaldian*) atzeruntz egiten da-
be. ¹⁴Sasietan jausi zan azia, itza entzun ebenak dira;
baiña, bidean doazala, bizitzako huruauste, aberastan
eta atsegiñak dirala-ta, ito egiten dira, eta ez dira eltzen.
¹⁵Lur onekoa, itza entzunda gero, biotz onez eta zuzenez
gordeten dabenak dira; eta oneik, ekiñez-ekiñez, frutua
dakarre.

Argi-ontziaren ipuiña

Lk. 8, 16-18 (Mk. 4, 21-22; Mt. 5, 15; Lk. 11, 33; Mt. 10, 26; Lk. 12, 2;
Mt. 13, 12; 25, 29. Mk. 4, 24-25; Lk. 19, 26)

¹⁶"Ez dau iñok argia iziotu ta ontzi bat az estaltzen,

8, 10 Is. 6, 9.

edo oge-pean ipinten, bestetara baiño: argi-ontzi-gaiñean ipinten dau, sartu daitezana argia ikusi dagien. ¹⁷Izan be, ez dago ezer be gordeta, gero agirian geldituko ez danik; ezta isilpekorik be, ezagutua ta agertua izango ez danik. ¹⁸Begira, ba, zelan entzuten dozuen: euki daukanari, emon egingo yako-ta; ez daukanari, ostera, ba-daukala sinisten dauana be kendu egingo yako”.

Berez azten dan azia

Mk. 4, 26-29

²⁶Auxe be ba-iñoan: “Jaungoikoaren Erreiñua, gizon batek lurlean jaurtiten dauan garaunaren antzekoa da: ²⁷gizona lo egon naiz jagita, gabez eta egunez, garautua erne ta azi egiten da, gizona konturatu bagarik. ²⁸Lurrak berez frutua dakar: lenengo, bedarra; gero, galburua; gero, garia eurrez galburuan. ²⁹Eta frutua eltzen danean, bereala igitaia ezarten yako, ebagiteko sasoiā etorri da-ta*.

Galbedarraren ipuiña

Mt. 13, 24-30

²⁴Beste ipuin bat ekarri eutsen: “Zeruetako Erreiñua, bere soloan azi ona erein eban gizonaren antzekoa da. ²⁵Baiña, aren gizonak lo egozala, aren arerioa etorri, gari-artean galbedarra erein, eta joan egin zan ²⁶Garia erne ta laster galburua emoten asi zanean, orduan galbedarra be agertu egin zan. ²⁷Morroiak ugazabagana joan eta auxe esan eutsoen: ‘Jauna, ez zenduan, ba, zure soloan azi ona erein? Zelan dauko, ba, galbedarra?’ ²⁸Ugazabak erantzun eutsen: ‘Arerieren batek egin dau ori’. Morroiak dirautsoe: ‘Nai dozu, ba, galbedar ori batzera joan gaitazan?’ ²⁹“Ez! —dirautse—:

4, 29 Erreiñuak azipen-asiera bat dakar beragaz, eta Jaungoikok aurretiaz ikusiriko azken-mugaraiño eroango dau.

galbedarra batzean, garia be batera atara ez dagizuen. ³⁰Itxi biak gari-ebateraiño batera azten; eta gari-ebatean, gari-ebatailleai esango dautset: Batu egizue lenen galbedarra ta lotu eskutetan, erretako; garia, barriz, gorde egizue nire gautegian”.

Galbedarraren ipuiña azaltzen dau

Mt. 13, 36-43

³⁶Orduan, laguntaldea bialduta, etxera joan zan. Eta bere ikasleak urreratu yakozan, Jesus’i zirautsoela: “Azaldu egiguzu soloko galbedarraren ipuiña”. ³⁷Jesus’ ek erantzun eutsen: “Azi ona ereiten dauana, Gizasemea da; ³⁸soloa, mundua da; azi ona, Erreiñuko semeak dira; galbedarra, Gaiztoaren semeak dira; ³⁹galbedarra erein eban arerioa, Deabrua da; gari-ebatea, munduaren amaiera, eta gari-ebatailleak, aingeruak dira ⁴⁰Beraz, galbedarra batu ta sutan erreten danez, alantxe izango da munduaren amaieran be. ⁴¹Gizasemeak bere aingeruak bialduko dauz, eta bere Erreiñuan diran gaizpide guztiak eta gaizkille guztiak batu ⁴²ta su-labara jaurtiko dabez. An izango da negarra ta agin-karraskada! ⁴³Orduan, zintzoak eguzkia legetxe egingo dabe argi euren Aitaren Erreiñuan. Belarririk euki dagianak, entzun dagiala!

Ziape-aziaren° ipuiña

(Mk. 4, 30-32; Lk. 13, 18-19)

³¹Beste ipuin bat ekarri eutsen: “Zeruetako Erreiñua, gizon batek eskuan artu ta bere soloan erein eban ziape-aziaren antzekoa da. ³²Azi guztietarik zeiena da, benetan; baiña, azten danean, ortu-ari guztietarik aundiena da, eta arbola egiten da, zeruko egaztiak aren adarretan apiak egitera etorteraño”.

° Ziape: mostaza (latiñezko *sinapis*‘tik?). Emen beste batzuk be, bidezkoena aukeratzeko: zerba (mostaza campestre), mustarda, yeben, usta.

Legamiñaren ipuiña

Mt. 13, 33 (Lk. 13, 20-21)

³³Beste ipuin bat esan eutsen: “Zeruetako Erreiñua legamiñaren antzekoa da: emakume batek artu ta iru negurri-urunetan^o sartzen dau, ora guztia jagi arte”*.

Dirutzarena ta pitxiarena

Mt. 13, 44-46

⁴⁴“Zeruetako Erreiñua, landan gorderiko dirutza lakoxea da. Aurkitzen dauan gizonak barrero gordeten dau, eta pozez beterik, ba-doa, daukan guztia saldu ta landa a erosi egiten dau. ⁴⁵Zeruetako Erreiñua, pitxi ederrren billa dabillen merkatari baten antzekoa be ba-da; ⁴⁶eta balio aundiko pitxi bat aurkitzean, ba-doa, daukan guztia saldu ta pitxia erosi egiten dau*.

Sarearen ipuiña

Mt. 13, 47-50

⁴⁷“Zeruetako Erreiñua, sare baten antzekoa da: itxasora jaurtita, guztietariko arraiñak batzen dauz; ⁴⁸eta beterik dagoanean, itxasertzera ataraten dabe ta, jesarrita, onak otzaretan batu, eta txarrak jaurti egiten dabez. ⁴⁹Orrelaxe jazoko da munduaren amaieran be: urtengo dira aingeruak, eta gaiztoak zintzoen artetik banandu, ⁵⁰eta su-labara jaurtiko dabez. An izango da negarra ta agin-karraskada!

13, 33 Erreiñuak asiera apalak ditu, baiña zabal-zabal azten da.

13, 46 Jaungoikoaren Erreiñua aurkitzen daunak, bertan-beera itzi bear dau dana (cf. 7, 13; 19, 21).

* Negurri orrek 30 litro artzen ebazan.

Ipuiñen amaiera

Mt. 13, 51-52

⁵¹“Guzti au ulertu dozue?”. “Bai”, dirautsoe. ⁵²Eta Jesus'ek esan eutsen: “Olan, ba, Zeru-erreiñuko ikasle egin dan edozein idazlari, bere kutxetatik gauza barri ta zaarrak ataraten dauzan etxagunaren antzekoa da”.

Ekaitza, baretuta

Mt. 8, 23-27 (Mk. 4, 35-41; Lk. 8, 22-25)

²³Gero, Jesus txalupa batera igo zan, eta bere ikasleak jarraitu egin eutsoen. ²⁴Onetan, itxasoan aize-bolara aundia sortu zan, olatuak txalup(e)a estaltzeraiño. Jesus, barriz, lo egoan. ²⁵Eta ikasleak Aregana urreraturik, iratzartu egin eben, esanez: “Jauna, salbatu gagizuz, galduak gara-ta!” ²⁶Jesus'ek dirautse: “Zeren bildur zaree, siniste otzeko gizonok?” Orduan, zutundurik, aizeari ta itxasoari agindu egin eutsen, eta barealdi ederra egin zan. ²⁷Gizon areik, ikaratuta, auxe iñoen: “Nor dogu au, baiña, aizeak eta itxasoak be esana egiten dautsoe-ta?”.

Jerasa'ko deabruduna

Mk. 5, 1-20 (Mt. 8, 28-34; Lk. 8, 26-39)

5 ¹Eta itxasoaz bestekaldera eldu ziran, Jerasa'tarren lurraldera. ²Txalupatik urtenda bereala, illobietatik gogo zikiña eukan gizon bat urten yakon bidera. ³Gizon ori illobietan bizi zan, eta kataez be ez eikean iñok lotuta euki. ⁴Izan be, sarritan burdiñazko estunez^o eta kataez lotu izan eben; baiña arek kateak ausi ta burdiñazko estunak zatitu egin izan ebazan, eta iñok ezin eban ezi. ⁵Eta beti, gabez eta egunez, illobi ta mendietan zear

^o Estun: grillo, eslabones de cadena.

ebillen, ululuka eta bere burua arriakaz zauritzen. ⁶Urrundik Jesus ikustean, ariñeketan urreratu yakon, eta Aren aurrean auzpazturik, ⁷deadar errimeaz esan eutsan: “Zer dozu zuk nitzaz, Jesus, Jaungoiko Gorengoren Seme orrek? Jaungoikoaren izenean, ez nagizu oiñazetu”. ⁸“Urten zaitetz gizon orregandik, ego zikin ori!” esan eutsan Jesus’ek-ta. ⁹Eta, “Zelan dozu izena?”, itandu eutsan Jesus’ek. “Taldea^o dot izena, asko gara-ta”, erantzun eutsan arek. ¹⁰Eta lurralde aretatik ez egizala jaurti, eskatzen eutsoen erreguka. ¹¹Txarri-talde aundi bat egoan an, mendi-barrenean larrean (*jaten*); ¹²eta deabruak Jesus’i erregu au egin eutsan: “Bialdu gagizuz txarriakana, eurakan sartu gaitazan”. ¹³Eta Jesus’ek bai-mena emon eutsen.

Orduan, gogo zikiñak urten eta txarriakan sartu ziran; eta txarri-taldea —bi milla edo— aldapa-beera itxasora amildu^o ta itxasoan ito ziran. ¹⁴Txarri-zaiñak iges egin eben, eta jazorikoa uri ta baserrietan azaldu eben; eta zer jazo izan zan ikustera urten ziran. ¹⁵Jesus’egana eltzen dira ta deabruduna ikusten dabe, len deabru-taldeak artuta eukana bera, jesarrita, jantzita eta bere senera biurtuta; eta bildurrez beterik gelditu ziran. ¹⁶Jazotakoa ikusi ebenak, deabrudunarena ta txarriena azaldu eutseen. ¹⁷Orduan, euren lurraldetik alde egiala asi yakozan erregutzen Jesus’i. ¹⁸Eta txalupara igotean, txerrendun izandakoak Beragaz artu egiala eskatzen eutsan Jesus’i. ¹⁹Baiña Jesus’ek ez eban onartu, eta beste au esan eutsan: “Zoaz zure etxera, zure etxekoakana, eta Jaunak egin dautsuna ta izan dautsun errukia azaldu egiezu”. ²⁰Joan zan, ba, eta Jesus’ek egin eutsan guztia zabaltzen asi zan Dekapolis’en; eta guztiak arrituta gelditzen ziran.

^o Talde: Legión (askotza). — ^o Amildu: precipitarse.

Odol-jarioduna osatzen dau.

Jairo’ren alabe(e)aren biztuera

Mk. 5, 21-43 (Mt. 9, 18-26; Lk. 8, 40-56)

²¹Jesus txalupan barriro bestekaldera igaro zan eta laguntalde aundia batu yakon. Jesus itxasertzean egoan. ²²Ba-dator Jairo izeneko bat, sinagogako nagusietarikoa, eta Jesus ikustean, oiñetan auzpazten yako, ²³eta erreguka auxe eskatzen dautso: “Nire alab(e)a il-zorian dago; etorri zaitetz, ezarri egiozuz eskuak gainean, osatu ta bizi dadin”. ²⁴Eta aregaz joan zan. Laguntalde aundiak jarraitzen eutsan, Jesus estutzen ebela.

²⁵Orduan, amabi urte areitan odol-jarioz geisorik egoan emakume batek, ²⁶osagille askogandik neke asko igaro ta bere ondasun guztiak alperrik eralgi ondoren, osatu bearrean geroago ta txarrago egoan emakume batek, ²⁷Jesus’i buruz iñoena entzunda, laguntaldearen atzetik urreratu ta Jesus’en soingaiñekoa ikutu eban: ²⁸“Soiñekoak bakarrik ikutzen ba’dautsada be, osatuta geldituko naz”, iñoan berekautan-eta. ²⁹Bat-batean, odol-jarioa osatu egin yakon, eta gatxetik osatuta gelditu zala igarri eutsan here gorputzean. ³⁰Beingo baten Jesus’ek, here barrutik indarra urten izan yakola ezaguturik*, laguntalde-erdian biurtu ta itaun au egin eban: “Nok ikutu daustaz soiñekoak?” ³¹Ikasleak erantzun eutsoen: “Ondo ikusten dozu laguntaldeak estutu egiten zaituana; eta, ’Nok ikutu nau?’ diñozu?” ³²Baiña Jesus’ek ingurura begira ziarduan, ori egin ebana agirian jarteko. ³³Orduan, emakumea, beragan jazo izan zana ikusirik, bildur-ikaraz urreratu, Jesus’en aurrean auzpazu ta egia osoa azaldu eutsan. ³⁴Jesus’ek auxe esan eutsan: “Alaba, zeure sinismenak osatu zaitu; zoaz bakan, eta gelditu zaitetz geisotik osatuta”.

5, 30 bere barrutik. “Indar” au gorputzeko jarion bat lez agertzen da, osakuntzak ikutuaz egiten dauzala (L. 41 eta abar; Lk. 8, 19).

³⁵Berba egiten ziarduan artean, sinagogako nagusiaren etxetik norbaitzuk etorri ziran, esanez: “Zure alab(e)a il egin da; zetarako gogaitik eragin, onezkero, Irakasleari?” ³⁶Jesus’ek ori entzun eta sinagogako nagusiari ba-dirautso: “Ez bildurtu; izan egizu sinismena bakar-bakarrik”. ³⁷Eta ez eban itxi inor beragaz joan zedin, Pedro, Santiago ta onen anai Yon izan ezik. ³⁸Sartzen dira sinagogako nagusiaren etxean eta ikusten dauango zarraparr(e)a: batzuk negarrez, beste batzuk ululuka baten. ³⁹Sartzen da ta ba-dirautse: “Zegaitik orrenbeste zarata eta negar? Neskatoa ez dago ilda; lo dago”. ⁴⁰Eta irri ta barre egiten eutsoen. Baiña Jesus, guztiai alde eraginda, neskatoaren aita ta ama ta beragaz yoiazanak artu ta neskatoa egoan tokira sartzen da. ⁴¹Eta neskatoari eskutik oraturik, auxe dirautso: “Talita kum”, edo bardin dana: “Neskato, zeuri dirautsut: jagi zaitez!” ⁴²Neskatoa bat-batean jagi ta ibilten asi zan, amabi urtekoa zan-eta. Senetik be urtenda gelditu ziran, guztiz ikaratuta. ⁴³Eta jazo zana inortxok be ez egiala jakin, agindu eutsen gogor Jesus’ek; eta neskatoari jaten emon egioela esan eutsen.

Itsu bi osatzen dauz
Mt. 9, 27-31 (Mt. 20, 29-34)

²⁷Jesus andik urten zanean, itsu bik jarraitu eutsoen, deadarka esanez: “Dabid’en Seme ori”, erruki zaki-guz!” ²⁸Eta etxera eldu zanean, itsuak urreratu yakozan, eta Jesus’ek dirautse: “Nik ori egin daikedala, sinisten dozue?” “Bai, Jauna!” —dirautsoe—. ²⁹Orduan, begiak ikutu eutsezan, esanez: “Sinisten dozuenez jazo bekizue”. ³⁰Eta arein begiak zabaldu egin ziran. Je-

9, 27 Dabid’en Seme. Jesus’ek ez eban Mesias’i buruzko ize-norde ori guztiz onartu (Sam. 2.ª 7, 1; Lk. 1, 32; Ap. Eg. 2, 30; Mt. 1, 1; 12, 23 eta abar): izenorde orrek Mesias’en giza-jatorriaren pentzakera larregi sartzen eban-eta.

sus’ek gogor agindu eutsen: “Ez dagiala, gero, inok be jakin!” ³¹Baiña areik, urtenda batera, barria bazterralde guzti aretan zabaldu eben.

Deabrudun mutua
Mt. 9, 32-34 (Mt. 12, 22-24; Lk. 11, 14-15)

³²Areik urten ordukoxe, deabrudun mutu bat ekarri eutsoen. ³³Eta deabrua jaurtita gero, mutuak berba egin eban. Eta laguntaldeak, arrituta, auxe inoan: “Israel’en orrelakorik ez da egundo ikusi”. ³⁴Pariseuak, ostera, auxe inoen: “Deabru-buruaren indarraz jaurtiten dauz orrek deabruak”.

Jesus Nazaret’en
Mk. 6, 1-6 (Mt. 13, 53-58; Lk. 4, 16-30)

6 ¹Andik urten eta bere errira etorri zan, eta bere ikasleak egiten eutsoen lagun. ²Zapatua eldu zanean, sinagogan irakasten asi zan. Laguntaldea, Jesus’i entzutean, arrituta egoan, eta auxe inoen: “Nondik datorkio ori? Zer da orri emondako jakituria? Eta orren eskuz egingdako mirariok? ³Ez da, ba, au arotza, Maria’reu semea ta Santiago, Jose, Judas eta Simon’en anaia (*edo lengusua*)? Orren arrebak (*edo lengusiñak*) be, ez dagoz, ba, gure artean?” Eta Jesus zala-ta, gaizpidea artzen eben. ⁴Jesus’ek auxe esan eutsen: “Igarlea bere lurraldean, bere senitartean eta bere etxean bakarrik gelditzen da gorapen bagarik”. ⁵Eta ezin egin izan eban an miraririk; geiso banaka batzuk, orraitino, arei eskuak ezarririk osatu ebazan. ⁶Eta arein sinisgogorraz arrituta egoan.

Laguntaldea ganako errukia
Mt. 9, 35-38 (Mt. 4, 23)

³⁵Eta Jesus uri ta erri guztietan ebillen, arein sinago-

getan irakasten, Erreñuaren Barri Ona iragarten eta geiso ta gaitz guztiak osatzen.

(Mk. 6, 34; Lk. 10, 2)

³⁶Eta laguntaldea ikustean, erruki izan yakon, artzainik ez dauken ardiak baizen nekatuak eta jausiak egozan-eta. ³⁷Orduan, bere ikasleai auxe esan eutsen: "Solo-aria^o ugaritsua da, eta langilleak gutxi. ³⁸Otoitz egiozue, ba, solo-ariaren Jabeari, bere solora langilleak bialdu dagizan".

Apostoluen eginkizuna

Mt. 10, 1 (Mk. 6, 6-7; Lk. 9, 1-2)

Eta amabi ikasleai dei egiñik, deabru guztiari buruzko aalmen eta eskubidea emon eutsen, areik jaurtiteko eta geiso ta gaitz guztiak osatzeko aginpidea. Eta biñan-biñan bialtzen asi zan, Jaungoikoaren Erreñua iragartera ta geisoak osatzera.

Apostoluari irakaspenak

Mt. 10, 5-10 (Mk. 6, 7-9)

⁵Jesus^oek amabiok bialdu ebazan, arei urrengo irakaspentak emonda gero: "Ez egizue artu atzerritarren biderik, ezta samaritarren uri baten be sartu; ⁶zoaze, batez be, Israel-etxeko ardi galduakana*. ⁷Eta zuen bidean, onetaraxe joan iragarten: Zeruetako Erreñua urr dago. ⁸Osatu egizue geisoak, biztu ildakoak, garbitu legenardunak, jaurti deabruak. Utsean artu zenduen: utsean emon egizue. ⁹Ez artu urrerik, ez zidarrik, ez dirurik zuen gerrikoetan; ¹⁰ezta biderako zorrerik be, ez barruko jantzi

10, 6 Judarrak, aukeratzearen oiñordekoak diranez, Mesias^oen salbamenaren eskintza artzeko lenenak izan bear dabe.

* Solo-aria: solocan artzen dana = mies.

birik, ez oiñetakorik, ez makillarik: langilleak bere lan-saria jasoteko eskubidea dauko-ta.

(Mk. 6, 10-11; Lk. 9, 4-5; 10, 5-12)

¹¹Edozein uritan naiz erritan sartu zaitezenean, itandu egizue aukerakorik an nor izan leitekean, eta gelditu bertan, urten arte. ¹²Etxean sartzean, agurtu egizuez angoak. ¹³Etxea aukerakoa ba'da, betor bere gaiñera zuen bakea; baiña, aukerakoa ez ba'da, zuen bakea zeuekana biurtu bedi. ¹⁴Eta artzen ez ba'zaitue, ezta zuen barbarik artu be egiten ez ba'dabe, urten zaiteze etxe edo uri aretatik, zuen oiñetako autsa astindurik. ¹⁵Benetan dirautsuet: auzi-egunean Sodoma ta Gomorra^oko lurrarentzako zoria, uri arentzat baiño ariña-goa izango da.

Aurrean erabiliko dabez*

Mt. 10, 16-25 (Lk. 10, 3)

¹⁶Begira: ardiak otso-artera lez bialtzen zaituet. Sugeak baizen zuurrak izan zaiteze, ba, eta usoak baizen lauak.

(Mk. 13, 9-13; Lk. 21, 12-19)

¹⁷Zaindu zuen buruak gizonakandik, auzi-epailleen eskuetan itxiko zaitue ta euren sinagogetan zigorkadak emongo dautsuez-ta; ¹⁸eta, neu nazala-ta, agintarien eta erregeen aurrera eroango zaitue, arein eta jentillen aurrean autor egin dagizuen. ¹⁹Salatu zagiezenean, barriz, ez arduratu zelan edo zer esango ete-dozen. Esan bear dagizuena, une aretantxe emongo yatzue. ²⁰Izan be, ber-

10, 16 Aurrean erabiliko dabez. Mateo^ok 16-39^ogarren ataltxoetan diñoanak, lenengo eginkizun oni dagokiona baiño geiago artzen dau. Apostolutza norbere gain oso-osorik artzen dauana aurkituko da ezbear orreitan.

ba egingo dozuenok ez zaree zuek izango: zuen Aitar-
ren Espirituak egingo dau berba zuekan.

²¹Anaiak anaia eriotzarako emongo dau, eta aitak
semea; semeak gurasoen aurka jagiko dira ta il egingo
dabez. ²²Eta nire izena dala-ta, guztiak gorroto izango
dautsue; baiña, azkeneraiño iraun dagiana, orixe urten-
go da onik.

(Lk. 6, 40; Yn. 13, 16; 15, 20)

²³Uri baten aurrean erabilli zagiezenean, iges egi-
zue beste batera; eta uri onetan be aurrean erabilten
ba'zaitue, joan beste batera. Benetan dirautsuet: ez
dozue Israel'go uri guztiak igaroten amaituko Gizasemea
etorri baiño len*. ²⁴Ez dago ikaslea bere irakaslea baiño
gorago, ezta morroia be bere ugazaba baiño gorago.
²⁵Ikasleak naikoa dau bere irakaslea lakoa izatea, eta mo-
rroiak bere ugazaba lakoa. Etxeko jaunari izena Beel-
tzebul (*txerren*) ezarri ba'dautsoe, *geiago aren etxekoai!*

Zabal-zabal eta bildur bagarik egin berba

Mt. 10, 26-33 (Lk. 12, 2-7; Mk. 4, 22; Lk. 8, 17)

²⁶Ez izan, ba, arein bildurrik. Izan be, ezer be ez
dago estalduta, agiri izango ez danik; ezta gordeta be,
jakingo ez danik. ²⁷Nik illunetan dirautsuedana, esan egi-
zue zuek argi-argitan; eta belarrira entzuten dozuena,
etxe-gaiñetatik deadarka esan egizue*.

²⁸Gorputza ilten dabela, gogoa (*edo arima*) ezin il
daikenen bildurrik ez izan; arima ta gorputz su-leza-
ra (*inpernura*) jaurti daikezanaren bildurrago izan zai-

10, 23 Jazopen au, Jerusalem'go ondamendian Jaungoikoak be-
erri ez-zintzoari egin eutsan "ikustaldia" da (16, 28; cf. 24, 1)

10, 27 Jesus'en eginkizuna bere eriotzaz eta biztueraz amaituta
gero, Aren ikasleak Barri Ona iragarri bear izango dabe zeatz eta
osoro (Lk. 12, 2-3).

* Lauko: burdingorritzko (kobrezko) dirua: bost eunen edo zentimo.

teze. ²⁹Ez ete-dira txoritxo bi lauko° baten saltzen? Arei-
tariko bat be ez da, orraitaiño, lurrera jausiko zuen Ai-
tak nai izan ezik. ³⁰Zuei buruz, barriz, zuen buruko ule
guztiak zenbatuta (*kontauta*) dagoz. ³¹Ez izan, ba, bil-
durrik; txori-pilloa baiño obeak zaree zuek.

(Lk. 12, 8-9; Mk. 8, 38; Lk. 9, 26)

³²Ni gizonen aurrean autortu nagiana, neuk be ala-
koa autortu egingo dot zeruetan dagoan nire Aitaren
aurrean. ³³Gizonen aurrean ukatu nagiana, barriz,
neuk be alakoa ukatu egingo dot zeruetan dagoan nire
Aitaren aurrean.

Jesus dala-ta, banakuntza

Mt. 10, 34-36 (Lk. 12, 51-53)

³⁴Ez uste izan lurrera bakea ekartera etorri naza-
nik; ez naz bakea ekartera etorri, ezpata ekartera
baiño. ³⁵Bai; gizona bere aitagandik, alab(e)a bere ama-
gandik, eta errena bere amagiñarrebagandik banantzera
etorri naz; ³⁶eta bakotxaren arerioak, bere etxekoak
izango dira*.

Jesus'i jarraizitzeko, norbere burua ukatu-bearra

Mt. 10, 37-39 (Lk. 14, 26-27; Mt. 16, 24-25; Mk. 8, 34-35; Lk. 9, 23-24;

Lk. 17, 33; Yn. 12, 25)

³⁷Aita naiz ama, ni baiño maiteago dauana, ez da
niretzako lain. ³⁸Bere gurutzea artuta jarraitzen ez daus-
tana, ez da niretzako lain. ³⁹Bere burua aurkitzen dau-
anak, galdu egingo dau; eta bere burua neugaitik galtzen
dauanak, aurkitu egingo dau.

10, 36 Mik. 7, 6.

Itzaldiaren amaiera

Mt. 10, 40-42

(Mt. 18, 5; Mk. 9, 37; Lk. 9, 48; Lk. 10, 16; Yn. 12, 44-45; 13, 20)

⁴⁰Zuek artzen zaituenak, neu artzen nau; eta ni artzen nauanak, ni bialdu nauan A artzen dau. ⁴¹Igarlea igarle dalako artzen dauanak, igarle-saria artuko dau; eta zintzoa zintzo dalako artzen dauanak, zintzo-saria artuko dau.

(Mk. 9, 41)

⁴²Eta txolet bete ur otz besterik ezean, txikitxo oneitariko bati ikasle dalako edaten emon dagionak, benetan dirautsuet: ez dau bere saria galduko”.

Apostoluak, irakastera doaz

Mk. 6, 12-13 (Mt. 11, 1; Lk. 9, 6)

¹²Eta apostoluak, andik urtenda, garbatu zeitezala iragarri eben; ¹³deabru asko jaurti egiten ebezan, eta geiso asko orioaz igurtzi ta osatu egiten ebezan.

Erodes eta Jesus

Mk. 6, 14-16 (Mt. 14, 1-2; Lk. 9, 7-9)

¹⁴Erodes erregea jakitun egin zan, Jesus'en izena entzutetsu egin izan zan-eta. Batzuek auxe iñoen: “Yon Bateatzaillea biztu da illen artetik, eta orregaitik, indar mirarigarriak diardue orregan lanean”. ¹⁵Beste batzuek, “Elias da”, iñoen; beste batzuek, barriz: “Beste profetak lako profeta bat da”. ¹⁶Erodes'ek, ori jakitean, auxe esan eban: “Nik burua moztu neutsan Yon berbera biztu da”.

Yon Bateatzaillearen eriotza

Mk. 6, 17-29 (Mt. 14, 3-12; Cf. Lk. 3, 19-20)

¹⁷Izan be, Erodes zan Yon lotu ta giltzapean sartu

ebana; eta ori, bere anai Filipino'ren emazte zan Erodiás zala-ta; Erodes, barriz, Erodiás'egaz ezkondu izan zan. ¹⁸Yon'ek Erodes'i auxe zirautsan-eta: “Ez yatzu bidezko zure anaiaren emaztea eukitea”. ¹⁹Erodiás'ek Yon'i amorrua eutsan eta bizia kendu nai eutsan, baiña ezin, ²⁰Erodes'ek Yon'i bildur eutsan-eta, gizon zintzo ta santua zana jakiñik; eta bere ardurapean eukan; eta ari entzutean, ez baitan gelditzen zan^o, eta gogotsu entzuten eutsan.

²¹Eta eldu zan egun egokia, Erodes'ek, bere urtebetetzean, Galilea'ko aundiki, aurrenengo ta nagusiai apari eder bat emon eutsenean. ²²Erodiás beraren alab(e)ak, an sartuta, dantzan egin eban, eta Erodes'i ta onen mailagunai atsegin aundia emon eutsen. Erregeak, orduan, neskatill(e)ari auxe esan eutsan: “Eskatu egidazu nai dagizuna, eta emon egingo dautsut”. ²³Eta zin au egin eutsan: “Eskatu daistazuna emongo dautsut, baita neure erreñu-erdia izanda be”. ²⁴Neskatill(e)ak, andik urtenda, bere amari itandu eutsan: “Zer eskatuko dot?” ”Yon Bateatzaillearen burua”, erantzun eutsan amak. ²⁵Erregea egoan tokira bizkor sarturik, auxe eskatu eutsan: “Yon Bateatzaillearen burua oraintxe azpil (*bandeja*) baiten emon daistazula nai dot”.

²⁶Erregea mindu egin zan; baiña egindako ziñagaitik eta mai-lagunakaitik, ez eutsan neskatillaren gogoari gogorrik egin nai izan. ²⁷Eta erregeak bereala bere morroietariko bat bialdu eban, Yon'en burua ekarteko aginduaz. ²⁸Joan zan, ba, morroia, eta espetxean Yon'i burua moztu eutsan, eta burua azpillean (*bandejan*) ekarri ta neskatill(e)ari emon eutsan, eta neskatill(e)ak bere amari. ²⁹Yon'en ikasleak, ori jakitean, gorpua jasotera etorri ta illobira eroan eben.

^o Ez baitan gelditu: vacilar.

Ogi-ugaritzea

Yn. 6, 1-15 (Mt. 14, 13-21; Mk. 6, 32-44; Lk. 9, 10-17)

6 ¹Orren ondoren, Jesus Galilea'ko edo Tiberiades'ko itxasoaz bestekaldera joan zan; ²eta laguntalde aundiak jarraitzen eutsan, geisoakan egiten ebazan mirariak ikusten ebezan-eta. ³Jesus mendira igo ta antxe jesarri zan bere ikasleakaz batera. ⁴Laster zan Pazkoa, judarren jai-eguna.

⁵Jesus'ek begiak jasotean eta laguntalde aundia beragana etorrela ikustean, Felipe'ri dirautso: "Zelan erosiko dogu ogia, oneik jan dagien?" ⁶Ori, zirikatzeke zirautsan, egin bear ebana ba-ekian berak-eta. ⁷Felipe'k auxe erantzun eutsan: "Berreun denarioren ogia ez da naikoa bakotzak apur bat artu dagian". ⁸Bere ikasletariko batek, Ander'ek, Simon Pedro'ren anaiak, ba-dirautso: ⁹"Bost garagar-ogi ta arrain bi daukazan mutil bat ba-dago emen; baiña, oneik zer dira onenbestentzat?" ¹⁰"Jesarri daitela agindu egiozu laguntaldeari", esan eban Jesus'ek. Toki aretan bedarra ugari zan. Jesarri ziran, ba, bost millaren bat gizon. ¹¹Orduan, Jesus'ek ogiak artu ta, eskerrak emonda gero, jesarrita egozanen artean banandu ebazan, eta bardin-bardin arraiñak be, bakotzak nai eban beste. ¹²Bete ziranean, bere ikasleai auxe dirautse: "Batu egiznez gelditu diran zatiak, ezer galdu ez daiten". ¹³Batu ebezan, ba; eta jan izan ehenai gelditu yakezan bost garagar-ogiren zatiakaz, amabi otzara bete ebezan. ¹⁴Jesus'ek egin izan eban miraria laguntaldeak ikustean, ba-inoan: "Auxe da, benetan, mundura etorteko dan igarlea". ¹⁵Jesus'ek, bera errege egiteko, berari indarrez oratzera etorri nai ebela konaturaturik, barriro be mendira egin eban iges bakar-bakarrik, otoitz egitera.

Jesus ur-gaiñean ibilten, eta Pedro be bai

Mt. 14, 22-23 (Mk. 6, 45-52; Yn. 6, 16-21)

²²Bereala, txalupara igo ta itxasoaz beste aldera joan zeitezela agindu eutsen ikasleai, berak laguntaldeari agur egiten eutsan artean. ²³Laguntaldeari agur eginda gero, mendira igo zan, bakarrik, otoitz egitera*. Illunabarean, Jesus bakar-bakarrik egoan an.

²⁴Txalup(e)a, barriz, olatuak itxaserdian dinbilidanbala erabillen, aizea aurretik etorkien-eta. ²⁵Lau-garren gau-aldian, Jesus eurakanuntz etorri zan, itxas-gaiñean oiñez. ²⁶Ikasleak, Jesus itxas-gaiñean ibilten ikusirik, ikaratu egin ziran eta iñoen: "Mamua da"; eta bildurrez beterik, deadarka asi ziran. ²⁷Baiña, bereala Jesus'ek berba egin eta esan eutsen: "Uste ona izan, neu naz-ta; ez bildurtu". ²⁸Pedro'k erantzun eutsan: "Jauna, zeu ba'zara, ur-gaiñean zear zeugana joateko agindu egidazu". ²⁹"Etorri zaitetz!", esan eutsan Jesus'ek. Jatsi Pedro txalupatik eta ur-gaiñean ibilten asi zan, Jesus'eganuntz joateko. ³⁰Baiña, aizearen indarra somaturik, bildurra sartu yakon; eta, urperatzen asi zala, deadar egin eban: "Jauna, salbatu nagizu!". ³¹Berealaxe Jesus'ek esku luzaturik, ari oratu ta esan eutsan: "Zegaitik egon zara ezbaian, siniste otzeko gizon ori?" ³²Txalupara igo ziranean, aizea gelditu egin zan. ³³Orduan, txalupan egozanak auzpaz jarri yakozan, esanez: "Jaungoikoaren Semea zara benetan".

14, 23 Jesus'en otoitza etenbatega da (Mt. 14, 23; 15, 36) batega be garrantzi andiko zerbait egin aurretik: Bateoan (Lk. 3, 21), Amabiak aukeratzean (Lk. 6, 12), Gure Aita irakastean (Lk. 11, 1), Zesarea'ko autorkizunean (Lk. 9, 18), Irudi-aldatzean (Lk. 9, 28-29), Jesemani'n (Mt. 26, 36-44), Azken-aparitan (Yn. 17, 9-24), Nekaldian (Mt. 27, 46 eta abar), eta Aitagaz dauan artu-emon iraunkorra agertzen dau (Mt. 11, 25-27); Aitak entzun egiten dau (dautso) beti (Yn. 8, 29; 11, 22, 42). Berak agindu ebanez (Yn. 14, 16), zeruan bitarteko egiten diardu (Errom. 8, 34; Ebert. 7, 25; Yn. 1.^a, 2, 1). Bere ikasbidea irakaspen egiten da (cf. 6, 5).

Jenesaret'en: ainbat osatze

Mk. 6, 53-56 (Mt. 14, 34-36)

⁵³Itxasoa igarota, legorrera eldu ziran, Jenesaret'en, eta antxe jaisi ziran. ⁵⁴Txalupatik urtenda batera ezagutu eben Jesus, ⁵⁵ eta lurralde guzti a igaro eben, eta Jesus egoala entzuten eben tokira eroaten asi ziran geisorik egozanak, ogetxoetan. ⁵⁶Eta edozein tokitan sartzen zala, erri, uri naiz baserri izan, geisoak plazetan jarten eutsuezan, eta, besterik ezean, soingaiñeko-ertza ikutzen izteko eskatzen eutsoen; eta ikutzen eutsoenak, osatuta gelditzen ziran.

Kafarnaun'go sinagogan itzaldia*

Yon 6, 22-27

²²Biamaronean, itxasoaz bestekaldean gelditu zan laguntaldeak, an txalupa bat baiño ez zala egon ikusi eban, eta Jesus ez zala bere ikasleakaz txalupan sartu, ikasleak soillik joan zirala baiño. ²³Txalupa batzuk, barriz, Tiberiades'tik eldu ziran, ogia jan izan eben toki-ondotik. ²⁴Jesus an ez egoala, ezta aren ikasleak be ez egozala ikusi ebanean laguntaldeak, txalupetara igo ta Kafarnaun'era joan ziran, Jesus'en billa. ²⁵Itxasoaren bestekaldean aurkitu ebanean, auxe esan eutsoen: "Rabí (*Irakasle*), noiz etorri zara, ba, ona?" ²⁶Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Bene-benetan dirautsuet: ogiak jan eta bete zintzazalako zabize nire billa; ez, ostera, mirariak ikusi dozuezalako. ²⁷Lan egizue, alperrik galtzen dan janariagaitik ez, betiko bizitzaraiño irauten dauan janariagaitik baiño: auxe emoten dautsue Gizasemeak, auxe da Aita Jaungoikoak bere ezaugarriaz izentatu dauana-ta".

6, 22 Itzaldia Kaparnaun'go sinagogan. Ezaugarri onek (2, 11), an egozan guztiak arrituta itzi dauz (6, 14); Jesus'ek, Berari ezarri dautsen zentzuna zuzendu ta gora jasoten dau: Jesus, sinismenaren bidez benetako ogi egosgarria (32-50), Jesus, bere gorputz eta odolaren bidez benetako janaria (51-58).

Jaungoikoaren ogia

Yon 6, 28-33

²⁸Areik auxe esan eutsoen: "Zer egin bear dogu, ba, Jaungoikoaren lanak egiteko?" ²⁹"Auxe da Jaungoikoaren egitekoa —erantzun eutsen Jesus'ek—: Berak bialdu dauanagan sinistu dagizuela". ³⁰Orduan, areik auxe esan eutsoen: "Ze ezaugarri egingo dozu, ba, ikusi ta zeugan sinistu dagigun? Ze lan egin bear dozu, ba?" ³¹Gure gurasoak basamortuan mana jan eben, idatzita dagoanez: *Zerutiko ogia emon eutsen jaten*". ³²"Bene-benetan dirautsuet —erantzun eutsen Jesus'ek—: zerutiko ogia ez eutsuen Moises'ek emon; neure Aita da zerutiko benetako ogia emoten dautsuena: ³³izan be, zerutik jatsiten dana ta munduari bizia emoten dautsana da Jaungoikoaren ogia".

Jesus Bera da Jaungoikoaren ogia

Yon 6, 34-51

³⁴Orduan, auxe esan eutsoen: "Jauna, emon egiguzu beti ogi ori". ³⁵Jesus'ek dirautse: "Neu naz bizitza-ogia*. Nigana etorri daitenak, ez dau goserik izango; eta nigan sinistu dagianak, ez dau iñoiz be egarririk izango. ³⁶Baiña, esan dautsuet: ikusi, bai, egin nozue, eta ez dozue sinisten. ³⁷Aitak emoten daustan edonor, neugana etorriko da: eta nigana etorri daitena, ez dot nik kanpora jaurtiko: ³⁸ez naz zerutik neure gogoa egiteko jatsi-ta, bialdu nauanarena egiteko baiño. ³⁹Eta auxe da bialdu nauanaren gogoa: Berak emon daustazanetarik bat bera be ez dagidala galdu, azken-egunean biztu dagidazala baiño. ⁴⁰Nire Aitaren gogoa auxe da-ta: Semea ikusi ta Berone-

6, 35 Neu naz. Esatera onek, Ex. 3, 14'garren ataltxoan ekarten dau gogora (cf. Yn. 8, 24). Baiña emen eta beste idatz-ixatal batzuetan kiñu bat edo berba bat azaltzeko da. Emen, mana (Ex. 16, 1; Sal. 78, 24) eta aurreguneko ogi ugartua, egiazko ogi orren irudi bakarrik ziran

gan sinistu dagianak, betiko bizitza izan dagiala eta neuk bizitu dagidala alakoa azken-egunean”.

⁴¹Judarrak, barriz, Aretzaz mormoxetan ziarduen, “neu naz zerutik jatsitako ogia” esan ebalako. ⁴²Eta auxe iñoen: “Ez da, ba, au Jesus, Jose’ren semea, eta ez doguz, ba, onen aita ta ama geuk ezagutzen? Zelan esan daike, ba, orain: Zerutik jatsi naz?” ⁴³“Ez egin mormoxetan alkarregaz —erantzun eutsen Jesus’ek—. ⁴⁴Ezin etorri daiteke iñor nigana, bialdu nauan Aitak erakarten ez ba’dau; eta neuk biztuko dot alakoa azken-egunean. ⁴⁵I datzita dago Igarleetan: *Jaungoikoak irakatsiak izango dira guzti-guztiak*. Aitari entzuten eta aren irakaspena irakasten dauan edonor, neugana dator. ⁴⁶Aita ez dau iñok ikusi izan, ez; Jaungoikoagandik etorri danak bakarrrik ikusi dau Aita. ⁴⁷Bene-benetan dirautsuet: sinisten dauanak, betiko bizitza dauko. ⁴⁸Neu naz bizitza-ogia. ⁴⁹Zuen gurasoak basamortuan mana jan eben eta il egin ziran: ⁵⁰auxe da zerutik jatsiten dan ogia, jan dagien eta il ez daitezán. ⁵¹Neu naz ogi bizia, zerutik jatsia. Ogi onetatik jaten dauana, betiko bizi izango da; eta nik emongo dautsadan ogia, munduaren bizirako neure aragia da”*.

Euskaristia agirian agintzen dau

Yon 6, 52-58

⁵²Judarrak alkarregaz eztabaidan ziarduen, eta auxe iñoen: “Zelan emon daikegu onek guri bere aragia jateko?” ⁵³“Bene-benetan dirautsuet —esan eutsen Jesus’ek—: Gizasemearen aragia jaten eta beronen odola edaten ez ba’dozue, ez dozue bizitzarrik zuekan. ⁵⁴Nire aragia jaten eta nire odola edaten dauanak, betiko bizitza

6, 51 “Aragi” itzak, gizona litz aragi-egiñaz janaritzen dala adierazoten dau (1, 14). Itza ogi da, bai, Jaungoikoaren Itza danez (32 eta abar), baina oparitzat eskiñitako bere gorputz-odolaren aldetik be (cf. Kor. 1.ª, 11, 24).

dau, eta neuk biztuko dot alakoa azken-egunean. ⁵⁵Izan be, nire aragia benetako janari da, eta nire odola benetako edari. ⁵⁶Nire aragia jaten eta nire odola edaten dauana, neugan dago, eta ni beragan. ⁵⁷Bizi dan Aitak bialdu nenduan ez eta ni Aitagaitik bizi nazanez, ni jan nagiana be neugandik bizi izango da. ⁵⁸Auxe da zerutik jatsitako ogia; ez, gero, gure gurasoak jan eben lakoa; areik il egin ziran. Ogi au jan dagiana, betiko bizi izango da”.

Itzaldiaren ondorenak

Yon 6, 59-71

⁵⁹Ori, Kafarnaun’en esan eban, sinagogan irakasten ziarduala. ⁶⁰Bere ikasletariko askok, ori entzutean, auxe esan eben: “Gogorra da berbaera au. Nok entzun daike olakorik?” ⁶¹Jesus’ek, bere ikasleak onetzaz mormoxetan ziarduen bere barruan jakiñik, auxe esan eutsen: “Gaizpidea emoten dautsue onek?” ⁶²Eta Gizasemea len egoan tokira igoten ikusi dagizuenean?... ⁶³Espiritua da bizitza emoten dauana; aragia ez da ezetako be. Nik esan dautsuedazan berbok, espiritu ta bizitza dira.

⁶⁴Baiña, ba-dira zuen artean sinisten ez daben batzuk”. Jakin be, ba-ekian Jesus’ek asierarik, sinisten ez ebenak nortzuk ziran, eta bera salduko ebana nor zan. ⁶⁵Eta auxe esan eutsen gaiñera: “Orrexegaitik esan dautsuet, ezin etorri daitekela iñor nigana, grazi ori (*neure*) Aitak emoten ez ba’dautso”. ⁶⁶Arrezkero, bere ikasletariko askok atzeruntz egin eben, eta gero ez ebizan Jesus’egaz.

* Beste era batera: “Okerbidera eroaten zaitue onek?”.

Pedro'ren autorra

Yon 6, 67-71 (Mt. 16, 16-23)

⁶⁷Orduan, Jesus'ek Amabiai auxe esan eutsen: "Zuek be alde egin nai dozue?" ⁶⁸Simon Pedro'k auxe erantzun eutsan: "Jauna, nogana joango gara? Zuk, betiko bizitzako berbak dozuz, ⁶⁹eta guk sinistu egiten dogu ta ba-dakigu zu Jaungoikoaren Santua zar(e)ana*?". ⁷⁰Jesus'ek auxe erantzun eutsan: "Ez zaituet, ba, nik Amabiok aukeratu? Alan be, zuetariko bat deabru bat da". ⁷¹Judas, Simon Iskariote'ren semeari buruz iñoan ori, axe zan Bera salduko ebana-ta, Amabietariko bat.

Pariseuakaz eztabaidan

Mk. 7, 1-13 (Mt. 15, 1-9)

7 ¹Pariseuak urreratzen yakoz, baita Jerusalem'dik etorritako idazlari batzuk be. ²Eta Jesus'en ikasle-tariko batzuek, esku loiakaz, edo bardin dana, eskuak garbitu bagarik jaten ebela ikusi ebezan. ³Izan be, pariseuak eta beste judar guztiak, aurretikoek ekanduai jarraituez, ez dabe jaten eskuak ukondoraiño garbitu bagarik, ⁴eta plazatik etortean be, ez dabe jaten lenengo euren buruak uretan bustiten ez ba'dabez; eta beste eginkizun asko be ba-daukez, ekanduz beteten dabezanak: esate baterako, edontzien, pitxarren eta azpillen (*plateren*) garbitzea—. ⁵Orregaitik, pariseuak eta idazlariak auxe itandu eutsoen: "Zure ikasleak, zegaitik ez dautsoe aurretikoek ekanduari jarraitzen, esku loiakaz jaten dabe-ta?" ⁶Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Azalutsok!, zuei buruz ederto iragarri eban aurretiaz Isaias'ek, idatzita dagoanez.

Erri onek ezpanez goratzen nau, baiña bere biotza nigandik urrun dago; alperrik gurtzen nabe, irakasten dabezan irakaspentak gizonen agindua baiña ez dira-ta*.

7, 7 Is. 29, 13.

⁸Jaungoikoaren agindua alde batera itxita, gizonen ekanduari eusten dautsazue zuek".

⁹Auxe be ba-zirautsen: "Oso polito austen dozue Jaungoikoaren agindua, zuen ekanduari eusteko. ¹⁰Moi-ses'ek auxe esan eban-eta: *Aintzat izango dozuz zure aita ta ama; eta, Bere aita naiz ama madarikatu dagiana, il egingo da**. ¹¹Zuek, barriz, auxe diñozue: "Norbaitek bere aitari naiz amari ba'dirautso: Nigandik izan bear zenduken laguntza-bide guztia, *korban da** —edo bardin dana, opari da—, ¹²eta aurrerantzean ez dautsazue bere aitaren edo amaren alde ezer egiten izten; ¹³eta orrela, Jaungoikoaren itza indar bagarik izten dozue, gizaldiz gizaldi daroazuen ekanduagaitik; eta orretariko antzeko asko egiten dozuez".

Garbia dana eta garbia ez dana

Mt. 15, 10-20 (Mk. 7, 14-23)

¹⁰Gero, laguntaldeari dei egiñik, auxe esan eutsen: "Entzun eta ulertu! ¹¹Agotik sartzen danak, ez dau gizona zikintzen; agotik urtetan danak, orrexek zikintzen dau gizona". ¹²Orduan, bere ikasleak urreratzen yakoz eta auxe dirautsoe: "Ba-dakizu, zure herbok entzunda, pariseuak gaizpidea artu dabena?" ¹³Jesus'ek erantzun eutsen: "Zeruko nire Aitak sartu ez dauan edozein landara, atara egingo dabe zusterretik. ¹⁴Itxi egizuez: itsuak dira ta itsu-mutillak. Eta itsu batek beste itsu bat zuzentzen ba'dau, biok jausiko dira zuloan".

¹⁵Pedro'k, itza arturik, auxe esan eutsan: "Azaldu egiguzu ipuin ori". ¹⁶Jesus'ek erantzun eban: "Zuek be oraindiño adimen bagarik zagoze? ¹⁷Ez dozue ulertzen, agotik sartzen dana sabelera doala ta gero sastegira jaurtiten dala? ¹⁸Agotik urtetan dana, barriz, biotz-ba-

7, 10 Cf. Ex. 20, 12; 21, 17; Deut. 5, 16; Leb. 20, 9).

7, 11 *korban*. Arameo-itza; oparia adierazoten dau (batez be Jaungoikoari egiten yakon oparia) (cf. Mt. 15, 5-6).

rrutik dator, eta orrexek zikintzen dau gizona: ¹⁹urten be, biotz-barrutik urteten dira asmo txarrak, gizon-ilteak, ezkontza-austeak, aragikeriak, lapurretak, guzurrezko agiriak, iraiñiak, diru-goseak, dongakeriak, maltzurkeriak, nasaikeriak, ikusi-eziñak, lizunkeriak, arrokeriak, zorakeriak. ²⁰Orixe da gizona zikintzen dauana. Eskuak garbitu bagarik jateak, ostera, ez dau gizonik zikintzen.

Kanaandar emakume baten alab(e)a osatzen dau

Mt. 15, 21-28 (Mk. 7, 24-30)

²¹Andik urtenda, Jesus Tiro ta Sidon'go lurralderuntz baztertu zan. ²²Onetan, kanaandar emakume bat, leku areitatik urtenik, deadarka asi zan: "Jauna, Debid'en seme ori, erruki zakidaz! Nire alab(e)a deabruak oiñaze gorritan darabil". ²³Baiña, Jesus'ek ez eutsan berbarik erantzun. Orduan, ikasleak, urreraturik, erregu au egin eutsoen: "Jaramon egiozu, gure atzetik deadarka dator-eta". ²⁴Jesus'ek erantzun eban: "Israel-etxeko ardi galduakana baiño ez naz ni bialdua izan". ²⁵Emakumeak, alan be, Jesus'en aurean auzpaturik, auxe esan eutsan: "Jauna, lagun zakidaz!" ²⁶Jesus'ek erantzun eban: "Ez dago ondo semeen ogia artu ta txakurkumai jaurtitea"*. ²⁷"Bai, Jauna, bai —erantzun eban emakumeak—; baiña txakurkumak be euren jabeen maitik jausten diran ogi-apurrak jaten dabez". ²⁸Orduan, Jesus'ek auxe esan eutsan: "Emakume, aundia da zure sinismena; gura dozunez jazo dakizula". Eta une aretatik, alab(e)a osatuta gelditu zan.

Berbartu-gor bat osatzen dau

Mk. 7, 31-37

³¹Tiro'ko lurraldetik urten eta barriro Sidon-zear

15, 26 Jesus'ek, jentillakanako baiño judarrakanako ardur(e)o eban lenen; arei, judar-erriak "txakurrak" eritzen.

Galilea'ko itxasora etorri zan, Dekapolis igarorik. ³²Gor bat ekarten dautsoe, nekez berba egiten ebana, gaiñera; eta eskua aren gaiñean ezarri dagiala eskatzen dautsoe Jesus'i. ³³Onek, gizona laguntaldeagandik atara ta, bakarrean, atzamarrak sartu eutsazan belarrietan, eta txistuaz miiña ikutu eutsan. ³⁴Eta, zerura begiraturik, antzi (zizpuru) bat egin eban, eta auxe esan eutsan: "Effatá", edo bardin dana, "Zabaldu zaitez!" ³⁵Gizonaren belarriak zabaldtu egin ziran, eta, bat-batean, miin-lokarria askatu egin yakon, eta garbi berba egiten eban. ³⁶Iñori be ez esateko agindu eutsen Jesus'ek. Baiña, Jesus'ek gogorrago agindu, eta geiago zabaltzen eben besteak barria. ³⁷Eta zearo arrituta egozan, eta auxe iñoen: "Ondo egin dau dana; eta gorrai entzun-erazo ta mutuai berba eragiten dautse".

Ainbat osatze itxas-ondoan

Mt. 15, 29-31

²⁹Andik igarorik, Jesus Galilea'ko itxasondora etorri zan; mendira igo ta bertan jesarri zan. ³⁰Eta laguntalde aundia urreratu yakon, erren, elbarri, itsu, mutu ta beste geiso asko; Jesus'en oiñetan jarri ebezan, eta Berak osatu egin ebazan. ³¹Laguntaldea ikaratuta gelditu zan, mutuak berba egiten, elbarrituak osatuta gelditzen zirala, errenak ibiltzen eta itsuak ikusten ikusirik; eta goratu egin eben Israel'en Jaungoikoa.

Bigarren ogi-ugaritzea

Mk. 8, 1-10 (Mt. 15, 32-39)

8 ¹Egun areitan, barriro be laguntalde aundia zala eta jatekorik ez eukela, Jesus'ek bere ikasleai dei egin eta auxe dirautse: ²"Laguntalde oni erruki nakio, badira iru egun neugaz dabizala ta ez dauke jatekorik-eta. ³Euren etxeetara baraurik bialtzen ba'dodaz, ondezik ja-

rriko dira bidean; eta euretariko batzuk urrundik etorri dira". ⁴Ikasleak auxe erantzun eutsoen: "Zelan atara daike inok emen, bakartade onetan, oneik beteteko beste ogi?" ⁵Jesus'ek itandu eutsen: "Zenbat ogi daukazue?" "Zazpi", erantzun eutsoen. ⁶Orduan, lur-gaiñean jarteko agindu eutsan laguntaldeari. Eta, zazpi ogiak arturik eta eskerrak emonez, zatitu ta ikasleai emoten eutsezan banatu egiezan, eta ikasleak laguntaldeari emon eutsoezan. ⁷Arraintxo batzuk be ba-eukezan. Eta, orreik be bedekatuta gero, emon egiezala agindu eban.

³⁷Guzti-guztiak jan eben eta bete ziran; eta gelditu ziran ogi-mutxikiñakaz zazpi otzara jaso ebezan. ³⁸Eta jan izan ebenak lau milla gizoneko izan ziran, emakume ta umeak zenbatu bagarik. ³⁹Gero, laguntaldeari agur egin, txalupara igo, eta Magadan-lurraldera joan zan.

Pariseuak eta saduzeuak zerutiko ezaugarri bat eskatzen dabe

Mt. 16, 1-4 (Mk. 8, 11-13; Lk. 11, 16, 29; Mt. 12, 38-39; Lk. 12, 54-56)

16 ¹Orduan, pariseuak eta saduzeuak aurreratu yakoan, eta, azpikeriz, zerutiko ezaugarri bat erakutsi egi(ts)ela eskatu eutsoen. ²Baiña, Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Arratsaldean, auxe diñozue: 'Eguraldi ona izango da, zerua gorri-gorri dago-ta'; ³eta goizean: 'Gaur ekatxa, zerua gorri-illun dago-ta'. Ori! Bada-kizue zeruaren arpegiari antzemoten, eta aldien ezaugarriak ezin igarri daikezueze*! ⁴Au bai gizaldi gaizto ta ustela! Ezaugarri bat eskatzen dau, eta Jonas igarlearen ezaugarria baiño beste ezaugarrik ez yako emongo". Eta areik itxirik, alde egin eban.

16, 3 aldien ezaugarriak. Mirariak, Mesias-aldiko ezaugarriak (8, 1).

Pariseuen eta saduzeuen legamiña

Mt. 16, 5-12 (Mk. 8, 14-21; Lk. 12, 4)

⁵Itxasoaz beste aldera joaterakoan, aztu egin yaken Jesus'en ikasleai ogiak artzea. ⁶Jesus'ek auxe esan eutsen: "Zabaldu begiak eta zaindu zuen buruak pariseuen eta saduzeuen legamiñetik". ⁷Areik alkarregaz herbetan ziarduen, esanez: "Ez dogu ogirik ekarri ta...". ⁸Baiña Jesus'ek, konturaturik, auxe esan eban: "Zetan diarduzue, siniste otzeko gizonok, ogirik ez daukazuela-ta? ⁹Ez dozue oraindiño ulertzen eta ez dozue gogoratzen bost milla gizonen bost ogiena, eta zenbat otzara batu zenduezan? ¹⁰Eta lau milla gizonen zazpi ogiena, eta zenbat otzara batu zenduezan? ¹¹Zelan ez dozue ulertzen ez niarduala ogiai buruz? Gorde egizueze, bai, zuen buruak pariseuen eta saduzeuen legamiñetik". ¹²Orduantxe ulertu eben, ez eutsela ogi-legamiñetik alde egiteko esan, pariseuen eta saduzeuen irakaspenetik baiño.

Betsaida'ko itsua osatzen dau

Mk. 8, 22-26

²²Betsaida'ra eltzen dira. Itsu bat ekarten dautsoe, eta ikutu dagiala eskatzen dautsoe. ²³Itsuari eskutik oraturik, erritik kanpora atara eban; eta, ari begietan txistu ipiñita, aren gaiñean eskuak ezarri ta itandu eutsan: "Ezer ikusten dozu?" ²⁴Itsua, begiak jasorik, auxe esan eban: "Gizonak ikusten dodaz, zugatzak (arbolak) lakoak ikusten dodaz-ta, baiña ibiltzen". ²⁵Gero, begietan barrero eskuak ezarri eutsazan, eta garbi ikusten asi zan, eta osatuta gelditu zan, gauza guztiak urrundik argi-argi ikusten ebazala. ²⁶Eta etxera bialdu eban, esanez: "Errian be ez zaitetz sartu".

Pedro'ren sinismen-autorra.
Pedro, Elizaren buru

Mt. 16, 13-20 (Mk. 8, 27-30; Lk. 9, 18-21)

¹³Jesus'ek, Filipino'ko Zesarea-lurraldera etorrira, bere ikasleai itaun au egin eutsen: "Gizasemea nor dala diño e gizonak?". ¹⁴Areik erantzun eutsoen: "Batziek, Yon Bateatzaillea; beste batziek, Elias; beste batziek, Jeremias edo igarletariko bat?". ¹⁵Jesus'ek dirautse: "Eta zuek, nor nazala diñozue?" ¹⁶Simon Pedro'k erantzun eutsan: "Zu Kristo'a zara, Jaungoiko biziaren Semea". ¹⁷Orduan Jesus'ek, itza arturik, auxe erantzun eutsan: "Zoriontsua zara zu, Simon, Jonas'en seme ori!, ez dautsu ori aragiak ez odolak agertu-ta, zeruetan dagoan neure Aitak baiño. ¹⁸Nik, barriz, auxe dirautsut: Zu Pedro zara, eta arri orren gaiñean jasoko dot nire Eliza*, eta lezako (*inpernu*)* atek ez dabe menperatuko. ¹⁹Zeuri emongo dautsudaz Zeru-erreinuko giltzak; eta zuk lurrean lotu dagizuna, zeruetan be lotua izango da; eta zuk lurrean askatu dagizuna, ze-

16, 14 Laguntaldeak Jesus'i Mesias-izenorde au ezarri eutsan sarritan (21, 11; Lk. 7, 16; 24, 19; Yn. 4, 19; 9, 17). Profeta-espiritua erri barriari agindu yakon (Joel 3; Ap. Eg. 2, 11, 33). Yon Bateatzaillearen ondoren (Mt. 11, 9; Lk. 1, 76), kristau-fedea, iragarritako profetatzat onartu dau Jesus (Deut. 18, 15, cf. Ap. Eg. 3, 22; Yn. 6, 14), baiña izenorde au ez zan geroago erabili, beste izenorde berezi batzuk baiño.

16, 16 Jesus'en Mesiastasuna autortzen dau (Mk. 8, 29; Lk. 9, 20), baita Aren Jainko-jatorria be (14, 33; cf. 4, 3).

16, 18 (a) "Eliza" itzak "batzarra" adierazoten dau, eta Alkartasun Zaarrean, sarritan, erri aukeratuaren lagunartea (cf. Ap. Eg. 5, 11). Jesus'ek lagunartea izentatzeko artzen dau, onentzat alkartasun barrira egiten dauala (26, 28): Erreiña lez (19; 4, 17), lagundi eratuz asiko da lurrean, buruzagia Berak aukeratzen dauala.

16, 18 (b) leza (*inpernu*). Eberkeraz seol (Num. 16, 33). "Ateak" gatxaren, pekatuaren eta eriotzaren indarrak adierazoten dabez; aginpide orretatik, Eliz(e)ak, Jesus'en ondoren, aukeratuak atara egiten dauz (cf. Ap. Eg. 2, 27; Pedr. 1.ª, 3, 19).

ruetan be askatua izango da*¹⁹. ²⁰Orduan, bera Kristo'a zanik iñori be ez esateko agindu eutsen bere ikasleai.

Bere Nekaldia lenengoz iragarten dau

Mk. 8, 31-33 (Mt. 16, 21-23; Lk. 9, 22)

³¹Eta irakasten asi yaken: Gizasemeak oiñaze aundiak eroan bear ebazala, eta zaarrak, abadeak eta idazlariak ezetsi egingo ebela, eriotzara galduko ebela, eta irugarren egunean barriro bizitu egingo zala. ³²Orretzaz, argi ta garbi egiten eban berba. Orduan, Pedro, Jesus bakarrean arturik, asarre egiten asi yakon. ³³Baiña Jesus'ek, atzeruntz bihurturik eta ikasleai begiratuez, Pedro'ri agiraka egin eutsan, esanez: "Kendu zakidaz aurretik, Satanasi ori!, zure bururakizunak ez dira Jaungoikoarenak-eta, gizonenak baiño".

Jesus'i jarraitzeko bidea

Mk. 8, 34-38; 9, 1 (Mt. 16, 24-28; Lk. 9, 23-27)

³⁴Laguntaldeari ta bere ikasleai dei egiñik, auxe esan eutsen: "Iñok neure ondoren etorri nai ba'dau, bere burua ukatu, bere gurutzea artu ta jarraitu beist. ³⁵Bere bizia gorde nai dagianak, galdu egingo dau-ta; bere bizia neugaitik eta Barri Onagaitik galdu dagianak, barriz, gorde egingo dau. ³⁶Zetarako yako, ba, gizonari, mundu osoa irabaztea, bere bizia galdu ezkerok? ³⁷Zer emon daike, ba, gizonak, bere biziaren truke? ³⁸Izan be, gizaldi zantar eta pekatari onetan, nitzaz eta nire berbai buruz lotsatu daitena, Gizasemea be orretzaz lotsatu egingo da, bere Aitaren aintzaz aingeru santuakaz etorri daitenean".

16, 19 Lotu ta askatu, errabinoen esakerak dira, baita galdu ta parkatu, debekatu ta laketu be. Pedro'k zabaldu ta itxi egingo dau Erreiñurako ibilbidea (cf. 18, 18), eta aren epaiak Jaungoikoak on-tzat artuko ditu. Fedeari dakionetan buru da (Lk. 22, 31; Yn. 21, 15), baita beste apostoluai eta geroke Elizari buruz be.

9 ¹Auxe be ba-zirautsen: “Benetan dirautsuet: emen dagozanen artean, ba-dira batzuk, Jaungoikoaren Erreiñua bere indarraz etorten ikusi arte ilgo ez diranak”.

Jesus'en irudi-aldatzea

Mt. 17, 1-8 (Mk. 9, 2-8; Lk. 9, 28-36; Cf. Ped. 2.ª, 1, 16-19)

17 ¹Sei egun geroago, Jesus'ek, Pedro, Santiago ta onen anai Yon beragaz artu ta irurak soillik daroaz, mendi goi batera. ²Eta irudiz aldatu egin zan arein aurrean: Jesus'en arpegia eguzkia baizen diziratsu egin zan, eta Aren jantziak argia baizen zuri gelditu ziran. ³Onetan, Moises eta Elias agertu yakeezan*, Jesus'egaz berbetan. ⁴Orduan, Pedro'k, berba-lagun sarturik, Jesus'i auxe esan eutsan: “Jauna, ederto yaku emen egotea. Nai ba'dozu, iru txabola egingo dodaz emen: bat zeuretzat, bestea Moises'entzat, eta bestea Elias'entzat”. ⁵Berbetan ziarduala, laino argitsu batek estaldu egin ebazan, eta lainotik abots bat urten zan, auxe iñoala: “Au, atsegin dodan neure Seme maitea da: entzun egiozue”.

⁶Abots ori entzutean, ikasleak auzpaz jausi ziran, bildurrez beterik. ⁷Baiña Jesus'ek, arekana urreraturik, ikutu ta esan eutsen: “Jagi zaitetze; ez bildurtu”. ⁸Areik, begiak jasorik, Jesus bakarrik baiño beste iñor ez eben ikusi.

Elias'en etorrera

Mt. 17, 9-13 (Mk. 9, 9-13)

⁹Eta menditik jatsitean, Jesus'ek agindu au emon eutsen: “Ez esan, gero, iñori be ikusitako au, Gizase-

17. 3 Legeak eta Profetak gur egiten dautsoe alkartasun barria sortu dauan Ari (cf. 5. 17), eta aurretiaz agertu dautsenaren leku ko dira (24. 30; 26. 64).

mea illen artetik biztu arte”. ¹⁰Orduan, ikasleak itaun au egin eutsoen: “¿Zegaitik diño, ba, idazlariak, Elias'ek etorri bear dauala lenengo?”* ¹¹Jesus'ek erantzun eutsen: “Izan be, Elias etorriko da lenengo, guztia barritzera. ¹²Alan be, auxe dirautsuet: etorri, etorri zan Elias, baiña ez eben ezagutu, eta nai izan eben guztia egin eutsoen. Olantxe, Gizasemea'k be gorriak ikusi bear izango dauz arein aldetik”. ¹³Orduantxe ulertu eben ikasleak, Yon Bateatzailleari buruz egin eutsela berba.

Alditsu° deabruduna

Mk. 9, 14-28 (Mt. 17, 14-21; Lk. 9, 37-42)

¹⁴Ikasleakana eltzean, arein inguruan laguntalde aundia ikusi eban, eta idazlariak arekaz eztabaidan. ¹⁵Jesus ikustean, laguntalde guztia bildurtu egin zan, eta agurtzera joan yakozan. ¹⁶Jesus'ek auxe itandu eutsen: “Zertaz diarduzue eztabaidan orrekaz?”. ¹⁷Laguntaldetariko batek erantzun au emon eutsan: “Irakasle, neure semea ekarri dautsut: deabru mutu batek artuta dauko; ¹⁸eta artzen dauan edonun, lurrera jaurtiten dau, agotik bitsa dariola, agin-karraska ta legortuta izten dau. Jaurti egiela esan neutsen zure ikasleai, baiña ezin izan eben”. ¹⁹Jesus'ek erantzuten dautse: “Au bai gizaldi sinisgogorra!; noiz arte egongo ete-naz zuekaz? Noiz arte eroan bear ete-zaituet? Ekarri egidazue!” ²⁰Eta ekarri egin eutsoen. Jesus ikusteaz batera, gogoak (*deabruak*) mutikoa astin-astin egin eban, eta, lurrera jausirik, lorrintzen° ziarduan, bitsa eriola. ²¹Orduan, Jesus'ek bere aitari itaun au egin eutsan: “Noiz ezkerro jazoten yako au?” ²²“Umetarik —erantzun eutsan arek—. Sarritan, sutara ta ureta-

17. 10 Malakias'ek (3, 23-24) iragarritako aurrelaria ez zan Elias izan, Yon Bateatzaillea baiño (11, 14; Lk. 1, 17).

° Alditsu: lunático.—

ra be jaurti dau, bertan galtzeko. Baiña, zuk ezer aal ba'daikezu, lagun zakiguz, erruki zakiguz!"

²³Jesus'ek auxe esan eutsan: "Zer da aal ba'daikezu ori! Dana aal daike fededunak!" ²⁴Bereala, auxe esan eban deadarka mutikoaren aitak: "Sinisten dot, lagun zakioz nire ez-siniste oni!" ²⁵Jesus'ek, laguntaldea bazen zala ikusirik, gogo zikiñari agiraka agindu eutsan, esanez: "Neuk agintzen dauat, txerren gor eta mutu orri: urten adi orregandik, eta ez adi orregan bein be sartu". ²⁶Eta gogoia (*espiritua*), garrasika ta mutikoa astin-astin egiñik, urten egin zan. Mutikoa ilda lez gelditu zan, askok il egin zala esateraiño. ²⁷Baiña Jesus'ek, esku-tik oraturik, jaso egin eban, eta mutikoa zutundu egin zan. ²⁸Jesus etxean sartu zanean, aren ikasleak bakarrean itauntzen eutsan: "Zegaitik ezin jaurti izan dogu, ba, guk?" ²⁹Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Otoitzaz izan ezik, ezin jaurti daiteke orretariko deabrurik".

Bere Nekaldia bigarrenez iragarten dau

Lk. 9, 43-45 (Mk. 9, 30-32)

Egiten ebazan guztiak zirala-ta, guztiak arrituta egozala, bere ikasleai auxe esan eutsen: ⁴⁴"Entzun ondo her-bok: Gizasemea gizonen eskuetan itxia izango da". ⁴⁵Areik, ostera, ez eben au ulertzen; areintzat estalduta egoan, egon be, eta ez eutsoen antzik emoten*, eta onetzaz Berari itauntzeko be bildur ziran.

(Mt. 17, 22-23)

²²Egun baten, Galilea'n zear alkarregaz yoiazala, Jesus'ek auxe esan eutsen: "Gizasemea gizonen esku-etan itxia izango da; ²³il egingo dabe, eta irugarren egu-nean bizitu egingo da". Eta zearo atsekabetu ziran.

Drakma biko txanpona ordaintzen

Mt. 17, 24-27

²⁴Kafarnaum'en sartu ziranean, drakma bikoai bu-

ruzko ordaiña batzen ebenak Pedro'gana urreratu ta esan eutsoen: "Zuen Irakasleak, ez dau drakma biko-rik^o ordaintzen, ala?"* ²⁵"Bai, orixe!, erantzun eban Pedro'k. Eta etxera eltzean, Jesus'ek aurea artu ta esan eutsan: "Zer deritxazu, Simon? Lurreko erregeak, nogandik^o jasoten dabez lege-sariak eta zergak? Euren semeakandik, ala arrotzakandik?" ²⁶Arek, "Arrotzakandik" erantzutean, Jesus'ek auxe esan eutsan: "Be-raz, semeak euren eskuko dira. ²⁷Alan be, gaizpiderik emon ez dagiegun, zoaz itxasora, jaurti amoa, eta urten daiten lenengo arraiña artuta, zabaldu egiozu agoa ta estater^o dirua aurkituko dautsazu. Artu egizu ta emon egiezu nire ta zure izenean".

Nor da nagusiena?

Mt. 18, 1-5 (Mk. 9, 32-36; Lk. 9, 46-48)

Aldi aretan, Jesus etxean egoala, bere ikasleak urre-ratu yakozan, esanez: "Nor da, ba, andiena zeruetako Erreiñuan?". Euretari nagusiena nor ete-zan, alkarregaz eztabaida sortu zan-eta. Baiña Jesus'ek, arein bu-rurakizunak ezagaturik, itaun au egin eutsen: "Zertzaz ziarduen zuek eztabaidan bidean zear?". Areik isildu egin ziran, bidean alkarregaz eztabaidan jardun izan eben-eta. Orduan Jesus jesarri egin zan, eta amabiai dei egiñik, auxe esan eutsen: "Iñok lenen izan nai ba'dau, guztien azkenengo eta guztien serbitzari izan bedi". Gero, Jesus'ek, ume bati dei egiñik, artu ta bere ondoan guztien erdian ipiñi eban; eta bere besoetan arturik, au-xe esan eutsen: "Benetan dirautsuet: umetxoan antze-

^{17, 24} drakma bikoia. Jauretzeko (Jaunaren Etxeko) bearrizane-tarako urte oroko zerga edo tributua.

^o Drakma bikoia: 1,50 peseta.— ^o Nogandik: norgandi, norengan-dik.— ^o Estater: 3 peseta.

ko egiten ez ba'zaree, ez zaree zeruetao Erreiñuan sartuko. Beraz, umetxo au baizen txiki egin daitena, axe da andiena zeruetao Erreiñuan. Eta onelako umetxoren bat neure izenean artu dagianak, neu artzen nau. Eta ni artu nagianak, ez nau ni artzen, neu bialdu nauana baiño”.

Gaizpidea

Mt. 18, 5-11 (Mk. 9, 37; Lk. 9, 48; Mk. 9, 42; Mt. 10, 40; Lk. 17, 1-2)

⁵“Eta onelako umeren bat* neure izenean artu dagianak, neu artzen nau. ⁶Neugan sinisten dauan txikitxo onetariko bati gaizakeria irakatsi dagionak, obe dau orrelako orrek astoak darabilen orretariko errota-arri bat samatik lotu ta itxas-ondarrera jaurtia izatea. ⁷Munduaren zoritxarra gaizpidea dirala-ta! Gaizpidea izatea, bai, nai ta nai ezkoa da; baiña, negargarria gaizpidea dakarren gizona!

(Mk. 9, 43-47; Mt. 5, 29-30)

⁸Beraz, zure eskuak naiz oiñak pekatutara ba'zaroaz, ebagi ta jaurti egizu zugandik urrun: obe dozu eskumotz naiz erren Bizitzan (*zeruan*) sartu, esku biak naiz oin biak dozuzala, betiko sutara jaurtia izatea baiño. ⁹Eta zure begiak gaizpidera ba'zaroaz, atara ta jaurti egizu zugandik urrun: obe dozu begi-bakar Bizitzan sartu, begi biak dozuzala su-lezara (*inpernura*) jaurtia izatea baiño*; ⁴⁸an ez *yake arra ilten eta sua ez da atzamutzen**, ⁴⁹guztiak suaz izango dira gazituak-eta*.

18, 5 Gizona tolesbagea izanda biurtzen da ume (cf. 19, 14).

18, 9 *su-leza*. Eberkeraz “Gue-hinnom”: Jerusalem'go aran bat; antxiña, umeak ilten ebezan oparizat an (Leb. 18, 21), eta geroago gaizkilleen zigor-toki biurtu zan.

9, 48 Is. 66, 24.

9, 49 Gazitzen dauan su au garbitze (azterpen, auzi) gogar bat lez ulertzen da, aurki, ikasleak Jaungoikoarentzat oparigai gogoko biurtzen dauzana (cf. Leb. 2, 13).

(Mt. 5, 13; Lk. 14, 34)

⁵⁰Ona da gatza; baiña gatza gazatzen ba'da, zerez gazituko dozue? Euki egizue gatza zuekan eta izan bakea alkarregaz.

¹⁰Ez gutxitzat artu, gero, txiki onetariko bat bera be!; onein aingeruak, zruetan, zruetan dagoan nire Aitaren arpegia etenbagarik ikusten dabela dirautsuet-eta. (¹¹Gizasemea, galduta egoana salbatzera etorri da-ta”)*.

Ardi galdua

Mt. 18, 10-14 (Lk. 15, 3-7)

¹²“Zer deritxazue? Gizon batek eun ardi ba'daukaz eta areitariko bat galtzen ba'yako, ez ete-dauz larogeta emeretiak mendietan itxiko, galdutakoaren billa joateko? ¹³Eta aurkitzen ba'dau aurkitu, benetan dirautsuet: galdu bagariko larogeta emeretiak baiño galdutako bakar orrek poz aundiagoa emongo dautso. ¹⁴Orretaraxe, zeruko zuen Aitak be ez dau nai txiki onetariko bat bera be galdu daiten.

Jesus'en izena erabiltea

Mk. 9, 38-40 (Lk. 9, 49-50)

³⁸Yon'ek auxe esan eutsan: “Irakasle, gizon bat deabruak zeure izenaz jaurtiten ikusi dogu, eta ez dator gugaz; guk galerazo egin dautsagu, ez etorren gugaz-ta”. ³⁹Baiña Jesus'ek auxe erantzun eban: “Ez egiozue gale-razo, nire izena esanda mirariren bat eginda gero nitzaz txarto esan daikenik iñor be ez dago-ta. ⁴⁰Gure aurka ez dagoana, geure alde dago-ta.

Ikasleakanako maitasuna

Mk. 9, 41 (Mt. 10, 42)

⁴¹“Kristo’reanak zareelako, edontzitzo bat ur edateko emon dagitzuen edonok, bere saria ez dauala galduko dirautsuet bene-benetan.

Lagun-urkoa, zelan zuzendu?

Mt. 18, 15-17 (Lk. 17, 3)

¹⁵“Zure anaiak zure aurka pekatu egin ba-dau, zoaz eta asarre egiozu bakarrean; entzuten ba’zaitu, irabazia izango dozu zure anaia. ¹⁶Entzuten ez ba’zaitu, artu zeugaz lagun bat naiz bi, *auzi guztia bi edo iru ikusleren autorraz ebatzita gelditu daiten**. ¹⁷Orrei be jaramonik egiten ez ba’dautse, batzarrari esan egiozu*. Eta batzarrari be jaramonik egiten ez ba’dautso, sinisbage ta zerga-batzailletzat artu egizu.

¹⁸Benetan dirautsuet: zuek lurrean lotu dagizuen edozer, zeruan be lotuta geldituko da; eta zuek lurrean askatu dagizuen edozer, zeruan be askatuta geldituko da.

Lagun-arteko otoitza

Mt. 18, 19-20

¹⁹“Auxe be ba-dirautsuet: lurrean zuetariko bik zerbait eskatzeko, dana-dala, alkar bat egiten ba’dabe, zeruetan dagoan nire Aitagandik jadetsi egingo dabe; ²⁰bi edo iru lagun neure izenean batuta dagozan tokian, neu be ardian nago-ta”.

18, 16 Deut. 19, 15.

18, 17 batzarra. Eliza da (16, 18), anai-arreben batzarra; gaizkillea andik jaurtia izan daiteke.

Irañak parkatu

Mt. 18, 21-22 (Lk. 17, 4)

²¹Orduan, Pedro’k, Aregana urreraturik, auxe esan eutsan: “Jauna, zenbatetan parkatu bear dodaz nire anaiak egin dagidazan iraiñak? Zazpi bidar bai?” ²²Jesus’ek dirautso: “Zazpi bidar bakarrik ez, baita irurogeta amar aldiz zazpi bidar be.

Morroí biotz-gogorraren ipuiña

Mt. 18, 23-25

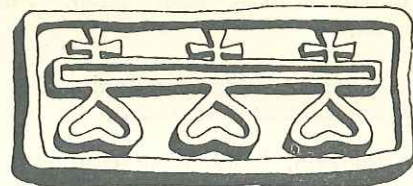
²³“Orregaitik, zeruetako Erreiñua, bere morroiakaz artu-emonak garbitu nai izan ebazan errege baten antzekoa da. ²⁴Kontu-garbitzen astean, amar milla diru-talentu° zor eutsazan morroi bat ekarri eutsoen. ²⁵Ezin ordaindu eikean ezkerro, morroia, onen emaztea ta seme-alabak eta eukan guztia saltzeko ta zorra ordaintzeko agindu eban ugazabak. ²⁶Orduan, morroiak, Aren aurrean auzpaturik, erreguka zirautsan: “Itxaron egidazu, guztia ordainduko dautsut-eta”. ²⁷Ugazabak, morroi aretzaz errukituta, joaten itxi ta zorra parkatu egin eutsan.

²⁸Morroí a andik urtetea, eun denario° zor eutsazan morroi-lagun bat aurkitu eban, eta itobearrez ari eldu ta auxe zirautsan: “Ordaindu egik zor doana”. ²⁹Aren morroi-lagunak, auzpaturik, erreguka zirautsan: “Itxaron egidak, ordainduko dauat-eta”. ³⁰Baiña, besteak ez eban nai izan; eta joanda, giltzapean sarrerazo eban, zorra ordaindu arte.

³¹Beste morroi-lagunak, jazotakoa ikustean, atseka-bez bete ziran, eta jazotako guztia euren ugazabari azal-

° Amar milla diru-talentu: irurogei millo peseta urrezko.— ° 100 denario: 100 peseta-edo.

tzera joan ziran. ³²Orduan, bere ugazabak dei egin eta esan eutsan: 'Morroi gaizto ori!: zor guztia parkatu euan nik iri, ik erreguz eskatu eustalako. ³³Ez ete-euan, ba, bidezko euk be ire morroi-lagunari erruki izatea, neu be iretzaz erruki izan nintzoanez?' ³⁴Eta ugazabak, asarratuta, morroia zigortzailleen eskuetan itxi eban, zor guztia ordaindu egian arte. ³⁵Orixe egingo dautsue zeuci'be zeruetako nire Aitak, bakotxak bere anaiari biotzez parkatzen ez ba'dautso".

JERUSALEN'ERA IGOTEA*

Samaritar-erri batek ez dauz ondo artzen

Lk. 9, 51-56 (Yon 7, 10)

⁵¹Bere jasote-egunak° beteten yakozala, Jerusalem'era joateko erabagia artu eban*, ⁵²eta mandatariak bialdu ebazan bere aurretik; oneik joan eta samaritarren erri baten sartu ziran, Jesus'i ostatua atontzeko. ⁵³Baiña, Jerusalem'era joateko asmoa ebala-ta*, ez eben ondo artu. ⁵⁴Bere ikasle Santiago'k eta Yon'ek ori ikustean, auxe esan eben: "Jauna, nai dozu zerutik sua jatsi daitela ta orreik kiskaldu dagizala esan dagigun?" ⁵⁵Baiña Jesus'

9, 51 Jerusalem'era igoera. Lukas, 9, 51'garrenetik 18,14'garrenera, Markos'enetik baztatu egiten da. Jesus Jerusalem'erantz doa (2. 38; Mt. 19, 1; 20, 18), eta bertan sartuko da (19, 45). "Kendua izateak" edo "gora jasoteak" (cf. Erreg. 2.ª, 2, 9-11; Mk. 16, 19; Ap. Eg. 1, 2). Bere nekaldi ta eriotzaz, Bere biztuera ta zerura igotea artzen dauz barruan. Yon'ek, barriz, gora jasotea (12, 32) eta goratzea aitatuko dauz (7, 39).

9, 53 Geienetan, ez ziran samaritarren lurraldean zear joaten (Mt. 10, 5), baiña Jesus andixek igaro zan (17, 11; Yn. 4, 3; cf. Ap. Eg. 8, 5).

* Jasote-egunak: lurretik alde egiteko egunak.

ek, arekana biurturik, asarre egin eutsen. ⁵⁶Eta beste erri batera joan ziran.

Jesus'en jarraitzaileak

Lk. 9, 57-62 (Mt. 8, 18-22)

⁵⁷Bidean yoiazala, batek auxe esan eutsan: "Joan zaitezan edonora jarraituko dautsut". ⁵⁸Jesus'ek auxe esan eutsan: "Azeriak euren gorde-lekuak daukez, eta zeruko egaztiak euren apiak; Gizasemeak, barriz, ez dauko burua nun ezarri".

⁵⁹Beste bati auxe esan eutsan: "Jarraitu egidazu". Arek auxe erantzun eutsan: "Itxi egidazu lenengo nire aitari lurra emotera joaten". ⁶⁰"Itxi egiezu illai euren il-dakoak lurperatzen* —erantzun eutsan Jesus'ek—: zu, zoaz Jaungoikoaren Erreïñua iragartera".

⁶¹Beste batek auxe esan eutsan: "Jarraituko dautsut, Jauna; baiña, itxi egidazu lenengo nire etxekoai agur egiten". ⁶²"Gold(e)ari eskua ezarri ta atzeruntz begiratzen dauan iñor be ez da Jaungoikoaren Erreïñurako gai", esan eutsan Jesus'ek.

Irurogeta amabi ikasleen eginkizuna

Lk. 10, 1-12, 16

I⁰Orren ondoren, Jaunak beste irurogeta amabi aukeratu ebazan, eta bere aurretik biñan-biñan bialdu ebazan, bera joateko zan uri ta leku guztietara. ²Eta auxe esan eutsen:

(Mt. 9, 37-38; 10, 16, 9-15; 10, 7; Mk. 6, 8-11; Lk. 9, 3-5)

"Solo-aria ugaritsua da, eta langilleak gutxi. Otoitz egiozue, ba, solo-ariaren Jabeari, bere solora langilleak

^{9, 60} Zentzun bikotxa daroa esatera onek: espirituaren eta gorputzaren "eriotza".

bialdu dagizan. ³Zoaze; bildotsak otso artera lez bialtzen zaituet, gero! ⁴Ez egizue zorrerik, ez zakaturik, ez oiñeta-korik eroan. Eta bidean iñori agurrik ez egin. ⁵Sartu zaitezten etxean, esan lenengo: 'Bakea etxe oni'. ⁶Eta an bake-semerik* ba'da, zuen bakea aren gainean geldituko da; hestela, zeuekana biurtuko da. ⁷Etxe aretan bertan gelditu zaiteze, euki dagiena jaten eta edaten: langilleak bere lan-saria jasoteko eskubidea dauko-ta. Ez ibili etxe batetik bestera. ⁸Sartu zaitezten urian ondo artu ba'zagieze, jan egizue ekarri dagitzuena; ⁹osatu egizue angogeisoak, eta auxe esan egiezue: 'Urreratu yatzue Jaungoikoaren Erreïñua'. ¹⁰Sartu zaitezten urian ondo artu ez ba'zagieze, euren plazetara urten eta esan egizue: ¹¹Zuen uri onetan oiñetan itsasi° yakun autsa be, zeuentzat asintzen dogu. Jakin egizue, orraitioño, Jaungoikoaren Erreïñua urr dagoana'. ¹²Egun aretan Sodoma'rentzako zoria, uri arentzat baiño bigunagoa izango dala dirautsuet.

(Mt. 11, 21-24)

¹³"Zure zoritxarra, Korazain! Zure zoritxarra, Betsaida! Izan be, zuenean egin diran mirariak Tiron eta Sidon'en egin ba'litzaz, zaku-autsetan jesarrita aspaldian garbatuko litzakezan. ¹⁴Orregaitik, epai-egunean, Tiro ta Sidon'i zuei baiño bigunago egingo yake. ¹⁵Eta zuk, Kafarnaum, zeruragiño azi bear dozu, ala? *Inpernuraiño ondatuko zara!**

^{10, 6} bake-semerik. Ebertar-esaera: "bakearen" gai dan gizona, espiritu ta gorputzarentzat on dan guztia beragaz eroaten eban gurria.

^{10, 15} Cf. Is. 14, 13, 15.

° Itsasi: pegarse, adherirse.

(Mt. 10, 40; M k.9, 37; Lk. 9, 48; Yn. 13, 20)

¹⁶“Zuei entzuten dautsuenak, neuri entzuten daust; eta zuek baztartzzen zaituenak, neu baztartzzen nau; eta ni baztartzzen nauanak, ni bialdu nauana baztartzzen dau”.

Apostolucak zertaz poztu bear diran

Lk. 10, 17-20

¹⁷Irurogeta amabiak pozez beterik etorri ziran barriro, esanez: “Jauna, zure izenez deabruak eurak be menpean jarten yakuz”. ¹⁸Jesus’ek auxe esan eutsen: “Oinaztarria lez ikusten neban Satanas zerutik jausten. ¹⁹Sugeak eta lupuak^o eta arerioen indar guztiak zapaltzeko eskubidea emon dautsuet, eta ez dautsue ezek be kalterik egingo. ²⁰Baiña, ez zaiteze poztu gogoak (*deabruak*) zeuen menpean dagozala-ta; poztu zaiteze, ostera, zuen izenak zeruan idatzita dagozalako”.

Agindurik nagusia

Lk. 10, 25-28 (Mt. 22, 34-40; Mk. 12, 28-31)

²⁵Lege-irakasle bat jagi zan, azpikeriz zirautsala: “Irakasle, zer egin bear dot betiko bizitzaren jabe izateko?” ²⁶Jesus’ek auxe esan eutsan: “Zer dago Legean idatzita? Zer irakurten dozu?” ²⁷Arek auxe erantzun eban: “Zure Jaungoiko Jauna biotz-biotzez, gogo-gogoz, zure indar guztiaz eta zure adimen guztiaz maitatuko dozu; eta zure lagun-urkoa zeure burua lez”^{*}. ²⁸Orduan, Jesus’ek auxe esan eutsan: “Ederto erantzun dozu. Orixe egizu, eta bizi izango zara”.

10. 27 Deut. 6. 5 eta Leb. 19. 18.

^o Lupu: escorpión.

Samaritar onaren ipuiña*

Lk. 10, 29-37

²⁹Arek, ostera, bere burua zuritu nairik, auxe esan eutsan Jesus’i: “Eta, nor da nire lagun-urkoa?” ³⁰Jesus’ek auxe erantzun eutsan: “Gizon bat Jerusalem’dik Jeriko’ra jatsiten zala, lapurren eskuetan jausi zan; eta oneik, arek eroian guztia kendu ari ta astin-astin eginda gero, erdi illik itxirik, joan egin ziran. ³¹Bide aretatik beera, ain zuzen be, abade bat etorren; eta gizona ikustean, ingurutik aurrera jo eban. ³²Leku aretatik yoian lebitar batek be ikusi bai, ikusi egin eban, baiña ingurutik aurrera jo eban. ³³Bidean yoian samaritar bat, ostera, aren ondora eldu zan; eta, gizona ikustean, erruki izan yakon; ³⁴eta urreraturik, zauriak lotu egin eutsazan, orioaz eta ardaoaz igurtzirik; eta bere asto-gaiñean ipiñirik, ostatura eroan eta bere ardurapean artu eban. ³⁵Biamaronean, denario bi atarata, ostalariari emon eutsazan, eta auxe esan eutsan: ‘Zaindu egizu gizon au; eta gastu geiago egiten ba’dozu, ona biurtu naitenean ordainduko dautsut’ ³⁶Irurotarik, nor deritxazu lapurren eskuetan jausitakoaren lagun-urkoa izan zala?” ³⁷Arek auxe esan eban: “Erruki izan yakona”. “Zoaz eta egizu zeuk be bardin”, esan eutsan Jesus’ek.

Marta eta Mari*

Lk. 10, 38-42

³⁸Bidean yoiala, erri baten sartu zan; eta Marta ize-

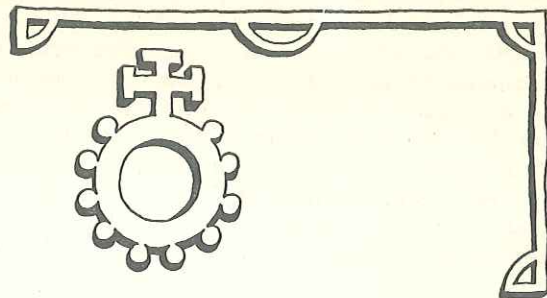
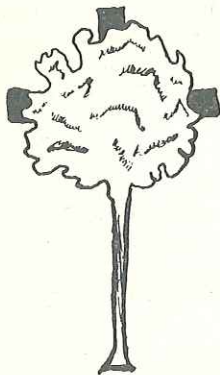
10. 29 Samaritar onaren ipuiña. Irakaslearen itaunari (Mt. 22, 34; Mk. 12, 28) Lukas’en ipuiñak jarraitzen dautso. Erruki izaten bear-tuta egozan judar batzuk samaritar batzaz parean jartean (9, 53), Kristo’reñ ikasleak beste guztien “lagun-urkoa” izan bear daua agertzen dau Jesus’ek (Mt. 5, 43).

10. 38 Marta eta Mari. Yon’en 11’garren atalean aurkitzen dira barriro aizta biak. Marta’reñ ardur(e)a —beronen eskintza ez, orrait-

neko emakume batek bere etxean artu eban. ³⁹Onek, Mari eritxon aizta bat eukan; eta onek, Jaunaren oiñetan jesarrita, Jesus'en itza entzuten ziarduan, ⁴⁰Marta arazo askotan arduratsu ziarduan artean. Marta'k, Jesus'egana urreraturik, auxe esan eban: "Jauna, ez dautsu ardurarik nire aizi(e)ak lanean bakarrik itxi nagian? Esan egiozu, ba, lagun egin daistala". ⁴¹Jaunak auxe erantzun eutsan: "Marta, Marta: arduraz eta urduri diarduzu gauza askotan; ⁴² eta gutxi dira bearrezkoak, edo-ta obeto, bat bakarrik. Mari'k arlorik onena aukeratu dau, eta ez yako iñoiz be kendua izango".

ñio— ontzat ez arturik, janaritik bear-bearrezko bakarra dan gaira igoten da Jesus.

TXABOLA-EGUNA

Jesus'ek, jaitarako Jerusalem'era igorik,
irakatsi egiten dau

Yon 7, 1-13

¹Orren ondoren, Jesus Galilea'n zear ebillen, eta ezin zeitekean Judea'n zear ibili, Judarrak bera ilteko asmotan ziarduen-eta.

²Laster zan judarren Txabola-jai. ³Eta bere anaiak (*senideak**) ba-dirautsoe: "Urten zaitez emendik eta zoaz Judea'ra, zuk egiten dozuzan lanok zeure ikasleak be ikusi dagiezan: ⁴ezkutuan ez dau iñok ezer egiten, ezagutua izatea nai dauanean-eta. Olakoak egiten dozuzan ezker, agertu zakioz munduari". ⁵Aren anaiak (*senideak*) eurak be ez eben Aregan sinisten. ⁶Orduan, Jesus'ek auxe esan eutsen: "Nire sasoi ez da oraindiño eldu; zuen sasoi, oster, beti dago elduta. ⁷Munduak ezin izan daiketzue gorrotorik; niri bai, niri gorroto daust: bere egiñak gaiztoak dirala autortzen dautsada-

6, 69 Jaungoikoaren Santua. Mesias'en izenordea (Mk. 1. 24).

7, 3 anaiak. Senideak (cf. Mt. 12, 46).

lako. ⁸Igo zeuek jai orretara; ni ez naz igoko jai orretara, nire sasoia ez da oraindiño bete-ta*⁹.

⁹Ori esanda, bera Galilea'n gelditu zan. ¹⁰Baiña, bere anaiak (*senideak*) jai-egunera igo ziranean, bera be irago egin zan, ez agirian, gero, ezkutuan baiño. ¹¹Judarrak Jesus'en billa ebizan jai-bitartean, eta auxe iñoen: "Nun egongo da ori? ¹²Laguntaldeak Aretzaz zurrumurrua erabillan. "Zintzoa da", iñoen batzuek. Beste batzuek, barriz: "Ez, erria naasten diardu". ¹³Alan be, judarrakanako bildurrez, iñok ez eban Aretzaz berbarik agirian egiten.

¹⁴Jaiaren erdialdean, Jesus Jaunaren Etxera igo ta irakasten asi zan. ¹⁵Judarrak, arrituta, auxe iñoen: "Zelan ete-dakiz onek Liburu Santuak, iñun ikasi bagarik?" ¹⁶Jesus'ek auxe erantzun eutsen*: "Nire irakatsia ez da nirea, ni bialdu nauanarena baiño. ¹⁷Aren gogoa egin nai dauanak, ikusiko dau nire irakaspina Jaungoikoagandik dan, ala neure buruz diñodan. ¹⁸Bere buruz berba egiten dauanak, bere buruaren gorapena billatzen dau; bialdu dauanaren aintza billatzen dauana, barriz, egizale da: ez dago azpikeririk aregan. ¹⁹Ez da, ba, Moises Legea emon eutsuena*? Alan be, zuetariko batek be ez dau Legea beteten. Zegatik il nai nozue?"

²⁰Laguntaldeak auxe erantzun eban: "Deabrua daukazu zuk. Nok il nai zaitu zu?" ²¹Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Egintza bat bakarrik egin dot, eta guztiok ikaratu egiten zaree. ²²Orregaitik, Moises'ek erdaintzuntza^o emon eutsuen —ez Moises'egandik datorrelako, erri-gurasoakandik^o baiño— eta

7, 8 Ez da eldu (2, 4) Jesus Jerusalem'era "igoteko" ordua (Lk. 9, 51), an bere eginkizuna aundikiro beteteko.

7, 16 Ez dautsoe Jesus'en jatorriari antzik artzen. Lenengo eragozpena: Beronen Jaungoikozko jatorria (16-18), eta Beronen Mesias-eginkizuna (25-30; cf. 3, 17).

7, 19 19-24'garren ataltxoak etenaldi bat egiten dabe, eta 5, 1-16'garrenak dakarrez gogora (cf. 8, 37).

^o Erdaintzuntza: circuncisión.— ^o Erri-gurasoak: patriarcas.

zuek zapatuz erdaintzen dozue edonor. ²³Moises'en Legea ez austearren, gizonaren erdaintzuntza zapatuz egiten da; eta zapatuz gizon bat guztiz osatu dodalako, asarratu egiten zaree nire aurka? ²⁴Ez ebatzi azaletik. Zuzenbidez ebatzi egizue".

Errikoen artean eztabaidak Kristo'ren jatorriari buruz

Yon 7, 25-30

²⁵Jerusalen'go batzuek auxe iñoen: "Au ez da, ba, il nai ebena? ²⁶Begira zelan egiten dauan berba zabalzabal, eta ez dautsoe ezer esaten. Agintariak ezagutu ete-dabe benetan, ba, au Kristo'a dana? ²⁷Au, ostera, ba-dakigu nungoa dan; Kristo'a etorri daitenean, barriz, ez dau iñok jakingo nungoa dan". ²⁸Jesus'ek Jaunaren Etxean irakasten eban artean, auxe esan eban deardarka: "Ni ezagutzen nozue ta ba-dakizue nungoa nizan. Baiña, ni ez naz neure buruz etorri; eta bialdu nauana, egizale da; baiña, zuek ez dozue A (*Jaungoiko Aita*) ezagutzen. ²⁹Nik, barriz, bai, ezagutzen dot, beragandik nator eta bera da bialdu nauana-ta". ³⁰Orduan, Jesus'i eltzea nai izan eben, baiña iñok ez eutsan eskurik gaiñean ezarri, Aren sasoia ez zan oraindiño eldu-ta.

Laster joan egingo dala diño Jesus'ek

Yon 7, 31-36

³¹Eta laguntaldearen arteko askok sinistu eben Jesus'egan, eta auxe iñoen: "Kristo'a etorri daitenean, onek egiten dauzan baiño ezaugarri geiago egingo ete-dauz?". ³²Pariseuak jakitun egin ziran laguntaldeak Jesus'i buruz berba egiten ebala, eta zaintzailleak bialdu ebezan Jesus'i eltzeko. ³³Orduan, Jesus'ek auxe esan eutsen: "Aldi gutxirako egongo naz oraindiño zuekaz, bialdu nauanagana noa-ta. ³⁴Neure billa ibiliko zaree, eta

ez nozue aurkituko*. Ni egon naiten tokira, zuek ezin etorri zaitkeze". ³⁵Judarrak alkarrri auxe zirautsoen: "Nora joango ete-da, ba, au, guk ezin aurkitu aal izateko? Gerkarren artean zabaldua dagozanen artera joango ete-da, ba, gerkarrai irakastera? ³⁶Zer da esan dauan ori: 'Neure billa ibiliko zaree, eta ez nozue aurkituko?', eta, 'ni egon naiten tokira, zuek ezin etorri zaitkeze'?"

Ur bizia agintzen dau

Yon 7, 37-39

³⁷Azkenengo jaiegunean, egunik aundienean, Jesus'ek auxe esan eban deadarka, zutik: "Norbait egarri ba'da, neugana etorri daitela, eta edan dagiala ³⁸neugan sinistu dagianak", Liburu Santuak diñoanez: *Ur bizizko erre-kak jariongo yakoz bere sabeletik**. ³⁹Beragan sinistu egienak artu bear eben Espirituagaitik esan eban ori. Ain zuzen be, ez zan artetan Espiritua emon, Jesus artetan ez zan goratua izan-eta.

Barriro be eztabaidan Kristo'ren jatorriari buruz*

Yon 7, 40-53

⁴⁰Berbok entzun izan eutsoezan laguntalde arteko askok auxe iñoen: "Profeta da au, benetan". ⁴¹"Kristo'a da au", iñoen beste batzuek. Beste batzuek, barriz, auxe

7, 34 Cf. Is. 55, 6; Os. 5, 6. Izan be, judarren aldi egokia igaro egingo da eta jentillak jarriko dira judarren orde (12, 40, cf. Ap. Eg. 13, 5; 28, 25).

7, 38 Jesus'ek beragana deitzen dau, Jakituriak lez (Pro. 9, 4-5; Is. 55, 1 eta abar). Bere sabeletik urtengo da ur bizia (cf. Ex. 17, 1; Kor. 1.ª, 10, 4; Zak. 14, 8), Espiritu bizi-emoillearen irudi dan ur bizia (1, 33; 4, 7; Ap. Eg. 1, 4-5; Apok. 21, 5).

7, 40 Kristo'ren jatorria dala-ta, barriro be eztabaidan. Bigarren eragozpena (cf. 7, 16). Jesus Nazaret'ekoa ba'da, ezin izan daiteke Mesias (cf. 1, 46).

* Artetan: todavía, aún.

iñoen: "Galilea'tik etortekoa ete-da, ba, Kristo'a? ⁴²Liburu Santuak ez diño, ba, Dabid'en jatorritik eta 'Belen'go erritik' etorriko dala Kristo'a?" ⁴³Beraz, Jesus zalata, laguntaldean eztabaidak sortu ziran. ⁴⁴Areitariko batzuek Jesus'i oratzea nai eben, baiña iñok ez eutsan eskurik gaiñean ezarri.

⁴⁵Zaintzailleak, abadeburu ta pariseuakana biurtu ziran. Oneik auxe esan eutseen: "Zegaitik ez dozue ekarri?" ⁴⁶Zaintzailleak auxe erantzun eben: "Gizon orrek lez ez dau egundo gizonek berba egin". ⁴⁷Pariseuak auxe erantzun eutseen: "Zer, zorabiatu egin zaitue zuek be, ala? ⁴⁸Agintari edo pariseo batek be sinistu dau orregan, ala? ⁴⁹Legea ezagutzen ez daben laguntaldekook, barriz, madarikatu batzuk dira". ⁵⁰Areitariko batek, Nikodemo'k bein Jesus'egana etorri izan zanak, ba-dirautse: ⁵¹"Gizonik epaitzen ete-dau, gero, gure Legeak, berari entzun bagarik eta zer egiten dauan jakin bagarik?" ⁵²Areik auxe erantzun eutsoen: "Zu be Galilea'koa zara, ala? Aztertu (*Liburu Santuak*) eta ikusiko dozu Galilea'tik ez dana profetarik sortu". ⁵³Eta bakotxa norberaren etxera biurtu zan.

Emazte ezkontza-naastaillea*

Yon 8, 1-11

8 ¹Jesus Oriomendi'ra joan zan. ²Baiña goizean-goiz, Jaunaren Etxean aurkeztu zan barriro, eta erri guztiak beragana jotzen eban. Orduan, jesarri ta irakasten asi yaken. ³Idazlari ta pariseuak ezkontza austen artutako emakume bat Beragana eroan, erdian jarrerazo ⁴ta auxe dirautsoe: "Trakasle, emakume au ezkontza urratzen aurkitu dogu agiri-agiritan. ⁵Onelako emakumeak arrika ilteko agindu euskun Legean Moises'ek. Zer diñozu

8 Emazte ezkontza-naastaillea. Perikopa au, goi-argiz idatzia etor Eliz-araudian sartua, lenengotan ez zan Yon'en idatzian sartzen. Lukas'ena da, bearbada.

zuk?" ⁶Ori, zirikatzeke zirautsoen, zerbaitetan salatu aal izateko. Baiña Jesus'ek, makurturik, atzamaraz lurrean idazten asi zan. ⁷Baiña, areik itaunka ekiten eutsoela, zutundu ta auxe esan eutsen: "Zuen artean pekatu bagarik egon daitenak, jaurti dagiola lenengo arria". ⁸Eta barriro makurturik, lurrean idazten ziarduan. ⁹Berbok entzutean, banaka-banaka alde egiñez yoiazan, zaarretatik asita; eta Jesus bakar-bakarrik gelditu zan, emakumea aurrean egoala. ¹⁰Jesus'ek, zutundurik, auxe esan eutsan: "Andra, nun dagoz, ba? Ez zaitu iñok be galdu?" ¹¹"Iñok be ez, Jauna", erantzun eban arek. "Neuk be ez zaitut galduko —esan eutsan Jesus'ek—. Zoaz, eta ez egin pekatu aurrerantzean".

Jesus, munduaren argi*

Yon 8, 12

¹²Beste bein, olantxe egin eutsen berba Jesus'ek: "Neu naz munduaren argia; niri jarraitu daistana, ez da illunetan ibiliko, bestetara baiño: bizitza-argia izan-go dau".

Jesus'ek bere buruatzaz diñoana*

Yon 8, 13-20

¹³Pariseuak auxe esan eutsoen: "Zuk zeutzaz egiten dozu autor: zure autorrak ez dau indarrik". ¹⁴Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Nik autor neutzaz egiñarren be, ba-dauko indarra nire autorrak, nundik etorri nazan eta nora noan ba-dakit-eta; zuek, ostera, ez dakizue nun-

8, 12 Jesus, munduaren argi. Jesus, bizitzara daroan argia da (1. 4-5, 9); illunpeak, barriz, gaitzakeriaren indarrak adierazoten dabez (12, 35-36, cf. Kor. 2.ª, 6, 14-15; Errom. 13, 11; Pedr. 1.^a, 2, 9). Kristo'k, bere etorreraz, argiaren eta illunpeen banantzea ("auzia") egiten dau (3, 11-12); 9, 35), eta illunpeak, egunen baten, alde egingo dabe argiaren aurrean (1. 5; Yn. 1.^a, 2, 8).

8, 13 Jesus'en autorra bere buruatzaz. Semeak bakarrik egin daiteke autor bere izatearen misterioari buruz, Berak eta Aitak soilik eza gutzen dabe-ta (5, 31; cf. 3, 11; 10, 25; Mt. 11, 27); judarrak, barriz, giza-itxuren eraz ebazten dabe (7, 24).

dik natorren, ezta nora noan be. ¹⁵Zuek aragi-bidez epaitzen dozue; nik ez dot iñor epaitzen^o: ¹⁶eta epaitzen ba' dot, nire epaiak balio dau, ez nago ni bakarrik-eta, neu ta ni bialdu nauan Aita baiño. ¹⁷Eta zuen Legean idatzita dago, gizon biren autorrak balio daua. ¹⁸Neu naz nitzaz autor egiten dodana, eta ni bialdu nauanak be, Aitak, nitzaz autor egiten dau". ¹⁹Orduan, auxe zirautsoen: "Nun dago zure Aita?" Jesus'ek auxe erantzun eban: "Ez ni ez nire Aita, ez gaituzue ezagutzen; ni ezagutu ba' nengizue, neure Aita be ezagutuko zeukee".

²⁰Berbok, diru-toki ondoan esan ebazan Jesus'ek, Jaunaren Etxean irakasten ziarduan artean. Eta ez eutsan iñok oratu, Aren ordua ez zan artetan etorri izan-eta.

Judar sinisgogorrai dirautsena

Yon 8, 21-30

²¹Jesus'ek auxe esan eutsen barriro: "Ni ba-noa, eta zuek neure billa ibiliko zaree, eta zeuen pekatuan ilgo zaree. Ni noan tokira, zuek ezin joan zaitেকেze". ²²Judarrak alkarri auxe zirautsoen: "Onek bere burua ilgo ete-dau, ba?, 'ni noan tokira zuek ezin joan zaitেকেze' diño-ta?" ²³Jesus'ek auxe esan eutsen gaiñera: "Zuek, bekoak zaree; ni goikoa naz. Zuek, mundu onetakoak zaree; ni ez naz mundu onetakoa. ²⁴Zeuen pekatuetan ilgo zareela esan dautsuet; izan be, ni ba-nazala sinisten ez ba'dozue*, zeuen pekatuetan ilgo zaree". ²⁵Orduan, "Nor zara, ba, zu?", itandu eutsoen. Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Lenengo ta bein, zeuei esaten diardudana. ²⁶Zuei buruz, ba-dot nik esatekorik eta erabagitekorik

8, 24 Jesus'ek, Ex. 3, 14'garren ataltxoak dakarren Jaungoikozko izena ezarten dautso bere buruari, Salbatzaille bakarra lez (8, 28, 58; cf. Ex. 10, 2 eta abar; Yn. 13, 19; cf. 6, 35).

^o Epaitu: galdu (condenar).

naikoa; baiña, bialdu nauana, egizale da; eta Berari entzun dautsadana da munduari dirautsadana”.

²⁷Areik ez outsoen igarri Aitari buruz berba egiten ziarduanik. ²⁸Beraz, Jesus'ek auxe esan eutsen: “Giza-semea gora jaso dagizuenean, orduantxe jakingo dozue ba-nazana ni, eta nire buruz ez dodana ezer be egiten; bestetara baiño: Aitak irakatsi eustana, orixe diñodana. ²⁹Eta ni bialdu nauana, neugaz dago: ez nau bakarrik itxi, Berari atsegin yakona egiten dot nik beti-ta”.

³⁰Olan berba egitean, askok sinistu eben Aregan.

Jesus eta Abraham*

Yon 8, 31-47

³¹Beragan sinistu eben judarrak, Jesus'ek auxe esan eutsen: “Nire esanetan zintzo-zintzo irauten ba-dozue, neure ikasle izango zaree benetan, ³²eta ezagutu egingo dozue egia, eta egiak askatu egingo zaitue”. ³³Areik auxe erantzun outsoen: “Gu Abraham'en jatorriko gara eta ez gara egundo iñoren morroi izan. Zelan diñozu, ba, zuk, 'Askatu egingo zaree'?” ³⁴“Bene-benetan dirautsuet —erantzun eutsen Jesus'ek—: pekatu egiten dauan edonor, morroi da. ³⁵Eta morroia ez da etxean betiko gelditzen; semea, ostera, betiko gelditzen da. ³⁶Beraz, Semeak askatasuna emoten ba'dautsue, zeuen eskuko (*libre*) izango zaree benetan. ³⁷Ba-dakit Abraham'en jatorriko zareena; baiña, bizia kendu nai daustazue, nire berba onek zuekan tokirik aurkitzen ez daualako. ³⁸Neure Aitarenean ikusi dodana dirautsuet nik; eta zuek, zeuen aitarenean entzun dozuena egiten dozue”.

³⁹“Gure Aita, Abraham da”, erantzun outsoen areik.

8, 31 Jesus eta Abraham. Egia, Itzean (Jesuskristo'gan) Jaungoikoaren dociazen izate osoa da, eta egi ori ukatzen dabon judarrak ez dira Abraham'en egiazko ondorengoak (cf. Gal. 3, 7-9; 4, 21), ezta Jaungoikoaren semeak be (1, 12; Yn. 1.^a, 5, 1; cf. 3, 26).

Jesus'ek dirautse: “Abraham'en semeak ba'zintzaze, Abraham'en egiak egingo zeukeez. ⁴⁰Zuek, barriz, Jaungoikoagandik entzun neban egia esan dautsuedalako, il egin nai nozue ni. Ori ez eban Abraham'ek egin. ⁴¹Zuek, bai, zuek zeuen aitaren egintzak egiten dozuez”. “Gu ez gara sasikume —erantzun outsoen areik—: Jaungoikoa baiño beste aitarik ez dogu”. ⁴²“Jaungoikoa zeuen Aita ba'litz —erantzun eutsen Jesus'ek—, neu be maite izan nendukezue; ni Jainkoagandik sortu ta etorri naz-ta; ni ez naz neure buruz etorri, Berak bialduta baiño. ⁴³Zegaitik ez dozue nire berbaera ulertzen? Nire itza ezin entzun daikezuelako. ⁴⁴Deabrua da zuen aita, eta zeuen aitaren gurariak bete nai dozuez. Ori, gizon-itzailea zan asierarik, eta ez eban egitan iraun, egiarik aregan ez dago-ta; guzurra diñoanean, barritik urteten yakona diño, guzurta ta guzuraren aita da-ta. ⁴⁵Niri, barriz, egia dirautsuet-eta, ez daustazue sinisten. ⁴⁶Zuetariko nok agertu daike ni pekatari nazanik? Egia ba'diñot, zegaitik ez daustazue sinisten? ⁴⁷Jaungoikoagandik danak, Jaungoikoaren berbak entzun egiten dauz; zuek Jaungoikoagandikoak ez zareelako ez dozuez berbok entzuten”.

⁴⁸Judarrak auxe erantzun outsoen: “Ez ete-dogu, ba, guk zuzen esaten, zu samaritarra zar(e)ala ta deabrua daukazula?” ⁴⁹“Nik ez daukat deabrurik —erantzun eban Jesus'ek—; nik neure Aita goratzen dot, eta zuek iraindu egiten nozue. ⁵⁰Nik ez dot nire aintzarik billatzen; ba-da beste bat ori billatzen dauana eta epaia emongo dauana. ⁵¹Benetan dirautsuet: Norbaitek nire itza gordeten ba'dau, ez dau eriotzarik iñoiz be ikusiko”. ⁵²Judarrak auxe esan outsoen: “Oraintxe, bai, ziur gagoz deabru bat daukazuna. Abraham il egin zan, eta profetak be bai; eta zuk auxe diñozu: 'Norbaitek nire itza gordeten ba'dau, ez dau eriotzarik iñoiz be ikusiko’. ⁵³Gure

* Eriotza ikusi: il (morir).

Aita Abraham baiño aundiagoa zara, ala? A il egin zan, profetak be il egin ziran. Nor egiten dozu zuk zure burua?" ⁵⁴"Nik neure burua goratu ba'negi —erantzun eban Jesus'ek—, nire gorapena ez litzake ezetako gauza; neure Aita da ni goratzen nauana, 'Bera da gure Jaungoikoa' diñozen ori; ⁵⁵zuek, ostera, ez dozue Ori ezagutzen. Nik, bai, nik ezagutu egiten dot; ez dodala ezagutzen esan ba'negi, zuek baizen guzurti izango nintzake. Baiña, nik A ezagutu egiten dot, eta Aren itza gorde egiten dot. ⁵⁶Zuen aita Abraham, neure eguna ikusi naiez, pozez heterik jarri zan; ikusi egin eban eta poztu egin zan"*.

⁵⁷Orduan, judarrak auxe esan eutsoen: "Berrogeta amar urte be ez dozuz oraindiño, eta Abraham ikusi dozula?" ⁵⁸"Bene-benetan dirautsuet —erantzun eutsen Jesus'ek—: Abraham jaio baiño len be ba-naz ni". ⁵⁹Orduan, areik arriak artu ebezan Jesus'i jaurtiteko; baiña, Jesus gorde eta Jaunaren Etxetik urten egin zan.

Jaiotez itsua zana osatzen dau

Yon 9, 1-41

9 ¹Jesus'ek, bidez yoiala, jaiotez itsua zan bat ikusi eban. ²Eta bere ikasleak itaun au egin eutsoen: "Rabbí (*Irakasle*), ori itsu jaioteko, nok egin eban pekatu? orrek, ala orren gurasoak?" ³Jesus'ek auxe erantzun eban: "Ez eban orrek pekatu egin, ezta orren gurasoak be; Jaungoikoaren lanak orrexegan agertu daitezcan da ori. ⁴Egun argi dan bitartean, bialdu nauanaren lanak egin bear dodaz nik. Ba-dator gaba, eta iñok ezin lanik egin daike. ⁵Munduan nagoan artean, munduaren argi naz".

⁶Ori esanda, txistua jaurti eban lurrera, bere txistuaz

8, 56 Eguna, eskataloji-etorrera da (Lk. 17, 22; Kor. 1.ª, 1, 8). Jesus Abraham'i egindako agintzariaren izakaita zan (Gen 12, 3 eta abar; Gal. 3, 16).

lokatza apur bat egin, eta lokatz(e)a itsuaren begietan ezarri eban, ⁷eta auxe esan eutsan: "Zoaz, eta garbitu zaitetz Siloe'ko urtegian" —Siloe itzak, "Bialdua" adierazoten dau—. Itsua joan, garbitu ta ikusten ebala etorri zan barriro. ⁸Eskekoa zan-eta, auzokoak eta len ikusten ebanak auxe iñoen: "Ori ez da, ba, limosna eskatzeko jesarrita egoten zana?" ⁹"Bai, bera da", iñoen batzuek. "Ez, ez da —iñoen beste batzuek—, bere antzeko bat baiño". Itsuak, ostera, "Neu naz", iñoan. ¹⁰Orduan, auxe esan eutsoen: "Zelan edegi yatzuz, ba, begiak?" ¹¹Arek auxe erantzun eban: "Jesus izeneko gizon orrek lokatza egin, begiak igurtzi eustazan eta auxe esan eustan: 'Zoaz Siloe'ra ta garbitu zaitetz'. Ni joan, garbitu nintzan eta ikusi egin neban". ¹²Areik auxe esan eutsoen: "Nun dago ori?" "Ez dakit", erantzun eutsen itsuak.

¹³Len itsu izandakoa pariseuakana daroe. ¹⁴Jesus'ek lokatza egin eta begiak edegi eutsazan eguna, zapatua zan. ¹⁵Ikustea zelan artu eban itandu eutsoen pariseuak be. Arek auxe esan eutsen: "Begietan lokatza ezarri eustan, garbitu nintzan, eta ikusi egiten dot". ¹⁶Pariseo batzuek auxe iñoen: "Gizon ori ez dator Jaungoikoagandik, zapatua ez dau gordeten-eta". Beste batzuek, ostera, auxe iñoen: "Baiña, zelan egin daikez pekatari bategen olako ezaugarriak?" Eta alkar bananduta egozan. ¹⁷Orduan, itsuari auxe dirautsoe barriro: "Eta, zuri begiak edegi dautsuzan ezkerro, zer diñozu zuk orretzaz?" "Profeta bat dala", erantzun eutsen arek.

¹⁸Judarrak ez eben sinistu gizon a itsua izan zanik eta ikustea lortu ebanik, bere gurasoai dei egin ¹⁹eta itandu eutseen arte: "Au da zuen semea?, itsu jaio zala diñozuen? Zelan ikusten dau, ba, orain?" ²⁰Aren gurasoak auxe erantzun eben: "Ba-dakigu au geure semea dana ta itsu jaio zana. ²¹Orain zelan ikusten dauan, ostera, ez dakigu guk; begiak nok edegi eutsazan be ez dakigu guk. Ba-dau adiña (*sasoia*); berak egin daike ber-

ba bere buruatzaz". ²²Judarren bildur ziralako esan eben ori itsuaren gurasoak; izan be, judarrak orduko alkartuta egozan, norbaitek Jesus Kristo'tzat artzen ba'eban, alakoa sinagogatik kanpora jaurtiteko. ²³Orrexegaitik esan eben itsuaren gurasoak: "Ba-dau sasoa; berari itandu egiozue".

²⁴Judarrak itsu izandakoari barriro dei egin eta auxe esan eutsoen: "Emon egiozu aintza Jaungoikoari*. Guk ba-dakigu gizon ori pekatari bat dana". ²⁵"Pekataridan ala ez, nik ez dakit —erantzun eutsen itsuak—. Nik auxe bakarrik dakit: itsua nintzala, eta orain ikusi egiten dodala". ²⁶Orduan, auxe esan eutsoen: "Zer egin eutsun? Zelan edegi eutsuzan begiak?" ²⁷Arek auxe erantzun eban: "Len be esan dautsuet, eta ez daustazue aditu°. Zegaitik entzun nai dozue barriro? Zuek be Aren ikasle egin nai dozue, ala?". ²⁸Areik itsua iraiñez bete eben, eta auxe esan eutsoen: "Zeu zara gizon orren ikasle; gu Moises'en ikasle gara. ²⁹Guk ba-dakigu Moises'i Jaungoikoak berba egin eutsana; ori, ostera, ez dakigunungoa dan". ³⁰Itsuak auxe erantzun eutsen: "Orixe bai dala arrigarria!: zuek ori nungoa dan ez jakitea ta begiok berak zabaldu daustazala! ³¹Ba-dakigu Jaungoikoak ez dautsena pekatariai entzuten; norbait Jaungoikozale ba'da ta Jaungoikoaren gogoa beteten ba'dau, orri entzun egiten dautso. ³²Egundo ez da entzun, itsu jaiorenen begiak inok edegi dauzanik. ³³Ori Jaungoikoagandik ez ba'letor, ezin ezer egin leikean". ³⁴Areik auxe erantzun eutsoen: "Pekatu utsetan jaio zintzazan, eta zuk guri irakatsi?" Eta kanpora jaurti eben.

³⁵Jakin eban Jesus'ek gizon au kanpora jaurti ebena; eta, aregaz aurkiturik, auxe esan eutsan: "Sinisten

9, 24 Bibliako zin-egikera bat zan; Jaungoikoari guzurrik ez esateko edo iraiñik ez egiteko erabilten zan.

° Aditu ez: entzun-gor egin, sinistu ez.

dozu zuk Gizasemeagan?" ³⁶Arek auxe erantzun eban: "Eta nor da ori, Jauna, beragan sinistu dagidan?". ³⁷Jesus'ek auxe esan eutsan: "Ikusi dozu zuk a; zeugaz berbetan diarduan auxe berau dozu". ³⁸Orduan, arek auxe esan eban: "Sinisten dot, Jauna". Eta auzpazitu egin zan Aren aurrean. ³⁹Eta Jesus'ek auxe esan eban: "Auzi batera etorri naz ni mundu onetara: ikusten ez dabenak, ikusi dagien; eta ikusten dabenak, itsu biurtu daitezcan". ⁴⁰Jesus'egaz egozan pariseo batzuek ori entzun eta auxe esan eutsoen: "Gu be itsuak ete-gara, ba?" ⁴¹"Itsuak ba'zintzaze —erantzun eutsen Jesus'ek—, ez zeukee (*zen-dukee*) pekatu izango; baiña, 'Ikusten dogu guk' diñozue-ta, zuen pekatuak iraun egiten dau".

Artzain ona*

Yon 10, 1-21 (Ez. 34, 1-31; Jer. 23, 1-3)

IO ¹"Bene-benetan dirautsuet: arditegira atetik sartu bearrean, beste alde batetik igoten dana, lapur eta arrapatzailea da; ²atetik sartzan dana, barriz, artzaiña da. ³Ori atezaiñak zabaldu egiten dautso, eta ardiak artzaiñaren abotsa entzun egiten dabe; eta bere ardiak baktxaren izenez egiten dautse dei, eta kanpora ataraten dauz. ⁴Bere ardiak ataraten dauzanean, arein aurretik doa, eta bere ardiak jarraitu egiten dautsoe, aren abotsa ezagutzen dabe-ta. ⁵Baiña, arrotzari ez dautsoe jarraituko, bestetara baiño: iges egingo dautsoe, kanpotarren abotsik ez dabe ezagutzen-eta".

⁶Jesus'ek ipuin au esan, bai, esan eutsen; baiña, areik ez eben ulertu esan nai eutsena. ⁷Orduan, Jesus'ek auxe esan eban: "Bene-benetan dirautsuet: neu naz ardi en atea. ⁸Etorri diran guztiak, lapurrak eta arrapatzaileak dira; baiña ardiak ez eutseen entzun. ⁹Neu naz

10 Artzain ona. Asieran azaltzen danetik (1-6), alde bi ikusten dira: atea (7-10), eta artzaiña (11-21).

atea; norbait neugandik sartzen ba'da, onik urtengo da; sartu-urtenak egingo dauz, eta larra aurkituko dau. ¹⁰Lapurra ez dator, ostuteko, ilteko ta ondatzeko baiño. Ni bizitza izan dagien etorri naz, eta izan be ugari izan dagian. ¹¹Neu naz artzain ona*. Artzain onak bere bizia ardien alde emoten dau. ¹²Alogerekoak^o, barriz, artzain ez danak, ardien jabe ez danak, otsoa etorten ikusi, ardiak bertan-beera itxi ta iges egiten dau, eta otsoak ardiai eldu ta uxatu egiten dauz, ¹³morroia alogerekoa dalako ta ardien ardurarik bape ez daualako egiten dau iges.

¹⁴Neu naz artzain ona; ezagutzen dodaz nik nire ardiak eta neureak be ezagutzen nabe ni, ¹⁵Aitak ni ezagutzen nauenez eta nik Aita ezagutzen dodanez, eta nire bizia ardien alde emoten dot. ¹⁶Ba-dodaz artalde oneta-koak ez diran beste ardi batzuk be; orreik be eroan egin bear dodaz eta entzungo dabe nire abotsa; artalde bakarra izango da*, artzain bakarra. ¹⁷Neure bizia emoten dodalako maite nau Aitak, nire bizia barrero artzeko. ¹⁸Ez daust iñok niri bizia kentzen; neuk emoten dot neure gogoz*. Bizia emoteko eskubidea dot, baita barrero artzeko be; orixe da nire Aitagandik artu dodan agindua".

¹⁹Berbok zirala-ta, judarren artean eztabaida sortu zan. ²⁰Areitariko askok auxe iñoen: "Deabrua dauko ta zoratuta dago. Zegaitik entzuten dautsazue?" ²¹Beste batzuek, barriz, auxe iñoen: "Berbok ez dira deabrudunarenak. Edegi daike, gero, deabruak itsuen begirik?"

10, 11 Jaungoikoak, bere erriaren artzainak (Ez. 34, 1), Berak aukeratutako artzain bat emongo eutsan (Ez. 34, 23); Jesus'ek, bere buarentzat, Mesias'en izenorde bat artzen dau.

10, 16 Artalde bakar ori Eliza da; jentillak judar damutuakaz alkartuko dira Elizan (cf. Jer. 23, 3; Mik. 2, 12; Ef. 2, 14-15).

10, 18 Aitagandik artzen dauan bizia, Kristo'k beragan dauko (1. 4; 3, 35), eta Aitareen asmoz, bizia aukeran erabilten dau maitasunarren (13, 1-3).

^o Alogereko: mercenario.

Gure Aita

Lk. 11, 1-4

|| ¹Jesus toki baten otoitz egiten ziarduala, amaitu ebanean, bere ikasletariko batek auxe esan eutsan: "Irakasle, irakatsi egiguzu otoitz egiten, Yon'ek bere ikasleai irakatsi eutsenez". ²Jesus'ek auxe esan eutsen: "Otoitz egin dagizuenean, auxe esan egizue:

(Mt. 6, 9-13)

Aita, santifikatua izan bedi zure izena, betor zure Erreiñua, ³emon egiguzu egun oro egun oroko gure ogia, ⁴eta parkatu egiguzuz gure pekatuak, geuk be zor daukun edonori parkatu egiten dautsagu-ta; eta ez gagizuz itxi tentaldian jausten".

Adiskide gogaikarria

Lk. 11 5-8 (Cf. 31 1-8)

⁵Auxe be esan eutsen: "Zuetariko batek adiskide bat ba'dau ta, aregana gaberdian joanik, ba-dirautso: 'Adiskide, itxi egidazuz iru ogi: ⁶nire adiskide bat, bidez yoiala etxera etorri yat, eta ez daukat ari eskintzekorik ezer be-ta'. ⁷Besteak, barriz, barrutik auxe erantzuten dautso: 'Ez zakidaz gogaikarri izan; atea itxita dago, eta ni ta nire semeak ogean dagoz; ezin jagi naiteke zuri ogiak emotera'. ⁸Benetan dirautsuet: eskatutako ogiak emotera adiskide dalako jagiten ez ba'da be, gogaikarri izan ez dakion beintzat, jagi ta arek bear dagian guztia emongo dautso".

Otoitzaren indarra

Lk. 11 9-13 (Mt. 7 7-11; Cf. Yn. 14 13-14)

⁹"Auxe dirautsuet: Eskatu egizue, eta emon egingo yatzue; ibili billa, eta aurkitu egingo dozue; atea jo,

eta zabaldu egingo yatzue: ¹⁰eskatzen dauan edonok, artu egiten dau-ta; billa dabillenak, aurkitu egiten dau; eta atea jotzen dauanari, zabaldu egingo yako-ta. ¹¹Nor da zuen artean, bere semeak ogia eskatzen ba'dautso, arri bat emongo dautsan aitarik?; ¹²edo-ta, arrain bat eskatzen ba'dautso, arraiñaren ordez suge bat emongo dautsanik?; edo-ta, arrautza bat eskatzen ba'dautso, lupu^o bat emongo dautsanik? ¹³Beraz, zuek, gaiztoak izanarren, zuen semeai gauza onak emoten ba'dakizue, zenbat geiago ez ete-dautse Espiritu Santua emongo zuen Aitak, eskatzen dautsenai?"

Pariseuen eta lege-irakasleen aurka

Lk. 11, 37-54

(Mt. 23, 25-26, 23, 6-7, 27, 4, 29-31, 34-36, 13; Mk. 12, 38-39; Lk. 20, 46)

³⁷Itzaldia amaitu ebanean, pariseu batek beragaz bazkaltzera joan zedilla eskatu eutsan; beraz, etxean sarturik, maian jarri zan. ³⁸Baiña, Jesus'ek jan-aurretiko garbiketak ez ebazala egin ikusirik, pariseua arrituta gelditu zan. ³⁹Jaunak, barriz, auxe esan autsen: "Ederto! Zuek, pariseuok, edontziak eta azpillak (*platerak*) azaletik garbitzen dozuez; barrutik, barriz, lapurkeriz eta gaiztake-riz beteta zagoze. ⁴⁰Burubageok! Azalekoa egin ebanak, ez eban, ba, barrukoa egin? ⁴¹Egizue limosna, orraitino, ba-daukazuenetik, eta orrela, gauza guztiak zuentzat garbiak izango dira. ⁴²Baiña, zuen zoritxarra, pariseuok!, aizpatan^o, boskoitz eta ortu-ari guztien amarrenak emon bai, eta zuzentasuna ta Jaungoikoaganako maitasuna alde batera izten dozuez-ta! Auxe da egiñez bete bear zana, besteak aaztu bagarik, baiña. ⁴³Zuen zoritxarra, pariseuok!, sinagogetan lenengo jarlekua ta plazetan agurtuak izatea maite dozue-ta. ⁴⁴Zuen zoritxarra, ikusten

^o Lupu: escorpión.

^o Aizpatan: menta.— ^o Boskoitz: ruda.

ez diran illobiak lakoak zareenok!: gizonak, eurak ez dakiela, illobi-gaiñetik ibiltzen dira-ta!"

⁴⁵Lege-irakasletariko batek auxe erantzun eutsan: "Irakasle, orrela berba egiñez, geuri be irain egiten dauskuzu!" ⁴⁶Baiña, Jesus'ek auxe esan eban: "Zoritxarrekoak zuek be, lege-irakasleok!, gizonai, ezin eroan daikEEZAN sortak ezarten dautsuezanok; zuek, barriz, atzamar bataz be ez dozuez sortok ikutzen!

⁴⁷Zoritxarrekoak zuek, zuen gurasoak ildako igarleen illobiak egiten dozuezanok! ⁴⁸Beraz, zuen gurasoen egiñak autortu ta onartu egiten dozuez: izan be, areik igarleak il egin ebezan, eta zuek illobiak egiten dozuez.

⁴⁹Onexegaitik esan eban Jaungoikoaren Jakituriak: "Igarleak eta apostoluak bialduko dautsedaz, eta batzuk il eta aurrean erabiliko dabez: ⁵⁰gizaldi onek munduaren asierarik isuritako profeta guztien odolaz erantzun dagian: ⁵¹Abel'en odoletik asi ta Jaunaren Etxetik altara bitartean il zan Zakarias'en odoleraño. Bai, ba-dirauntsuet: odol orren erantzuna gizaldi oni eskatuko yako.

⁵²Zoritxarrekoak zuek, lege-irakasleok, jakintzaren giltza eroan dozuenok! Zuek sartu ez, eta sartu nai dabena galerazo egiten dautsezue!"

⁵³Eta andik urten zanean, idazlariak eta pariseuak Jesus'i gogor be gogor egiten asi yakozan eta berba askoaz berba eragiten, ⁵⁴zirika-zirika, Aren agotik urtendako berben bat artu naiez.

Zabal-zabal eta bildur bagarik egin berba

Lk. 12, 1-12 (Mt. 16, 6, 12; 10, 26-27; Mk. 8, 15; 4, 22; Lk. 8, 17)

12 ¹Onetan, millaka ta millaka lagun batu zirala, alkar zapaltzeraño batu be, Jesus berba egiten asi yaken, eta here ikasleai lenengo: "Zaindu egizuez zuen buruok pariseuen legamiñetik, edo bardin dana, azaluskeritik. ²Ezer be ez dago estalduta, agiri izango ez danik;

ezta ezkutuan be, jakingo ez danik. ³Izan be, zuek illu-
netan esan zenduena, argi-argitan entzuna izango da;
eta bakotxaren geletan belarrira esan zenduena, etxe-
gaiñetatik iragarria izango da.

(Mt. 10, 28-31)

⁴Zeuei diratsuet, nire adiskideoi: Ez izan bildurrik
gorputza il baiño ezin egin daikeenai. ⁵Irakatsiko dau-
tsuet nori bildur izan: gorputza il ondoren, su-lezara
(*infernura*) jaurtiteko eskubidea daukanari bildur izan
egiozue; bai, ba-diratsuet: orrexeri izan egiozue bil-
dur.

⁶Ez ete-dira bost txoritxo txanpon bitan saltzen?
Alan be, areitariko bat bakarrik be ez yako aaztuten
Jaungoikoari. ⁷Zuen buruko uleak be guzti-guztiak
dagoz zenbatuta (*kontautu*). Ez bildurrik izan. Txoritxo
askok baiño geiago balio dozue zuek.

(Mt. 10, 32-33; Mk. 8, 38; Lk. 9, 26)

⁸Gizonen aurrean neure alde agertu daiten edonor,
Gizasemea be alakoaren alde agertuko da Jaungoikoa-
ren aingeruen aurrean. ⁹Gizonen aurrean ukatu nagiana.
barriz, ukatua izango da Jaungoikoaren aingeruen au-
trea.

(Mt. 12, 32; Mk. 3, 29)

¹⁰Gizasemearen aurka berba bat esan dagian edono-
ri, parkatu egingo yako; Espiritu Santuaren aurka bi-
raoa esan dagianari, barriz, ez yako parkatuko.

(Mt. 10, 17-20; Mk. 13, 11; Lk. 21, 12-15)

¹¹Sinagogetara, auzi-gizonen eta agintarien aurrera
eroan zagiezenean, ez arduratu zer zelan erantzungo, edo-

-ta zer esango dozuen: ¹²esatea egoki yatzuena, Espiritu
Santuak irakatsiko dautsue une aretan bertan-eta.

Ez pillatu aberastasunik

Lk. 12, 13-21

¹³Laguntaldeko batek auxe esan eutsan: "Irakasle,
esan egiozu nire anaiari, bere oiñordekotasuna nigaz er-
dibana egin dagiala". ¹⁴Jesus'ek auxe erantzun eutsan:
"Gizon!, nok jarri nau ni zuen arteko ebazle edo erdiba-
natzaille?" ¹⁵Eta auxe esan eutsen: "Begira ta gorde
zuen buruok diru-gosetatik: gaiñezka eukiarren be, nor-
bere bizitza ez dago bere ondasunetan indartuta-ta".

¹⁶Ipuin au esan eutsen: "Gizon aberats baten soloak
frutua ugari ekarri eben: ¹⁷eta berekautan auxe iñoan:
'Zer egingo dot nik, nire frutuak gordeteko lekurik ez
daukat-eta? ¹⁸Auxe egingo dot —esan eban—: nire ga-
rautegiak lurrera bota, beste aundiago batzuk jaso ta an-
txe batuko dodaz nire gari ta ondasun guztiak; ¹⁹eta ni-
re arim(e)ari auxe esango dautsat: Arima, ondasun as-
ko daukazuz batuta urte askotarako. Atsedean artu, jan,
edan, oparo bizi'. ²⁰Baiña Jaungoikoak auxe esan eutsan:
'Zoro ori! Gaur gabean berton eskatuko dautsue arim-
(e)a; atondu dozuzan gauzak, norentzat izango ete-di-
ra?' ²¹Olakoxea da aberastasunak beretzat pillatu bai,
baiña Jaungoikoari buruz aberasten ez dana".

Jaungoikoaren ardurapean*

Lk. 12, 22-32 (Mt. 6, 25-33)

²²Auxe esan eutsen bere ikasleai: "Orrexegaitik di-

12, 22 Norbere burua Jaungoikoagan iztea. Mateo'ren oarrak (6,
25-33 Kristo'ren morroitzan diarduenentzat doaz emen.

rautsuet: Ez arduraz ibili bizi izateko zer jango dozuen, ezta gorputza zerez jantziko dozuen be: ²³bizitza, jana-ria baiño geiago da-ta, baita gorputza be jantzia baiño geiago. ²⁴Begira belak: ez dabe ereiten, ez batzen; ez dauke janaritegirik, ezta garautegirik be, eta Jaungoikoak jana emoten dautse. Egaztiak baiño geiago balio dozue, orraitino, zuek! ²⁵Zuetariko nok, barriz, alegin guztiak egiñarren be, luzatu daike bere bizia ukondo bat? ²⁶Beraz, gutxienik dana be ezin daikezuen ezkeru, osterantzekoetan zegaitik ibili arduratsu? ²⁷Begira lioak: ez dabe goruetan egiten, ez eunik eioten. Alan be, ba-dirauntsuet: Salomon bera be, bere aunditasunik aundienean be, ezin jantzi izan zan orreitariko bat lez. ²⁸Beraz, gaur zelaian egon eta biar labara jaurtiten dan bedarra Jaungoikoak orrela jazten ba'dau, ez ete-dau askozaz geiago egingo zuekaitik, siniste otzeko gizonokaitik? ²⁹Ez ibili, ba, zer jango edo zer edango ete-dozuen billa, eta ez estutu: ³⁰gauza guztion billa munduko jentillak ibiltan dira-ta. Zuen Aitak, barriz, ba-daki guztion bearrean zagozena. ³¹Billatu egizue, billatu, Jaungoikoaren Erreinu, eta gauza guztiok gainezka emongo yatzuez. ³²Ez izan bildurrik, artaldetxo orrek!, atsegin izan yako zuen Aitari Erreinu zeuei emotea-ta.

Saldu zuen ondasunak eta egin limosna

Lk. 12, 33-34 (Mt. 6, 20-21)

³³Saldu zuen ondasunak eta egin limosna. Egin zeuentzat zaartzen ez diran zorroak, zeruetan utsik egingo ez dautsuen dirutza: an ez da lapurrik, ezta ondatzeko sitsik be: ³⁴zuen ondasuna dagoan lekuan, zuen biotza be antxe egingo da-ta.

12, 33 Saldu ondasunak eta egin limosna. Lukas'ek, norbere buru ukatu eta limosna egin bear dala diño barrero be (3, 11; 14, 33; cf. Mt. 5, 3; 6, 19).

Gertu egon Jauna barrero etorri daitenerako

Lk. 12, 35-40 (Mk. 13, 35; Mt. 24, 43-51)

³⁵Begoz zuen gerriak lotuta eta argi-ontziak iziotuta; ³⁶eta, eztegutik euren ugazaba noiz biurtuko dan zain dagozan gizonen antzekoak izan zaitezte: a etorri ta atea joala, berealaxe zabaldu dagioen. ³⁷Zoriontsuak, ugazabak, etortean, iratzarrik aurkitu dagizan morroiak! Benetan dirauntsuet: bere gerria lotu, arei maian jarrerazo eta banan-banan jaten emongo dautse. ³⁸Eta bigarren gaualdian, naiz irugarrenean ba'dator, eta morroiak alan aurkitzen ba'dauz, zoriontsuak morroi areik! ³⁹Ulertu ondo au: lapurra zein ordutan etorriko yakon etxagunak ba'leki, ez leuke bere etxea zulatzen itxiko. ⁴⁰Egon zaitezte gertu: gutxien uste dagiuzenean etorriko da Gizasemea-ta".

⁴¹Pedro'k auxe esan eban: "Jauna, ipuin ori geurentzat, ala guztientzat diñozu?" ⁴²Jaunak auxe erantzun eutsan: "Nor da, ba, etxezain zintzo ta zuurra, Jaunak morroiburu egingo dauana, aldi egokian bakotxari dagoion jatekoa emon dagitsen? ⁴³Zoriontsua, ugazabak, etorri daitenean, alan egiten aurkitu dagian morroia! ⁴⁴Benetan dirauntsuet: bere ondasun guztien buru jarriko dau. ⁴⁵Baiña, morroi arek bere biotzean ba'diño: 'Nire ugazaba berandu dator', eta morroi-neskameak jotan, jaten eta edaten, eta moskortzen asten ba'da, ⁴⁶uste ez dauan egunean eta ez dakian orduan ugazaba etorriko yako, banandu egingo dau, eta gaiztoai zor yakken zoria emongo dautso.

⁴⁷Bere ugazabaren gogo jakinda, aren naitara ezer gertatu ez, ezta egin be egin ez dauan morroiak, zigorkada asko artuko dauz; ⁴⁸ugazabaren gogo ezagutu ez, eta zigorkadak artzeko lain diran egitadak egin dauzanak, zigorkada gutxi artuko dauz. Asko emon izan yakonari, asko eskatuko yako; eta gordeteko asko itxi izan yakonari, geiago eskatuko yako.

Jesus, bere Nekaldi-aurrean

Lk. 12, 49-50

⁴⁹“Sua ekartera etorri naz lurrera, eta nik bai nai neukela su ori onezkero iziotuta egotea! ⁵⁰Bateoaz bateatua izan bear dot, eta bateo ori bete arte, au bai larrialdia nirea!

Jesus dala-ta, banakuntza

Lk. 12, 51-53 (Mt. 10, 34-36)

⁵¹“Lurrera bakea ekartera etorri nazala uste dozue? Ez, orixe; benetan dirautsuet: bakea ez, banaketa baiño. ⁵²Aurrerantzean, izan be, etxe baten bost lagun izan, eta bananduta egongo dira; iru biren aurka, eta bi iruren aurka; ⁵³aita semearen aurka ta semea aitaren aurka; ama alab(e)aren aurka ta alab(e)a amaren aurka; amagiñarreb(e)a erraiñaren aurka ta erraiña amagiñarrebaren aurka”.

Aldien ezaugarriak

Lk. 12, 54-59 (Mt. 16, 2-3)

⁵⁴Laguntaldeari auxe be ba-zirautsan: “Sortzaldean laiño bat agertzen ikusten dozuenean, berealaxe diño-zue: ‘Euria dator’; eta alantxe jazoten da. ⁵⁵Eta egoi-aizeak joten dauanean, ‘gaur sargori’, diño-zue; eta alantxe jazoten da. ⁵⁶Azalutsok! Ba-dakizue zeruaren eta lurraren arpegia ezagutzen; zelan ez dozue aztertzen, ba, oraingo aldi au?

Mt. 5, 25-26

⁵⁷Zegaitik ez dozue zuek zeuenez zuzena dana ebazten? ⁵⁸Izan be, zure arerioagaz auzitegiko gizonagana joan zaitezanean, bidean aregaz bakeak egiteko alegi-

ñak egizuz: epaillearen aurrera eroan eta epailleak ertzaiñaren° eskuetan itxi, eta ertzaiñak giltzapean sartu ez zagizan. ⁵⁹Auxe dirautsut: ez zara andik urtengo azkenengo txanpona ordaindu arte”.

Damurako deia

Lk. 13- 1-5

13 ¹Une aretan norbaitzuek Jesus’egana etorri ta Galilearrena azaldu eutsoen: onein odola opariakaz naastu izan ebala Pilato’k. ²Jesus’ek auxe erantzun eutsen: “Galilearrok orrelako ezbearra izan dabelako, beste Galilearrak baiño gaiztoagoak zirala uste dozue? ³Ez, orixe; neuk dirautsuet; garbatzen ez ba’zaree, bardin-bardin galduko zaree guztiok. ⁴Siloe’ko torrea gainera jausi* ta il ebazan amazortzi areik, Jerusalem’en bizi ziran beste gizonak baiño pekatariagoak zirala uste al-dozue? ⁵Ez, orixe; neuk dirautsuet; eta garbatzen ez ba’zaree, bardin-bardin galduko zaree guztiok”.

Pikondo agorra*

Lk. 13- 6-9

⁶Ipuin au esan eutsen: “Gizon batek bere maastian piko-arbola bat eukan sartuta; eta frutu-billa etorri yakon eta ez eutsan ezer be aurkitu. ⁷Orduan, maastizaiñari auxe esan eutsan: ‘Ba-dira iru urte piko-arbola onetara frutu-billa natorrela, eta ez dausat ezer be aurkitzen; ebagi egizu. Lurrean alperrik zetako egongo da, ba?’. ⁸Baiña, maastizaiñak auxe erantzun eutsan: ‘Jau-

13, 4 Ez da jazopen onen barririk aurkitzen. Zoritxar ori damurako deia da, baiña ez dago alkarkizun zuzenik zoritxar orren eta uts-egitearen artean (cf. Yn. 9, 3).

13, 6 **Pikondo agorra.** Zorroztasun-egitadaren orde (Mt. 21, 18-22); Mk. 11, 12-14, 20-21), eroapenaren ipuin au dator.

* Ertzain: alguacil, guardia.

na, itxi egizu aurten be; eta bitartean, inguruan lurra atxurto ta ongarria jarriko dautsat, ⁹orrela aurrerantzean, bearbada, frutua ekarriko dau; emoten ez ba'dau, barriz, ebagi egingo dozu”.

Makur-makur eginda egoan emakume bat zapatuz osatzen dau

Lk. 13, 10-17 (Cf. 6, 6-11; 14, 1-6)

¹⁰Zapatu baten, sinagogan irakasten ziarduan. ¹¹Eta amazortzi urte areitan gogo (*espíritu*) batek geisorik eukan emakume bat zan an: makur-makur eginda egoan, bere gorputza ezelan be zuzen jarri eziñik. ¹²Jesus'ek ikusi ebanean, ari dei egin eta auxe esan eutsan: “Emakume, zure geiso orretatik askatuta zagoz”. ¹³Eta eskuak ezarri eutsazan. Eta emakumea bat-batean zuzen jarri zan, eta Jaungoikoa goratzen eban.

¹⁴Sinagogako nagusiak, barriz, Jesus'ek zapatuz osatu ebala-ta, asarraturik, laguntaldeari auxe zirautsan: “Ba-dira sei egun lan egiteko; etorri, ba, egun orreitan eta osatuak izango zaree, eta ez zapatuz”.

(Mt. 12, 11; Lk. 14, 5)

¹⁵Jaunak auxe erantzun eutsan: “Azalutsok! Ez dozue guztiok zuen idia edo astoa zapatuz askatik askatzen, edatera eroateko? ¹⁶Eta Satanas'ek amazortzi urte dirala lotu eban Abraham'en alaba oni, ezin eitekiola lokarri ori zapatuz askatu?” ¹⁷Eta orrelakoak esaten ziarduan artean, Jesus'en arerioak lotsaz gorri-gorri egozan; laguntalde guztia, ostera, Jesus'ek egiten ebazan egintza miragarriak zirala-ta, poztu egiten zan.

Ziape-aziaren ipuiña

Lk. 13, 18-19 (Mt. 13, 31-32; Mk. 4, 30-32)

¹⁸Eta auxe iñoan: “Zeren antzekoa da Jaungoikoaren Erreiña? Zeren antzeko dala egingo dot? ¹⁹Gizon batek artu ta bere ortuan sartu eban ziape-aziaren^o antzekoa da; eta arbola egiteraiño azi zan, eta zeruko egaztiak aren adarretan apiak egin ebezan”.

Legamiñaren ipuiña

Lk. 13, 20-21 (Mt. 13, 33)

²⁰Auxe be esan eban: “Jaungoikoaren Erreiña, zeren antzeko egingo dot? ²¹Legamiñaren antzekoa da: emakume batek artu ta iru negurri-urunetan sartzen dau, ora guztia jagi arte”.

Ate estua. Judar zintzo-ebak alde batera itziak.

Jentillai deia

Lk. 13, 22-30 (Mt. 7, 13-14)

²²Jerusalen'eruntz yoiala, uririk uri ta erririk erri irakasten ziarduan. ²³Batek auxe esan eutsan: “Gutxi al-dira salbatzen diranak?” Jesus'ek auxe esan eutsan: ²⁴“Alegiñak egizuez ate estutik sartzen, auxe dirautsuet-eta: askok izango dabe sartzeko gogo, baiña ezin sartu izango dira.

(Mt. 25, 10-12; 7, 22-23)

²⁵Etxeko ugazaba jagi daitenean eta atea itxi dagianean, kanpoan gelditu zareenok ate-joka asiko zaree, 'Jauna, zabaldu egiguzu!', esanez. Eta auxe erantzungo dautsue: 'Ez dakit nungoak zareen'. ²⁶Orduan, zuek

^o Ziape-azia: grano de mostaza. “Arbi-azia” be esan daiteke, obeto ulertzeko.

auxe asiko zaree esaten: 'Zeugaz jan eta edan dogu, eta geure plazetan irakatsi zenduan'; ²⁷eta barrero be auxe esango dautsue: 'Ez dakit nungoak zareen. *Alde nigandik gaiztakeri-egille guztiok!*'

(Mt. 8, 11-12)

²⁸An izango da negarra ta agin-karraskada, Abrahan, Isaak eta Jakob eta igarle guztiak Jaungoikoaren Erreiñuan ikusi dagizuezanean, eta zuek andik kanpora jaurtiak izan zaitezenean! ²⁹Eta eguzki-sortzaldetik eta sartzaldetik, iparraldetik eta egoi-aldetik etorriko dira, eta maian jarriko dira, Jaungoikoaren Erreiñuan.

(Mt. 19, 30; 20, 16; Mk. 10, 31)

³⁰Eta azkenak lenengo izango dira, eta lenenak azken izango dira".

Erodes maltzurra

Lk. 13, 31-33

³¹Une aretan, pariseo batzuk urreratu ta auxe esan eutsoen: "Urten eta zoaz emendik, Erodes'ek il egin nai zaitu-ta". ³²Eta Jesus'ek auxe esan eutsen: "Zoaze azeri orri esatera: Nik deabruak jaurtiten eta geisoak osatzen diardut gaur eta biar; eta irugarren egunean nire burua oparitzat emongo dot*." ³³Gaur eta biar eta etzi, aurrera egin bear dot: igarleari Jerusalem'dik kanpora iltea ez dagokio-ta"*.

13, 32 nire burua oparitzat emongo dot. Jesus, oiñazearen bidez, "bikain" egiten da (cf. Yn. 19, 30; Ebert. 2, 10).

13, 33 Jesus'ek bere eginkizunari ekiten dautso Bere eriotza ikusi bear dauan Urirako bidean (9, 51).

Jerusalen'i agiraka

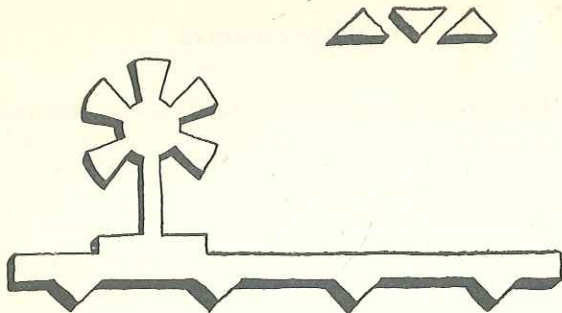
Lk. 13, 34-35 (Mt. 23, 37-39)

³⁴"Jerusalen, Jerusalen! Profetak il eta zugana bialdutakoai arrika egiten dautsezun ori! Amaikatxo bidar batu nai izan dodaz, ba, zure semeak, oilloak bere txitak egapean batzen dauzanez, eta zuek ez dozue nai izan! ³⁵Orra, ba: etxea utsik geldituko yatzue. Benetan dirautsuet: ez nozue barrero ikusiko, '*Bedeinkatua Jaunaren izenean datorrena**', esan dagizuen arte.

13. 35 Sal. 118, 26.

ESKINTZA-JAIA

Jesus'ek, bera Jaungoikoren Semea dala diño

Yon 10, 22-42

²²Aldi aretan, Jerusalem'en Eskintza-jaieguna ospatu zan. Negua zan. ²³Jesus Jaunaren Etxean ibilli ebillen, Salomon-aterpean. ²⁴Judarrak inguratu egin eben, eta auxe zirautsoen: "Noiz arte izango gaituzu ezpaitan? Zu Kristo'a ha'zara, esan egiguzu zabal-zabal". ²⁵Jesus'ek auxe erantzun eutsen*: "Esan be egin dautsuet, baiña ez daustazue sinisten. Nire Aitaren izenean egiten dodazan egintzak dira nitzaz autor egiten dabenak*;

10, 25 (a) Mesias'i buruz zuzen-zuzen egiten dautsoen itaunari (cf. 2, 18 eta abar; Mt. 26, 63), Berak esan dauana gogoratuturik erantzuten dau Jesus'ek (2, 19; 5, 17 eta abar), eta Aitagaz dauan batasuna agertzen dau, baita Jaungoikozko bizia emoten dautsen bereakaz, bere ardiakaz, dauan batasuna be (10, 14).

10, 25 (b) Jesus'en eginkizuna auzi baten antzera agertzen da: lekukoak (testiguak), Semearen Jaungoikozko eginkizunaren alde aurtitzen dabe (3, 17). Lenen, Yon Bateatzailleak (1, 7-8, 19), eta beste batzuek; Idazti Santuak (5, 39); Espiritu Santuak (15, 26, cf. 14, 16; Yn. 1.^a, 5, 6), eta Jesus'en itzetan eta egintzetan itundu dan Aitak berak (3, 11; 5, 31; 8, 14-18).

²⁶zuek, barriz, ez dozue sinisten, ez zaree nire ardiatarikoak-eta. ²⁷Nire ardiak entzun egiten dabe nire abotsa, nik ezagutu egiten dodaz eta areik jarraitu egiten dauste. ²⁸Nik betiko bizitza emoten dautset, eta ez dira iñoiz be galduko; iñok be ez dauz nire eskutik kenduko. ²⁹Niri emon daustazan Aita, guztiak baiño aundiagoa da, eta iñok be ezin kendu daike ezer nire Aitaren eskutik. ³⁰Aita ta ni bat gara".

³¹Judarrak arriak artu ebezan, Ari arrika egiteko. ³²Jesus'ek euxe esan eutsen: "Aitagandik datoza egin-tza on asko erakutsi dautsuedaz. Egintza orreitariko zein-gaitik egin nai daustazue arrika?" ³³Judarrak auxe erantzun eutsoen: "Egintza on bategaitik be ez dautsugu arrika egin nai, biraoagaitik baiño; zu gizona izanik, zure burua Jaungoiko egiten dozulako". ³⁴Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Ez dago, ba, zuen Legean idatzita: *Neuk esan dot: jaungoiko zaree zuek?** ³⁵Jaungoikoaren itza zuzendu yaken arei jaungoiko ba'deritxe —eta Liburu Santuak ezin utsik egin daike—, ³⁶Jaungoikoak santutu ta mundura bialdu dauanari birao egiten dauala esango daustazue, ba, 'Jaungoikoaren Semea naz' esan dodalako? ³⁷Nire Aitaren egintzak egiten ez ba'dodaz, ez egidako? ³⁸baiña egiten ba'dodaz, niri sinistu ezarren be, sinistu egizue egiñakaitik: eta orrelaxe jakingo ta ezagutuko dozue Aita neugan dagoana ta ni Aitagan nagoana".

³⁹Jesus'i eltzea nai eutsoen, baiña alde egin eutsen eskuetatik.

10, 34 Errege-seme ta epaikarici "jaungoikoak" ba'deritxe (Sal. 82, 6), Jesus'ek ez dau biraoik egiten bere buruari Jaungoikoaren Seme deritxanecan (5, 25; 11, 4, 27); orrek alkar-batasuna artzen dau beragaz (10, 30), baita bakotxa alkarren aurrean dagoala be (10, 38; 14, 11; 17, 21).

Jesus, Jordan'ez bestekaldera doa

Yon 10, 40-42

⁴⁰Jordan'ez bestekaldera joan zan barrero, len Yon'ek bateatzen jardun izan eban lekura, eta antxe gelditu zan. ⁴¹Lagun asko etorri yakozan, eta auxe iñoen: "Yon'ek ez eban ezaugarririk bat be egin; baiña, arek onetzaz esan eban guztia, egia zan". ⁴²Eta an askok sinistu eben Jesus'egan.

Gizon ur-geiso bat zapatuz osatzen dau

Lk. 14, 1-6 (Mt. 12, 11)

14 ¹Jesus pariseo nagusienetarikoa baten etxean zapatuz bazkaltzera sartu zala, areik Jesus zaintzen ziarduen. ²Jesus'en aurrean gizon ur-geiso bat egoan. ³Orduan, Jesus'ek lege-irakasle ta pariseuak itaun au egin eutsen: "Zapatuz iñor osatzea, legezko da, ala ez?" ⁴Areik, barriz, isilik. Orduan, geisoari oratu, osatu ta bialdu egin eban.

(Mt. 12, 11. Cf. Lk. 13, 15)

⁵Eta arei auxe esan eutsen: "Zuetariko bati semea edo idia oxinera zapatuz jausi ezkeroko, zuetariko nok ez leuke berealaxe atarako?" ⁶Eta areik ezin emon eutsoen orretzaz erantzunik.

Jarlekuak aukeratzea

Lk. 14, 7-11

⁷Mailagunak lenengo tokiak aukeratzen ebezala ikusirik, ipuin au esan eutsen: ⁸"Norbaitek ezteguna dei egin dagitzunean, ez zaitetz lenengo tokian jarri: bearbada, zu baiño nagusiagoren bat deitua izanda, ⁹zuri ta ari dei egin dautsuen etorri ta esan ez dagitzun: 'Itxi oni tokia'; eta orduan zuk, lotsak beterik, azkenengo tokia

artu bear izango zeuke. ¹⁰Bestetara bai: bazkal-deia artu dagitzunean, joan eta azken-tokian jesarri zaitetz: zuri dei egin dautsunak esan dagitzun: 'Adiskide, igo zaitetz gorago'. Eta au goragarri izango yatzu zugaz maian dagozan guztien aurrean. ¹¹Goratzan dana, beeratua, eta beeratzen dana goratua izango da-ta".

Nori egin dei bazkaritarako?

Lk. 14, 12-14

¹²Bazkal-deia egin eutsanari, auxe be esan eutsan: "Bazkaria edo aparta egin dagitzunean, ez dei egin zure adiskideak, ez zure anaiak, ez zure senideak, ezta zure auzoko aberatsak be: eurak be zuri atzera dei egin, zeure saria artu ez dagitzun. ¹³Bazkaria egin dagitzunean, dei egiezu beartsu, elbarri, erren eta itsuak; ¹⁴eta, orreik ordaiña ezin biurtu daiketzen ezkeroko, zorientsu izango zara, zintzoen biztueran artuko dozu saria-ta".

Apari aundia

(Mt. 22, 2-10)

¹⁵Mai-lagun batek, ori entzunda, auxe esan eutsan: "Zorientsua, Jaungoikoaren Erreñuan jan daikena!" ¹⁶Jesus'ek auxe erantzun eutsan: "Gizon batek aparta eder bat egin eban, eta askoi egin eutsen dei. ¹⁷Apalorduan, bere morroia bialdu eutsen, deituak esatera: 'Etorri zaitetz, gertu dago guztia-ta'. ¹⁸Baiña, guztiak batera, aiko-maikoetan asi ziran. Lenengoak auxe esan eutsan: 'Solo bat erosi dot, eta ikustera joan bear dot; parkatu, ba, mesedez'. ¹⁹Eta beste batek auxe esan eban: 'Bost idi-buztarri erosi dodaz, eta areik aztertzerako noa; parkatu, ba, mesedez'. ²⁰Beste batek auxe esan eban: 'Ez-kondu egin naz, eta orregaitik, ezin joan naiteke'.

²¹Morroiak, etxera bihurtu zanean, bere ugazabari bialdu eutsan. Orduan, etxeko jabeak, asarratuta, bere morroiari auxe esan eutsan: 'Urten bereala uriko plaza ta kaleetara, eta beartsu ta elbarri, eta itsu ta errenak sa-

rrerazo egizuz ona'. ²²Morroiak auxe esan eban: 'Jauna, egin dot zure agindua, eta oraindiño lekua dago'. ²³Jauriak morroiari auxe esan eutsen: 'Urten bide ta esietara', eta gogorrean izanda be, sarrerazo egizuz, nire etxea bete arte'. ²⁴Benetan dirautsuet-eta: deitutako gizon areitariko batek be ez dau nire aparria dastatuko''.

Maite dan guztia ukatu-bearra

Lk. 14, 25-27 (Mt. 10, 38; 16, 24; Mk. 8, 34; Lk. 9, 23)

²⁵Laguntalde aundia yoian Jesus'egaz: eta arekan^o бирутirik, auxe esan eutsen: ²⁶''Norbait neugana bada-tor, eta bere aitari, bere amari, bere emazteari, bere seme-alabai, bere anaiai, bere arreba ta bere buruari be gorroto ez ba'dautse*, ezin izan daiteke nire ikasle. ²⁷Bere gurutzea artu ta jarraitzen ez daustana, ezin izan daiteke nire ikasle''.

Ondasunak ukatu-bearra*

Lk. 14, 28-33

²⁸''Izan be, zuetariko batek torre bat egin nai ezke-ro, ez al dau aurretiaz eralgi bear dauana astiro ataraten, bere lana amaitzeko naikoa daukan ala ez ikusteko? ²⁹Oiñarriak ezarrita gero, ezin amaiturik, ikusten daben guztiak barre egin ez dagioen, esanez: ³⁰'Gizon onek etxea egiten asita, ezin amaitu izan eban'. ³¹Edo-ta, errege batek beste errege baten aurka urteten danean, ez al dau aurretiaz astiro asmatzen, amar milla gizonegaz go-

14, 26 gorroto ez ba'dautse. Ebertar-esaera: zalekeritik guztiz eta bereala askatzea (cf. 9, 57).

14, 28 Ondasun guztiak ukatzea. Edozen ekintzak nekeak eta iraupena eskatzen dauz.

^o Esi: cerca, vallado.

^o Dastatu: probar, gustar.

gor egingo ete-leuskion ogei milla gizonegaz gaiñera dator-kionari? ³²Eta bestela, a oraindiño urrun dagoala, mandatariak bialtzen dauz, bakea eskatzeko. ³³Olantxe, ba: zuetariko edonok bere ondasun guztiak ukatzen ez ba'dauz, ezin izan daiteke nire ikasle''.

Gatzaren ipuiña

Lk. 14, 34 (Mt. 5, 13; Mk. 9, 30)

³⁴''Ona da gatza; baiña gatza gazatzen ba'da, zerez gazitu? ³⁵Ez lurrerako, ez sastegirako da gauza; kanpora jaurtiko dabe. Entzuteko belarririk euki dagianak, entzun dagiala''

Errukiaren iru ipuiñak*

Lk. 15, 1-3

15 ¹Zerga-batzaille ta pekatari guztiak Jesus'egana urreratzen ziran, Beroni entzutera; ²eta parisuak eta idazlariak mormoxetan ziarduen, esanez: 'Orrek, pekatariak onartu ta eurakaz jaten dau''. ³Orduan, ipuin au esan eutsen:

Ardi galdua

Lk. 15, 4-7 (Mt. 18, 12-14)

⁴''Eun ardi izan, eta oneitariko bat galdu ezkerro, zuetariko nor ez doa, larogeta emeretziak basamortuan itzita, galduaren billa, aurkitu arte? ⁵Eta aurkitzen dauanean, bere lepoan artzen dau; ⁶eta etxera eldurik, adis-kide ta senideai dei egin eta ba-dirautse: 'Poztu zaitze nigaz batera, aurkitu dot galdu yatan ardia-ta!' ⁷Ba-dirautsuet: era berean, zeruan poz aundiagoa izango da garbatu daiten pekatari bategaitik, damu-bearririk ez daben larogeta emeretzi zintzoakaitik baiño.

15 Errukiaren iru ipuiñak. Ipuin oneik parisueen aurka datoz, euron aundikeriaren eta pekatariakanako ezeskeriaren aurka.

Drakma galdua

Lk. 15, 8-10

⁸“Edo-ta, zein emakumek, amar drakma euki ta bat galtzen ba’dau, ez dau argi-ontzia iziotzen eta etxea garbitzen eta arduraz billa ibiltzen, drakma a aurkitu arte? ⁹Eta aurkitzen dauanean, bere adiskide ta auzokoai dei egiten dautse, esanez: ‘Poztu zaiteze nigaz batera, aurkitu dot galdu neban drakma-ta!’” ¹⁰Ba-dirautsuet: orrelaxe pozten dira Jaungoikoaren aingeruak garbatzen dan pekatariategaitik”.

Seme galdua eta seme zintzoa:

“Seme ondatzaillea”

Lk. 15, 11-32

¹¹Auxe esan eban: “Gizon batek seme bi ebazan. ¹²Eta areitariko gazteenak aitari auxe esan eutsan: ‘Aita, emon egidazu ondasunetarik dagokidan zatia’. Eta *aitak* banandu egin eutsezan ondasunak. ¹³Egun gutxi barru, seme gazteena, gauza guztiak batuta, urruneko lurralde batera joan zan; eta an, nasaikeritan bizi izanik, bere ondasun guztiak eralgi ebazan.

¹⁴Guztia eralgi izan ebanean, lurralde aretan gosete gorria sortu zan, eta bear izaten asi zan. ¹⁵Orduan, joan eta lurralde aretako erritar baten morroi jarri zan, eta arek bere landetara bialdu eban, txarrizain. ¹⁶Eta txarriak jaten ebezan ezkurrez sabela bete gura eban, baiña ez eutsazan inok emoten. ¹⁷Eta bere senera biurturik, auxe esan eban: ‘Nire aitaren amaikatxo morroik bata neure aitagana joango naz, eta auxe esango dautsat: Aita, pekatu egin neban zeruaren aurka ta zure aurrean; ¹⁸nik ez dot, arrezkero, zure seme-izenik merezi; artu nagizu zure morroietariko bat lez’. ²⁰Eta jagirik, bere aitagana joan zan.

Oraindiño urrun egoala, bere aitak ikusi ta, errukiz

beterik, ariñeketan joan, semeari samatik eldu ta laztandu egin eban. ²¹Semeak auxe esan eutsan: ‘Aita, pekatu egin neban zeruaren aurka ta zure aurrean; nik ez dot, arrezkero, zure seme-izenik merezi’. ²²Baiña, aitak bere morroiari auxe esan eutsen: ‘Ekarri egizue bizkor soiñekorik onena ta jantzi egiozue; eraztuna eskuan eta oiñetakoak oiñetan ipiñi egiozue. ²³Zekor gizona ekarri ta il egizue, eta jan eta jai egin dagigun: ²⁴nire seme au ilda egoan eta biztu egin da-ta; galduta egoan eta aurkitua izan da-ta’. Eta ospatzen asi ziran.

²⁵Aren seme nagusia soloan zan; eta biurtzerakoan, etxera urreratu zanean, soiñu ta dantzak entzun ebazan; ²⁶eta morroietariko bati dei egiñik, guzti a zer izan zeltekean itandu eutsan. ²⁷Onek auxe esan eutsan: ‘Zeure anaia etorri da, eta zure aitak zekor gizona il dau, semea barrero onik etxeratu yakolako’. ²⁸Semea asarratu egin zan, eta ez eban sartu nai. Bere aita urten, eta erreguka asi yakon. ²⁹Baiña, arek aitari auxe erantzun eutsan: ‘Onenbeste urtetan morroi nakizu, eta ez dot egundo zure agindurik ausi; olan be, antxume bat be ez daustazu inoiz emon, nire adiskideakaz ospatzeko. ³⁰Eta zure ondasunak emagalduekaz eralgi dauzan zure seme orrenztat, etorri danekoxe, zekor gizona il dozu!’.

³¹Baiña *aitak* auxe esan eutsan: ‘Seme, zu beti neugaz zagoz, eta nire guztia zeurea da; ³²egoki zan, ba, ospatu ta poztutea: zure anai au ilda egoan, eta bizitzara biurtu da-ta; galduta egoan, eta aurkitua izan da-ta”.

Etkezain zintzo-eza*

Lk. 16, 1-8

16 ¹Auxe be ba-zirautsen bere ikasleai: “Gizon aberats batek etkezain bat eban; eta ondasunak ondatu egin eutsazala-ta, ugazabari salatu egin eutsoen.

¹⁶ **Zintzoa ez zan etxeziña.** 16-18'garren ataltxoak izan ezik, atal guzti onek aberastasunak erabilteari buruz diardu.

²Ugazabak beragana dei egin eta auxe esan eutsan: 'Zer da zutzaz dirausten ori? Garbitu egidazuz etxezaintza orren artu-emonak, onezkero nire ethezain ezin izan zaitekez-ta'. ³Etkezaiñak berekautan auxe esan eban: 'Zer egingo dot nik nire ugazabak etxezaintza kentzen daustan ezkerro? Ezin egin daiket atxurran; lotsatu egiten naz eskean ibilten. ⁴Ba-dakit zer egin, etxezaintza kendu daistenean, beste batzuek euren etxeetan artu nagien'. ⁵Eta bere ugazabaren zordunai banan-banan dei egiñik, lenengoari auxe esan eutsan: 'Zenbat zor dautsazu nire ugazabari?' ⁶Eun orio negurri^o, erantzun eutsan arek. 'Artu zure ordain-agiria —esan eutsan etkezaiñak—, je-sarri arin eta idatzi berrogetamar'. ⁷Gero, beste bati auxe esan eutsan: 'Zuk, zenbat zor dozu?' 'Eun gari-negurri^o, erantzun eban arek. Etkezaiñak dirautso: 'Artu zure ordain-agiria ta idatzi larogei'. ⁸Ugazabak ethezain a goratu egin eban, maltzurkiro jokatu ebalako: mundu onetako semeak, euren artu-emonetan, argiaren semeak baiño maltzurragoak dira-ta*.

Ondasunak ondo erabili*

Lk. 16, 9-12 (Mt. 25, 21; Lk. 19, 17)

⁹'Auxe dirautsuet: Egizuez adiskideak aberastasun zuzenbageen lepotik; diru bagarik aurkitu zaitezenean, betiko bizitokietan artu zagiezan. ¹⁰Gauza txikietan zintzoa dana, aundietan be zintzoa da; eta gauza txikietan zuzenbagea dana, aundietan be zuzenbagea da. ¹¹Beraz, aberastasun zuzenbageetan zintzoak izan ez ba'zaree,

16, 8 Egoera gaitz batetik urteleko izan eban trebetasuna gaitik, etsezaiña goratua (izan) da.

16, 9 Ondasunak ondo erabili. Ia beti, diruami jaurten yako bide-bagekeriren baten errua, baita Jaungoikoaren serbitzutik okertzeraiño, gizona azpiratzearen errua be.

* 4.000 litro orio.— ° 40.000 killo gari.

benetako aberastasunak nok jarriko dauz zuen zainpean?
¹²Eta besterenaz zintzoak izan ez ba'zaree, nok emongo dautsue zeuena?

(Mt. 6, 24)

¹³Ugazaba biren morroi, ezin iñor izan daiteke: izan be, edo batari gorroto izango dautso, eta bestea maite izango dau; edo-ta, batari lotu egingo yako ta bestea ez dau ontzat artuko. Jaungoikoaren eta Diruaren morroi ezin izan zaitekeze*.

Pariseo diruzaleen aurka

Lk. 16, 14-15

¹⁴Pariseo diruzaleak ori entzuten ziarduen, eta Jesus'i irri ta barre egiten eutsoen. ¹⁵Eta Jesus'ek auxe esan eutsen: "Zuek, gizonen aurrean zuzentzat agertzen do-zuek zuen buruak; baiña, ezagutzen dauz Jaungoikoak zuen biotzak: gizonai goragarri yakena, Jaungoikoaren aurrean iguingarri da-ta*".

Erreiñua irabazten

Lk. 16, 16 (Mt. 11, 12-13)

¹⁶'Legea ta profetak Yon'ganaiño eltzen dira; arrezkero, Jaungoikoaren Erreiñuko barri ona zabaltzen asten da, eta guztiak indarka diardue, bertan sartzeko*.

Legea, betiko

Lk. 16, 17 (Mt. 5, 18)

¹⁷'Zerua ta lurra igarotea errazago da, izpitxo bat be Legetik jaustea baiño*.

Ezkontza, askatu-eziña

Lk. 16, 18 (Mt. 5, 32; 19, 9)

¹⁸“Bere emaztea itxi ta beste bategaz ezkontzen danak, ezkontza naastu egiten dau; eta senarrak itxita-koagaz ezkontzen danak, ezkontza naastu egiten dau”.

Aberats gaiztoa ta Lazaro eskekoa

Lk. 16, 19-31

¹⁹“Gizon aberats bat zan, purpura ta liñuz jantzi ta egunoro jai ederrak egiten ebazana. ²⁰Baita Lazaro izeneko eskeko bat be ba-zan, aberats aren ate-aurrean zauriz beterik etzunda egoten zana. ²¹Aberatsaren maitik jausten zanzaz ase (*bete*) nai eban... Txakurrak be etorri ta zauriak miatzatzen eutsoezan. ²²Ara, ba: eskekoa il egin zan, eta aingeruak Abraham'en altzora eroan eban. Aberatsa be il egin zan, eta obiratua izan zan. ²³Lezan (*inpernuan*) oiñazetan egoala, begiak jaso ta urrunean Abraham ikusi eban, baita onen altzoan Lazaro be. ²⁴Eta deadarka, auxe esan eban: 'Aita Abraham, erruki zakidaz!, eta bialdu egizu Lazaro, bere atzamar-ertza uretan busti ta nire miiña oztu dagian, sugar onetan oiñazetan nago-ta'. ²⁵Baiña Abraham'ek auxe erantzun eutsan: 'Seme, gogoratu egizu zure bizitzan ondasunak artu zenduzala, eta Lazaro'k, barriz, atsekabeak. Orain, ba, au pozik dago, eta zu oiñazetan. ²⁶Eta gaiñera, gure ta zuen artean leza aundi bat dago; eta nai izan ezkerro be, ezin igaro daiteke iñor emendik zuekana, ezta ortik gugana be'.

²⁷Aberatsak auxe erantzun eutsan: 'Aita!, Lazaro ori beinik-bein neure aitaren etxera bialdu dagizula eskatzen dautsut, ²⁸bost anai dodaz-ta: emengoa esan dagitsen, eta eurak be oiñaze-toki onetara etorri ez daitezan'. ²⁹Abraham'ek auxe esan eutsan: 'Ba-dabez Moises eta profetak: entzun dagiezala!' ³⁰'Ez, aita Abraham

—esan eban arek—; ildako artekoren bat joaten ba'yake, garbatu egingo dira'. ³¹Abraham'ek auxe erantzun eutsan: 'Moises'i eta profetai jaramonik egiten ez ba'dautse, ildakoren bat biztuarren be, ez dabe sinistuko”.

Gaizpidea

Lk. 17, 1-3 (Mt. 18, 6-7; Mk. 9, 42)

17 ¹Auxe esan eutsen bere ikasleai: “Eziñezkoa da gaizpiderik ez izatea; baiña, gaizpidea emoten dauanaren zoritxarra! ²Obe leuke orrek errota-arri bat samatik lotu ta itxasora jaurtia izatea, txikitxo oneitariko bati gaizpidea emotea baiño. ³Gorde egizuez bu-ruak”.

Alkarren uts-egiñak zuzentzea

Lk. 17, 3-4 (Mt. 18, 21-22)

“Zure anaiak pekatu egiten ba'dau, asarre egiozu; eta garbatzen ba'da, parkatu egiozu. ⁴Eta zure aurka egunean zazpi bidar pekatu egin eta zazpi bidar ba'da-torkizu, “damu dot” esanez, parkatu egingu dautsazu”.

Sinismenaren indarra

Lk. 17, 5-6 (Mt. 17, 20; 21, 21; Mk. 11, 23)

⁵Apostoluak Jaunari auxe esan eutsoen: “Geitu egiguzu sinismena”. ⁶Jaunak auxe esan eban: “Ziape-azia besteko sinismena ba'zeukee, masustondo° orri 'zusterretik urten eta itxasora alde egizu' esango zeuskioe zuek, eta esana egingo leuskizue”.

Morroï apalak izan

Lk. 17, 7-10

⁷“Zuetariko norbaitek morroï bat goldetan edo ar-

° Masustondo: masustak emoten dauzan landara.

tzaintzan dozuela, eta solotik datorrenean, 'etorri arin eta jarri zaitez maian', esango ete-dautso? ⁸Ez ete-dautso beste au esango: 'Gertatu egidazu zerbait apaltzeko, jantzi egizu amantala gerrian niri serbitzeko, jan eta edan dagidan arte, eta gero jan eta edango dozu zuk?' ⁹Morroiarri eskerrik zor ete-dautso, agindu yakona bete daualako? ¹⁰Orrelaxe zuek be: agindutako guztia egin dagizuenean, auxe esan egizue: 'Morroi ezerezak gara; egin bear gendua egin dogu'.

Lazaro'ren biztuera

Yon 11, 1-44

|| ¹Lazaro izeneko gizon bat geisorik egoan; Beta nia'koa zan, Mari'ren eta beronen aizta Marta'ren errikoa. ²Mari au, Jauna usaingarriz igurtu ta oiñak bere uleakaz sikatu utsazana zan; geisoa, bere neba Lazaro zan. ³Arrebak Jesus'i mandatu au bialdu outsoen: "Jauna, zuk maite dozuna, geisorik dago". ⁴Jesus'ek, ori entzutean, auxe esan eban: "Geiso ori ez da eriotz-geisoa, Jaungoikoaren aintzarako baiño, orren bidez Jaungoikoaren Semea* goratua izan daiten".

⁵Maite ebazan, bai, Jesus'ek Marta, onen aizta ta Lazaro.

⁶Aren geisoa jakinda gero, egoan tokian beste egun bi geiago gelditu zan. ⁷Egun biok igarota gero, bere ikasleai auxe dirautse: "Goazan Judea'ra barriri be". ⁸Ikasleak ba-dirautsoe: "Rabbi (*Irakasle*), judarrak oraintsu arrika egin nai utsuen, eta barriri be araxe zoaz?" ⁹Jesus'ek auxe erantzun eban: "Amabi ez dira, ba, egunaren orduak? Egun-argiz dabiliena, ez dabil itsumustuan, mundu onetako argia ikusi egiten dau-ta; ¹⁰gabez dabiliena, barriz, itsumustuan dabil, argirik ez daukotta".

11, 4 Mirariak Jesus goratu egiten dau, laster datorren agertaldiaqaitik, eta beronek ekarriko dauan eriotzagaitik (11, 45; 12, 9).

¹¹Ori esan eta beste au esan eutsen gaiñera: "Lazaro gure adiskidea loak artu dau; baiña, iratzartzera noakio". ¹²Ikasleak auxe esan outsoen: "Jauna, lo ba'dago, osatuko da". ¹³—Jesus'ek aren eriotzaz egin izan eban berba, baiña areik loak-artzeatzaz egiten ebala berba uste izan eben—. ¹⁴Orduan, Jesus'ek argi ta garbi esan eutsen: "Lazaro il egin da, ¹⁵eta zeuekatitik poztuten naz an ez egoteaz, sinistu dagizuen. Baiña, goazen aregana". ¹⁶Orduan, Didimo eritxon Tomas'ek beste ikasleai auxe esan eutsen: "Goazan geu be, onegaz batera il gaitzezan".

¹⁷Jesus eldu zanean, Lazaro lau egun areitan illobian egoala aurkitu eban. ¹⁸Betania, Jerusalem'dik amabosten bat estadiora^o egoan. ¹⁹Judar asko etorri izan ziran Marta ta Mari'ren etxera, euron nebagaitiko samiña arintzera. ²⁰Jesus etorri izan zala Marta'k jakin ebanean, bidera joan yakon, Mari etxean gelditzen zan artean. ²¹Marta'k Jesus'i auxe esan eutsan: "Emen egon izan ba'zintzaz, nire neb(e)a ez litzakean ilgo. ²²Oraintxe be badakit, orraitño, Jaungoikoari eskatu dagiozun edozer, Jaungoikoak emon egingo dautsuna". ²³Jesus'ek ba-dirautso: "Biztuko da zure neb(e)a". ²⁴Marta'k auxe erantzun eutsan: "Ba-dakit biztuko dana azken-egunean, biztueran". ²⁵"Neu naz biztuera ta bizitza —erantzun eutsan Jesus'ek—. ²⁶Neugan sinisten dauana, illarren be, bizi izango da; eta nigan bizi ta sinisten dauana, ez da iñoiz be ilgo*. Sinisten dozu au?" ²⁷"Bai, Jauna —dirautso Marta'k—; sinisten dot mundu onetara etorteko zan Kristo'a, Jaungoikoaren Semea, zeu zar(e)ana".

²⁸Ori esanda, bere aizta Mari'ri dei egitera joan zan, eta auxe esan eutsan belarrira: "Irakaslea ortxe dago, eta dei egiten dautsu". ²⁹Ori entzutean, Mari bat-batean

11, 26 Lazaro'ren biztuera, Jesus'ek eriotzaren aurka izan dauan gurendaren ezaugarria da, fededunari emondako biziaren ezaugarria (1, 4; 3, 35; Yn. 1.ª, 3, 14; Mt. 22, 23).

^o Amabost estadio: iru kilometru baiño gutxiago.

jagi ta Jesus'egana joan zan. ³⁰—Jesus ez zan artetan errira eldu izan-eta, bestetara baiño: Marta'k aurkitu izan eban tokian bertan egoan—. ³¹Etxean Mari'ri samiña arintzen ziarduen judarrak, Mari bat-batean jagiten eta kanpora urteten ikusi ebenean, jarraitu egin eutsoen, illobira negar egitera yoialakoa.

³²Mari, Jesus egoan tokira zanean, Jesus ikustean, oiñetan auzpazu yakon, eta auxe esan eutsan: “Jauna, emen egon izan ba'zintzaz, nire neb(e)a ez litzakean ilgo”. ³³Jesus'ek Mari negarrez, eta onegaz etozan judarrak be negar egiten ebela ikustean, Jesus'i barrua dardaraka asi eta biotza erdibitu egin yakon, ³⁴eta auxe esan eban: “Nun jarri dozue?” “Etorri ta ikusi, Jauna”, erantzuten dautsoe. ³⁵Jesus'ek negar egin eban. ³⁶Orduan, judarrak auxe iñoen: “Benetan maite eban, gero!” ³⁷Areitariko batzuek, barriz, auxe esan eban: “Itsuaren begiak edegi ebazan onek, ezin galerazo eikean gizon orren eriotza?” ³⁸Jesus'i bere barrua dardaraka asi yakon barriro be, eta illobira joan zan. Illobi au artzulo bat zan, gaiñean arlosa bat ebala. ³⁹Jesus'ek ba-diño: “Kendu egizue arlosa ori”. Marta'k auxe erantzuten dautso: “Jauna, onezkero atsa dario; laugarren eguna da”. ⁴⁰Jesus'ek dirautso: “Ez dautsut esan, ba, sinisten ba'dozu, Jaungoikoaren aintza ikusiko dozula?” ⁴¹Kendu eban, ba, arlosa. Orduan, Jesus'ek begiak jaso ta auxe esan eban: “Aita, eskerrak emoten dautsudaz entzun nozulako. ⁴²Ba-nekian nik beti entzuten nozuna; baiña, inguratzen nabenkaitik esan dot, zeuk bialdu nozula sinistu dagien”.

⁴³Ori esanda, deadar aundi bat egin eban: “Lazaro, urten kanpora!” ⁴⁴Eta ildakoa urten egin zan, esku-oiñak zapiz lotuta eta arpegia miesaz batuta. Jesus'ek dirautse: “Askatu ta itxi ibilten”.

Judar-agintariak Jesus iltea erabaqiten dabe

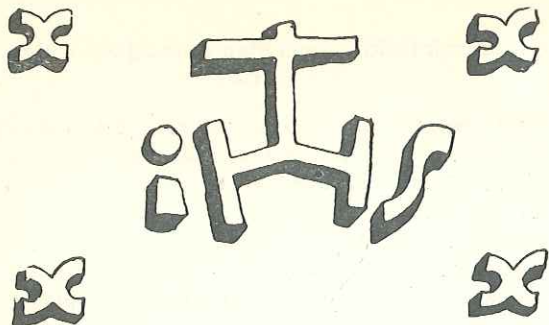
Yon 11, 45-54

⁴⁵Mari'ren etxera etorri izan ziran judarretariko askok, Jesus'ek egin izan ebana ikusirik, Jesus'egan sinistu eban. ⁴⁶Alan be, areitariko batzuek pariseuakana joan eta Jesus'ek egin izan ebana azaldu eutsen. ⁴⁷Orduan, abadeburuak eta pariseuak batzarra egin eban, eta auxe iñoen: “Zer egiten dogu? Gizon orrek mirari asko egiten dauz-ta. ⁴⁸Onela jarraitzen izten ba'dautsagu, guztiak sinistuko dabe Beragan; erromarrak etorri ta ondatu egingo dabe gure Toki Santua ta gure erria”. ⁴⁹Baiña, areitariko batek, urte aretan Abade Nagusi zan Kaifas izenekoak, auxe esan eutsen: “Zuek ez dakizue ezer, ⁵⁰eta konturatu be ez zaree egiten gizon bat bakarrik erriagaitik il daiten obe dana, erri osoa galdu daiten baiño”. ⁵¹Ori ez eban arek berez esan: Abade Nagusi zan-eta, Jesus erriagaitik ilgo zala iragarri eban aurretiaz, ⁵²eta erriagaitik bakarrik ez, sakabanatuta egozan Jaungoikoaren semeak batean batzeko be bai*. ⁵³Egun onetatik, Jesus iltea erabagi eban. ⁵⁴Orregaitik, arrezkero Jesus ez zan judarren artean agirian ibilten; eta andik basamortu-ondoko lurraldera bazartu zan, Efrain izeneko urira, eta antxe gelditu zan bere ikasleakaz batera.

11. 52 Kaifas'en ustez, Jesus'en eriotzak judar-erria arriskutik atara egingo eban. Izan be, eriotza orrek egingo dau gizon guztien salbamena (1. 29; 10. 16; 19:37; Yn. 1.^a, 2. 2; cf. Ap. Eg. 9. 15).

AZKENENGO PAZKOA

Pazkoa, laster

Yon 11, 55-57

⁵⁵Judarren Pazkoa laster zan. Lurralde aretako asko Jerusalem'era igo izan ziran, euren buruak garbitzera. ⁵⁶Jesus'en billa ebizan, eta Eliza Nagusian egozala, auxe zirautsoen alkarrari: "Zer deritxazue? Ez ete-da etorriko, ba, jai-egunetara?" ⁵⁷Abadeburu ta pariseuak agindu au emon eben: Jesus nun egon zaitzekan norbaitek ba'leki, agertu egiala, Ari eltzeko.

Amar legenardunak

Lk. 17, 11-19

¹¹Jesus Jerusalem'era yoiala, Samaria ta Galilea'ko mugetan zear yoian; ¹²eta erri baten sartzean, amar gizon legenardun urten yakozan bidera; eta urrun geldituta, ¹³deadarka asi yakozan, esanez: "Jesus, Irakasle, erruki zakiguz!" ¹⁴Jesus'ek, areik ikustean, auxe esan eutsen: "Zoaze ta abadeakana aurkeztu zaitzeze". Eta bi-dean yoiazala, garbituta gelditu ziran. ¹⁵Areitariko bateg, bera osatu egin zala ikusirik, atzeruntz egin eban, Jaungoikoa deadarka goratzen ebalá; ¹⁶eta Jesus'en oiñe-

tan auzpazturik, eskerrak emoten ziarduan; eta gizon au Samaritarra zan. ¹⁷Jesus'ek berba egin eta auxe esan eban: "Ez dira, ba, amarrak garbituta gelditu? Nun dira, ba, beste bederlatziak? ¹⁸Arrotz au baiño ez da izan Jaungoikoa goratzeko etorri danik?" ¹⁹Eta auxe esan eutsan: "Jagi ta zoaz; zeure sinismenak osatu zaitu".

Jaungoikoaren Erreiñuaren etorrera*

Lk. 17, 20-21

²⁰Jaungoikoaren Erreiñua noiz etorriko ete-zan itandu eutsoen pariseuak; eta Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Jaungoikoaren Erreiñua igarri bagarik dator. ²¹Ona emen edo ara an' be ez dabe esango, Jaungoikoaren Erreiñua zeuen artean dago-ta"*

Gizasemearen Eguna*

Lk. 19, 22-37 (Mk. 13, 21; Mt. 24, 23, 26-27)

²²Bere ikasleai auxe esan eutsen: "Etorriko da, bai, Gizasemearen Egunetarik bat beiñik-bein*, ikusi gura izango dozuen aldia, eta ez dozue ikusiko. ²³Eta 'ikusi an, ikusi emen', esango dautsue. Ez joan zuek, ezta atzetik ibili be. ²⁴Oiñaztuak, diz-diz egitean, zeru osoa alde batetik bestera bere argiaz igaroten dauanez, alantxe izango da Gizasemea be bere Egunean. ²⁵Baiña lenengo, neke aundiak igaro bear izango dauz, eta gizaldi onek ezetsi (*baztartu*) egin bear izango dau.

17, 21 Ez da somatzen, baiña egiten diardu (Mt. 4, 17).

17, 22 (a) Gizasemearen Eguna, Lukas'ek banatu egiten ditu al-dien azkenecan Jesus'en etorrerari buruzkoa (22-37) eta Jerusalem'en ondandendiari buruzkoa (21, 6-24, cf. Mat. 24, 1). "Eguna", Bibliako berarizko itza da (Am. 5, 18; Kor. 1.ª, 1, 8, cf. Mt. 24, 3).

17, 22 (b) Gizasemearen egunetarik bat. "Eguna"-ren ostean etorriko dan egunetarik bat bakarra.

²⁶“Noe’reñ egunetan jazo zanez jazoko da Gizasemea-
ren egunetan be: ²⁷jaten, edaten, emaztea ta senarra ar-
tzen ziarduen, Noe kutxan sartu zan egunerarte; urio-
la etorri ta guzti-guztiak iruntsi ebazan. ²⁸Bardin-bar-
din jazo zan Lot’en egunetan be: jaten, edaten, eros-
ten, saltzen, landatzen^o, eta etxeak egiten ziarduen;
²⁹baiña, Lot Sodoma’tik urten zan egunean, sua ta ar-
larua^o zerutik jatsi ta guzti-guztiak galdu ebazan. ³⁰Bar-
din-bardin jazoko da Gizasemea agertu daiten egunean
bere.

(Mt. 24, 17-18; 10, 39; 24, 40-41, 28; Mk. 13, 15-16)

³¹Egun aretan, etxe-gaiñean egon daitena ta bere
gauzak etxean euki dagizana, ez daitela areik batzera
jatsi; eta bardin, landan egon daitena, ez daitela atzera
etorri. ³²Ekarri egizue gogora Lot’en emaztea. ³³Bere bi-
zia gorde nai dagianak, galdu egingo dau; eta bere bi-
zia galdu dagianak, gorde egingo dau. ³⁴Neuk dirautsuet:
gau aretan, bi egongo dira oge baten: bata eroana ta bes-
tea itxia izango da; ³⁵errotan alkarrekaz emakume bik
jardungo dabe eioten: bata eroana ta bestea itxia izan-
go da”. (³⁶Soloan bi egongo dira: bata eroana ta bes-
tea itxia izango da”)*. ³⁷Eta areik auxe esan eutsoen:
“Nun, Jauna?” “Gorpua egon daiten tokian, antxe ba-
tuko dira saiak”, erantzun eutsen Jesus’ek.

17, 36 Geitua, Mateo’reñetik artuta: 24, 40.

^o Landatu: plantar.— ^o Arlatu: azufre.

**Auzi-epaille^o lotsabagea eta
andra alargun gogaikarria**

Lk. 18, 1-8

18 ¹Beti ta eten bagarik otoiñ egin bear ebela
adierazoteko, ipuin au esan eutsen: ²“Uri ba-
ten, ez Jaungoikoari bildurrik, ez gizonai lotsarik eutsen
auzi-epaille^o bat zan. ³Uri aretan, emakume alargun bat
be ba-zan; eta auzi-epailleagana etorririk, auxe esan eut-
tsan: ‘Egidazu zuzenbidea nire arerioaren aurka!’ ⁴Ez eu-
tsan egin nai izan luzaroan; gero, ostera, berekautan auxe
esan eban: ‘Jaungoikoari bildurrik ez ba’dautsat be,
ezta gizonai lotsarik be, ⁵alargun oni, orraitioño, onen
gogaikarri yatan ezkerro, zuzenbidea egingo dautsat: eten
bagarik etorri ta gogaikarri izan ez dakidan’.

⁶Eta Jaunak auxe esan eban: “Entzun egizue auzi-
epaille gaizto orrek diñoana. ⁷Eta Jaungoikoak ez ete-dau-
tse zuzenbiderik egingo, Berari gau ta egun deadarka diar-
duen bere aukeratuai?, edo-ta, itxaron eragingo ete-dau-
tse, ba? ⁸Benetan dirautsuet: bereala egingo dautse zu-
zenbidea. Gizasemea etorri daitenean, ostera, aurkituko
ete-dau sinismenik lur-gaiñean?”

Pariseua ta zerga-batzaillea

Lk. 18, 9-14

⁹Euren buruak zintzotzat eta enparauak gutxitzat ebe-
zan batzui, ipuin au be esan eutsen: ¹⁰“Gizon bi Jau-
naren Etxera igo ziran, otoiñ egitera: bata, pariseua;
bestea, zerga-batzaillea^o. ¹¹Pariseuak, zutik, olantxe egi-
ten eban otoiñ berekautan: ‘Eskerrak emoten dautsudaz,
ene Jaungoiko orri, beste gizonen antzera lapur, zuzen-

^o Auzi-epaille: juez.— ^o Zerga-batzailleak: zergak edo kontribu-
ziñoak batzen ebezan gizonak.

bage, eta ezkontza-naastaille ez nazalako, ezta zerga-batzaille ori lakoa be. ¹²Astero birritan egiten dot barau; nire irabazi guztien amarrenak emoten dodaz’.

¹³Zerga-batzailleak, ostera, urrun egoala, begiak zerura jasoteko be ez eban arpegirik; eta bular-joka, auxe iñoan: ‘Erruki zakidaz, Jaungoiko ori, pekatari nazta!’ ¹⁴Benetan dirautsuet: azkenengo au bere etxera zintzotuta biurtu zan; ez, ostera, bestea: goratzen dana, beeratua izango da-ta; beeratzen dana, barriz, goratua’.

Ezkontza, askatu-eziña

Mt. 19, 1-9 (Mk. 10, 1-12)

19 ¹Itzaldiok amaitu ebazanean, Jesus Galilea’tik urten eta Judea’ko lurraldera etorri zan, Jordan’ez beste aldera. ²Laguntalde aundiak jarraitu eutsan, eta an osatzeak egin ebazan. ³Eta pariseo batzuk urreratu yakozan, eta azpikeriz auxe esan eutsen: “Bidezko yako senarrari, bere emaztea edozegaitik iztea?” ⁴Jesus’ek erantzun eban: “Ez dozue irakurri Egi-leak, asierarik, arra ta emea egin ebazala?, ⁵eta auxe esan ebala: *Orregaitik, gizonak aita ta ama itxi egingo dauz, eta bere emazteari lotuko yako, eta biok aragi bat bakarra izango dira?* ⁶Beraz, arrezkero ez dira bi, aragi bat bakarra baiño. Beraz, Jaungoikoak lotu ebana, ez begi gizonak askatu’.

⁷Areik dirautsoe: “Zegaitik agindu eban, ba, Moises’ek, izte-agiria emon eta emaztea bialtzeko?” ⁸Jesus’ek erantzun eutsen: “Zeuen biotz gogorragaitik emon eutsuen Moises’ek zuen emazteak izteko baimen ori; asieran, ostera, ez zan orrela izan. ⁹Au onela dala, auxe dirautsuet: Aragikeriagaitik izan ezik*, bere emaz-

19. 9 Ezkon-alkartasuna askatu-eziña da (cf. Gen. 1, 27; 2, 24). Aitaturiko eskubide berezian (cf. 5, 32), ba-daiteke, bearbada, jatorra ez dan alkartze bat izatea, edo-ta obeto, saldukeria (zintzo-

tea itxi ta beste bategaz ezkontzen danak, ezkontza loitu egiten dau’.

Garbitasuna norberaren gogoz

Mt. 19, 10-12

¹⁰Aren ikasleak dirautsoe: “Senar-emazteen auzia orrela ba’da, ez dakar irabazirik ezkontzeak”. ¹¹Baiña, Jesus’ek erantzun eutsen: “Ez dabe guztiak izkera au ulertzen, ori emon yakenak bakarrik baiño. ¹²Izan be, ba-dira irenak^o amaren sabeletik orrela jaiioak, eta ba-dira irenak gizonak eginda, eta ba-dira irenak zeruetako Erreiñuagaitik euren buruak orrela egin ebezanak. Ulertu al dagianak, ulertu dagiala*.

Jesus eta umeak

Mk. 10, 13-16 (Mt. 19, 13-15; Lk. 18, 15-17)

¹³Ume batzuk ekarten eutsuezan, ikutu egizan; ikasleak, barriz, asarre egiten eutseen. ¹⁴Baiña Jesus’ek, ori ikustean, asarratu ta auxe esan eutsen: “Itxi umetxoai nigana etorten, ez egiezue galerazo: Jaungoikoaren erreiñua orrelakoxeak diranena da-ta. ¹⁵Benetan dirautsuet: Jaungoikoaren Erreiñua umetxoan antzera artzen ez zan, eta, arein gaiñean eskuak ezarririk, bedeinkatu egidauana, ez da bertan sartuko”. ¹⁶Eta besarkatu egiten eba-

Gazte aberatsa

Mt. 19, 16-22 (Mk. 10, 17-22; Lk. 18, 18-23)

¹⁶Orduan, norbaitek, urreraturik, auxe esan eutsun-eza); egoera orrek beste erabagi berezi bat eskatzen dau (“banantzea”, cf. Kor. 1.ª, 7, 11).

^{19, 12} Erreiñuari bakarrik lotu nai dagienai, Jesus’ek betiko garbitasuna eskatzen dautse (cf. Kor. 1.ª, 7, 1, 32).

^o Irenek: eunucos.

tsan: "Irakasle, zer onik egingo dot betiko bizitza jaristeko?" ¹⁷Jesus'ek erantzun eutsan: "Zegaitik itauntzen daustazu niri ona zer dan? Bat bakarra da Ona. Bizitzan sartu nai ba'dozu, barriz, bete egizuz aginduak". ¹⁸"Zeintzuk?", esan eban arek. Eta Jesus'ek esan eutsan: "Ez dozu inor ilgo, ez dozu ezkontzarik loituko, ez dozu lapurretarik egingo, ez dozu guzurrezko autorrik esango, ¹⁹zure aita ta ama aintzat artuko dozuz, eta zure lagun-urkoa zeure burua lez izango dozu maite".

²⁰Orduan, gazteak dirautso: "Bete dot nik guzti ori; zer ez dot oraindiño?" ²¹Jesus'ek esan eutsan: "Guztiz bikaiña izan nai ba'dozu, zoaz, daukazun guztia saldu ta emon egiezu beartsuai, eta zeruetan ondasuna (*dirutza*) eukiko dozu; gero, etorri zaitez eta jarraitu egidazu". ²²Berbok entzutean, gaztea saminduta joan zan, ondasun asko eukazan-eta.

Aberastasunen arriskua

Mt. 19, 23-26 (Mk. 10, 23-27; Lk. 18, 24-27)

²³Orduan, Jesus'ek bere ikasleai auxe esan eutsen: "Benetan dirautsuet: nekez sartuko da aberatsa zeruetako Erreiñuan. ²⁴Barriro be ba-dirautsuet: errazago da gamelua jostorraz-zulotik sartzea, aberatsa zeruetako Erreiñuan sartzea baiño". ²⁵Ori entzutean, ikasleak zero arritzen ziran, eta auxe inoen: "Nor zeruratu dai-teke, ba?" ²⁶Jesus'ek, arekana begira-begira jarririk, auxe esan eban: "Ori gizonentzat eziña da; Jaungoikoarentzat, ostera, guztia da eginkor".

19. 21 Aginduak beteaz gaiñera (Ex. 20, 12; Leb. 19, 18), norbere gogozko txirotasunerako deia Jesus'i jarraitzeko (5, 3).

Esku-zabalentzat agintako saria

Mt. 19, 27-29 (Mk. 10, 28-31; Lk. 18, 28-30)

²⁷Orduan Pedro'k, berba-lagun sarturik, auxe esan eutsan: "Ikusten dozu: guk guztia itxi ta zeuri jarraitu dautsugu; zer artuko dogu, ba?" ²⁸Jesus'ek esan eban: "Benetan dirautsuet: niri jarraitu daustazuenok, bizitza barrian*, Gizasemea bere aintzazko aukian jesarri daitenean, zuek be amabi aukitan jesarriko zaree, Israel'go amabi jatorriak epaitzeko. ²⁹Eta etxeak, anai-arrebak, aita, ama, seme-alabak, naiz etxaldea^o, neure izenagaitik itxi dauzanak eun bidar geiago artu ta betiko bizitza jadetsiko dau.

(Lk. 13, 30)

³⁰Eta lenen diran asko, azken izango dira; eta azken diran asko, lenen.

Maastiko langilleak*

Mt. 20, 1-16

20 ¹Izan bere, zeruetako Erreiñua, goizean-goiz bere maastirako langille-billa urten zan etxagunaren antzekoa da. ²Eta lan-sarizat eguneko denario diru bana langilleakaz itunduta (*berbatuta*), bere maastira bialdu ebazan. ³Irugarren orduan-edo, barriro ur-

19. 28 bizitza barria. Mesias-aldia da, Elizan Kristo'ren biztue-raz asia (cf. Ap. Eg. 21, 1).

20 Maastiko langilleak. Ugazabak utsean egiten dau dei, eta bakoxtari askatasunez emoten dautso ordaiña; orregaitik, zuzentasunaren gaiñetiko ontasuna agertzen dau. Judarrak izan ziran lenengo deituak; beraz, ez dabe gaizpiderik artu bear, geroago pe-katariai eta jentillai egindako deia dala-ta (cf. Errom. 9, 14).

* Etxalde: hacienda propia, propiedad.

daukena, eskubide osodun jaunak lez, eta aundiak erria nausikeriz erabilten dabena. ²⁶Zuen artean, barriz, ez da orrela izan bear, bestetara baiño: zuen artean aundi izan nai dagiana, zeuen serbitzari izan daitela, ²⁷eta zuen artean lenen izan nai dagiana, zeuen serbitzari izan daitela: ²⁸Gizasemea be ez zan morroiak eukitera etorri-ta, serbitzari izatera eta bere bizia askoren alde ordaintzat emotera baiño”²⁹.*
 egin dagitzudan?”. Arek auxe esan eban: “Jauna, ikusi dagidala!” ⁴²“Ikusi egizu —esan eutsan Jesus’ek—. Zeure sinismenak osatu zaitu”. ⁴³Eta bat-batean ikusi egin eban, eta Jesus’i jarraitzen eutsan, Jaungoikoa goratuez. Eta erri guztiak, ori ikustean, Jaungoikoa goratzen eban.

Zakeo

Lk. 19, 1-10

19 ¹Jesus, Jeriko’n sartuta, urian zear yoian. ²Zakeo izeneko gizon bat zan, zerga-batzailleen buru ta aberatsa. ³Jesus nor zeitekean ikusi nai eban; baiña ezin eban, gizatalde aregaitik, gorputzez txikia zan-eta. ⁴Ariñeketan aurea artu ta astigar batera igo zan, Jesus ikusteko, andixek igaro bear eban-eta. ⁵Jesus’ek, toki aretara eldu zanean, begiak jasorik, auxe esan eutsan: “Zakeo, jatsi arin: gaur zeure etxean gelditu bear dot-eta”. ⁶Beingo baten jatsi zan, eta poz-pozik artu eban etxean. ⁷Ori ikustean guztiak mormoxetan ziarduen, esanez: “Orrek, ostatutzat, pekatari baten etxea artu dau”. ⁸Zakeo’k, zutundurik, auxe esan eutsan: “Jauna, nik nire ondasunen erdia beartsuai emongo dautset; eta norbaiti zerbait bide txarrez kendu ba’dautsat, lau alako biur-

^{20, 28} Jesus’ek gizonak pekatutik eta eriotzatik atara egiten dauz (Mk. 10, 45; Kor. 1.^a, 15, 56-57; Gal. 3, 13; 4, 5), bere odolaren ordain-saria emonik (Errom. 3, 25; Kor. 1.^a, 6, 20; Gal. 3, 13. “Asko” itzak (cf. Is. 53, 11) aurrez-aurre jarten dau Erosle bakarrik askatuen talde andiaz (cf. 26, 28).

tuko dautsat”. ⁹Jesus’k auxe esan eutsan: “Gaur etorri da osasuna etxe onetara, au be Abraham’en seme da-ta”¹⁰.
¹⁰Gizasemea, galdutakoa billatzera ta osatzera etorri da-ta”.

Amar minen° ipuiño*

Lk. 19, 11-26 (Mt. 25, 14-30)

¹¹Laguntaldeak berbok entzuten ziarduala, Jesus’ek beste ipuin bat be esan eutsen, Bera Jerusalem’dik ur egoan-eta; areik, barriz, Jaungoikoaren Erreiñua laster agertuko zalakoan egozan. ¹²Auxe esan eban, ba: “Aundiki bat urruneko lurralde batera joan zan, ango erreñu bat beraganatu ta barriro etorteko. ¹³Bere amar morroiak dei egiñik, amar mina emon eta auxe esan eutsen: ‘Jarri egizuez irabazitan, neu etorri artean’. ¹⁴Baiña bere erritarrak gorroto eutsoen, eta atzetik mandatarik bialdu eutsoezan, auxe esan egien: ‘Ez dogu ori gurre errege izaterik nai’.

¹⁵Erreiñua artuta gero, barriro etorri zanean, dirua emon izan eutsen bere morroi arei dei egiteko agindu eban, baktzak zenbat irabazi eban jakiteko. ¹⁶Lenengoa etorri ta auxe esan eban: ‘Jauna, zure minak amar mina emon dauz’. ¹⁷Jaunak auxe erantzun eutsan: ‘Ederto, morroi zintzo ori!: gutxi-gutxian zintzoa izan zar(e)an ezker, artu egizu amar uriren agintaritzan’. ¹⁸Bigarrena etorri ta auxe esan eban: ‘Jauna, zure minak host mina emon dauz’. ¹⁹Oni auxe esan eutsan: ‘Jarri zaitetz zu be bost uriren agintaritzan’.

19, 9 Abraham’en seme. Nortasun au zan judarren aparteko eskubide guztiaren oinarria (3, 8, cf. Gal. 3, 7, 29), baiña ez dago nortasun aregaz alkartu ezin daiteken bizikerarik (cf. 3, 12-14).

19, 11 Amar minen ipuiño. Ipuin au eta talentuena (Mt. 25, 14) ez dira bardiñak: emen, beintzat, errege izatea nai ebanaren gaiak sartzen dira.

* Mina: eun pesetako urrezko dirua lez.

²⁰ Besteak, etorririk, auxe esan eban: 'Jauna, emen daukazu zure mina: zapi baten gordeta euki dot. ²¹Gizon zorrotza zar(e)ala-ta, bildur nintzakizun; ipiñi ez dozuna artzen, eta erein ez dozuna batzen dozu zuk'. ²²Jaunak dirautso: 'Zeure agotik epaituko zaitut, morroi gaizto ori. Ba-zekian ni gizon zorrotza nintzana, ipiñi ez nebana artzen, eta erein ez nebana batzen dodana; ²³zegaitik ez zenduan, ba, nire dirua diru-etxean jarri?, eta nik, etortean, irabaziaz batera jaso izango neukean'. ²⁴Eta aurrean egozanai auxe esan eutsen: 'Kendu egiozue mina ori, eta emon egiozue amar mina daukazanari'. ²⁵Areik auxe esan eutsoen: 'Jauna, orrek ba-daukaz len be amar mina-ta...'. ²⁶Jaunak auxe esan eban: 'Benetan dirautsuet: ba-daukan edonori, emon egingo yako; eta ez daukanari, ba-daukana be kendu egingo yako'.

²⁷'Ni euren errege izatea nai izan ez eben arerioak, barriz, ekarri ona ta il egizuez nire aurrean'.

Jeriko'ko itsua

Mk. 10, 46-52 (Mt. 20, 29-34; Lk. 18, 25-43)

⁴⁶Jeriko'ra eltzen dira. Jesus, bere ikasleak eta laguntalde aundia lagun ebazala, Jeriko'tik urtetea, Timteo'ren seme Bartimeo, eskeko ta itsua, bide-ondoan jarritara egoan. ⁴⁷Nazaret'eko Jesus zala jakitea, deadarka asi zan: "Jesus, Dabid'en seme ori, erruki zakidaz!" ⁴⁸Asarre egiten eutsoen askok, isildu zedin. Arek, ostera, gero ta deadar aundiagoa egiten eban: "Dabid'en seme ori, erruki zakidaz!". ⁴⁹Jesus gelditu egin zan, eta auxe esan eutsan: "Dei egiozue". Dei egiten dautsoe itsuari, esanez: "Uste on izan!; jagi zaitez, dei egiten dautsu". ⁵⁰Eta itsua, bere soingaiñekoa jaurtirik, beingo baten zutundu ta Jesus'egana etorri zan. ⁵¹Jesus'ek, aregana begira, auxe esan eutsan: "Zer nai dozu egin dagitzudan?". Itsuak auxe erantzun eutsan: "Rabbuni (*Irakasle*), ikusi dagidala!" ⁵²Jesus'ek esan eutsan: "Zoaz, ba; zeure

sinisteak atara zaitu onik". Eta, bat-batean, ikusi egin eban, eta bidean zear Jesus'i jarraitzen eutsan.

Jeriko'ko itsu bick

Mt. 20, 29-34 (Mk. 10, 40-52; Lk. 18, 35-43)

²⁹Jeriko'tik urtetea, laguntalde aundiak jarraitu eutsan. ³⁰Onetan, bide-baztarrean jarritara egozan itsu bi, Jesus igaroten zala entzutea, deadarka asi ziran: "Jauna, Dabid'en seme ori, erruki zakiguz!" ³¹Laguntaldeak asarre egiten eutsen, isildu zeitezana; baiña areik erimeago egiten eban deadar: "Jauna, Dabid'en seme ori, erruki zakiguz!" ³²Orduan, Jesus gelditu egin zan, arei dei egin eta esan eutsen: "Zer nai dozu egin dagitzudan?". ³³Itsuak dirautsoe: "Jauna, gure begiok zabaldu daitezala!" ³⁴Jesus'ek, aretaz errukituta, begiak ikutu eutsezana, eta bat-batean ikustea artu eban barrero. Eta jarraitu egin eutsoen.

Betania'ko usaingarri-isurtea

Yon 12, 1-11

12 ¹Pazkoa baiño sei egun lenago, Jesus Betania'ra joan zan, Jesus'ek illen artetik biztu izan eban Lazaro egoan tokira. ²An, aparta bat eskeiñi eutsoen. Marta'k maian neskame-lanetan ziarduan, eta Jesus'egaz maian egoan bat Lazaro zan. ³Mari'k, libra bat akara^o usaingarri jator eta onenatarikoa arturik, Jesus'i oiñak igurtzi ta bere uleakaz sikatu eutsazan. Eta etxea usaingarritz bete zan. ⁴Ikasletariko batek, Jesus salduko eban Judas Iskariote'k, ba-diño: ⁵"Usaingarri au, zegaitik ez da irureun denariotan saldu, gero beartsuai emoteko?" ⁶Ori ez eban esan arek beartsuen ardurarik ebalako, lapurra zalako baiño; eta diru-zorroa berak eukiten

^o Akara: nardo.

eban ezkeru, ara sartzen ebena beretzat artzen eban. ⁷Jesus'ek auxe esan eban : "Itxi egiozu bakean, gorde dagiala nire obiratze-egunerako. ⁸Izan be, beartsuak beti izango dozuez zuekaz ; ni, barriz, ez nozue beti izango".

⁹Judarretariko askok jakin eban Jesus an egoana, eta araxe jo eban : Jesus'egaitik bakarrik ez, illen artetik biztu izan eban Lazaro ikustearren be bai. ¹⁰Abadeburuak Lazaro be iltea erabagi eban ; ¹¹au zala-ta, judar askok arekandik (*judarren artetik*) alde egin eta Jesus'egan sinisten eban-eta.

Jesus, Mesias lez sartzen da Jerusalem'en

Mt. 21, 1-11 (Mk. 11, 1-11; Lk. 19, 28-38; Yn. 12, 12-16)

21 ¹Jerusalem'era urreratzean, Oriomendi-barreneko Betfaje'ra eldu ziranean, Jesus'ek bere ikasle bi bialdu ebazan, ²esanez : "Zoaze zuen aurrean dagoan erritxo orretara ; eta bereala, astoama bat aurkituko dozue lotuta, eta astakume bat beragaz ; askatu ta ekarri egidazuez. ³Eta inok ezer ba'dirautsue, Jaunak bear dauzala ta berealaxe biurtuko dauzala erantzungo dozue". ⁴Ori, igarleak aurretiaz esandako au bete zedin jazo zan :

⁵Esan egiozu Sion'go alab(e)ari : *Orra nun dator kizun zure erregea, otzan-otzan eta astoama baten gainean, eta buztarpeko aberearen ume-gaiñean jesarrita**.

⁶Joan ziran, ba, ikasleak, eta Jesus'ek agindu eutsenez egin eban : ⁷astoama ta astakumea ekarri ebezan ; gero, arein gaiñean euren soin-gaiñekoak ezarri ebezan, eta Jesus gaiñean jesarri zan. ⁸Laguntaldeak, ugari be ugari, euren soin-gaiñekoak bidean zear zabaldu ebezan ; beste batzuek arboletako adarrak ebagi ta bidean

21, 5 Jesus'ek, Isaias'ek (62, 11) eta Zakarias'ek (9, 9) aurretiaz egindako igarpena, bere buruarentzat artzen dau. Azkenengo onek, bein eta barrero, Mesias Erregearen bake-apaltasuna azaltzen dau.

zear zabaltzen ebezan. ⁹Eta Jesus'en aurretik eta atzetik yoian laguntaldeak deadarka inoan :

"*Hosanna (aintza) Dabid'en Semeari!* Bedeinkatua Jaunaren izenean datorrena! Hosanna (aintza) goietan!*"

¹⁰Eta Jesus Jerusalem'en sartu zanean, uri guztia artegatu egin zan, esanez : "Nor da au?" ¹¹Eta laguntaldeak erantzuten eban : "Jesus igarlea da au, Galilea'ko Nazaret'ekoa".

Yon 12, 15-19

Olantxe bete zan idatzitako au : ¹⁵*Ez bildurtu, Sion'go alaba ori ; or dator kizu zure Erregea, astakume baten gainean jarrita**. ¹⁶Jesus'en ikasleak ez eban ori orduan ulertu ; baiña, Jesus goratua izan zanean, orduantxe konaturatu ziran ori Aretzaz idatzita egoala ta orixe zala Ari egin izan outsoena. ¹⁷Lazaro illobitik deitu ta illen artetik biztu ebanean, Jesus'egaz egon izan ziranak eurak egiten eban autor. ¹⁸Mirari a Jesus'ek egin izan ebala entzun izan ebelako, laguntaldea be bidera urten yakon. ¹⁹Orduan, pariseuak alkarri auxe zirautsoen : "Ikusten dozue? Ezer ez dozue aurreratzen ; guztiak atzetik joan yakoz".

Jesus'ek ikasleen gorak onartu egiten dauz

Lk. 19, 39-40

³⁹Laguntalde artean egezan pariseotariko batzuek auxe esan outsoen : "Irakasle, agiraka egiezu zure ikasleai". ⁴⁰"Benetan dirautsuet, —erantzun eban Jesus'ek— : oneik isiltzen ba'dira, arriak egingo dabe deadar".

12, 15 Zak. 9, 9.

Jesus, Jerusalem'i buruz negarrez*

Lk. 19, 41-44

⁴¹Urreratu ta uria ikustean, aregaitik negar egin eban, ⁴²esanez: "Zuk be ezagutu ba'zengi egun onetan bakera-ko deia! Baiña, zure begientzat estalduta dago. ⁴³Zure arerioak esiak^o jaso, inguratu ta alde guztietatik estutuko zaituen egunak etorriko yatzuz-ta; ⁴⁴zu ta zure barruan dagozan semeak lurrean apurtuko zaitue, eta ez dabe zugan arririk arri-gaiñean itxiko: zuri egindako ikustaldia ezagutu ez dozulako".

Pikondo agorra

Mk. 11, 12-14 (Mt. 21, 18-19)

¹²Biamonean, Betania'tik urten ziranean, Jesus gosse izan zan. ¹³Eta urrundik pikondo orritsu bat ikusirik, bertara jo eban, zerbait aurkituko utsalakoan; ara elduta, orriak baiño ez utsazan aurkitu: ez zan piku-sa-soia-ta. ¹⁴Orduan, pikondoari auxe esan utsan: "Aurre-rantzean, ez dagiala igandik iñok fruturik jan!" Eta aren ikasleak ori entzun egin eben.

Saltzailleak Jaunaren Etxean

Mk. 11, 15-19 (Mt. 21, 12-17; Lk. 19, 45-48; Yn. 2, 14-16)

¹⁵Jerusalem'era eltzen dira; eta, Jaunaren Etxean sarturik, an saltzen eta erosten ziarduenak kanpora jaurtiten asi zan; diru-aldatzailleen maiak eta uso-saltzaille-
en jarlekuak itxuli egin ebazan, ¹⁶eta ez eban izten iñok

19. 41 Jesus negarrez Jerusalem'en aurrean. Lukas'en goi-tz cru, Jerusalem'en ondamendiari buruzko Bibliako gogorapenez korapillatuta dago; ondapen ori, Kristo etorri aurreko 587'garrea urtean izan zan.

^o Esi: trinchera, cerca.

Jaunaren Etxean ontziririk eroan egian. ¹⁷Eta irakatsi egiten utsen, auxe zirautsela: "Ez dago idatzita, ba, *Nire etxeari erri guztiak otoitz-etxe esango dautsoela?* Zuek, ostera, *lapur-zulo* egin dozue!" ¹⁸Abadeburuak eta idazlariak ori jakin ebenean, Jesus zelan galdu asmatzen ziarduen: bildur utsosen-eta, laguntalde guztia Aren irakaspenez arrituta egoan-eta. ¹⁹Illunabarrean, uritik kanpora urten zan.

Pikondoa, igartuta. Sinismena ta otoitza

Mk. 11, 20-26 (Mt. 21, 20-22)

²⁰Goizean-goiz andik igarotean, pikondoa zusterre-raiño igartuta egoala ikusi eben. ²¹Pedro'k, ori gogora ekarririk, Jesus'i dirautso: "Rabbi (*Irakasle*), begira: zuk madarikatu zenduan pikondoa, igartuta dago". ²²Jesus'ek auxe erantzun utsan: "Izan egizue sinismena Jaungoikoagan. ²³Benetan dirautsuet: mendi oni 'kendu adi emendik eta jaurti adi itxasora' esan dagionak eta diñoana jazo egingo dala, bere biotzean ez-bai bagarik sinistu dagianak, jadetsi egingo dau. ²⁴Orregaitik, ba-dirautsuet: otoitzean eskatu dagizuen edozer, artu egin dozuela sinistu egizue, eta jadetsi egingo dozue. ²⁵Eta otoitz egiteko zutitzen zareenean, parkatu egizue norbaiten aurka zerbait ba'daukazue, zeruetan dagoan zuen Aitak be zeuen iraiñak parkatu dagitzuezan"*.
(²⁶Zuek parkatzen ez ba'dozue, ostera, zeruetan dagoan zuen Aitak be ez dautsuez zuen iraiñak parkatuko*).

Jesus'en eskubidea

Mk. 11, 27-33 (Mt. 21, 23-27; Lk. 21, 1-8)

²⁷Jerusalem'era biurtzen dira; eta, Jaunaren Etxean ebillen artean, abadeburu, idazlari ta zaarrak urreratu

11, 26 Geitua, Mateo'renetik artuta: 6. 15.

²⁸ ta ba-dirautsoe: "Ze eskubidez egiten dozu ori?, edo-ta nok emon dautsu ori egiteko orrelako eskubidea?"
²⁹Jesus'ek erantzun eutsen: "Itaun bat egin bear dautsuet. Erantzun egidazue, eta au ze eskubidez egiten dodan esango dautsuet. ³⁰Yon'en bateoa, zerutikoa, ala gizonakandikoa zan? Erantzun egidazue". ³¹Areik alkarregaz asmatzen ziarduen: 'Zerutikoa' zala ba'diñogu, 'zegaitik ez zeutsoen, ba, sinistu?', esango dausku. ³²Baiña, 'gizonakandikoa' zala, esango dogu?" Laguntaldearen bildur ziran: guztiak Yon igarle jatortzat euken-eta. ³³"Ez dakigu", erantzun eutsoen, ba, Jesus'i. Orduan, Jesus'ek auxe erantzun eutsen: "Neuk be ez dirautsuet au ze eskubidez egiten dodan".

Maastira bialdutako seme biak*.

Mt. 21, 28-32

²⁸"Eta, zer deritxazue? Gizon batek seme bi ebazan. Lenengoagana urreraturik, auxe esan eutsan: "Seme, zoaz gaur nire maastian lan egitera". ²⁹Semeak erantzun eutsan: "Ez dot nai". Gero, barriz, damutu ta joan egin zan. ³⁰Gero, bigarrenagana urreratu ta bardin esan eutsan. Eta arek erantzun eutsan: "Bai, jauna"; baiña ez zan joan. ³¹Biotarik nok egin eban aitaren gogoa?" "Lenengoak", erantzun eben. Jesus'ek dirautse: "Benetan dirautsuet: zerga-batzailleak eta emagalduek zuek baiño lenago eltzen dira Jaungoikoaren Erreiñura.

(Lk. 7, 29-30)

³²Izan be, santutasun-bidetik etorri yatzuen Yon, eta ez zenduen zuek aregan sinistu; zerga-batzailleak eta emagalduek, barriz, beragan sinistu eben. Eta zuek, bera

21, 28 Seme bien ipuiña. Urrengo ipuiñak lez, onek be Israel' en errua ta zigorra jakifierazoten dau, Jaungoikoaren bialduak eta Beronen semea dan Jesus ukatzen ebazalako.

ikusita be, ez zintzazen gero be garbatu, aregan sinisteko".

Maastiko langille odolzaleak

Mt. 21, 33-45 (Mk. 12, 1-12; Lk. 20, 9-19)

³³"Entzun egizue beste ipuin bat. Etxagun batek maasti bat landu eban, eta inguruan esi bat egin eutsan; dolara* bat bertan egin eta torre bat jaso eban; eta nekazari batzui alogeran (*errentan*) itxi, eta urrun joan zan. ³⁴Maatsaroa eldu zanean, nekazariakana bere morroiak bialdu ebazan, maatsaren irabazia jaso egien. ³⁵Baiña nekazariak, morroiak eldu, eta bata makillaka astindu, bestea il eta besteari arrika egin eutsoen. ³⁶Barrero be, beste morroi batzuk bialdu eutsezan, lenengoak baiño geiago; baiña arei be bardin egin eutseen. ³⁷Azkenez, bere semea bialdu eutsen, berekautan iñoala: 'Nire semeari, beintzat, lotsa izango dautsoe'. ³⁸Baiña nekazariak, semea ikustean, alkarri auxe esan eutsoen: 'Orixe da oiñordekoa. Goazan, il dagigun, eta geu geldituko gara orren oiñordekotasunaz'. ³⁹Ari eldu, maastitik kanpora jaurti, eta il egin eben. ⁴⁰Beraz, maasti-jabea etorri daitenean, zer egingo ete-dautse nekazari arei?" ⁴¹Areik dirautsoe: "Gaizto orrei eriotz gogorra emongo dautse, eta maatsaren irabazia bere sa-soiz ordaindu dagioen beste nekazari batzui emongo dautse alogeran (*errentan*) bere maastia". ⁴²Eta Jesus'ek dirautse: "Ez dozue Liburu Santuetan iñoiz be irakurri:

Etxegilleak baztartutako arria, giltzarri biurtu da; Jauna izan zan ori egin ebana, eta ikusgarria da gure begiontzat?*

⁴³Orrexegaitik dirautsuet: Jaungoikoaren Erreiñua

21, 42 Sal. 118, 22-23; cf. Ap. Eg. 4, 11; Pedr. 1.ª, 2, 7.

* Dolara: lagar.

zuei kendu ta frutua ekarri dagian erriari emongo yako. (44Eta arri orren gaiñera jausi daitena, zatitu egingo da; eta arri ori gaiñera jausi dakiona, zapalduta geldituko da”)*.

45Abadeburuak eta pariseuak, Jesus'en ipuiñok entzutean, eurentzat esaten ziarduala igarri eutsoen. 46Ari eskuak ezartea nai eben, baiña laguntaldeari bildur eutsoen, igarletzat euken-eta.

Errege-ezteguak*

Mt. 22, d-14 (Lk. 14, 16-24)

22 1Jesus'ek barrero itza arturik, ipuiñetan egin eutsen berba, esanez: 2“Zeruetako Erreiñua, bere semearen eztegua egin eban erregearen antzekoa da. 3Eta bere morroiak bialdu ebazan, eztegurakoai dei egitera; baiña oneik ez eben etorri nai izan. 4Barrero beste morroi batzuk bialdu ebazan, mandatu onezaz: Esan egiezu deituai: 5Begira, eztegua gertu dago, zekor eta abere gizenduak ilda daukadaz, eta guztia gertu dago; etorri zaiteze eztegura”. 6Baiña areik, jaramon egin bagarik, joan egin ziran: bata bere solora, bestea bere arazoetara; 7eta enparauk aren morroiari eldu, iraindu ta il egin ebezan. 8Orduan, erregea, asarre-bitsetan, bere gudariak bialdu, odolzale arei eriotza emon, eta arein uriari sua emon eutsan. 9Gero, bere morroiari auxe esan eutsen: 10Eztegua gertu dago, baiña deituak ez ziran gai. 11Zoaze, ba, bide-gurutzetara eta dei egiezue eztegura aurkitu dagizuezan guztiai”. 12Morroiak bideetara urten eta aurkitu ebezan guztiak batu ebezan, on eta gaizto; eta eztegu-tokia mai-lagunez bete zan.

11Orduan, erregea mai-lagunak ikustera sartu zan; eta an eztegu-jantzirik ez ekarren bat egoala kontura-

21, 44 Geitua, Lukas'enetik artuta: 20, 15.

22 Errege-ezteguak. Ipuin au aurrekoaren antzekoa da. 11'garren ataltxotik aurrera Azken-auziari dagokio.

turik. 12auxe esan eutsan: 13Adiskide, zelan sartu zara emen eztegu-jantzi bagarik? Arek, barriz, barbarik be ez. 14Orduan, erregeak bere mai-laguntzailleai auxe esan eutsen: 15Anka ta esku lotu, eta jaurti egizue kampakoko illunetara: an izango da negarra ta agin-karraskada! 16Deituak asko dira-ta; aukeratuak, ostera, gutxi”.

Jaungoikoarena ta Zesar'ena

Mt. 22, 15-22 (Mk. 12, 13-17; Lk. 20, 20-26)

15Orduan, pariseuak joan eta Jesus berbaren baten zelan-alan artzeko alkartu ziran. 16Eta euren ikasleak bialtzen dautsoez, Erodes'en aldekoakaz batera*, esanez: 17Trakasle, ba-dakigu egizale zarana ta Jaungoikoaren bidea zuzen-zuzen irakasten dozuna, eta iñoren ardurarik ez dozuna, ez dozu nor nor dan begiratzen-eta. 18Esan egiguzu, ba: zer deritxazu? Zesar'i zerga (edo kontribuziñoa) emotea, bidezko da, ala ez?” 19Baiña Jesus'ek, arein asmo txarra igarririk, esan eban: 20“Zegaitik zirikatzen nozue, azalutsok? 21Erakutsi egidazue zerga-txanpona”. Areik denario bat eskiñi eutsoen. 22Eta Jesus'ek dirautse: 23“Norenak dira irudi au ta idazkun au?” 24“Zesar'enak”, dirautsoe. Orduan, Jesus'ek dirautse: 25“Ordaindu egiozue, ba, Zesar'i Zesar'ena, eta Jaungoikoari Jaungoikoarena”*. 26Ori entzutean, arrituta gelditu ziran; eta, Jesus itxirik, alde egin eben.

Ildakoen biztuera*

Mt. 22, 23-33 (Mk. 12, 18-27; Lk. 20, 27-40)

23Egun aretan, biztuerarik ez dagoala diñoen sadu-

22, 16 Edodes'en aldekoak. Erodes erregearen eta erromar-agintarien aldekoak (Mk. 3, 6).

22, 21 Erromar-agintariari zor yaken menpetasunak eta zergak (Errom. 13, 1) ez dautsoe ezer kentzen gaiñetik dagoan Jaungoikoaren aginpideari.

22, 23 Ildakoen biztuera. Saduzeuak (3, 7) ez eben aurkitzen tra-

zeuak urreratu yakoan Jesus'i, eta itaun au egin eutsuen: ²⁴"Irakasle, Moises'ek auxe esan eban: Inor semerik euki bagarik ilten ba'da, bere anaia ezkonduko da alargunaz, anaiari ondorengoa izteko. ²⁵Alan ba, ba-ziran gure artean zazpi anai. Ezkondu zan lenengoa, eta il egin zan; eta ondorengorik ez eukan ezkerro, bere emaztea anaiari itxi eutsan. ²⁶Bigarrenez be bardin jazo zan, baita irugarrenez be, zazpigarrenerarte. ²⁷Guztien ondoren, emakumea il zan. ²⁸Beraz, barriro biztu daitezanean, zazpiretariko norena izango da emazte?, zazpirak izan eben emaztetzat-eta?" ²⁹Jesus'ek erantzun eutsen: "Oker zagoze, Liburu Santuak eta Jaungoikoaren indarra ez ezagutzearren. ³⁰Izan be, biztutakoan, ez gizonak artuko dabe emazterik, ez emakumeak senarrik: Jaungoikoaren aingeruak legetxe izango dira zeruan-eta. ³¹Ildakoen biztuerari buruz, barriz, ez doze irakurri Jaungoikoak esan eutsuen au: ³²Abrahan'en Jaungoikoa, Isaak'en Jaungoikoa, eta Jakob'en Jaungoikoa naz ni?*" Ez da illen Jaungoikoa, biziena baiño". ³³Ori entzutean, laguntaldea Aren irakaspenez arrituta egoan.

Agindurik nagusiena*

Mt. 22, 34-40 (Mk. 12, 28-31; Lk. 10, 25-28; Yn. 13, 34-35)

³⁴Pariseuak, barriz, Jesus'ek zaduzeuak isillerazo egin ebazala jakitean, batu egin ziran; ³⁵eta aretariko batek, azpikeriz, Jesus'i auxe itandu eutsan: ³⁶"Irakasle, zein da Legeko agindurik nagusiena?" ³⁷Jesus'ek esan eutsan: "*Zure Jaungoiko Jauna biotz-biotzez, gogo-gogoz eta adimen osoaz izango dozu maite.* ³⁸Auxe da

diziño idatzian aragiaren biztuerarik (Mak. 2.ª, 7. 9). Onetan, pariseuak saduzeuen aurka egozan (Ap. Eg. 4. 1; 23. 8).

22, 32 Ex. 3. 6.

22, 34 Agindurik nagusiena. Bi dira, balio bardintsuak (Deut. 6. 5; Leb. 19. 18. Cf. Mt. 5. 43; 19. 18-19).

agindurik nagusiena ta lenena. ³⁹Bigarrena, orren antzekoa da: *Zure lagun-urkoa, zeure burua lez izango dozu maite.* ⁴⁰Agindu bi oneitan batzen dira Lege guztia ta Profetak"

Kristo, Dabid'en seme ta Jaun

Mt. 22, 41-46 (Mk. 12, 35-37; Lk. 20, 41-44)

⁴¹Pariseuak batuta egozala, Jesus'ek gai au ekarri eutsen. ⁴²"Zer deritxazue Kristo'ri buruz? Noren semea da?" "Dabid'ena", erantzuten dautsoe. ⁴³Jesus'ek deritxose: "Dabid'ek, Espiritu Santuak eraginda, zelan deritxo, ba, "Jauna", urrengo au diñoanean:

⁴⁴*Jaunak nire Jaunari auxe esan eutsan: Jesarri zaitenez nire eskumaldean, zure arerioak oinpean jarri dagituzudazan arte?*

⁴⁵Beraz, Dabid'ek "Jauna" ba'deritxo, zelan izan daiteke Dabid'en seme?*" ⁴⁶Inor ez zan gauza Ari berbarik erantzuteko; eta egun aretatik, ez eban izan inok Ari itaun barririk egiteko arpegirik.

Idazlarien eta pariseuen azaluseria

Mt. 23, 1-12

23 ¹Orduan, Jesus laguntaldeari ta ikasleai berba egiten asi yaken, ²eta auxe esan eutsen: "Moises'en irakastokian idazlari ta pariseuak jesarri dira. ³Egizue ta bete egizue, ba, esan dagituzen guztia*; baiña, ez egin eurak egiten dabenik: esan bai, eta egin ez, egiten dabe-ta. ⁴Sorta astunak lotu ta laguntaldearen lepoetara jaurtiten dabez; eurak, barriz,

22, 45 Dabid'en seme. Dabid'en ondorengoa zan Mesias'ek (1. 1; 9. 27), Dabid'ek aurretiaz esandako Jaungoikozko izakera eban (Sal. 110. 1), Dabid baiño gorago jarten eban izakera.

23, 3 Besteci emoten dautseen aurretikoen irakatsia, baiña ez norberaren eritziak (15. 1).

atzamarraz be ez dautsee zirkiñik eragin nai. ⁵Egiten daben guztia, gizonak ikusi dagiezan egiten dabe; narru-zerrenda zabal-zabalak eta soingaiñeko ertzak luze-luzeak daroetz*; ⁶bazkarietan lenengo tokiak, eta sinagogetan lenengo jarlekuak gura dabez; ⁷plazetan agurtu dagiezala, eta laguntaldeak "Rabi"* (*edo Irakasle*) izena emon dagitsela.

⁸Zuek, ostera ez artu 'Rabi' izenik (*edo Irakasle-izenik*), bat bakarra da zuen Irakaslea-ta; zuek, barriz anai zaree guztiok. ⁹Deitu be, ez deitu lurrean iñori 'zuen Aita'*; bat bakarra da zuen Aita-ta: zerukoa. ¹⁰Zuzendari-izenik be ez artu, bat bakarra da zuen zuzendari-ta: Kristo. ¹¹Zuen artean nagusiena, zuen serbitzari izan daitela. ¹²Goratzen dana, beeratua izango da-ta; beeratzen dana, barriz, goratua izango da**.

Zazpi aiñen^o idazlari ta pariseuen aurka

Mt. 23, 13-32 (Lk. 11, 39-48, 52)

¹³⁴⁴Zuen zoritxarra, idazlari ta pariseo azalutsok!, zeruetao Erreiñua gizonai itxi egiten dautsezue-ta: zuek ez zaree sartzen, ez; eta sartu nai dabenai, sartzen galarazo egiten dautsezue. (¹⁴Zuen zoritxarra, idazlari ta pariseu azalutsok!, otoitz luzeen atxakiaz, alargunen ondasunak iruntsiten dozue-ta; orregaitik, epai zorrotzagoa artuko dozue.)*

¹⁵Zuen zoritxarra, idazlari ta pariseo azalutsok!, ja-

23, 5 Narru-zerrenda, Legeko idatz-atalak eukazan ontzi txiki bat zan, eta besagaiñean edo bekokian lotuta erooten eben (cf. Ex. 13, 9; Deut. 6, 8). Oial-ertzak soingaiñeko ertzak apaintzeko ziran (Num. 15, 37).

23, 7 Rabbi. Arameo-itza: Nire irakaslea.

23, 9 Aita. Arameoz, Abbá. Judar lege-irakasleai emoten eutseen izenordea.

23, 14 Geitua, Mk. 12, 40 eta Lk. 20, 47'garrenetik artuta.

^o Aiñen: maldición.

rraitzaille bat irabaztearren, itxaso ta legor zabize-ta; jarraitzaille ori irabazitakoan, barriz, zuek baiño birritan galdugarriago egiten dozue.

¹⁶Zuen zoritxarra, bide-erakusle itsuok!, ¹⁷Jaunaren Etxeagaitik egindako ziña, ezer ez da; baiña, Jaunaren Etxeko urreagaitik egiten ba'dau zin, bete egin bear dau', diñozue-ta ¹⁷Zoro ta itsuok! Zer da geiago, urrea?, ala urrea santu egiten dauan Jaunaren Etxea? ¹⁸Altareagaitik egindako ziña, ezer ez da; baiña, altara-gaiñean dagoan opariagaitik egiten ba'dau zin, bete egin bear dau', diñozue gaiñera. ¹⁹Itsuok! Zer da geiago, oparia ala oparia santu egiten dauan altarea? ²⁰Beraz, altareagaitik zin egiten dauanak, altareagaitik eta altara-gaiñean dagoan guztiagaitik egiten dau zin. ²¹Jaunaren Etxeagaitik zin egiten dauanak, Jaunaren Etxeagaitik eta bertan bizi dan Aregaitik egiten dau zin. ²²Eta zeruagaitik zin egiten dauanak, Jaungoikoaren errege-aulkiagaitik eta bertan jesarrita dagoan Aregaitik egiten dau zin.

²³Zuen zoritxarra, idazlari ta pariseo azalutsok!, aizpatan, aneta ta txarpoillar-bedarren^o amarrenak ordaindu bai, baiña Legean nagusi diran zuzentsuna, errukia ta sinismena alde batera izten dozue-ta. Auxe da egiñez bete bear dana, beste a aaztu bagarik, baiña. ²⁴Bide-erakusle itsuok!, edariak iraztean eltxoak artu ta gamelua iruntsiten dozuenok!

²⁵Zuen zoritxarra, idazlari ta pariseo azalutsok!; edontzi ta azpillaren (*plateraren*) kanpokaldea ederto garbitzen dozue, bai; barrukaldetik, ostera, lapurkeriz eta lizunkeriz beteta zagoze. ²⁶Pariseo itsu orrek: garbitu egizu lenen edontziaren barruan dagoana, kanpokaldea be garbi gelditu daiten.

²⁷Zuen zoritxarra, idazlari ta pariseo azalutsok!, illobi zurituak dirudizue-ta: illobiok azaletik ederrak dirudie, bai; baiña, barrutik ildakoen azurrez eta edozeta-

^o Aizpatan: hierbabuena. Aneta: anís. Txarpoillar-bedar: comino.

riko loikeriz beterik dagoz. ²³Orrelaxe zueuk be; azaletik zuzen-itxuraz agertzen zaree gizonen aurrean; barrutik, barriz, itxura utsez eta gaiztakeriz beterik zagoze.

²⁹Zuen zoritxarra, idazlari ta pariseo azalutsok!, profeten illobiak egin eta zintzoen gomutarrak apaintzen dozue; ³⁰eta, 'gure gurasoen aldian bizi izan ba'gintzaz, ez gendukean guk igarleen odoletan arekaz eskuartuko', diñozue zuek. ³¹Orrela, profetak il ebezanen seme zareela autortzen dozue zeuen aurka. ³²Bete egizue, ba, zuen gurasoen negurria!

Gaiztakeriak eta zigorrak laster

Mt. 23, 33-36 (Lk. 11, 49-51)

³³“Sugeok, larra-sugekumeok! Zelan egingo dautsazue iges su-lezako (*inpernuko*) epaiari? ³⁴Orregaitik, begira: igarleak, jakintsuak eta idazlariak bialduko dautsuedaz*; eta batzuk il eta gurutzean josiko dozuez, eta beste batzuek zuen sinagogetan zigorkadaz astindu tu uririk-uri aurrean erabilliko dozuez: ³⁵lur-gaiñean isuritako zintzoen odol guztia, Abel zintzoaren odoletik asita Jaunaren Etxetik altarara bitartean il zenduen Barakias'en seme zan Zakarias'en odoleraññoko guztia, zeuen gaiñera jausi daiten. ³⁶Ba-dirautsuet: guzti au, gizaldi onexen gaiñera jausiko da.

Jerusalen'i agirak

Mt. 23, 37-39 (Lk. 13, 34-35)

³⁷“Jerusalen, Jerusalem, igarleak il eta zugana bialdu-takoai arrika egiten dautsezun ori! Amaikatxo bidar batu nai izan dodaz, ba, zure semeak, oilloak bere txitak egapean batzen dauzanez; eta zuek ez dozue nai izan! ³⁸Orra, ba: etxea utsik geldituko yatzue. ³⁹Benetan di-

23, 34 Kristau misiolariak (cf. 5, 12; Tes. 1.^a, 2, 15-16).

rautsuet: ez nozue barriro ikusiko, *Bedeinkatua Jaunaren izenean datorrena** esan dagizuen arte”.

Andra alargunaren limosnatxoa

Mk. 12, 41-44 (Lk. 21, 1-4)

⁴¹Jesus diru-kutxaren aurrean jesarri zan, eta diru-kutxan txanponak izten ebezanai begira egoan: aberats askok dirua ugari izten eben. ⁴²Emakume alargun beartsu bat etorri ta txanpon bi emon ebazan, edo bardin dana, zuri bat°. ⁴³Orduan, bere ikasleai dei egiñik, auxe esan eutsen: “Benetan dirautsuet: emakume alargun beartsu orrek, atabakan izten diarduen guztiak baiño geiago itxi dau: ⁴⁴gaiñezka dabenetik itxi dabe guztiak-eta; orrek, ostera, bizi izateko bear ebanetik, eukan guztia itxi dau”.

Jesus'ek Bere gorapena eriotzaren bidez izango dala

iraqarten dau

Yon 12, 20-36

²⁰Jai aretan gur egitera igo ziranen artean, gerkar batzuk ziran*. ²¹Oneik, Galilea'ko Betsaida'koa zan Felipe'gana jo ta erregu au egin eutsoen: “Jauna, Jesus ikusi nai dogu”. ²²Felipe Ander'i esatera joan zan; Ander eta Felipe Jesus'i esatera joan ziran. ²³Jesus'ek auxe erantzun eutsen*: “Eldu da Gizasemea goratua izateko ordua. ²⁴Bene-benetan dirautsuet: Galgaraua lurrera jausi ta ilten ez ba'da, bera bakarrik gelditzen da; ilten ba'da, barriz, frutua ugari dakar. ²⁵Bere bizia maite

23, 39 Cf. Sal. 118, 26.

12, 20 “Jaungoikoaren bildur” ziran jentillak (cf. Ap. Eg. 10, 2).

12, 23 Orañ, ordua urreratzean (2, 4; 13, 1), Jesus'ek bere gorespeneren benetako izaera azalduko dau (13, 19).

° Zuri: blanca, cuadrante = erromarren diru bat.

dauanak, galdu egiten dau; mundu onetan bere biziari gorroto dautsanak, betiko bizitzarako gordeko dau. ²⁶Morroroi izan dakidanak, jarraitu daistala, eta neu egon naiten tokian egongo da nire morroia be. Nire morroi izan daitena, Aitak goratu egingo dau.

²⁷Orain nire arim(e)a larri dago. Eta, zer esango dot? Aita, atara nagizu ordu onetatik? * Baiña, onetarakoxe etorri naz ordu onetara-ta! ²⁸Aita, goratu egizu zure izena". Orduan, abots au etorri zan zerutik: "Goratu dot eta barriro goratuko dot".

²⁹An egoan laguntaldeak abots ori entzunda, trumoia izan zala iñoan. Beste batzuek, "Aingeru batek berba egin dautso", iñoen. ³⁰Jesus'ek auxe erantzun eban: "Abots ori ez da nigaitik etorri, zeuekaitik baiño. ³¹Oraintxe da mundu onen auzia: mundu onetako nagusia orain beera jaurtia izango da. ³²Ni lurretik gora jasoia izan naitenean, neugana ekarriko dodaz guztiak". ³³Zelako eriotzaz ilgo zan adierazoteko iñoan ori. ³⁴Laguntaldeak auxe erantzun eutsan: "Kristo'ak betiko irauten dauala ikasi dogu guk Legean. Zelan diñozu, ba, zuk, bearrezkoa dala Gizasemea gora jasoia izatea? Nor da Gizaseme ori?" ³⁵Jesus'ek auxe esan eutsen: "Orain diño, apur baten, ba-dago argia zuen artean. Ibili zaitze argia dozuen artean, illunak artu ez zagiezan; illunetan dabillanak, ez daki nora doan. ³⁶Argia dozuen artean, argiari sinistu egiozue, argiaren seme izan zaitezen".

Ori esanda, Jesus andik urten eta arekandik gorde egin zan.

12, 27 Jetsemani'ko larricldian lez, Jesus larritu egiten da bere erospen-nekaldia urr dagoalako, baiña Aitaren naipean dago oso-osorik (Mt. 26, 39).

12, 32 Gurutzean jasoia (5, 14; 8, 28) eta geroago zerura (cf. Lk. 9, 51), Kristo munduaren Salbatzaille lez agertuko da (19, 37), eta Espiritu Santua bialduko dau (1, 33).

Amaiera: judarren sinisgogorkeria

Yon 12, 37-50

³⁷Jesus'ek arein aurrean arenbesteko mirari aundiak egin izan ebazanarren, areik ez eben Jesus'egan sinisten, ³⁸Isaias igarleak aurretiaz esandako au bete zedin: *Jauna, nok sinistu dauz gure berbak? Eta Jaunaren besoa, nori agertu yakon?** ³⁹Ezin sinistu eben, beste au be esan eban Isaias igarleak-eta: ⁴⁰*Itsutu egin dautsez begiak, eta biotza gogortu: euren begiakaz ikusi ez dagien, eta euren biotzaz ulertu ez dagien, garbatu ez daitezan, eta nik osatu ez dagidazan**. ⁴¹Aren aintza ikusi ta Aretzaz berba egin ebanean esan eban ori Isaias'ek. ⁴²Alan be, auzi-gizonen artean be askok sinistu eben Aragan, baiña pariseuakanako bildurragaitik ez eben autoritzen, sinagogatik jaurtiak izan ez zeitezan: ⁴³Jaungoikoaren aintza baiño gizonen aintza naiago eben-eta.

⁴⁴Jesus'ek deadar errimeaz auxe esan eban: "Nigan sinisten dauanak, ez dau nigan sinisten, ni bialdu nauanagan baiño. ⁴⁵Eta ni ikusten nauanak, ni bialdu nauana ikusten dau. ⁴⁶Ni munduari argi egitera etorri naz: nigan sinistu dagianik bat be illunetan gelditu ez daiten. ⁴⁷Norbaitek nire berbak entzun bai eta gordeten ez ba'dauz, nik ez dot alakoa galduko: ni ez naz mundua galtzera etorri-ta, mundua salbatzera baiño. ⁴⁸Ni bazartu ta nire berbak onartzen ez dauzanak, ba-dauko orrek nok galdu: nik iragarri dodan irakatsiak berak galduko dau alakoa azken-egunean. ⁴⁹Izan be, nik ez dot nire buruz berbarik egin, bestetara baiño: ni bialdu nauan Aitak agindu daust esan eta berba egin bear dodana. ⁵⁰Eta ba-dakit nik aren agindua betiko bizitza da-

12, 38 Is. 53, 1.

12, 40 Is. 6. 9-10: judarrak fedeari egiten dautsoen gogorkeria (7, 34), zelan-alan Jaungoikoaren asmotan sartzen da (cf. Mt. 13, 13; Errom. 8, 11; Pedr. 1.ª, 2, 8).

na. Orregaitik, nik diñodazan berbak, Aitak esan daustazanez diñodaz nik”.

Eskatoloji-itxaldia*

Sarrera

Mk. 13, 1-4 (Mt. 24, 1-3; Lk. 21, 5-7)

13 ¹Eliza Nagusitik urtetea, bere ikasletariko batak auxe dirautso: “Irakasle, begira orko arriak eta argintzak!” ²Jesus’ek auxe esan eutsan: “Ikusten dozuz argintza guztiok? Ez da arri bat bestearen gainean lurjo bagarik geldituko”. ³Gero, Oriomendi’n, Eliza Nagusiaren aurrez-aurre jesarrita egoala, Pedro’k, Santiago’k, Yon’ek eta Ander’ek ixillean itandu eutsoen: ⁴“Esan egiguzu ori noiz jazoko dan, eta guztiok bete daitezaneke ezaupidea zein izango dan”.

Miñen asiera

Mt. 24, 4-14 (Mk. 13, 5-13; Lk. 21, 8-19)

⁴Jesus’ek auxe erantzun eutsen: “Begira, gero!: ez zagiezala iñok azpikeriz eroan. ⁵Etorri be asko etorriko dira nire izena artu ta, ‘Neu naz Kristo’a’ esanez, eta askoak eroango dabez okerbidera. ⁶Gudu (*gerra*) ta guda-otsai buruz berba egiten entzungo dozue. Begira, ez ikaratu!, ori jazobearra da-ta; baiña, oraindiño ez da azkena. ⁷Izan be, erri bat beste erri baten aurka ta erreinu bat beste erreinu baten aurka jagiko da, eta goseak eta lurrikarak izango dira or-emenka. ⁸Guzti ori, barriz, seingintzako oiñazeen asiera izango da*.

(Mk. 13, 9-12; Mt. 10, 17-22)

⁹“Baiña zuek, gorde zuen buruak; auzitegietara eroango zaitue, sinagogetan zigorkadaz astinduak izango

zaree ta agintarien eta erregeen aurrean egongo zaree nire izenagaitik, arein aurrean autor egin dagizuen. ¹⁰Le-nengo, Barri Ona jentil guztiai iragarri bear yake. ¹¹Eta iñoren eskuetan izteko eroan zagiezanean, ez larritu zertzaz berba egin bear dozuen; une aretantxe burura emon dakizuena esan: berba egingo dozuenok ez zaree zuek izango-ta, Espiritu Santua baiño. ¹²Anaiak anaia eriotzara emongo dau, eta aitak semea; semeak gurasoen aurka jagiko dira, eta il egingo dabez.

⁹Orduan, oiñazetara eroango zaitue, eta il, eta nire izenagaitik erri guztien gorrotagarri izango zaree. ¹⁰Orduan, askok okerbidera joko dabe, alkar salatu ta alkarri gorroto izango dautsoe. ¹¹Sasi-profeta asko agertuko dira, eta lagun asko okerbidera eroango dabez. ¹²Eta gaiztakeria geroago ta geiago ugaritzean, geienen maitasuna otzitu egingo da. ¹³Baiña, azkeneraiño iraun dagiana, orixe urtengo da onik. ¹⁴Erreiñuko Barri Ona lurbira zabalean iragarriko da, jentil *edo erri* guztien agiritzat*. Eta orduantxe etorriko da azkena.

Jerusalen’go larrialdi andia

Mt. 24, 15-25 (Mk. 13, 14-23; Lk. 21, 20-24)

¹⁵“Beraz, Daniel igarleak aitaturiko *ondamendi inguingarria* Toki Santuan ikusi dagizuenen* —irakurleak ulertu dagiala—, ¹⁶orduan, Judea’n egon daitezana mendietara iges egin dagiela; ¹⁷etxe-gaiñean egon daitena, ez daitela bere etxeko gauzak batzera jatsi; ¹⁸soloan egon daitena, ez daitela bere soingaiñekoaren

24, 14 Cf. Errom. 10, 18. Barri Ona, eldu be, erromar-agintaritzako toki bizienetara eldu zan 70’garren urtea baiño leenago (Cf. Errom. 1, 5, 8 eta abar).

24, 15 Daniel’ek (9, 27 eta abar), Jauretzean sasi-jainko baten irudia jarriko ebela iñoan; Jesus’ek, erromarak uria (Jerusalen) eta Jauretzea ondatu egingo ebezala iragarten dau (Mk. 13, 14; Lk. 21, 20).

hilla biurtu. ¹⁹Egun areitan seiña egiteko ta umea azten dagozanean zoritxarra! ²⁰Otoitz egizue zuen igesa neguz ez zapatuz izan ez daiten. ²¹Izan be, *larrialdi aundia be aundia izango da; a lakorik ez da izan lurra lur danetik gaur arte**, ezta barrero izango be. ²²Eta egun areik laburtuko ez ba'litzaz, ez litzakean iñor onik urtengo; baña, aukeratuak* dirala-ta, egun areik laburtu egingo dira.

²³Orduan iñok ba'dirautsue: 'Begira, ortxe dako Kristo'a, edo antxe', ez sinistu. ²⁴Sasi-kristoak eta sasi-profetak agertuko dira, eta ezaugarri ta mirari andiak egingo dabez, eta, al ba'litz, aukeratuak eurak be okertzeraiñoakoak egin be. ²⁵Aurretiaz iragarri dautsuet, gero!

Gizasemearen etorrera agirian izango da

Mt. 24, 26-28 (Lk. 17, 23-24, 37)

²⁶'Beraz, 'basamortuan dago', esaten ba'yatzue, ez urten; 'etxe-barruan dago', ez sinistu. ²⁷Oiñaztua eguzki-sortzaldetik urten eta sartzalderaiño agertzen danez, Gizasemearen etorrera be alantxe izango da-ta. ²⁸Gorpua egon daiten tokian, antxe batuko dira saiak.

Etorreraren ortzi-ezaugarriak

Mt. 24, 29-31 (Mk. 13, 24-27; Lk. 21, 25-27)

²⁹'Egun areitako larrialdia igarota bereala, eguzkia illundu egingo da, illargiak ez dau argirik egingo, izarrak zerutik jausi egingo dira, eta zeruko indarrak astinduak izango dira. ³⁰Orduan, Gizasemearen ezaugarria agertuko da zeruan; eta orduan, lurreko erri guztiak

24, 21 Cf. Dan. 12, 1; Apok. 7, 14.

24, 22 Aukeratuak: "enparauak", Erreifeura deitutako jadarrak (24, 31; Is. 4, 3; Errom. 11, 5).

negar egingo dabe, eta Gizasemea ikusiko dabe zeruko lañoen gainean indar eta aintza aundiz etorten. ³¹Eta bere aingeruak bialduko dauz turuta-otsez, eta oneik Aren aukeratuak batuko dabez lau aize-bazarretatik, zeru-muga batetik asi ta besteraiño.

Etorrera-unea

Mt. 24, 32-36 (Mk. 13, 29-32; Lk. 21, 29-33)

³²Ikasi egizue piko-arbolatik ipuin au: adarrak ziltzen yakozanean eta orriak urteten diranean, ezagutzen dozue ud(e)a urr dagoana. ³³Orrelaxe, ba, zuek be: guzti ori jazoten dala ikusi dagizuenean, konturatu zaitzeze Gizasemea ateaurrean urr dagoana. ³⁴Benetan dirautsuet: ez da gizaldi au igaroko, guzti ori jazo baiño len. ³⁵Zerua ta lurra igaro egingo dira; nire berbak, ostera, ez dira igaroko. ³⁶Baiña, egun eta ordu aretzaz iñok ezer ez daki, ez zeruko aingeruak, ezta Semeak be, Aitak bakarrik baiño*.

Iratzaririk egon-bearra

Mt. 24, 37-44 (Lk. 17, 26-27, 34-35)

³⁷Noe'ren egunetan jazo zanez jazoko da Gizasemearen etorreran be. ³⁸Izan be, uriol-aurreko egunetan, guztiak jan-edanetan eta emaztea edo senarra artzen ziarduen, Noe kutxan sartu zan egunerarte; ³⁹eta uriola etorri ta guztiak eroan ebazan arte, ez ziran konturatu: orrelaxe izango da Gizasemearen etorrera be. ⁴⁰Orduan, soloan lagun bi egongo dira: bata eroana ta bestea itxia izango da; ⁴¹emakume bi errotan eioten jardungo dabe: bata artu ta bestea itxia izango da.

24, 36 Kristo'k, gizona zan aldetik begiratuta, Aitagandik artu eban (4, 3) bere eginkizunerako egokion ezaguera, baiña zertxobaitzuk ez jakitea be ba-zeitekean (cf. Mk. 13, 32).

⁴²Iratzarririk egon, ba, ez dakizue Jauna zein egu-
netan datorren-eta. ⁴³Aditu ondo: etxeko jaunak la-
purra zein gau-alditan etorriko litzakean ba'leki, iratza-
rririk egongo litzake, eta ez leuke bere etxea zulatzen
itxiko. ⁴⁴Egon, ba, zuek be gertu: gutxien uste dagi-
zuen orduan etorriko da Gizasemea-ta.

Etxezaiñaren ipuiña*

Mt. 24, 45-51 (Lk. 12, 42-46)

⁴⁵Nor da, ba, ugazabak bere morroi-neskameen
buru jarri eban morroi zintzo ta zuurra, aldi egokian
arei jatekoa emoteko? ⁴⁶Zoriontsua benetan, ugazabak,
etorri daitenean, orrela egiten aurkitu dagian morroia!
⁴⁷Benetan dirautsuet: bere ondasun guztien nagusi ja-
rriko dau. ⁴⁸Baiña, alako morroi gaiztoak berekautan
ba'diño: 'Nire ugazaba berandu dator', ⁴⁹eta bere la-
gunak joten eta moskorrakaz jan-edaten asten ba'da,
⁵⁰uste ez dauan egunean eta ez dakian orduan morroi
aren ugazaba etorriko da, ⁵¹morroia jo ta azalutsai zor
yaken zoria emongo dautso; an izango da negarra ta
agin-karraskada!

Amar nesken ipuiña*

Mt. 25, 1-13 (Cf. Lk. 12, 35-38)

25 ¹Orduan, Zeruetako Erreiñua, amar nesken an-
tzekoa izango da: argi-ontzi bana eskuetan artu-
ta, senargeiaren billa urten ziran. ²Areitariko bost burua-

24, 45 Etxezaiñaren ipuiña. Urrengo iru ipuiñak norberaren az-
ken-aldiai buruzkoak dira. Lenengo ipuiñak, elizan eginkizunen ba-
ten ardura dauan Kristo'ren serbitzari bat jarten dau aurrean (cf.
Lk. 12, 42).

25 Amar nesken ipuiña. Neskak, Kristo'ren zain dagozan kris-
tauen irudi dira (cf. Lk. 12, 35; 13, 25).

riñak ziran, eta beste bost zuurrak. ³Buruariñak, euren
argi-ontziak artzean, ez eben oriorik artu; ⁴zuurrak, oste-
ra, euren argi-ontziakaz batera, orioa be artu egin eben
euren ontzietan. ⁵Senargeiak etortea luzatu egiten ebal-
-ta, guztiak lo-zorian eta lotan gelditu ziran. ⁶Baiña, ga-
berdian deadar au entzun zan: 'Ba-dator senar-geia!
Urten zakioze bidera!' ⁷Orduan, neska guzti areik jagi
ta argi-ontziak atondu ebezan. ⁸Eta buruariñak zuurrai
auxe esaten eutseen: 'Emon egiguzue zuen oriotik, gu-
re argi-ontziok itxungi (*atzamatu*) egiten dira-ta'. ⁹Bai-
ña, zuurrak auxe erantzun eutseen: 'Ez, orixe!, one-
nean gureztat eta zuentzat ez da naikoa izango-ta; obe
da saltzailleakana joan eta erosi dagizuen'. ¹⁰Orioa eros-
tera joan ziran bitartean, senargeia etorri zan; eta ger-
tu egozanak, aregaz ezteguna sartu ziran eta atea itxi
egin zan. ¹¹Geroago, beste neskak etorri ziran, esanez:
'Jauna, Jauna, zabaldu egiguzu atea!' ¹²Baiña, arek
erantzun eban: 'Benetan dirautsuet: ez zaituet eza-
gutzen'. ¹³Iratzarririk egon, ba, eguna ta ordua ez-eza-
gunak dozuez-ta.

Talentuen ipuiña*

Mt. 25, 14-30 (Cf. Lk. 19, 12-27)

¹⁴Alako gizon baten antzekoa be ba-da (*zeruetako
Erreiñua*); urrun joaterakoan, bere morroiari dei egi-
ñik, bere ondasunak bere morroien zainpean itxi eba-
zan; ¹⁵bati bost talentu° itxi eutsazan, beste bati bi, eta
beste bati bat bakarrik, bakotxari bere trebetasunari
egokionez; gero, joan egin zan. ¹⁶Bereala, bost talentu

25, 14 Talentuen ipuiña. Kristauak, euren Irakaslearen dočiai fru-
tua atarazo bear dautsee (cf. Lk. 19, 12).

° Talentu: bakotxak 60 mina, eta mina bakotxak eun peseta urroz-
ko.

artu ebazanak, irabazitan jarririk, beste bost irabazi ebazan. ¹⁷Bi jaso ebazanak be, beste bi irabazi ebazan. ¹⁸Talentu bat jaso ebanak, barriz, joan eta lurrean zulo bat egiñik, bere jaunaren dirua gorde egin eban.

¹⁹Andik luzarora, morroi arein jauna etorri ta kontuak garbitzen asten yake. ²⁰Bost talentu jaso ebazanak, jaunagana etorri ta beste bost talentu ekarri eutsazan, esanez: 'Jauna, bost talentu itxi zeustazan: ona emen neuk irabazitako beste bost'. ²¹Aren jaunak auxe esan eutsan: 'Ori, ori, morroi on eta zintzo!; gutxian zintzo izan zaran ezkerro, askoren buru jarriko zaitut; sartu zaitetz zure jaunaren pozetan'.

²²Talentu bi artu ebazanak be, urreratu ta esan eutsan: 'Jauna, talentu bi itxi zeustazan: ona emen neuk irabazitako beste bi'. ²³Aren jaunak auxe esan eutsan: 'Ori, ori, morroi on eta zintzo!; gutxian zintzo izan zaran ezkerro, askoren buru jarriko zaitut; sartu zaitetz zure jaunaren pozetan'.

²⁴Azkenez, talentu bat artu ebanak be, urreratu ta esan eutsan: 'Jauna, ba-dakit gizon zorrotza zarana, erein ez dozun tokian be artu ta zabaldu ez dozun tokian be batu egiten dozuna. ²⁵Orregaitik, bildurrak artu nenduan, eta joan eta zure talentua lurpean gorde neban. Begira: emen dozu zeurea dana'.

²⁶Baiña, aren jaunak auxe erantzun eutsan: 'Morroi gaizto ta nagí ori! Ba-zekian erein ez dodan tokian be artu ta zabaltzen ez dodan tokian be batu egiten dodana. ²⁷Beraz, nire dirua diru-gizonen eskuetan jarri bear zenduan; ni barrero etortean, nirea bere irabaziaz jaso nengian. ²⁸Kendu egiozue, ba, talentu ori, eta emon amar talentuak daukazan orri. ²⁹Izan be, ba-daukanari, emon egingo yako, eta gaiñezka izango dau; ez daukanari, ostera, ba-daukana be kendu egingo yako. ³⁰Eta ezetako be ez dan morroi ori, jaurti egizue kanpoño illunetara. An izango da negarra ta agin-karraskada!'"

Azken-azkia*

Mt. 25, 31-46

³¹"Gizasemea, bere aingeru guztiak lagun dauzala, bere goraldian etorri daitenean, bere aintzaren errege-jarlekuan jesarriko da. ³²Bere aurrean izango dira batuak erri guztiak, eta alkarregandik banandu egingo dauz, artzainak ardiak akerrakandik banantzen dauzanez. ³³Ardiak bere eskumaldean jarriko dauz, eta akerak bere ezkerrekaldean. ³⁴Orduan, Erregeak bere eskumaldekoai auxe esango dautse: 'Etorri zaitetze, nire Aitaren bedeinkatuok!: artu egizue munduaren asierarik zuentzat atondutako Erreiñua. ³⁵Gose izan nintzan, eta jaten emon zeusten-eta; egarri izan nintzan, eta edaten emon zeusten; arrotz nintzan, eta etxean artu nenduzuen; ³⁶ billoizik nengoan, eta jantzi egin nenduzuen; geisorik, eta ikustaldia egin zeusten; giltzapean, eta ikustera etorri zintzakidazen'.

³⁷Orduan, zintzoak auxe erantzungo dautsoe: 'Jauna, noiz ikusi zenduguzan, ba, goserik, eta jaten emon?, edo egarri, eta edaten emon? ³⁸Noiz ikusi zenduguzan, ba, arrotz, eta etxean artu?, edo billoizik, eta jantzi? ³⁹Noiz ikusi zenduguzan geisorik edo giltzapean, eta ikustera joan gintzakizun?' ⁴⁰Eta Erregeak esango dautse: 'Benetan dirautsuet: nire anai oneitariko txikiren bati egin zeutsena, neuri egin zeusten'.

⁴¹Orduan, bere ezkerrekaldekoai be auxe esango dautse: 'Alde nigandik, madarikatuok!, deabruarentzat eta aren aingeruentzat gertuta dagoan betiko sutara. ⁴²Gose izan nintzan, eta ez zeusten jaten emon-eta;

25, 31 Azken-azkia. Kristo'k, bere azken-etorreran, aldi guztietako gizon guztiak epaitzen dauz, berbiztu daitezanean (12, 41 eta abar): arein egitada bereziak begiraturik ez (7, 22-23), arein erruki-egintzak ikusirik baiño (cf. Is. 58, 7; Job. 22, 6), Bereak diranak Berari egiñak (10, 40; Ap. Eg. 9, 5), Kristo'ren etorrera itxaroten dagozala (Yn. 13, 34). Sinismenak be artzen dau parte (Mt. 10, 32).

egarri nintzan, eta ez zeusten edaten emon: ⁴³arrotz nintzan, eta ez nenduzuen etxean artu; billoizik nengoan, eta ez nenduzuen jantzi; geisorik eta giltzapean, eta ez zeusten ikustaldirik egin’.

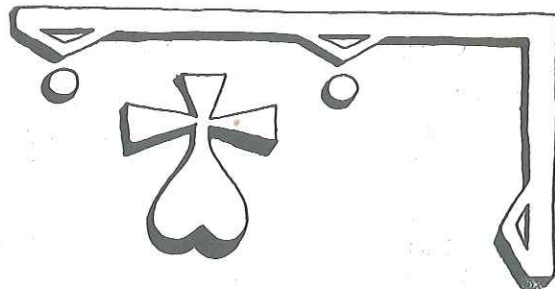
⁴⁴Orduan, ezkerraldekoak be auxe esango dabe: ‘Jauna, noiz ikusi zenduguzan, ba, goserik, edo egarri, edo arrotz, edo billoizik, edo geisorik, edo giltzapean, eta ez gintzakizun laguntzera joan?’ ⁴⁵Eta arek auxe erantzungo dautse: ‘Benetan dirautsuet: oneitariko txikiren bati egin ez zeutsena, neuri be ez zeusten egin’.

⁴⁵Eta oneik betiko oiñazetara joango dira; zintzoak, barriz, betiko bizitzara”.

Jesus'en azkenengo egunak

Lk. 27, 37-38

³⁷Egunez Jaunaren Etxean irakasten eban; eta gaba igarotera, Oriotegi izeneko mendira igoten zan. ³⁸Eta erri gutzia goizean-goiz joaten zan Jesus'egana, Jaunaren Etxean berari entzutera.

NEKALDIA

Azpi-jokoa Jesus'en aurka

Mt. 26, 1-5, 15-16 (Mk. 14, 1-2; Lk. 22, 1-2)

26 ¹Jesus'ek itzaldiok amaitu ebazanean, bere ikasleai auxe esan eutsen: ²“Ba-dakizue egun bi barru Pazkoa dana; eta Gizasemea gurutzean josteko salduko dabe”. ³Orduan, abadeburu ta erriko zaarrak Kaifas eritxon Abade Nagusiaren jauregian batu ziran; ⁴eta Jesus'i azpikeriz eskuak ezarteko ta eriotza emoteko erabagia artu eben. ⁵“Jaiegunean ez, baiña”, iñoen, “errian ma-xinadaren bat sortu ez daiten”.

Judas'en saldukeria

Mt. 26, 14-16 (Mk. 14, 10-11; Lk. 22, 3-6)

¹⁴Orduan, Amabietariko bat, Judas Iskariote izeneko-a, abadeburuakana joan zan, ¹⁵eta auxe esan eutsen: “Zer emon nai daustazue, eta neuk itxiko dautsuet zuen eskuetan?” Areik ogetamar zidarrezko diru eskiñi eutsuezan. ¹⁶Eta arrezkero, Jesus arei saltzeko aukera-billa ebillen Judas.

Pazko-aparia atontzen

Mk. 14, 12-16 (Mt. 26, 17-19; Lk. 22, 7-13)

¹²Otilletako lenengo egunean, Pazko-bildotsa oparizatzen ilten ebenean, ikasleak Jesus'i auxe dirautse: "Nora nai dozu joan gaitez, zuk Pazko-bildotsa jateko atontzeak egin dagiguzan?" ¹³Orduan, bere ikasle bi bialdu ta auxe dirautse: "Zoaze urira; edarra-bete ur daroan gizon bat urtengo yatzue bidera; jarraitu egiozue; ¹⁴eta sartu daiten tokian, esan egiozue ugazabari: 'Irakasleak diño: Nun dago nire jantokia, nire ikasleakaz batera Pazkoa jan dagidan? ¹⁵Jantoki aundi bat erakutsiko dautsue goiko bizitokian; atondu egiguzuez antxe bear diranak". ¹⁶Ikasleak urten, urira eldu, guztia Jesus'ek esan eutsenez aurkitu, eta Pazkoa gertatu eben.

Pazko-aparia

Lk. 22, 14-18

¹⁴Ordua eldu zanean, apostoluakaz maian jarri zan; ¹⁵eta auxe esan eutsen: "Gogo biziaz gura izan dot nekeak eroaten asi baiño len Pazko au zuekaz batera jatea. ¹⁶Ba-dirautsuet: ez dot Pazko au barriro jango, Jaungoikoaren Erreiñuan bete daiten arte"*. ¹⁷Eta edontzi^o bat arturik*, eskerrak emon eta auxe esan eban: "Artu au ta banandu egizue zuen artean. ¹⁸Ba-dirautsuet: onezkero, ez dot maats-ardao onetatik barriro edango Jaungoikoaren Erreiñua etorri daiten arte.

22, 16 Eukaristia egiteaz, eta gero, era osoz eta estalki bagarik, aldien azkenean.

22, 17 Lukas'ek tartide (paralelismo) bat dakar: Pazkoa, eta gero Pazko-apariko edontzia alde batetik, eta bestetik, ogia eta Alkartasun Barriko edontzia (19-20).

* Edontzi = edan-ontzi: cáliz, copa, vaso.

Eukaristia

Lk. 22, 19-20 (Mt. 26, 26-28; Mk. 14, 22-24; Kor. 1.ª, 11, 23-25)

¹⁹Eta ogia artu, eskerrak emon, banandu ta emon egin eutsen, esanez: "Au neure gorputza da, zeuen alde eskiñiko dana; au, neure gomutaz egizue". ²⁰Era be-rean egin eban edontziaz (*kalizaz*) be, apalondoan: "Edontzi au, Alkartasun Barria da nire odoletan, zeuen alde isuriko dana".

Judas'en saldukeria agertzen dau

Lk. 22, 21-23 (Mt. 26, 20-25; Mk. 14, 17-21; Yn. 13, 21-30)

²¹"Ementxe dago, barriz, nigaz maian ni saltzen nauanaren eskua. ²²Izan be, Gizasemea ba-doa, erabagita dagoanez. Baiña, errukarria benetan, Gizasemea saltzen dauan gizona!" ²³Orduan, areik alkarregaz eztabaidan asi ziran, euretariko nor ete-litzaken olakorik egin leikena.

Nor da nagusiena?

Lk. 22, 24-27 (Mt. 20, 25-27; Mk. 10, 42-44)

²⁴Eztabaida bat be sortu zan euren artean, ia nor ete-zeitekean euretariko nagusiena. ²⁵Jesus'ek auxe esan eutsen: "Errietako erregeak erria euren menpean dauke eskubide osodun jaunak lez; eta arein gain aginpidea dabena, Ongille izena emoten dautse. ²⁶Zuen artean, barriz, ez bedi orrela izan, bestetara baiño: zuetariko aundiena, txikiena lez izan daitela, eta agintzen dauana morroitzen diarduana lez. ²⁷Nor da, izan be, aundiago?, maian dagoana ala maian morroi dagoana? Maian dagoana, ezta? Emen, ba: ni zuen artean morroi lez diardut".

Apostoluci agindutako saria

Lk. 22, 28-30 (Mt. 19, 28)

²⁸“Zuek nire larrialdietan neugaz iraun dozue; ²⁹eta nik, nire aldetik, Erreiñua atontzen dautsuet, niri Aitak atondu daustanez: ³⁰nire Erreiñuan neure maian jan eta edan dagizuen, eta Israel’go amabi jatorriak epaitzeko auzi- jarlekuetan jesarri zaitezen”.

Jesus’ek bere ikasleen oiñak garbitzen dauz

Yon 13, 1-20

13 ¹Pazko-jai aurrean, Jesus’ek, mundu onetatik Aitagana joateko ordua etorri izan yakona jakiñik, munduan egozan bereak maite izanda, azken-azkeneraño maite izan ebazan. ²Aparitan, deabruak Simon Iskariote’ren semea zan Judas’i Jesus saltzeko asmoa orduko sartu izan eutsanean, ³Aitak guztia eskuetan itxi izan eutsala jakiñik, baita Jaungoikoagandik urten izan zala ta Jaungoikoagana yoiala be, ⁴maitik jagi, soingaiñekoa kendu ta, esku-zapi bat arturik, gerrian lotu eban. ⁵Gero, ontzi baten ura ipiñi ta ikasleen oiñak garbitzen eta gerrian eukan esku-zapiaz sikatzen asi zan.

⁶Simon Pedro’gana eldu zan; eta onek ba-dirautso: “Jauna, zuk niri oiñak garbitu?” ⁷“Nik egiten dodana —erantzun eutsan Jesus’ek—, zuk ez dakizu orain; geroago jakingo dozu”. ⁸Pedro’k dirautso: “Iñoiz be ez daustazuz oiñak garbituko”. “Garbitzen ez ba’zaitut —erantzun eutsan Jesus’ek—, ez dozu nigaz artu-emonik”. ⁹Simon Pedro’k dirautso: “Jauna, oiñak bakarrrik ez, baita eskuak eta burua be”. ¹⁰Jesus’ek dirautso: “Uretan egon danak, ez dauko garbitu bearrik; guztiz garbi dago. Eta zuek garbi zagoze*, guztiok egon ezarren”. ¹¹Ba-ekian nok salduko eban, eta orrexegaitik esan eban “ez zagoze guztiok garbi”.

13, 10 Aurrerantzean, Jesus’en opariaren bidez (15, 2-3; Yn. 1.ª, 1, 7).

¹²Arei oiñak garbitu ta bere soingaiñekoa artuta gero, barriro maian jarri zan, eta auxe esan eutsen: “Uler-tzen dozue egin dautsuedana? ¹³Zuek, “Irakasle” ta “Jauna” izenaz deitzen nozue, eta ederto esanda, izan be banaz-ta. ¹⁴Beraz, zuen Jauna ta Irakaslea nazan onek zuei oiñak garbitu ba’dautsuedaz, zeuek be alkarri garbitu bear dautsazuez oiñak. ¹⁵Ikasbidea emon dautsuet, nik zuei egin dautsuedanez egin dagizuen zuek be. ¹⁶Bene-benetan dirautsuet: morroia ez da bere ugazaba baiño geiago, ezta bialdua be bialdu dauana baiño geiago. ¹⁷Au jakiñik, zoriontsuak izango zaree zuek ori egiten ba’dozue. ¹⁸Ez diñot au guztiokaitik; ezagutzen dodaz nik aukeratu dodazanak; baiña, Liburu Santuko au bete bearra da: *Nire ogia jaten dauanak, bere orpoa neure aurka jaso dau**. ¹⁹Oraindik dirautsuet, jazo baiño len: jazo daitenean, ni ba-nazala sinistu dagizuen*. ²⁰Bene-benetan dirautsuet: nik bialdu dagidana onartu dagianak, neu artzen nau; eta ni onartu nagianak, ni bialdu nauana artzen dau”.

Judas’en saldukeria agertzen dau

Yon 13, 21-30 (Mt. 26, 21-25; Mk. 14, 18-21; Lk. 22, 21-23)

²¹Berbok esan ebazanean, bere barruan larri baten jarri zan, eta auxe autortu eban: “Bene-benetan dirautsuet: zuetariko batek saldu egingo nau”. ²²Ikasleak alkarri begiratzen eutsoen, ori nortzaz iñoan ez ekiela.

²²Areik, samiñez baterik, “Neu ete-naz, ba, Jauna?”, esaten asi yakozan. ²³Jesus’ek auxe erantzun eban: “Nigaz batera azpillean (*platerean*) eskua sartu dauanak, orrexek salduko nau. ²⁴Ba-doa Gizasemea, beronetzaz

13, 18 Sal. 41, 10.

13, 19 Cf. 8, 24. Judarren sinisgogorkeria lez (12, 40), Judas’en saldukeria be Jaungoikoaren asmotan sartzen da, eta orrek, ikasleen sinismena sendotu egingo dau, Jesus’en gorespeneren laguntzaille izanik (13, 32; 12, 23; 17, 1, 5; cf. 3, 14).

idatzita dagoanez; baiña, Gizasemea saltzen dauan gizonaren errukarria! Obe leuke gizon orrek jaio ez ba' litz!". ²⁵Orduan, Jesus salduko ebanak, Judas'ek, auxe itandu eban: "Neu ete-naz, ba, Irakasle?" Jesus'ek dirautso: "Zeuk esan dozu".

²³Ikasletariko bat, Jesus'ek maite ebana, maian Jesus'en ondoan egoan. ²⁴Simon Pedro'k kiñu bat egin eta auxe esan eutsan: "Itandu egiozu ori nortzaz diñoan". ²⁵Arek, Jesus'en bular-gaiñera makurtuaz, ba-dirautso: "Jauna, nor da?" ²⁶Jesus'ek auxe erantzuten dautso: "Nik orain bustitera noan agokada bat emon dagiodana da". Eta agokada bat bustirik, artu ta Judas'i, Simon Iskariote'ren semeari emoten dautso. ²⁷Eta orduan, agokada ondoren, aregan Satanas sartu zan. Jesus'ek dirautso: "Egitekoa, egizu laster". ²⁸Baiña, mai-lagunetariko batek be ez eban ulertu ori zegaitik zirautsan. ²⁹Diruzorroa Judas'ek eukan-eta, Jesus'ek auxe zirautsala uste eben batzuek: "Erosi egizu jaiegunerako bear doguna", edo-ta, beartsuai zerbait emoteko agintzen eutsala. ³⁰Judas, agokad(e)a artuta batera, urten egin zan. Gaba zan.

Eukaristia

Mt. 26, 26-29 (Mk. 14, 22-25; Lk. 22, 19-20; Kor. 1.^a, 11, 23-25)

²⁶Jaten ziarduela*, Jesus'ek ogia artu eban, eta, be-deinkatuta, zatitu egin eban, eta bere ikasleai emonik, auxe esan eban: "Artu, jan egizue, au neure gorputza da". ²⁷Gero, edontzia (*kaliza*) artu eban, eta eskerrak emonda, emon egin eutsen, esanez: "Edan egizue onetatik guztiok, ²⁸au Alkartasuneko neure odola da, pekatuen parkamenerako askoren alde isuria izango dana*.

²⁶, ²⁶ Pozko-oituren bedeinkapenen eta otoitzen ostean dator aparria; era onetan sartzen dau Jesus'ek jaurespen barria.

²⁶, ²⁸ Oparigai bikaiñaren odolak (cf. Ex. 24, 4-8), profetak aurretiaz iragarritako Alkartasun barria sendotu (Jer. 31, 31) eta gi-

²⁹Eta auxe dirautsuet: onezkero ez dot geiago maats-ardao onetatik edango, nire Aitaren Erreiñuan ardao barrria zeuekaz edan dagidan egunerarte*.

Agindu barria

Yon 13, 31-35

³¹Judas urten zanean, Jesus'ek ba-diño: "Oraintxe izan da goratua Gizasemea, eta Jaungoikoa izan da goratua aregan. ³²Jaungoikoa orregan goratua izan ba'da, Jaungoikoak be beragan goratuko dau ori; eta laster goratuko dau".

³³"Ene semetxook: onezkero apur bateko nago zuekaz. Zuek neure billa ibiliko zaree; eta judarrai esan neutsena bera dirautsuet orain zuei be: ni noan tokira, zuek ezin etorri zaitেকেze. ³⁴Agindu barri bat emoten dautsuet*: alkar maite dagizuela. Nik maite izan zaituedanez, zuek be alkar maite dagizuela. ³⁵Onetanxe ezagutuko dabe guztiak neure ikasle zareena: zuek alkar maite izatean".

Pedro'ren ukatzea ta çamua agertzen dau

Yon 13, 36-38 (Lk. 22, 31-44)

³⁶Simon Pedro'k dirautso: "Jauna, nora zoaz?". "Ni noan tokira —erantzun eutsan Jesus'ek—, zuk orain ezin jarraitu daikedazu; geroago jarraituko daustazu". ³⁷Pedro'k dirautso: "Zegaitik orain ezin jarraitu daiketzut? Neure bizia emongo dot zugaitik". ³⁸Jesus'ek auxe erantzuten dautso: "Zeure bizia emongo dozula nigaitik? Benetan dirautsut: ez dau oillarrak kukurruko egingo, zuk ni iru bidar ukatu baiño len".

³¹"Simon, Simon! Begira: zuek garia lez galbaatze-

zaki guztien erospena egingo dau (Mt. 20, 28), Yabe'ren Morroiri gordetako erospena (Is. 53, 12; cf. Ebert. 9, 1-1).

²⁶, ²⁹ Eskatoloji-aparria aitatzen dau (8, 11 eta çbar; cf. Kor. 1.ª, 11, 26)

ko eskubidea eskatu dau Satanas'ek; ³²baiña, nik zeure alde erregutu dot, zure sinistea makaldu ez daiten. Eta zuk, onbideratu zaitenez, sendotu egizuz zure anaiak". ³³Pedro'k auxe esan eban: "Jauna, gertu nago giltzapera ta eriotzaraiño be zeugaz joateko". ³⁴Jesus'ek, barriz, auxe esan eutsan: "Zeuri dirautsut, Pedro: ez dau gaur oillarrak kukurruku egingo, zuk ni ezagutzen nozula iru bidar ukatu baiño len".

Bidea, Egia eta Bizitza

Yon 14, 1-21

14 ¹"Ez bedi larritu zuen biotza*. Jaungoikoagan sinisten dozue; neugan be sinistu egizue. ²Nire Aitaren etxean bizitoki asko dagoz; ezezkoan, esango neuskizuen; zuei toki bat gertatzera noa-ta. ³Eta joan eta tokia gertatu dagitzuedanean, atzera etorri ta neugaz artuko zaituet: ni egon naiten tokian zeuek be egon zaitezen*. ⁴Eta ba-dakizue zuek ni noan tokirako bidea".

⁵Tomas'ek dirautso: "Jauna, ez dakigu nora zoazanik, eta zelan jakin daikegu, ba, bidea?" ⁶Jesus'ek dirautso: "Neu naz Bidea eta Egia eta Bizitza*. Aitagana ez doa iñor neure bidez izan ezik. ⁷Ni ezagutu izan ba'nenduzuen, neure Aita be ezagutuko zeukeen. Aurre-

13, 34 Legeko agindu ori (Leb. 19, 11; Mt. 22, 34; Errom 13, 9-10) Jesus'ek bere maitasunaz erabarritu egiten dau (13, 1; Yn. 1.ª, 3, 11; 4, 10-12), eta, Jesus'en joate-ondoren, aldi barrien lege nagusia izango da (33; Mt. 25, 31. Cf. Kor. 1.^a, 13, 1).

14, 1 14'garren ataleko berba guztiak ikasleen sinismena sendotzeko asmoa daroe.

14, 3 Beraz, ikasleak Jesus aintzatsugaz batuko dira Aitaren ondoan: auxe da Elizaren itzaropen andia (21, 22; Tes. 1.^a, 4, 16-17; Fil. 4, 5).

14, 6 Jesus'ek Aitagana daroa, baktaxari Berau agerturik (1, 18; 3, 11); Aitaren izaer(e)a irakasten eta artzen dau beragaz (1, 14; 4, 23; 8, 31; 18, 37); Aitaren bizia emoten dau (1, 4; 5, 19, 17, 3).

rantzean, ezagutzen dozue, baita ikusi be egin dozue".

⁸Felipe'k dirautso: "Jauna, erakutsi eiguzu Aita, eta naikoa dogu". ⁹Jesus'ek dirautso: "Onen luzaro zeuekaz egon, eta ez nozu ezagutzen, Felipe? Ni ikusi nauanak, Aita ikusi dau. Zelan diñozu, ba, 'erakutsi eiguzu Aita'? ¹⁰Ez dozu sinisten ni Aitagan nagoanik eta Aita neugan dagoanik, ala? Nik dirautsuedazan berbok, ez diñodaz neure buruz: neugan dagoan Aita da lanak egiten dauzana. ¹¹Sinistu egidazue: ni Aitagan nago, eta Aita neugan dago. Sinistu egizue egiñakaitik, beiñik-bein. ¹²Benetan dirautsuet: nigan sinisten dauanak, berak be egingo dauz nik egiten dodazanak, eta aundiagoak be egingo dauz, ni Aitagana noa-ta*. ¹³Eta neure izenean eskatu dagizuen edozer, orixe egingo dot nik, Aita Semeagan goratua izan daiten. ¹⁴Nire izenean zerbait eskatzen ba'daustazue, orixe egingo dot. ¹⁵Ni maite ba'nozue, gordeko dozue nire aginduak; ¹⁶eta nik Aitari eskatuko dautsat eta beste Poz-emoille bat emongo dautsue*, beti zeuekaz egon daiten: ¹⁷egiazko Espiritua da, munduak ezin artu daikena, ez dau ikusten ez ezagutzen-eta. Baiña zuek, bai, ezagutzen dozue, zeuekaz bizi ta zeuekan dago-ta. ¹⁸Ez zaituet umezurtz itxiko: etorriko nakizue barriro. ¹⁹Laster ez nau munduak geiago ikusiko; zuek, barriz, bai, ikusiko nozue: ni bizi naz-ta, eta zuek be bizi izango zaree. ²⁰Egun aretan ulertuko dozue ni neure Aitagan nagoana, eta zuek neugan eta ni zeuekan*. ²¹Nire aginduak onartzen eta beteten dauzana, arexek maite nau; eta ni maite nauana,

14, 12 Goratua izan ondoren, Espiritu (Santua) bialduko dautse (1, 33).

14, 16 Poz-emoillea, Jaqole eta burubide-emoillea (aolkularia). Kristo'ren eta Espiritu (Santuaren) ekintza-arteke bardintzak, argiro erakusten dau azken onen nortasuna (Yn. 1.^a, 2, 1 eta Yn. 14, 26). Berak daroa egi osotara (16, 13), eta Berak egiten dau autor Kristo'ri buruz (15, 26; 16, 8, cf. 10, 25).

14, 20 Kristauen artu-emonak Semeagaz, Semeak Aitagaz daukazanaren antzekoak dira (10, 14-15; 15, 9; 17, 21 eta abar).

maite izango dau nire Aitak; eta neuk be alakoa maite izango dot eta agertu egingo nakio”.

Kristo'ren bakea

Yon 14, 22-31

²²Judas'ek —Iskariote'k ez, gero—, auxe dirautso: “Jauna, zer dala-ta guri bai ta munduari ez zakiozala agertuko?” ²³“Norbaitek maite ba-nau —erantzun eutsan Jesus'ek—, neure itza beteko dau, eta nire Aitak maite izango dau alakoa, eta etorri egingo gakioz eta beragan egongo gara egotez. ²⁴Ni maite ez nauanak, ez dauz nire berbak gordeten. Eta nire itza ez da nirea, ni bialdu nauanarena baiño. ²⁵Berbok, zeuen artean nagoala esan dautsuedaz. ²⁶Baiña, nire izenean Aitak bialduko dauan Espiritu Santu Poz-emoilleak irakatsiko dautsue guztia, eta nik esan dautsuedan guztia ekarriko dautsue gogora.

²⁷Bakea izten dautsuet, neure bakea emoten dautsuet; ez dautsuet munduak emoten dauanez emoten. Ez bedi larritu zuen biotza, ezta kikildu be. ²⁸Ba-noa ta ba-natorkizue' esaten entzun nozue. Ni maite ba-nengizue, poztuko zintzakeze ni Aitagana joateaz: Aita ni baiño aundiagoa da-ta*. ²⁹Orregaitik, jazo baiño len esan dautsuet: jazo daitenean, sinistu dagizuen. ³⁰Onezkero, ez dot zuekaz berbaldi aundirik egingo, mundu onetako nagusia ba-dator-eta. Arek ezin egin daike ezer nire aurka; ³¹baiña, jakin egin bear dau munduak, nik Aita maite dodana ta Aitak agindu daustanez egiten dodana nik. Jagi zaiteze. Goazan emendik”.

Benetako maatsondoa*

15 ¹“Ni benetako maatsondoa naz, eta nire Aita maastizaiña da. ²Nigan fruturik ez dakarren edozein aien, ebagi egiten dau; eta frutua dakarrena,

14, 28 Semearen aintza eta Aitarena bardiña da (8, 24), Semearena aldi labur batez estalduta dagoanaren (1, 14).

15 Benetako maatsondoa. Jesus'ek barrero be (cf. 6, 35) maatson-

iñausi egiten dau, frutu geiago emon dagian. ³Zuek, onezkero, garbi zagoze, iragarri dautsuedan itzari esker. ⁴Iraun egizue nigan, nik zuekan lez. Matsondoan egon ezik, aienak berez fruturik ezin ekarri daikenez, zuek be ezin daikezue neugan iraun ezik. ⁵Ni maatsondoa naz; zuek, aienak. Nik beragan lez, neugan irauten dauanak, frutua ugari dakar: nigandik aldenduta, ezertxo be ezin egin daikezue-ta. ⁶Neugan irauten ez dauana, kanpora jaurtia izaten da, aiena lez, eta igartu egiten da; gero batu ta sutara jaurtiten dabez, eta erre egiten dira. ⁷Neugan irauten ba'dozue, eta nire berbak zeuekan irauten ba'dabe, eskatu nai dagizuena, eta jadetsi egingo dozue. ⁸Auxe da nire Aitaren gorape-na: zuek frutua ugari emon dagizuela, eta orrela neure ikasle izango zaree. ⁹Aitak maite izan nendunez maite izan zaituet neuk be; iraun egizue nire maitasunean. ¹⁰Aginduak gordeten ba'dozue, neure maitasunean iraungo dozue, neuk be nire Aitaren aginduak bete ta Aren maitasunean irauten dodanez. ¹¹Nire poza zeuekan egon daiten esan dautsuet au, eta zuen poza bete-betea izan daiten. ¹²Auxe da nire agindua: alkar maite dagizuela, nik zuek maite izan zaituedanez. ¹³Bere adiskideen alde bere bizia emoten dauanak baiño maitasun aundiagorik iñok be ez dau. ¹⁴Zuek neure adiskideak zaree, agintzen dautsuedana egiten ba'dozue. ¹⁵Onezkero, ez dautsuet morroi izena emongo, ugazabak egiten dauana morroiak ez daki-ta; zuei, adiskide esan dautsuet, nire Aitari entzun dautsadan guztia ezaguera-zo dautsuet-eta. ¹⁶Ez nozue zuek ni aukeratu, neuk zuek baiño; eta joan zaitezen eta frutua emon dagizuen aukeratu zaituet, eta frutu iraunkorra izan daiten aukeratu be, nire izenean Aitari eskatu dagiozuen edozer emon

doaren Bibliako irudia darabil (Is. 5, 1; Jer. 2, 21 eta abar; Mt. 20, 1 eta abar). Benetako maatsondoaren frutuak ez dautso Jaungoikoari utsik egingo: Aregan bizi diranen fedezko ta maitasunezko bizitza da.

dagitzuen. ¹⁷Auxe agintzen dautsuet: alkar maite dagizuela”.

Munduaren gorrotoa

Yon 16, 18-27

¹⁸“Munduak gorroto ba’dautsue, jakin egizue, zuei baiño len izan daustana gorroto niri. ¹⁹Mundukoiak ba’zintzaze, munduak berea maite izango leuke; baiña mundukoiak ez zaren ezker, nik zuek aukeratzean mundutik atara egin zaituet-eta, orrexegaitik dautsue gorroto munduak. ²⁰Izan egizue gogoan esan dautsuedan berba au: Morroia ez da bere ugazaba baiño geiago. Ni aurrean erabili ba’nabe, zuek be aurrean erabiliko zaitue; nire itza bete ba’dabe, zeuena be gordeko dabe. ²¹Baiña guzti au neure izenagaitik egingo dautsue, bialdu nauana ez dabe ezagutzen-eta. ²²Ni etorri izan ez ba’nintz eta barbarik egin izan ez ba’neutse, ez leukeen pekatuak; orain, barriz, ez dabe euren pekatuentzako atxakirik. ²³Niri gorroto daustanak, neure Aitari be gorroto dautso. ²⁴Ni arein artean beste iñok egin ez dauzan egiñak egin ez ba’neuz, ez leukeen pekatuak; orain, barriz, ikusi dabez, bai, eta Aitari ta niri gorroto daskue. ²⁵Baiña, olantxe beteten da arein Legean idatzita dagoan au: *Bide bagarik izan eusten gorroto*. ²⁶Nik Aitagandik datorren eta bialduko dautsuedan Poz-emoillea ta egiazko Espiritua etorri daitenean, berak egingo dau autor nitzaz. ²⁷Zuek be autor egingo dozue, asierarik neugaz zagozte”.

19 ¹“Gaizpiderik artu ez dagizuen esan dautsuet au. ²Sinagoetatik jaurti egingo zaitue. Eta orduan be etorriko da, il zagiezan edonok, orretan Jaungoikoa gurtzen diarduala uste izango dauana. ³Eta ori, ez nire Aita, ez ni ezagutzen ez gaituelako egingo dabe. ⁴Ordua etorri daitenean, neuk esan izan neutsuela gogoratu dagizuen esan dautsuet au”.

Poz-emoillearen etorrera*

Yon 16, 5-15

“Au ez neutsuen asierarik esan, ni zuekaz nen-goan-eta. ⁵Baiña orain, bialdu nauanagana noa, eta zuetariko batek be ez daust ’Nora zoaz?’ itauntzen. ⁶Baiña, au esan dautsuedalako, zuen biotzak naigabez bete dira. ⁷Baiña, nik egia dirautsuet: egoki yatzue ni joatea: ni joaten ez ba’naz, ez yatzue Poz-emoillea etorriko-ta; ni joaten ba’naz, barriz, neuk bialduko dautsuet; ⁸eta etorri daitenean*, berak jaurtiko dautso munduari arpegira pekatuari dagokiona, zuzentasunari dagokiona ta auziari dagokiona: ⁹pekatuari dagokiona, nigan sinisten ez dabelako; ¹⁰zuzentasunari dagokiona, Aitagana noalako ta aurrerantzean ikusiko ez nozuelako; ¹¹auziari dagokiona, mundu onetako Nagusia galduta dagoalako. ¹²Ba-dot oraindiño zuei esatekorik nai-koa; baiña, orain ezin jaso daikezue zuek. ¹³Baiña be-
ra, benetako Espiritua etorri daitenean*, berak eroango zaitue egi osotaraño: ez dau bere buruz berba egingo-ta, entzuten dauan guztia esango dau, ostera, eta etor-kizun dana iragarriko dautsue. ¹⁴Arexek goratuko nau ni, neuretik artuko dau ta zuei irakatsiko dautsue-ta. ¹⁵Aitak daukan guztia, neurea da. Orrexegaitik esan dot, neuretik artuko dauala ta zuei irakatsiko dautsuela”.

16, 4 Poz-emoillearen etorrera. Espiritu (Santua) (14, 16) ez da Jesus joan arte bialdua izango (1, 33).

16, 8 Poz-emoilleak, fededunen artean jagole egiñik (cf. 10, 25; 14, 16), munduaren sinisogorkeria sinistarazoko dautse, baita Aitagana “joateaz” aztertutako Semearen izaera be, Satanas’en ondamedia be bai (12, 31).

16, 13 Jaingo-agerpena bat bakarra da; Aitagan dau bere iturburua, Semearen bidez egiten da eta Espiritu Santuagan osotzen (14, 26; 15, 26).

Laster etorriko dala iragarten dau

Yon 16, 16-29

¹⁶“Laster, ez nozue geiago ikusiko*, eta gerotxoago barriro ikusiko nozue”. ¹⁷Orduan, Aren ikasletariko batzuek alkarri auxe esan eutsoen: “Zer esan nai ete-dausku, 'laster ez nozue ikusiko, eta gerotxoago barriro ikusiko nozue', eta 'Aitagana noa' dirausku orreaz?” ¹⁸Eta auxe inoen: “Zer ete-da 'laster' ori? Ez dakigu zer esan nai dauan”. ¹⁹Konturatu zan Jesus zer-bait itandu nai eutsoela, eta auxe esan eutsen: “Alkarri itaunka diarduzue esan dautsuedan oni buruz: 'Laster, ez nozue ikusiko, eta gerotxoago barriro ikusiko nozue'? ²⁰Benetan dirautsuet: negar eta antzi (*zizpuru*) egingo dozue zuek, eta mundua poztu egingo da. Illun (*triste*) egongo zaree zuek, baiña zuen illunaldi ori poz biurtuko da. ²¹Emakumea, seiña (*umetxoa*) egiteko dagoanean, larri dago, ordua eldu yako-ta; baiña, umetxoa jaiyo yakonean, ez dau larritasun a gogora ekarten, munduan gizon bat jaiyo dan pozagaitik. ²²Zuek be illun zagoze orain; baiña, barriro ikusiko zaituet, eta poztu egingo da zuen biotza, eta zuen poz ori inortxok be ez dautsue kendu aal izango. ²³Egun aretan ez daustazue itaunik egingo. Benetan dirautsuet: Aitari neure izenean eskatu dagiozuen*, emon egingo dautsue. ²⁴Orain arte ez dautsazue nire izenean ezer be eskatu. Eskatu egizue, eta artu egingo dozue, zuen poza bete-betea izan daiten. ²⁵Guzti au, ipuiñetan esan dautsuet. Ba-dator ordua, eta aurrerantzean ez dautsuet ipuiñetan barbarik egingo; argi ta garbi emongo dautsuet, ostera, Aitaren

16, 16 Ikasleak barriro aurkituko dabe Jesus bizirik, Berau il eta ostendu daitenean (cf. Ap. Eg. 1, 3).

16, 23 Entzunak izango dira (14, 13; 15, 16), bitarteko bakarra dan Ari, alkartuta eskatu dagioenean (10, 9; 14, 6, 13-14; 15, 5; cf. Tim. 2, 4-5).

barri. ²⁶Egun aretan neure izenean eskatuko dozue; eta nik ez dirautsuet Aitari zuen alde erregutuko dautsadanik: ²⁷izan be, zuek maite izan nozuelako ta Jaungoikoagandik urten nintzala sinistu dozuelako maite zaitue Aitak berak-eta. ²⁸Aitagandik urten eta mundura etorri naz. Orain, mundua itxi ta Aitagana noa”.

Bakea eta uste ona

Yon 16, 29-33

²⁹Ikasleak auxe dirautsoe: “Oraintxe bai egiten dozula berba argi ta garbi, eta ez dozula ipuiñik esaten! ³⁰Orain ba-dakigu guztia dakizuna ta ez dozuna inoren itaun-bearrik. Orrexegaitik sinisten dogu Jaungoikoagandik etorri zar(e)ana”. ³¹Jesus'ek auxe erantzun eutsen: “Sinisten dozue orain? ³²Begira: ba-dator ordua—eldu be egin da—, eta zuek bakotxa bere aldetik bannanduko zaree ta bakarrik itxiko nozue. Baiña, ez nago bakarrik, Aita neugaz dago-ta. ³³Gaiok, nigan bakea izan dagizuen esan dautsuedaz, Munduan estura izango dozue. Baiña, izan adorea!: neuk azpiratu dot mundua”.

Jesus'en abade-otoitza*

Yon 17, 1-19

17 ¹Olantxe egin eban berba Jesus'ek; eta begiak zerura jasorik, auxe esan eban: “Aita, eldu da ordua; goratu egizu zure Semea, zure Semeak zeu goratu zagizan*. ²Gizaki guztiaren gaiñeko eskubidea emon dautsazun ezkerro, betiko bizitza be emon dagitseta zuk emon dautsazuzan guztiai. ³Auxe da betiko bizi-

¹⁷ Abade-otoitza. Bitartekotasun eta eskintza-otoitza opari-orduan (2, 4).

¹⁷, 1 Semeak billatzen dauan aintza, Aitaren aintza bera da (1-5; cf. 13, 31).

tza: ezagutu zagizela zu, egiazko Jaungoiko bakar ori, baita zuk bialdutako Jesukristo be*. ⁴Goratu zaitut nik lurrean, egiteko emon zeustan lana buruturik. ⁵Orain, Aita, goratu nagizu zeuk, zeure ondoan, mundua izan baiño len zeure ondoan neukan aintzaz. ⁶Agertu dautset nik zure izena mundu onetatik atarata emon daustazuzan gizonai. Zeureak ziran eta neuri emon zeustazan; eta zure itza gorde egin dabe. ⁷Orain ba-dakie, zuk emon daustazun guztia, zeugandik datorrena: ⁸zeuk esan zeustana esan dautset-eta; areik benetan onartu dabe ni zeugandik natorrela, eta sinistu dabe zeuk bialdu nozuna. ⁹Euren alde erregutzen dot; ez dot munduaren alde erregutzen, zeuk emon daustazuzanon alde baiño, zeureak dira-ta. ¹⁰Nire guztia zeurea da, eta guztia neurea; eta ni orrexetan izan naz goratua. ¹¹Onezkero, ni ez nago munduan*; oneik, barriz, munduan dagoz, eta ni zeugana noa. Gorde egizuz zure izenean, Aita santu orrek!, emon daustazuzanok: gu biok lez bat izan daitezaz. ¹²Ni onekaz nengoanean, neuk gordeten nebazan zure izenean zuk emon daustazuzanok. Neuk zaindu dodaz, eta ez da bat be galdu, ondapen-semea izan ezik, Liburu Santua bete zedin. ¹³Orain, barriz, zeugana noa; eta berbok munduan diñodaz, nire poza eurakan bete-betean izan dagien. ¹⁴Nik zeure itza emon dautset, eta munduak gorroto izan dautse, ez dira mundukoia-eta, neu be mundukoia ez nazanez.

¹⁵Ez dautsut oneik mundutik atarateko eskatzen, Gaiztoagandik gorde dagizuzala baiño. ¹⁶Oneik ez dira mundukoia, neu be mundukoia ez nazanez. ¹⁷Santutu

17. 3 Jaungoikoaren eta Beronen bialduaren ezaguerak (3. 12, 17; Yn. 1.ª, 5, 20) betiko bizitzan sartzen dau (1. 4; 3. 15), eta aintzarako batzen (10).

17. 11 Itzaren bidez (14, cf. 15. 18) mundutik bananduta (1. 9), ikasleak alkairren artean, Kristo'gaz eta Aitagaz lez, alkartuta egongo dira (11-16; cf. 14. 20).

egizuz* egitan; zure itza egia da. ¹⁸Zuk ni mundura bialdu nozunez, neuk be mundura bialdu dodaz. ¹⁹Eta eukaitik neure burua eskintzen dot oparizat, eurok be egiarentzat santutuak izan daitezaz.

Guztiok bat izan daitezala

Yon 17, 20-26

²⁰Ez dot onein alde bakarrik eskatzen, onein itzaren bidez neugan sinistuko dabenen alde be erregutzen dautsut*. ²¹Guztiok bat izan daitezala, Zu, Aita!, nigan eta ni zugan bat gar(e)anez, eurok be bat izan daitezala gugan, zeuk bialdu nozula munduak sinistu dagian. ²²Zeuk emon zeustan aintza emon dautset nik, gu bat garanez, eurok be bat izan daitezaz: ²³ni onekan eta zu nigan, oso-osorik bat izan daitezaz, eta munduak ezagutu dagian zeuk bialdu nozula, eta zuk ni maite izan nozunez maite izan dodazala nik oneik. ²⁴Aita, zuk emon daustazuzanok be, neugaz batera, neu egon naiten tokian egon daitezala nai dot: neure aintza, zeuk emon daustazuna, ikusi dagien, mundua egin izan aurretik maite izan nozu-ta. ²⁵Aita zuzen ori: munduak ez zaitu ezagutu; nik, barriz, bai, ezagutu zaitut, eta oneik ezagutu dabe zeuk bialdu nozuna. ²⁶Nik zeure izena agertu dautset eta aurrerantzean be agertuko dautset: maite izan nozun maitasuna eurokan egon daiten eta neu be bai eurokan”.

Oriomendi'rantz

Mt. 26, 30-35 (Mk. 14, 26-31; Lk. 22, 39, 31-34; Yn. 13, 36-38; 16, 32)

³⁰Eta, ereserkiak esanda, Oriomendi'rantz urten ziran. ³¹Ordüan, Jesus'ek auxe dirautse: “Gau onetan guz-

17. 17 “Bananduak” eta bialduak izango dira (10. 36) Semearen morroitzarako (4. 38), eta Beronen opariak jarritako benetako jaurespenaren (gurtzaren) serbitzurako (2. 21; 4. 23; cf. 15. 13; Kor. 1.ª, 1. 30; Ap. Eg. 2, 11).

tiok gaizpidegarri izango nozue, idatzita dago-ta: *Ar-tzaiña zaurituko dot, eta artaldeko ardiak sakabanatu egingo dira**. ³²Baiña, barriro biztu naitenean, zeuen aurretik joango naz Galilea'ra". ³³Orduan, Pedro'k erantzun eta esan eutsan: "Zutzaz guztiok lotsatu ba'daitetz be, ni ez naz iñoiz be lotsatuko". ³⁴Jesus'ek auxe esan eutsan: "Benetan dirautsut: gaur gabeon, oillarrak birritan kukurruku egin baiño len, zuk iru bidar ukatuko nozu". ³⁵Pedro'k dirautso: "Ezta zeugaz il bear izanda be ez zaitut nik zu ukatuko!" Eta orixe berori esan eben beste ikasleak be.

Burrukan egiteko ordua

Lk. 22, 35-38

³⁵Eta auxe esan eutsen: "Zakuto, bide-zorro ta oiñetako bagarik bialdu zenduedazanean, zerbaiten bearrik izan zenduen?" ³⁶"Ezerenik be ez", esan eben areik. Jesus'ek auxe esan eutsen: "Orain, barriz, zakutoa daukanak, artu dagiala, eta bardin bide-zorroa be; eta ez daukanak, bere soingaiñekoa saldu ta erosi begi ezpata bat*." ³⁷*Gaizkilletzak artua izan da*, idatzitako au, neugan bete bear dala dirautsuet-eta. Izan be, nireak laster egingo dau". ³⁸Areik auxe esan eben: "Jauna, ona emen ezpata bi". "Naikoa da", esan eutsen Jesus'ek.

Jesus'en larrialdia Jetsemani'n

Mt. 26, 36-46 (Mk. 14, 32-42; Lk. 22, 40-46; Yn. 18, 1)

³⁶Orduan, Jesus bere ikasleakaz Jetsemani izeneko etxalde batera doa, eta bere ikasleai ba-dirautse: "Jesari zuek emen, ni ara otoitz egitera noan bitartean". ³⁷Eta

22. 36 Onezkero ez da abegi adikorri begira egon bear (10, 4-5), bestetara baiño: guztien arerikeriaren aurka burrukan egiteko gertu egon bear da (cf. 12, 51; Mt. 10, 34).

Pedro ta Zebedeo'ren seme biak beragaz arturik, mintzen eta larritzen asi zan. ³⁸Orduan, auxe dirautse: "Larri dot biotza ilteko zorian; gelditu emen eta iratzarririk egon nigaz". ³⁹Eta zerbait aurreratxoago joanda, auzpaztu egin zan, eta olantxe egiten eban otoitz: "Ene Aita!, aal ba'da, urundu dakidala edonizi (*kaliz*) au; baiña, ez bedi izan nik nai dodanez, zeuk nai dagizunez baiño*." ⁴⁰Orduan, bere ikasleakana etorri ta lotan aurkitzen dauz; eta Pedro'ri dirautso: "Zer?, ordubete be ezin egon izan zaree nigaz iratzarririk?" ⁴¹Egon zaitzeze iratzarririk eta egizue otoitz, zirikaldian jausi ez zaitezen; go-goa gertu dago, bai, baiña aragia makala da".

⁴²Eta barriro alde egiñik, olantxe egin eban otoitz bigarren aldiz: "Ene Aita!, au nik edan bagarik ezin igaro ba'da, egin bedi zure naia". ⁴³Barriro etorri ta lotan aurkitu ebazan, loguraz egozan-eta. ⁴⁴Areik itxi ta irugarren aldiz otoitz egitera joan zan, barriro len-

⁴⁵Orduan, zerutik aingeru bat agertu yakon, eta adorea emoten eutsan. ⁴⁶Eta larri gorritan jarrita, ekinago ziarduan otoitzean. Izerdia odol-tantak lez egin yakon, lurrera jausten zirala.

⁴⁵Orduan, bere ikasleakana etorri ta auxe dirautse: "Onezkero, bai, lo egin eta atsedan artu egizue! Entzun: eldu da ordua, eta Gizasemea pekatarien eskuetan itxia izango da. ⁴⁶Jagi zaitzeze, goazan! Emen dago ni saltzen nauana".

Judas'en laztana

Yon 18, 2-9

²Judas'ek be, Jesus salduko ebanak, ezagutzen eban toki a, Jesus bere ikasleakaz an sarri batzen zan-eta.

26, 39 Eriotzari aurka egitea, gizonaren berezko guraria da; orixe jazoten yako Jesus'i be (cf. Yn. 12, 17); baiña Aitarenen naiari jarraitzen dautso apal-apalik (6, 10; Yn. 4, 34; 6, 38; Errom. 5, 19; Filip. 2, 8; Ebert. 5, 7).

³Judas, ba, abadeburu ta pariseuak bialdutako gudari-
talde ta zaintzailleakaz, araxe doa, kruselu, argizuzi ta
iskilluakaz (*armakaz*). ⁴Jesus'ek, gaiñera etorkion guztia
ba-ekian-eta*, aurreratu ta itaun au egiten dautse: "Nor
billatzen dozue?" ⁵"Jesus Nazaretarra", erantzun eu-
tsoen. Jesus'ek dirautse: "Neu naz". Judas saltzaillea
be arekaz zan. ⁶"Neu naz" esan eutsenean, atzeraka
eginda, lurreña jausi ziran. ⁷Barrero itandu eutsen:
"Nor billatzen dozue?" "Jesus Nazaretarra", esan eu-
tsoen. ⁸Jesus'ek auxe erantzun eban: "Esan dautsuet neu
nazala; beraz, neure billa ba'zatoze, itxi onei joaten".
⁹Olantxe beteko zan len esan izan eban au: "Zuk emon
daustazuzenatarik bat bera be ez dot galdu*".

Jesus, lotuta dæroe

Mt. 26, 50-56 (Yon 18, 10-11; Mk. 14, 46-53; Lk. 22, 49-53)

Orduan, areik aurreratuta, Jesus'i eskuak ezarri ta
lotu egin eben.

⁵¹Onetan, Jesus'egaz egoan batek eskua luzatu, ez-
pata atara, eta abadeburuaren morroiari zartada bat
ëmonik, belarria moztu eutsan. ⁵²Orduan, Jesus'ek dirau-
tso: "Sartu ezpata ori bere tokian: ezpat(e)a darabilen
guztiak, ezpataz ilgo dira-ta. ⁵³Zer uste dozu, ba? Nire
Aitari ezin eskatu daikeodala, ala? Berealaxe bialduko
leuskidaz amabi aingeru-talde baiño geiago. ⁵⁴Zelan bete,
bestela, au olantxe jazo-bearra dala diñoan Liburu San-
tuetakoa?" ⁵⁵Orduan, Jesus'ek laguntzaleari auxe esan
eutsan: "Lapur-billa lez urten zaree ezpataz eta maki-
llaz niri eltzera. Egun oro jesarten nintzan Jaunaren
Etxean irakasten, eta ez zeusten oratu. ⁵⁶Baiña guzti au,

18, 4 Yon'ek, nekaldia azaltzean, agertzen dauan bereizgarrieta-
rik bat, Jesus'en askatasun osoa da (10, 18; 13, 1; 19, 11-28; cf. 3, 27;
14, 30).

18, 9 Cf. 6, 39; 10, 28; 17, 12.

igarleak idatzitakoa bete daiten jazo da". Orduan, ikas-
le guztiak Jesus itxi ta iges egin eben.

⁵¹Mutil gazte batek jarraitzen eutsan, gorputza izar-
(e)az bakarrik estalduta; eta oratu egiten dautsoe. ⁵²Bai-
ña arek, izar (e)a itzita, billoizik egin eban iges.

Jesus, Anas'en aurrean

Yon 18, 12-14; 19-24

¹⁰Orduan, Simon Pedro'k, berak eukan ezpata ata-
ra ta Abade Nagusiaren morroia zauritu ta eskumako
belarria moztu eutsan. Morroiaren izena, Malko zan.
¹¹Jesus'ek Pedro'ri auxe esan eutsan: "Sartu ezpata ori
zorroan. Aitak emon daustan ontzikoa ez dot edango,
ala?"

¹⁹Abade Nagusiak Jesus'i heronen ikasle ta iraka-
tsiari buruz itandu eutsan. ²⁰Jesus'ek auxe erantzun
eutsan: "Agiri-agirian egin dot berba mundu guztiaren
aurrean; judar guztiak batzen diran sinagogan eta Jau-
naren Etxean irakatsi dot nik beti, eta isillean ez dot
ezer esan. ²¹Zegaitik itauntzen daustazu, ba, niri? Itan-
du egiezu entzun daustenai nik berba egin dautsedana;
eurak dakie esan dodana". ²²Ori esanda batera, an egoan
zaintzailletariko batek matraillako bat emon eutsan,
esanez: "Olan erantzuten dautsazu Abade Nagusiari?"
²³Jesus'ek auxe erantzun eutsan: "Oker berba egin ba'-
dot, esan egizu okerra; zuzen berba egin ba'dot, barriz,
zegaitik joten nozu?". ²⁴Orduan, Anas'ek Kaifas Abade
Nagusiagana bialdu eban, lotuta*.

18, 24 Jesus'en auziak —emen ez da aitatzen—, benetam, eban-
jelio osoa bete dau (1, 19; 12, 21; 16, 8 eta abar).

Jesus, Batzar Nagusiaren aurrean

Mt. 26, 57-68 (Mk. 14, 53-65; Lk. 22, 54-55, 66-71; Yn. 18, 24, 15-16, 18)

⁵⁷Jesus lotu ebenak, Kaifas Abade Nagusiaren aurrea eroan eben, idazlari ta pariseuak batuta egozan lekura. ⁵⁸Pedro'k urrundik jarraitzen eutsan, Abade Nagusiaren jauregiraiño; eta barrura sarturik, morroiakaz jesarri zan, azkena ikusteko.

⁵⁹Abadeburuak eta Batzar osoak Jesus'en aurka guzurrezko ziñaltza-billa ziarduen, Ari eriotza emoteko asmotan; ⁶⁰baiña, guzurrezko autorle (*testigu*) asko etorriarren, ez eben ezer aurkitzen. Azkenez, *guzurrezko autorle* bi etorri ziran, ⁶¹eta auxe esan eben: "Onek auxe esan eban: Jaunaren Etxea lurrera eratsi daiket nik, eta iru egunean barriro jaso". ⁶²Orduan, Abade Nagusiak, zutunduta, auxe esan eutsan: "Ez dozu ezer erantzuten? Zer da orrek zure aurka diñoen ori?" ⁶³Baiña Jesus isilik egoan. Orduan, Abade Nagusiak auxe esan eutsan: "Jaungoiko biziaren izenean agintzen dautsut: Esan egiguzu Kristo Jaungoikoaren semea zar(e)an". ⁶⁴Jesus'ek dirautso: "Zeuk esan dozu. Eta auxe be ba-dirautsut: aurrerantzean *Gizasemea Altasunaren° eskumaldean jesarrita ta zeruko laiño-gaiñean etorten* ikusiko dozue⁶⁵". ⁶⁵Orduan, Abade Nagusiak bere jantziak urratu ta auxe esan eban: "Birao egin dau! Zertarako testigurik onezkeru? Oraintxe entzun dozue biraoa. ⁶⁶Zer deritxazue?" Areik erantzun eta esan eben: "Eriotzarako errudun da".

26, 64 Une nagusi onetan, Jesus'ek auxe agertzen dau agirian (Mk. 1, 34): Bera dala Mesias (16, 1), baita 110'garren Salmuko Jau-na be (cf. 22, 41), baita Daniel'ek diñoan Gizasemea be (Dan. 7, 13; cf. 8, 20). Jainko-mailla beraganatze au, auzia erabaigiko dauan "biraoa" da (Yn. 19, 7).

° Altasunaren: Jaungoikoaren.

(Luk. 22, 63-65)

⁶⁷Orduan, arpegira txistua jaurtiten eta jotzen asi yako-
zan; eta beste batzuk matraillakoak emoten, ⁶⁸esanez:
"Igarri egiguzu, Kristo: nok jo zaitu?"

Pedro'ren ukatzeak

Yon 18, 15-18; 25-27 (Mt. 26, 58, 69-75; Mk. 14, 54, 67-72; Lk. 22, 54-62)

¹⁵Jesus'i Simon Pedro'k eta beste ikasle batek* jarraitzen eutsoen. Ikasle au Abade Nagusiaren ezaguna zan, eta Jesus'egaz batera sartu zan Abade Nagusiaren jauregian, ¹⁶Pedro kanpoan, ate-ondoan, gelditzen zan artean. Orduan, Abade Nagusiaren ezaguna zan beste ikaslea urten, neskame atezaiñari berba egin eta Pedro sartu egin eban. ¹⁷Neskame atezaiñak Pedro'ri ba-dirautso: "Ez zara zu be gizon orren ikasletarikoa, ba?" "Ez naz", diño Pedro'k. ¹⁸Otz egoan ezkeru, morroiak eta zaintzailleak txingar iziotu batzuk eukezan, eta berotzen ziarduen. Pedro be arekaz egoan, berotzen.

²⁵Simon Pedro antxe egoan, berotzen; eta auxe esan eutsoen: "Zeu be ez zara, ba, orren ikasletarikoa?" Arek ukatu egin eban, esanez: "Ez, ez naz". ²⁶Abade Nagusiaren morroiatariko batek, Pedro'k belarria moztu izan eutsanaren senide zanak, ba-dirautso: "Neuk ez zaitut, ba, aregaz batera ortuan ikusi?" ²⁷Pedro'k barriro be ukatu, eta bat-batean oillar batek kukurruku egin eban.

Jesus, Batzar Nagusiaren aurrean

Lk. 22, 66-71; 23, 1 (Mt. 26, 57-66; 27, 2; Mk. 14, 53-64; 15, 1)

⁶⁶Eguna argitu zanean, erriko Zaarren Batzarra, abadeburuak eta idazlariak batzarra egin eta Jesus euren auzitegira eroan eben; ⁶⁷eta auxe esan eutsoen: "Zu Kristo'a ba'zara, esan egiguzu". Jesus'ek auxe eran-

18, 15 Yon bera, aurki.

tzun eban: “Esaten ba’dautsuet, ez daustazue sinistuko. ⁶⁸Zerbait itauntzen ba’dautsuet, ez daustazue erantzunik emongo. ⁶⁹Aurrerantzean, Gizasemea *Jaungoikoaren* indarraren *eskumaldean* jesarriko da”. ⁷⁰Guztiak auxe esan eben: “Beraz, zu Jaungoikoaren Semea zara?” “Zeuek diñozue —esan eutsen Jesus’ek—: neu naz”. ⁷¹Areik auxe esan eben: “Zetarako beste autorrik onezkero, geuk entzun dautsagu beronen agotik-eta?”

23 ¹Eta batzarreko guztiak jagirik, Pilato’gana eroan eben.

Judas’en eriotza

Mt. 27, 3-10

³Orduan, Judas’ek, Jesus saldu ebanak, Jesus eriotzara galdua izan zala ikusirik, damututa, ogetamar zidarrezko diruak abadeburu ta zaarrai biurtu egin eutsezan, ⁴esanez: “Pekatu egin dot, zintzo baten odola salduaz”. Areik auxe esan eben: “Guri, zer? Zeuk ikusiko dozu”. ⁵Orduan, zidarrezko diruak Jaunaren Etxean jaurti, alde egin, joan eta bere burua urkatu egin eban. ⁶Abadeburuak diruak batu ta auxe esan eben: “Ez da bidezko diruok diru-atabakan sartzea, odol-sari dira-ta”. ⁷Eta gaia aztertuta gero, diru arein bidez Buztinlariaren zelai bat erosi eben, arrotzen illobi-tokitzat. ⁸Orregaitik, zelai orri “Odol-zelai” deritxoe gaur arte. ⁹Orduantxe bete zan Jeremias igarleak aurretiaz esandako au: *Eta ogetamar zidarrezko diruak artu ebezan, salduaren salneurria, Israel’go seme batzuek ontzat emondako negurria*; ¹⁰eta *Buztinlariaren zelai-saritzat emon ebezan, Jaunak agindu eustanez**.

27, 10 Zakarias’enetik zelanbait artutako idatz-txatata (Zak. 11, 12-13), eta Jeremias’en txatalak eraginda (Jer. 32, 6; 18, 2; 19, 1).

Jesus, Pilato’rean aurrean

Yon 18, 18-38 (Mt. 27, 2, 11-26; Mk. 15, 1-5; Lk. 23, 1-7, 13-25)

²⁸Kaifas’en etxetik auzitegira daroe Jesus. Goizalde zana. Judarrak ez ziran auzitegian sartu, loitu ez zeitezana, eta Pazkoa jan aal egien. ²⁹Orduan, Pilato’k arekana urten eta auxe esan eutsen: “Zer dakazue gizon onen aurka?” ³⁰“Au gaiztoa ez ba’litz —erantzun eutsoen areik—, ez geuskizun ekarriko”. ³¹Pilato’k auxe erantzun eban: “Zeuek artu, eta zeuen legebidez epaitu egizue”. “Guk ez dogu iñor ilteko eskubiderik”, erantzun eutsoen judarrak. ³²Olantxe bete bearra zan Jesus’ek esan izan ebana, zelako eriotzaz ilgo zan adierazo ebanean.

²Salatzen asi yakoza, esanez: “Gure erria naasten artu dogu au, Zesar’entzako zergak galerazoten eta bera Kristo Errege dala esaten”.

³³Orduan, Pilato barrero auzitegian sartu zan; eta Jesus’i dei egiñik, itaun au egin eutsan: “Judarren erregea zara zu?” ³⁴Jesus’ek auxe erantzun eban: “Ori zeure buruz diñozu, ala nitzaz beste batzuek esan dautsuelako?” ³⁵“Judarra naz, ba, ni, ala? —erantzun eban Pilato’k—. Zeure erriak eta abadeburuak ekarri zaitue nigana. Zer egin dozu?” ³⁶“Nire Erregetza ez da mundu onetakoa —erantzun eban Jesus’ek—. Nire Erregetza mundu onetakoa ba’litz, nire laguntaldeak gogor egingo leukeen, judarren eskuetan jausi ez nendin; baiña, nire Erregetza ez da emengoa”.

³⁷Orduan, Pilato’k auxe esan eutsan: “Beraz, errege zara zu?” “Bai, errege naz, zeuk diñozunez —erantzun eutsan Jesus’ek—. Onetarakoxe jaiio naz ni, eta onetarakoxe etorri naz mundura: egia autortzeko*. Egi-zale dan edonok, nire abotsa entzun egiten dau”. ³⁸Pila-

18, 37 Jesus’en erregetza (3, 35), egia esateko eginkizunari begira (3, 11; 14, 6, cf. Tim. 1.ª, 6, 13) egiten da munduan (1, 9; 8, 23).

to'k auxe itandu eutsan: "Zer da egia?" Eta ori esanda, barriro judarrakana urten zan, eta auxe esan eutsen: "Nik ez dot orregan errurik aurkitzen."

⁴Pilato'k abadeburuai ta laguntaldeari auxe esan eutsen: "Ez dauzat nik gizon oni errurik aurkitzen".
⁵Areik, ostera, gogorrango ziarduen esaten: "Erria naasten diardu, Galilea'tik asi ta onaiño, Judea guztian zear irakasten".
⁶Ori entzutean, gizon a Galilearra zan itandu eban Pilato'k.
⁷Eta Erodes'en menpeko zala jakitean, Erodes'egana bialdu eban, au be egun areitan Jerusalem'en egoan-eta.

Jesus, Erodes'en aurrean*

Lk. 23, 8-12

⁸Jesus ikusi ebanean, Erodes pozez beterik jarri zan: Jesus'i buruz entzuten ebazanakitik, A ikusteko gurariz egoan aspaldian-eta; gaiñera, mirariren bat egiten ikusiko ebala uste eban.
⁹Eurrez egin eutsazan itaunak; baiña Jesus'ek ez eutsan ezer erantzun.
¹⁰An ziarduen ekin eta ekin abadeburu ta idazlariak Jesus'en aurka salakuntzak egiten.

¹¹Baiña Erodes'ek bere gudari-taldeagaz, Jesus ezetsi (*bazartu*) ta beronen lepotik irri ta barre egin ondoren, Jesus'i soingaiñeko eder bat jantzierazo ta Pilato'ri bialdu eutsan.
¹²Egun aretan, Erodes eta Pilato adiskidetu egin ziran, len alkarren arerio ziran-eta.

Jesus, barriro be, Pilato'ren aurrean

Lk. 23, 13-16 (Mt. 27, 15-26; Mk. 15, 6-15; Yn. 18, 39, 19, 16)

¹³Pilato'k abadeburu, agintari ta erria batu ebazan, ¹⁴eta auxe esan eutsen: "Gizon au erri-naastaille dala-ta ekarri daustazue; baiña, nik zeuen aurrean itandu dau-

^{23, 8, Jesus, Erodes'en aurrean. Azalpen au Lukas'ek bakarrik dakar; (cf. 9.9; 13. 31-33).}

tsat, eta gizon onen aurka diñozuezan salakuntza guztietan ez dot nik auzi-gairik aurkitu.
¹⁵Ezta Erodes'ek be, barriro bialdu dauku-ta. Beraz, gizon onek ez dau eriotzarakorik ezer egin.
¹⁶Beraz, zigortu ta askatu egingo dot".

Jesus ala Barrabas?

Mt. 27, 15-23 (Mk. 15, 6-15; Lk. 23, 18-25; Yon. 18. 19, 40)

¹⁵Pazko-egun baktotxean, lendakariak giltzapeko bat askatu oi eban, eurak nai egiena.
¹⁶Ba-eukan orduan Barrabas izeneko giltzapeko entzutetsu bat.
¹⁷Beraz, an batu ziranai Pilato'k auxe esan eutsen: "Nor nai dozue askatu dagitzuedan?, Barrabas, ala Jesus, Kristo deritxoena?"
¹⁸Ba-ekian ikusi-eziñagaitik saldu ebena-ta.

¹⁹Pilato auzi-jarlekuan jesarrita egoan artean, dei au bialdu eutsan bere emazteak: "Ez naastu zintzo orren gora-beeretan: gaur amesetan, berori dala-ta, gorriak ikusi dodaz-ta".

²⁰Bitartean, abadeburu ta zaarrak laguntaldea aizatu (*axatu*) egin eben, Barrabas'en askatasuna ta Jesus'en eriotza eskatu egien.
²¹Eta lendakariak, "Biotarik, nor nai dozue askatu dagitzuedan?", esan eutsenean, "Barrabas!", erantzun eben.
²²Pilato'k dirautse: "Zer egingo dauzat, ba, Kristo deritxoen Jesus oni?".
Eta guztiak batera: "Gurutzera ori!".
²³"Ze gaiztakeri egin dau, ba?", itandu eban Pilato'k. Baiña areik, geroago ta gogorrango deadarka ziarduen: "Gurutzera ori".

Arantzazko korioa

Mt. 27, 27-30 (Mk. 15, 16-20; Yn. 19, 1-3)

²⁷Orduan, lendakariaren gudariak Jesus gudaletxe-barrura eroan eben, eta gudari-talde guztia batu eben Jesus'en inguruan.
²⁸Jesus erantzi ta purpurazko soiñeko bat jantzi utsoen; ²⁹eta, arantzazko koroi bat eginda,

buruan ezarri eutsoen, eta kaiñabera bat eskuan. Gero, aren aurrean belaunikotu ta iraindu egiten eben, esanez: "Agur, judarren errege ori!"; ³⁰eta txistua jaurtiten eutsoen, eta kaiñabera artu ta buruan jotzen eben. ³¹Eta, Aren lepotik naikoa barre eginda gero, soingaiñekoa kendu, bere soiñekoak jantzi ta gurutzean josteko eroan eben.

"Emen dozue gizona!"

Yon. 19, 4-11

⁴Pilato'k, barrero kanpora urten eta auxe esan eutsen: "Begira, kanpora dakartzuet, errurik bape aurkitzen ez dodana jakin dagizuen". ⁵Orduan, Jesus arantzazko koroia ta purpurazko soingaiñekoa eroanez urten zan kanpora. Pilato'k dirautse: "Emen dozue gizona!" ⁶Abadeburuak eta zaintzailleak Jesus ikusi ebenean, deadarka esan eben: "Gurutzera ori, gurutzerata ori!" Pilato'k dirautse: "Artu zeuek eta gurutzeratu, nik ez dot orregan errurik bat bera be aurkitzen-eta". ⁷Judarrak auxe esan eutsoen: "Guk ba-dogu Legea, eta Legez, eriotza bear dau, bere burua Jaungoikoaren Seme egin dau-ta".

⁸Pilato'k herbok entzun ebazenean, geiago bildurtu zan. ⁹Barrero auzitegian sartu ta Jesus'i auxe esan eutsan: "Nungoa zara zu?" Baiña, Jesus'ek ez eutsan erantzunik emon. ¹⁰Pilato'k dirautso: "Ez dozu berbarik niretzat? Ez dakizu zu askatzeko eskubidea ta gurutzean josteko eskubidea dodana, ala?" ¹¹Jesus'ek auxe erantzun eban: "Ez zeuke eskubiderik nire aurka, goitik emon ez ba'litzakizu; orregaitik, zure eskuetan jarri nauanak, pekatu aundiagoa dau".

Eriotz-epaia

Yon. 12, 12-15

¹²Arrezkero, Pilato'k Jesus askatu naiez ziarduan. Baiña, judarrak deadarka esan eben: "Ori askatzen ba'dozu, ez zara Zesar'en adiskide; bere burua errege egiten dauan edonor, Zesar'en aurka jarten da". ¹³Pilato'k herbok entzutean, Jesus kanpora atara eban, eta auzi-maian jesarri zan, Losadura^o deritxon tokian —eberkeraz, Gabbatá^o—. ¹⁴Pazkoa atontzeko eguna zan*, seigarren ordu aldean. Pilato'k judarrai auxe dirautse: "Emen daukazue zuen erregea". ¹⁵Areik auxe iñoen: "Kendu, kendu ori! Gurutzera ori!" Pilato'k dirautse: "Zeuen erregea josiko dot, ba, gurutzean?" "Zesar baiño beste erregerik ez dogu", erantzun eben abadeburuak.

¹³Orduan, Pilato'k ezer aurreratu bearrean, geroago ta naaste aundiagoa sortzen zala ikusirik, ura artu ta laguntaldearen aurrean eskuak garbitu ebazan*, esanez: "Nik ez dot errurik zintzo onen odolaz. Zeuek ikusiko dozue". ²⁵Eta erri guztiak auxe erantzun eban: "Geure gaiñera ta geure semeen gaiñera orren odola!"* ²⁶Orduan, Barrabas askatu egin eutsen; eta Jesus, zigorkadaz astindu ondoren, eurai emon eutsen, gurutzean josia izan zedin.

Golgota-bidean

Mk. 15, 20-22 (Mt. 27, 32-33; Lk. 23, 26; Yon 19, 17)

Eta gudariak, Jesus'en lepotik naikoa barre eginda gero, purpurazko jantzia kendu ta bere soiñekoak jantzi eutsoezan; eta gurutzean josteko atara eben.

^{27, 24} eskuak garbitu. Agirizko egiera bat (Deut. 21, 6; Sal. 26, 6; 73, 13).

^{27, 25} Erriak bere gain artzen dau eskatzen dauan eriotzaren erantzuna (cf. Sam 2.ª, 1, 16; 3, 39; Ap. Eg. 18, 6).

Eta gurutzea lepoan eroiala, "Buru-azurtegi" edo eberkeraz Golgota deritzan tokiruntz urten zan. Uritik urtetean, Zirene'ko Simon, Alexander'en eta Errupo'ren aita etorren orduantxe solotik, eta gurutzea Jesus'en atzetik eroateko beartu eben.

Jerusalen'go alabak

Lk. 23, 27-32

²⁷Erriko laguntalde aundiak jarraitzen eutsan Jesus'i, baita emakume-talde aundiak be negar-zotinka*. ²⁸Jesus'ek, arekana bihurturik, auxe esan eutsen: "Jerusalen'go alabok: ez egin negarrrik nigaitik, zeuek aitik eta zeuen semeakaitik baiño." ²⁹Etorri be etorriko dira egunak, eta orduan auxe esango dabe: "Zoriontsuak sabel-agorrrak, umerik sortu ez eben sabelak eta umerik azi ez eben bularrak!" ³⁰Eta auxe *asiko dira mendiai esaten*: "Jausi zaitzeze gure gainera!" *Eta menditxoai*: "Estaldu gagizuez!"* ³¹Izan be, egur bizian (*berdean*) au egi-ten ba'dabe, igarrean zer egingo ete-da?" ³²Beste gaizkille bi be ba-eroiezan, Jesus'egaz batera ilteko.

Jesus gurutzean

Mk. 15, 23-28 (Mt. 27, 34-38; Lk. 23, 33-34; Yn. 19, 18-24)

²³Eta mirraz naastutako ardaoa eskintzen eutsoen, baiña ez eban artu.

²⁵Irugarren ordua zan gurutzean josi ebenean*.
²⁷Jesus'egaz batera lapur bi josi ebezan gurutzean, bata Aren eskumaldean, eta bestea Aren ezkerrekaldean*.

^{23, 27} Talmud'en irakurten danez, emakumeak edari garratz batzuk erooten eutseezan erioztara galduai, zerbait baretu zeitezan (Mt. 27, 34).

^{23, 30} Os. 10, 8.

^{15, 25} Irugarren ordua. Goizeko bederatzia eta amabiak arteko ordua (cf. Mt. 27, 45).

(²⁸Olantxe bete zan Liburu Santuak diñoan au: *Gaiztoen artean izan da jarria**)

Yon. 19, 19-22 (Mt 27, 31, 33, 37-38; Mk. 15, 20, 22, 25-27; Lk. 23, 33-38)

¹⁹Pilato'k idazkun bat be egin eban, eta gurutze-buru-an ipiñi eban. Idazkunak auxe iñoan: "Jesus Nazaretarra, judarren erregea"*.
²⁰Judar askok irakurri eben idazkun au, Jesus gurutzeratua izan zan tokia uri-ondoan egoan-eta; eberkeraz, latiñez eta gerkeraz egoan idatzita.
²¹Judarren abadeburuak Pilato'ri auxe esan eutsoen: "Ez dozu idatzi bear 'Judarren erregea', beste au baiño: 'Onek auxe esan dau: Judarren errege naz ni.'" ²²"Idatzi dodana, idatzita dago", erantzun eban Pilato'k.

Jesus'en jantziak banatzen

Yon 19, 23-24 (Mt. 27, 35; Mk. 15, 24; Lk. 23, 34)

²³Gudariak, Jesus gurutzean josita gero, Aren jantziak artu ta lau zatitan banatu ebezan, gudari bako-txentzat bana. Soingaiñekoa be artu eben; soingaiñeko au josturabagea zan, goitik beeraiño dana eunduta.
²⁴Orregaitik, alkarri auxe esan eutsoen: "Ez dagigun urratu; zotz egin dagigun ia norentzat dan". Liburu Santuko au bete zedin: *Nire jantziak euren artean banandu dabez, eta nire soingaiñekoa zotz egin dabe**. Eta gudariak orixe egin eben.

³⁴Jesus'ek auxe iñoan: "Aita, parkatu egiezu, ez dakie egiten diarduena-ta". Jesus'en jantziak banandu egin ebezan, zotz egiñik.

^{15, 28} Geitua (Is. 53, 12).

^{19, 19} Pilato'ren itaunak (18, 33), Jesus'en erantzunen ondoren, irrimirizko erantzuna ta profeta-erantzuna artzen dau emen (cf. 7, 16; Mt. 2, 23; 27, 37).

^{19, 24} Mateo'k (27, 35) azaltzen dauan idatz-txatal au, Yon'ek Sal-mutegiko 22, 19'garren ataltxoaz alkartzen dau.

Jesus'i irainka baten

Mk. 15, 29-32 (Mt. 27, 39-44; Lk. 23, 35-37)

²⁹Eta andik igaroten ziranak, iraindu egiten eben, buruari eragiñez eta esanez: "E, zu!, Jaunaren Etxea lurrera eratsi ta iru egunean jasoten dozun orrek, ³⁰askatu egizu zeure burua gurutzetik jatsiaz". ³¹Abadeburuak be, idazlariakaz batera, irri ta barre egiten eutsoen, alkarri zirautsoela: "Askatu ebazan beste batzuk, eta ezin dau bere burua askatu. ³²Kristo'a, Israel'go Erregea!; jatsi daitela orain gurutzetik, guk ikusi ta sinistu dagigun". Aregaz batera gurutzean eskegita egozanak be, iraindu egiten eben.

³⁵Erria begira egoan; agintariak barre egiten eutsoen, esanez: "Besteak askatu dauz, bai; askatu dagiala bere burua be, Jaungoikoaren Kristo'a, Aukeratua, ba'da"* ³⁶Gudariak be barre egiten eutsoen; eta urreraturik, ozpiña° eskiñi ³⁷ta auxe zirautsoen: "Judarren Erregea ba'zara, askatu egizu zure burua!" ³⁸Jesus'en gainean idazkun au egoan: "Au, judarren Erregea da".

Jesus eta beronen ama*

Yon 19, 25-27 (Mt. 27, 55-56; Mk. 15, 40-41; Lk. 23, 49)

²⁵Jesus'en gurutze-ondoan Beronen ama, eta Aren amaren aizta Maria Klopas'ena, eta Mari Madalen egozan. ²⁶Jesus'ek, bere ama ta beronen ondoan berak maite eban ikaslea ikusirik, bere amari dirautso: "Andra, or dozu zure semea". ²⁷Gero, ikasleari dirautso: "Or dozu zure ama". Eta arrezkero ikasleak bere etxean artu eban Maria.

23, 35 Mesias'i dagokiozan izenorde bi (2, 26; 9, 35).

19, 25 Jesus eta Beronen Ama. Jazopen au Yon'ek bakarrik dakar. Maria'k, Eba barriak (2, 4) Elizari ta kristauai buruz dauan aparatko eginkizuna ikusten dau Yon'ek, antza; arein izenean Yon apostolua dago.

"Lapur ona"

Lk. 23, 39-43

³⁹Eskegita egoan lapurretariako batek Jesus'i irainka ziarduan, esanez: "Ez zara, ba, zu Kristo'a? Askatu egizuz, ba, zure burua ta gureak!" ⁴⁰Baiña besteak asarre egin eutsan, esanez: "Zuk be ez dautsazu Jaungoikoari bildurrik, oiñaze bardiñetan zagozan orrek?" ⁴¹Guri, bai, oiñazeok artez dagokiguz, gure egiñen bidezko ordaiña artzen dogu-ta; onek, ostera, ez dau okerrik egin". ⁴²Eta auxe iñoan: "Jesus, gomuta zaitez nitzaz zure Erreiñura joan zaitezanean". ⁴³Jesus'ek auxe esan eutsan: "Benetan dirautsut: gaur neugaz batera izango zara Paradisuan".

Jesus'en eriotza

Mt. 27, 45-49 (Mk. 15, 33-41; Lk. 23, 44-49)

⁴⁵Seigarren ordutik bederatzigarren ordurarte*, lur gutzia illunetan gelditu zan. ⁴⁶Eta bederatzigarren ordu-aldean, Jesus'ek deadar aundi bat egin eban, esanez: "Eli, Eli, lema sabactani?", edo bardin dana: "Ene Jaungoikoa, ene Jaungoikoa!, zegaitik itxi nozu bertan-beera?"* ⁴⁷Ori entzutean, an egozan batzuek auxe esan eben: "Elias'i deika diardu orrek".

(Luk. 23, 36; Yn. 19, 29)

⁴⁸Eta bereala, areitariko batek, ariñeketan belaki° bat artzera joan, ozpiñetan° busti, kaiñabera-erpiñean ezarri ta edaten emon nai eutsan. ⁴⁹Besteak, ostera, auxe

27, 45 Eguerdiko amabietatik arratsaldeko irurak arte (cf. Mk. 15, 23).

27, 46 Larrialdi-deadar au —erre-aldia ez gero—, 22'garren Salmuaren asiera da; sarritan aitatzen da Nakaldiari buruz, eta esker-emoteaz amaitzen da azken-gurendagaitik.

esan eutsoen: "Geldi, ikusi dagigun askatzera Elias ete-
datorkion".

(Yon 19, 28-30)

²⁸Orren ondoren, Jesus'ek guztia bete zala jakiñik, Liburu Santukoa bete zedin, auxe esan eban: "Egarri naz"*.²⁹Ba-zan an ontzi bat ozpiñez^o beterik. Belaki^o bat ozpiñetan bustita isopo-adar baten lotu ta agora urreratu eutsoen.³⁰Jesus'ek ozpiña artu ebanean, auxe esan eban: "Guztia bete da"*.

⁴⁴Seigarren ordu-aldean-edo^o, eguzkia illuntzean, lur osoa illundu egin zan bederatzigarren ordurarte^o.⁴⁵Jaunaren Etxeko estalkia erditik urratu egin zan.⁴⁶Eta Jesus'ek, deadar aundi bat egiñik, auxe esan eban: "Aita, zeure eskuetan izten dot nire gogoa (*espiritua*)*. Eta au esanda, azken-arnasa emon eban.

Jesus ilda gero

Mt. 27, 51-54 (Lk. 23, 47-49)

⁵¹Eta bereala*, Jaunaren Etxeko estalkia zati bitan urratu zan goitik beera; lurra ikaraka ta arkatxak brintzatu egin ziran; ⁵²illobiak zabaldu, eta zintzoen gorpu asko, lurperatuta egozanak, biztu egin ziran.⁵³Eta Jesus biztu zanean, illobietatik urtenda, Uri Santura joan eta

19, 28 Sal. 69, 22; 22, 16.

19, 30 (a) Bete dau Jesus'ek bere eginkizuna (3, 17) Jaungoikoaren asmoaren eraz (4, 34; 17, 4; 18, 4), Idazti Santuak iragarritako eginkizuna (5, 39; 20, 9). Aurrerantzean, Jesus zeruan dago (12, 23; 17, 1; 20, 17).

19, 30 (b) Jesus'en azken-arnasa (Lk. 23, 46), Espiritu Santuaren isurte-aurrea (1, 33; 4, 23).

23, 46 Cf. Sal. 31, 6.

27, 51 Estalki-urratzeari buruz, cf. Ap. Eg. 10, 20. Illunpeak eta beste mirariak "Yabe'ren Eguna" adierazoten eben (Am. 8, 9).

^o Belaki: esponja.— ^o Ozpin: vinagre.

dua: arratsaldeko irurak.

^o Seigarren ordua: eguerdiko amabiak.— ^o Bederatzigarren or-

askoi agertu yakeezan.⁵⁴Bitartean, euntaria ta onegaz Jesus zaintzen ziarduenak, lurrikara ta an jazoten zana ikusirik, bildurrez beterik gelditu ziran, eta auxe esan eben: "Benetan, au Jaungoikoaren Semea zan".

(Mt. 27, 51-56; Mk. 15, 38-41; Yn. 19, 31-37)

⁴⁷Euntariak^o jazoa ikustean, Jaungoikoa goratzen eban, esanez: "Zintzoa zan gizon au benetan".⁴⁸Eta ikuspen aretara batu izan ziran laguntalde guztiak, jazoten zana ikustean, bular-joka biurtu ziran.⁴⁹Antxe egozan urrundik begira Jesus'en ezagun guztiak eta Galilea' tik jarraitu izan eutsoen emakumeak be.

Emakume zintzoak Golgota-mendiam

Mk. 16, 40-41 (Mt. 27, 55-56; Lk. 23; 49; Yn. 19, 25)

⁴⁰Emakume batzuk be ba-ziran an, urrundik begira; arein artean, Mari Madalen, Santiago gaztearen eta Jose'ren ama Mari, eta Salome: ⁴¹oneik, Jesus Galilea'n egoala, lagun egiten eta neskame-lanetan jarraitzen eutsoenak ziran; baita beste emakume asko be ba-ziran, Jesus' egaz batera Jerusalem'era igo izan ziranak.

Saietsa urratzen dautsoe

Yon 19, 31-37

³¹Gertatze-eguna zanez, zapatuz gorpuak gurutzean gelditu ez zeitezan —zapatu a egun aundia zan-eta—, arein belaunak ausi ta gorpuak kendu egizala eskatu eutsoen Pilato'ri judarrak.³²Joan ziran, ba, gudariak, eta lenengoari belaunak ausi egin eutsoezan, baita onegaz batera gurutzean jositako besteari be.³³Jesus'egana eltzean, barriz, ilda aurkitu eben ezkerro, ez eutsoezan be-

^o Euntari: eun gudariren buru edo nagusi zana.

launak ausi; ³⁴baña gudarietariko batek, lantza batatz, saietsa zulatu eutsan, eta bat-batean odola ta ura urten ziran*. ³⁵Ikusi dauanak berak autortzen dau au, eta bere autorra egiazkoa da, eta arek ba-daki egia diñoana, zeuek be sinistu dagizuen. ³⁶Eta guzti au, Liburu Santuko au bete zedin jazo zan: *Ez yako azurrik ausiko**. ³⁷Eta beste Idatz-lerro batek be ba-diño: *Zulatu ebena ikusiko dabe**.

Jesus'en illobiratzea

Yon 19, 38-42 (Mt. 27, 57-60; Mk. 15, 42-46; Lk. 23, 50-54)

³⁸Orren ondoren, Arimatea'ko Jose'k, Jesus'en ikasle zanak (izan be, judarrakanako bildurrez ixilleko ikasle izanarren), Pilato'ri Jesus'en gorpua artzeko baimena eskatu eutsan. Pilato'k baiezkoa emon eutsan. Joan ziran, ba, eta artu egin eben Jesus'en gorpua. ³⁹Nikodemoa be joan zan, bein baten Jesus ikustera gabez joan izan zana. Mirraz eta lerdamiñaz^o egindako eunen bat librako naaste bat eroian. ⁴⁰Jesus'en gorpua artu, eta, usaingarriakaz batera, zapiakaz batu eben, judarrak illobiratzetan egin oi dabenez. ⁴¹Gurutzean josi izan zan tokian, ortu bat egoan, eta ortuan illobi barri bat, ordurarte an iñor ipiña izan ez zan illobia. ⁴²Judarren Gertatze-eguna zan ezkerro, eta illobia urr egoalata, Jesus antxe ipiñi eben.

⁵⁴Atontze-eguna zan, eta zapatua asten.

⁵⁵Galilea'tik Jesus'egaz etorritako emakumeak atze-

19, 34 Odolak bildotsaren opariaren izana autortzen dau (1, 29; 6, 51), eta urak aren "espíritu" eragillea (4, 7). Elizaren sakramentuak gurutzetan dagoan Kristo'gandik jaioten dira (cf. Errom. 6, 4; Kor. 1.ª, 11, 23).

19, 36 Ex. 12, 46.

19, 37 Zak. 12, 10. Begiratu, "ikus" da (3, 14). Olantxe jakiñarazoten da jentillen etorrera sinismenera (cf. 7, 35; 11, 52; 12, 20, 32).

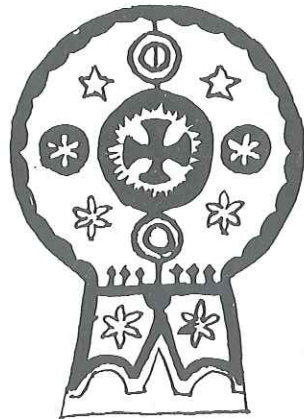
^o Lerdamin: álloe.

tik yoiazan eta illobia be ikusi eben, baita Jesus'en gorpua zelan ipiña izan zan be. ⁵⁶Eta etxera bihurturik, usaingarriak eta mirra gertatu ebezan. Eta zapatuan atsedena artu eben, legeak agintzen ebanez.

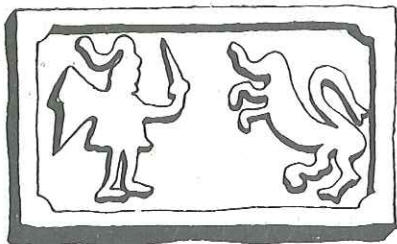
Illobia zaintzen

Mt. 27, 62-66

⁶²Biamonean, Paraskebe (*edo gertatze*) osteko urrengo egunean, abadeburu ta pariseuak Pilato'ren aurrean batu ⁶³ta auxe esan eutsoen: "Jauna, gogoan dogu, guzurti arek, oraindiño bizi zala, auxe esan ebala: 'Iru egun barru biztu egingo naz'. ⁶⁴Agindu egizu, ba, zaindu dagiela ondo illobia, irugarren egunerarte; bere ikasleak etorri, gorpua ostu ta erriari esan ez dagioen: 'Biztu egin da illen artetik'; eta azken-maltzurkeri ori, lenengoa baiño okerragoa izan ez daiten". ⁶⁵Pilato'k auxe esan eutsen: "Ba-dozuez zaintzailleak. Zoaze, zaindu zeuek dakizuenetz". ⁶⁶Joan ziran, ba, arriari ezaugarriak ezarri ta illobia zaintzailleen ardurapean itxi eben.

BIZTUERA-EGUNA

Illobia, utsik

Mk. 16, 1-4. Mt. 28, 1-4. Lk. 24, 1-2. Yon 20, 1-2

16 ¹Zapatua igarota, Mari Madalen'ek, Santiago'ren Mari'k eta Salome'k usaingarriak erosi ebezan, Jesus igurtziteko^o asmoz. ²Eta goizaldean, astearen lenengo egunean, eguzkia urtetean, illobira el-tzen dira. ³Alkarri auxe zirautsoen: "Nok kenduko dausku arria ikobi-agotik?"

²Bat-batean, lurrikara aundi bat egin zan: Jaunaren aingerua zerutik jatsi ta, illobira urreraturik, arria txirringolaka kendu, eta arriaren gainean jesarri zan. ³Aren arpegiak tximista zirudian, eta aren soñekoa edurra baizen zuria zan. ⁴Zaintzailleak, aren aurrean ikaratuta, dardaraka asi ta ilda lez gelditu ziran.

Bitartean, emakumeak illobira eltzen dira, eguzkia urtenda gero. Eta begiak jasorik, arria illobitik kenduta egoala ikusten dabe, arria oso andia izanarren.

^o Igurtzi, gantzutu: embalsamar.

20 ¹Astearen lenengo egunean, goizean-goiz, artean illun egoala, Mari Madalen illobira doa, eta arria illobitik kenduta egoala ikusten dau. ²Ariñeketan asi, Simon Pedro'gana ta Jesus'ek maite eban beste ikasleagana ba-dator, eta auxe dirautse: "Jauna illobitik eroan egin dabe, eta ez dakigu nun ipiñi daben".

Aingeruak illobi-ondoan

Lk. 24, 3-8 (Mt. 28, 5-8. Mk. 16, 5-8)

³Emakumeak illobian sartu ziran; baiña ez eben Jesus Jaunaren gorpua aurkitu. ⁴Onetzaz zer bururatu ez ekiela, gizonetzko bi agertu yakeezan soñeko argisuz. ⁵Emakumeak bildurrez beterik eta lurrera begira egozala, gizonetzkoak auxe esan eutseen: "Zegaitik billatzen dozue illen artean, bizirik dagoana? ⁶Ez dago emen, biztu egin da. Gogoratu egizue zelan berba egin eutsuen oraindiño Galilea'n egoala, esanez; ⁷Bearrezkoa da Gizasemea pekatarien eskuetan iztea ta gurutzean josia izatea, eta irugarren egunean biztutea^{*}. ⁸Eta emakumeak gogora ekarri ebezan, bai, Jesus'en berbok.

⁵Aingeruak emakumeai berba egin eta auxe esan eutsen: "Ez bildurtu zuek, ba-dakit Jesus gurutzetuaren billa zatozena-ta. ⁶Ez dago emen: biztu egin da, Berak esan eban ez. Etorri zaitzeze, ikusi egizue Bera egoan tokia. ⁷Eta orain, zoaze arin, ikasleai illen artetik biztu egin dala esatera, eta zuen aurretik joango dala Galilea'ra; antxe ikusiko dozue. Esan dautsuet, ba". ⁸Emakumeak, bildur-ikaraz eta pozez beterik, illobitik berealaxe urten, eta Jesus'en ikasleai barria emotera ariñeketan joan ziran.

24. 7 Aurretiaz esandakoak ekarten dautsez gogora; Lukas'en ebanjelioan besteenetan baiño sarriago agertzen dira (9, 22; 18, 31 eta abar; cf. 24, 46-47).

Apostoluak ez dautsee emakumeai sinisten

Lk. 24, 9-11 (Mt. 28, 10, 17; Mk. 16, 10, 11, 14; Yn. 20, 18, 25, 29)

⁹Emakumeak, illobitik biurturik, guztion barri emon eutseen Amaikai eta beste guztiai. ¹⁰Barriok apostoluai ekarri eutseezanak, Mari Madalen, Joana ta Mari Santiago'rena ta onekaz egozan besteak ziran. ¹¹Apostoluak, barriz, berba guztiok zorakeritzat artu ebezan, eta ez eutseen sinisten*.

Pedro ta Yon illobira doaz

Yon 20, 3-10 (Lk. 24, 12)

³Pedro ta beste ikaslea urten eta illobira joan ziran. ⁴Biak batera yoiazan ariñeketan; baiña, beste ikaslea ariñago yoian, eta lenago eldu zan illobira. ⁵Makurtu ta zapiak, bai, ikusi ebazan, baiña ez zan bera sartu. ⁶Eltzen da Simon Pedro aren atzetik, illobian sartzen da ta onek be zapiak ikusten dauz, ⁷eta Jesus'en burua estaldu eban miesa be bai, zapien ondoan ez, baiña, beste baztar baten tolostuta baiño. ⁸Orduan, illobira lenen eldu izan zan beste ikasle a be sartu egin zan; ikusi ta sinistu egin eban: ⁹Liburu Santuak iñoanez*, Jesus illen artetik biztu bearra zanik ez eben ordurarte ulertu izan-eta. ¹⁰Orduan, ikasleak euren etxera biurtu ziran.

Mari Madalen'i agertzen yako

Yon 20, 11-18 (Mt. 28, 9-10; Mk. 16, 9-11)

¹¹Mari illobi-ondoan egoan negarrez, kanpokaldean. Eta negarrez egoala, illobiruntz makurtu zan; ¹²eta Je-

20, 9 Jesus'en biztuerak bat-batean argitzen ditu igarpenak: Sal. 16, 8, Ap. Eg. 2, 27'garrenean aitatua; Sal. 2, 7, Ap. Eg. 13, 33'garrenean aitatua; cf. 19, 30; Lk. 24, 45; Kor. 1.ª, 15, 4.

sus'en gorpua egon izan zan tokian, aingeru bi zuriz jantzita ikusten dauz, bata buru-aldean eta bestea oiñak-aldean, jesarrita. ¹³Areik auxe dirautsoe: "Emakume, zegaitik egiten dozu negar?" Mari'k auxe erantzuten dautsee: "Nire Jauna emendik kendu ta nun ipiñi dabenez ez dakidalako". ¹⁴Ori esanda, atzeruntz begiratu ta Jesus ikusi eban antxe; ez ekian, baiña, Jesus zanik. ¹⁵"Emakume —dirautso Jesus'ek—, zegaitik egiten dozu negar? Noren billa zabiz?" Emakumeak, ortu-zaiña zalakoan, "Jauna —dirautso—, zuk eroan ba'dozu, esan egidazu nun ipiñi dozun, eta neuk artuko dot". ¹⁶Jesus'ek dirautso: "Mari!" Emakumeak Jesus ezagutu ta eberkeraz auxe esan eutsan "Rabbuní* —edo bardin dana, "Irakasle"—. ¹⁷Jesus'ek dirautso: "Itxi nagizu, oraindiño ez naz Aitagana igo-ta. Zoaz anaiakana, eta esan egiezu: "Neure Aitagana ta zeuen Aitagana noa, neure Jaungoikoagana ta zeuen Jaungoikoagana"*". ¹⁸Joan zan Mari Madalen, eta, "Jauna ikusi dot", esan eutsen ikasleai, eta auxe ta auxe esan izan eutsala.

Gudariak erosten

Mt. 28, 11-15

¹¹Emakumeak ba-yoiazala, zaintzailletariko batzuk urira joan ziran, jazo zan guztia abadeburuai azaltzera. ¹²Oneik, zaarrakaz batuta, erabagia artu ta gudariai diru-moltzo ederra emon eutseen, ¹³esanez: "Auxe esan bear dozue: 'Aren ikasleak gabez etorri ta, gu lotan gegozan bitartean, ostu egin eben'. ¹⁴Eta lendakariak ori jakiten ba'dau, geuk baretuko dogu ta geuk urrunduko zaituegu naasteetatik". ¹⁵Areik dirua jaso ta artutako agin-duen eraz egin eben. Eta gaur arte be zabalduta dago zurrumuru ori judarren artean.

20, 16 Rabbuní. Aramearren rabbí (irakasle) baiño era aintzatsuagoa.

Emaus'ko ikasleak

Lk. 24, 13-32 (Mk. 16, 12-13)

¹³Egun aretan bertan, ikasleetariko bi, Jerusalem'dik irurogei estadiko^o bidean dagoan Emaus izeneko erri-
ra yoiazan, ¹⁴eta jazo izan ziran guztiai buruz ziar-
duen alkarregaz berbetan. ¹⁵Areik berbetan eta ezta-
baidan ziarduen artean, Jesus bera urreratu ta eura-
kaz joan zan bidelagun; ¹⁶arein begiak, ostera, illundu-
ta egozan Jesus ez ezagutzeko*. ¹⁷Jesus'ek auxe esan eus-
tsen: "Zertaz diarduzue estabaidan alkarregaz zoazen
artean?" Areik gelditu egin ziran, arpegia naigabez be-
terik eukela; ¹⁸eta areitariko batek, Kleofas izenekoak,
auxe erantzun eutsan: "Zeu zara, ba, Jerusalem'go kan-
potar bakarra, egunotan bertan jazo diranak ez dakizu-
zan ori?" ¹⁹"Zertzuk?" esan eutsen Jesus'ek. Areik au-
xe esan eutsen: "Jesus Nazaretar orrena: gizon igarlea,
Jaungoikoaren eta erri guztiaren aurrean egiñez eta ber-
baz gizon altsua zala, ²⁰eta gure abadeburuak eta nagusiak
ari eriotz-epaia emon eta gurutzean josi ebela. ²¹Israel as-
katuko ebana, Bera zala uste genduan guk; baiña, gauza
guztiokaz, iru egun daroaguz onezkero, guzti au jazo za-
netik. ²²Egia esan, gure arteko emakume batzuek arri-
tuta itxi gaitue: izan be, goizaldean illobira joan ziran,
²³eta Aren gorpua ez aurkitzean, aingeru batzuk be ikusi
izan ebezala esanez etorri ziran, eta aingeru oneik Jesus
bizi zala diñoela-ta... ²⁴Geuretariko batzuk be joan zi-
ran illobira, eta dana emakumeak esan ebenez aurkitu
eben; baiña Bera ez eben ikusi".

24. 16 Lengo bardintasuna izanik be (39-40), Jesus biztuaren gor-
putzak egoera barri bat dau (Yn. 20, 19; Kor. 1.ª, 15, 44). Lukas'en
eta Yon'en ebanjelioetan, ikasleak berben baten edo "ezaugarriren"
baten bidez ezagutzen dabe Jesus.

^o Irurogei estadio: 11 kilometro gutxi gora-beera.

²⁵Jesus'ek auxe esan eutsen: "Zuek bai, gero, buru-
bageak, eta profetak esan eben guztia sinisteko biotz-mo-
telak! ²⁶Ez ete-yakon, ba, bearrezkoa Kristo'ri nekeok
igarotea ta olan bere aintzan sartzea?" ²⁷Eta Moises'
egandik asita, profetarik profeta, Liburu Santu guztietan
Aretzaz idatzita egoana azaldu eutsen.

²⁸Areik yoiazan errira urreratzean, aurrera yoiolako
egin eban. ²⁹Baiña, areik eurakaz geratzeko beartu eben,
esanez: "Gelditu zaitez gugaz, illunabarra da eta eguna
illundu da-ta". Eta arekaz gelditzeko sartu zan. ³⁰Arekaz
batera maian jarri zanean, ogia artu, bedeinkatu, zatitu ta
banandu egiten eutsen. ³¹Orduantxe zabaldu ziran arein
begiak eta orduantxe ezagutu eben; baiña, Jesus ezku-
tatu egin yaken ondotik. ³²Areik alkarri auxe esan eus-
tsoen: "Ez genduan, ba, sugarretan biotza gure barruan,
Arek bidean berba egiten euskunean eta Liburu Santuak
azaltzen euskuzanean?" ³³Eta berealaxe jagirik, Jeru-
salen'era biurtu ziran, eta Amaikak eta eurokaz egoza-
nak aurkitu ebezana batuta, ³⁴auxe iñoela: "Egia da! Biz-
tu egin da Jauna, eta Simon'i agertu yako!" ³⁵Eurak
be bidean jazo zana azaldu eben, eta ogia zatitzean eza-
gutu ebela*.

"Neure Aitagana ta zeuen Aitagana noa, neu-
re Jaungoikoagana ta zeuen Jaungoikoagana"*.¹⁸ Joan
zan Mari Madalen, eta, "Jauna ikusi dot", esan eutsen
ikasleai, eta auxe ta auxe esan izan eutsala.

Ikasleai agertzen yake

Yon 20, 19-29 (Mk. 16, 14-18; Lk. 24, 36-49)

¹⁹Astearen lenengo egun aretan, illuntzean, judarra-
kanako bildurrez ikasleak egozan tokiko ateak itxita

^{24, 35} Idatz-txatal onek Eukaristia dakar gogora (22, 19; Ap. Eg.
2, 42).

egozala, Jesus erdian agertu yaken, eta "Bakea zuekaz", esan eutsen. ²⁰Ori esanda, eskuak eta saietsa erakutsi eutsezan. Ikasleak poztu egin ziran Jauna ikusteaz. ²¹Jesus'ek, barrero be, "Bakea zuekaz —esan eutsen—. Aitak bialdu nenduan bez bialtzen zaituet neuk be".

²²Ori esanda, arein gaiñera arnasa egin eta auxe esan eutsen: "Artu egizue Espiritu Santua*." ²³Zuek pekatuak parkatu dagiezuezanai, parkatuta gelditzen yakez; zuek pekatuak lotu dagiezuezanai, lotuta gelditzen yakez".

²⁴Tomas, amabietariko bat, Didimo eritxona, ez egoan arekaz Jesus etorri zanean. Ikasleak, "Jauna ikusi dogu", zirautsoen. ²⁵Arek auxe erantzun eutsen: "Aren eskuetan untzeen ezaugarria ikusten ez ba'dot, eta nire atzamarra untzeen zuloan sartzen ez ba'dot, eta nire eskua Aren saietsean sartzen ez ba'dot, ez dot sinistuko".

²⁶Zortzi egun geroago, ikasleak barrero be, barruan egozan, eta Tomas arekaz batera. Ateak itxita egozala, Jesus erdian, agertu yaken eta auxe esan eutsen: "Bakea zuekaz". ²⁷Gero, Tomas'i dirautso: "Urreratu atzamar ori, eta emen dozuz nire eskuak; ekarri esku ori ta sartu nire saietsean: eta ez zaitez sinisgogor izan, fededun baiño". ²⁸"Neure Jaun eta Jaungoikoa!", erantzun eutsan Tomas'ek. ²⁹"Ikusi nozulako sinistu dozu —dirautso Jesus'ek—. Zoriontsuak, ikusi ezarren be sinisten dabena!"*

20, 22 Apostoluen eginkizunak (4, 38) Espiritu Santuaren laguntza izango dau (1, 33; Ap. Eg. 2, 1).

Tiberiades'ko itxasertzean agertzen yake*

Yon 21, 1-14

21 ¹Orron ondoren, Jesus Tiberiades'ko itxasertzean agertu yaken barrero ikasleai. Olantxe agertu yaken. ²Simon Pedro, Didimo eritxon Tomas, Natanael, Galilea'ko Kana'koa, Zebedeo'ren semeak eta beste ikasle bi alkarregaz egozan. ³Simon Pedro'k ba-dirautse: "Arraiñak artzera° noa". "Geu be zeugaz goaz", erantzuten dautsoe areik. Joan eta txalupara igo ziran; baiña, gau aretan ez eben arraiñik bape artu.

⁴Eguna astean, Jesus itxasertzean egoan, baiña ikasleak ez ekien Jesus zanik. ⁵Jesus'ek dirautse: "Mutillok, ba-daukazue arraiñik?" "Ez", erantzun eutsen. ⁶"Jaurti egizue sarea txaluparen eskumaldera —esan eutsen Jesus'ek—, eta aurkituko dozue". Jaurti eben, ba, sarea, eta ezin atara eben ainbeste arraiñez. ⁷Jesus'ek maite eban ikasleak Pedro'ri dirautso: "Jauna da". Simon Pedro'k, "Jauna da" entzun ebanean, jantzia gerrian lotu —billoizik egoan-eta— ta zapart egin eban itxasora. ⁸Beste ikasleak txalupan etorri ziran, sarea arraiñakaz ekarrela, legorretik berreunen bat ukondo baiño urrunago ez egozan-eta.

⁹Legorrera eldu ziranean, txingar batzuk, txingarraren gaiñean arrain bat, eta ogia egozala ikusi eben. ¹⁰Jesus'ek dirautse: "Oraintxe artu dozuezan arraiñetariko batzuk ekarri egizuez". ¹¹Simon Pedro igo ta sarea legorrera atara eban, eun eta berrogeta amairu arrain aundiz beteta. Eta ainbeste izanarren, ez zan sa-

21 Tiberiades'ko itxasertzean agertzen yake. Geigarri au, Yon'ek berak edo-ta bere ikasletarikoren batek egindakoa da.

° "Arraiñak artzera": gure itxasertzean, "arrantzara noa" esango leuke.

rea urratu. ¹²“Etorri ta jan”, esan eutsen Jesus’ek. Ikasleatariko bat be ez zan azartu ari “nor zara zu?” itauntzen, ba-ekien Jauna zana-ta. ¹³Orduan, Jesus etorri, ogia artu ta emon egiten dautse; eta alantxe arraiña be. ¹⁴Illen artetik biztuta gero auxe izan zan Jesus’ek bere ikasleai egin eutsen irugarren agertaldia.

¹⁵Jan ebenean, Jesus’ek Simon Pedro’ri auxe esan eutsan*: “Yon’en Simon, oneik baiño geiago maite nozu?”. “Bai, Jauna —dirautso—: zuk ba-dakizu maite zaitudana”. Jesus’ek dirautso: “Zaindu egizuz nire bildotsak”. ¹⁶Bigarrenez be ba-dirautso: “Yon’en Simon, maite nozu?” Pedro’k dirautso: “Bai, Jauna: zuk ba-dakizu maite zaitudana”. Jesus’ek dirautso: “Zaindu egizuz nire ardiak”. ¹⁷Irugarrenez dirautso: “Yon’en Simon: maite nozu?” Jesus’ek “maite nozu?” iru aldiz esan eutsan-eta, Pedro illun (*triste*) jarri zan; eta auxe esan eutsan: “Jauna, zuk dana dakizu; zuk ba-dakizu nik maite zaitudana”. Jesus’ek dirautso: “Zaindu egizuz nire ardiak. ¹⁸Bene-benetan dirautsut: gazte zintza-

Pedro, Elizaren buru

Yon 21, 15-23

¹⁹Jaungoikoa zetariko eriotzaz goratuko eban adierazoteko esan eutsan ori Jesus’ek. Ori esanda, beste au esan eutsan Pedro’ri: “Jarraitu egidazu”. ²⁰Pedro’k, atzeruntz biurtuta, Jesus’ek maite eban ikasle a, apartan Jesus’en bular-gaiñean etzunda egon izan zan a, eta “Jauna, nor da, ba, salduko zaituana?” itandu eutsan a atzetik jarraitzen ikusten dau. ²¹Pedro’k, ikasle a ikusirik, Jesus’i auxe esan eutsan: “Jauna, eta ori zer?”. ²²Jesus’ek auxe erantzun eutsan: “Ni etorri arte, ori olan

21, 15 Jesus’ek bere Eliza Pedro’rein zainpean jartiko dau; Pedro, bere iru ukatzeetatik garbituta, geroago martiri izango da (cf. Mt. 16, 17-19).

egotea nai ba’dot*, zuri zer? Zuk, jarraitu egidazu”. ²³Eta anaien artean zurrumurru au sortu zan: ikasle a ez zala ilgo. Alan be, Jesus’ek ez eban “ez da ilgo” esan, beste au baiño: “Ni etorri arte, ori olan egotea nai ba’dot”.

Jesus Galilea’n agertzen yake. Ikasleen eginkizuna

Mt. 28, 16-20

¹⁶Joan ziran, ba, amaika ikasleak Galilea’ra, Jesus’ek aitatu eutsen mendira. ¹⁷Eta an Jesus ikustean, gurtu egin eben; batzuk, ostera, ez baitan egon ziran. ¹⁸Jesus’ek, arekana urreraturik, olantxe egin eutsen berba: “Aal-izate oso-oso izan yat emona zeruan eta lurrean. ¹⁹Zoaze, ba, eta ikasle egizuez laguntalde guztiak, Aitaren eta Semearen eta Espiritu Santuaren izenean bateatuez, ²⁰eta agindu dautsuedan guztia beteten irakatsiez. Eta jakin egizue: neu nago zuekaz egun oro azken-aldirarte”*.

Apostolucui agertzen yake

Lk. 24, 36-42 (Cf. Yn. 20, 19-23)

³⁶Jazotakook esaten ziarduela, Jesus arein erdian agertu ta auxe esan eutsen: “Bakea zuekaz”. ³⁷Larri ta ikaratuta, mamuren bat (*espirturen bat*) ikusten ebela uste eben. ³⁸Baiña, Jesus’ek auxe esan eutsen: “Zegaitik ikaratzen zaree, eta zegaitik sortzen dira zuen biotzean ezbaioik? ³⁹Begira nire esku-oiñok; neu naz. Ikutu ta ikusi nagizue; espirtuak ez dauko aragirik ez azurrik; nik ba-daukadaz, ostera, zeuek ikusten daustazuezanee?”. ⁴⁰Eta ori esanda, eskuak eta oiñak erakutsi eutsezan. ⁴¹Pozaren pozez areik sinistu be egiten ez ebela ta ikaratuta egozala, Jesus’ek auxe esan eutsen: “Ba-daukazue emen

21, 22 “Parusia”-rarte, edo bardin dana, Kristo’rein azken-etorrera aintzatsurarte (cf. Kor. 1.ª, 11, 26; Filip. 4, 5; Apok. 22, 7 eta abar). 28, 20 Jesus, beronen aginpidean Aitak jarria (11, 27; Yn. 3, 35; Ef. 1, 20), bereakaz gelditzen da mundu guztian gizaldien gizaldietan (18, 20; Mk. 16, 20; Yn. 14, 18-21).

jatekorik?" ⁴²Areik arrain-erre zati bat eskiñi eutsoen.
⁴³Jesus'ek artu ta euren aurrean jan eban.

Azken-burubideak apostolucii

Lk. 24, 44-49

⁴⁴Gero, auxe esan eutsen: "Onexeik dira, oraindiño zuekaz nengoala esan neutsuezan herbak: 'Bearrezkoa da Moises'en Legean, Igarleetan eta Salmuetan nitzaz idatzita dagoan guztia betetea". ⁴⁵Eta orduan, adimena argitu egin eutsen, Liburu Santuak ulertu egiezan; ⁴⁶eta auxe esan eutsen: "Olanxe dago idatzita: Kristo'k nekeak igaro bear ebazala ta irugarren egunean illen artetik biztu egin bear ebala, ⁴⁷eta Aren izenean erri guztiai, Jerusalem'dik asita*, pekatuen parkamenerako damua iragarri bear yakela. ⁴⁸Zeuek zaree gauza guztion autorle.

(Ap. Eg. 1, 4)

⁴⁹Orain, neure Aitaren agintzaria bialduko dot zuen gaiñera. Bitartean, egon zaiteze urian, goitik indarrez jantziak izan zaitezen arte".

Zerura igokundeak

Mk. 16, 14-20 (Lk. 24, 50-53; Ap. Eg. 1, 9-12)

¹⁴Azkenez, amaika ikasleak maian egozala, Jesus agertu ta arpegira jaurti eutsen euren sinisgogorkeria ta biotz-gogorra: Bera biztuta ikusi ebenai sinistu ez eutsee-lako. ¹⁵Eta auxe esan eutsen: "Zoaze mundu zabalean zear, eta gizaki guztiai Barri Ona iragarri egiezue. ¹⁶Sinistu dagiana ta bateatua izan daitena, zeruratu (*salbatu*) egingo da; sinistu ez dagiana, galdu egingo da.

24, 47 Jerusalem'dik asita. Emendik (cf. 2, 38; 9, 51), Espiritu (Santua) munduan zear isusiko da. Lukas'ek olanxe iragarten dau (Ap. Eg. 1, 4, 8 eta abar, baita bere bigarren liburu guztian be, Ap. Eg. 1, 1).

¹⁷Onexeik izango dira sinistu dagienai jarraituko dauteseezan ezaugarriak: deabruak jaurtiko dabez nire ize-nean, izkuntza (*berbeta*) barriak egingo dabez berba, ¹⁸sugeak artuko dabez euren eskuetan; eta ilgarririk edanarren be, ez dautse kalterik egingo; geisoen gaiñean eskuak ezarriko dabez, eta osatu egingo dira".

¹⁹Onenbestez, Jesus Jauna, arei berba eginda gero, zerura jasoa izan zan, eta Jaungoikoaren eskumaldean jesarri zan.

⁵⁰Jesus'ek Betania-ondoraiño atara ebazan; eta bere eskuak jasorik, bedeinkatu egin ebazan. ⁵¹Eta bedeinkatzen ebazala, arekandik alde egin eta zerura eroana izan zan*. ⁵²Areik, Jesus auzpaz gurtu ondoren, pozez beterik Jerusalem'era biurtu ziran; ⁵³eta beti Jaunaren Etxean egozan, Jaungoikoa goratzen ebela.

²⁰Areik alde guztietan zear Barri Ona iragartera urten ziran, Jaunak lagun egiten eutsoela ta arein Itza ezaugarrien laguntzaz indartzen ebala.

AZKENA

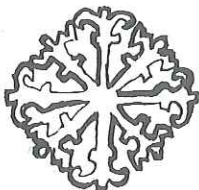
Yon 20, 30-31; 21, 24-25

³⁰Liburu onetan idatzita ez dagozan beste ezaugarri asko egin ebazan Jesus'ek ikasleen aurrean. ³¹Oneik, barriz, Jesus, Kristo'a, Jaungoikoaren Semea dala sinistu dagizuen idatzi dira; eta sinistuaz, Aren izenean bizitza izan dagizuen.

²⁴Auxe da au autortu ta idatzi dauan ikaslea, eta ba-dakigu guk beronen autorra egiazkoa dana. ²⁵Ba-dira, gaiñera, Jesus'ek egin ebazan beste gauza asko be. Orreik banan-banan azalduko ba'litzaz, mundu guztia be ez litzake naikoa izango, nire ustez, idatziko litzakezan liburuak artzeko.

24, 51 Jesus'en zerura Igokundeari buruz: Ap. Eg., 1, 2, 9; Yn. 20, 17.

KEREXETA'REN BESTE ZERBAIT

1. ORBELAK (1958).
2. BITARGI (1960).
3. JESUKRISTO GURE JAUNAREN BARRI ONA (lau Ebanjeliok al-kartuta: 1960-1961).
4. APOSTOLUEN EGIÑAK (1961).
5. EGUNEROKO MEZA (Missale Romanum: 1963).
6. GOGARTEAK (Aita Basabe-Kerexeta: 1963).
7. DIDAJE ETA APOSTOLUEN SINISKITZA (1965).
8. APOSTOLUEN EGIÑAK ETA IDAZKIAK (Novum Testamentum: 1955).
9. ALKARTASUN BARRIRO ITZAK ETA GAIAK (1965).
10. ARGIBIDE TXIKIA (Zugasti-Kerexeta: 1965).
11. JESUKRISTO GURE JAUNAREN BERRI ONA (lau Ebanjeliok al-kartuta, gipuzkeraz: Kerexeta-Zugasti: 1966).
12. JESUKRISTO'REN BARRI ONA (lau Ebanjeliok: 1966).
13. ITUN BERRIA (Gipuzkeraz: Orixe-Kerexeta-Zugasti: 1967).
14. SALMUTEGIA (1967).
15. SALMUDIA (Gipuzkeraz: Kerexeta-Zugasti 1968).
16. UMEEN BIBLIA (1969).
17. UMEEN BIBLIA (Gipuzkeraz: Kerexeta-Zugasti: 1969).
18. DICCIONARIO ONOMASTICO Y HERALDICO VASCO (cuatro volúmenes: 1970-1971-1972).
22. GURE SALBAZIÑO-EGINTZA (Alkartasun Barria; Ascea-PPC'na: 1972).
23. ALKARTASUN BARRIA (osorik; 2'garren argitarapena: 1972).
24. JESUKRISTO'REN BARRI ONA (2'garren argitarapena; euskeraz eta erderaz: 1973).
25. EBANJELIO ALKARTUAK (1973).

*Zuzenbide onetara egin
zure eskabideak:*

SECRETARIADO DIOCESANO DE LITURGIA.

Henao, 5, 2.º. Bilbao (9).

Edo-ta

JAIME KEREXETA (Pbro.)

San Roque, 16. Elorrio (Bizkaia).